

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Н.Т. ТВЕРЕЗОВСЬКА
Л.В. ВІКТОРОВА
А.Б. КОЧАРЯН

**ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

*Навчальний посібник для студентів ОС «Бакалавр»
спеціальності 6.010106 «Соціальна педагогіка»*

Київ – 2017

УДК 004:37.013.42
ББК 74.100
Т 26

РЕЦЕНЗЕНТИ:

- Сергієнко В.П.** – доктор педагогічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
- Сербін О.О.** – доктор наук із соціальних комунікацій, директор Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка
- Глазунова О.Г.** – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету інформаційних технологій Національного університету біоресурсів і природокористування України

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 4 від 22 листопада 2017 р.)

- Т 26** **Тверезовська Н.Т.** Інформаційні ресурси забезпечення соціально-педагогічної діяльності [текст] : навч. посібник для студентів ОС «Бакалавр» спеціальності 6.010106 «Соціальна педагогіка» / Н.Т. Тверезовська, Л.В. Вікторова, А.Б. Кочарян. – К. : ЦП Компрінт, 2017. – 418 с.

ISBN 978-966-929-700-6

У навчальному посібнику розглядаються ресурси забезпечення соціально-педагогічної діяльності. Здійснено аналіз та класифікацію понять «ресурси», «інформаційні ресурси», «ресурси соціально-педагогічної діяльності». На основі нормативно-правового забезпечення здійснено законодавчу базу інформаційних ресурсів; класифікацію державних і національних інформаційних ресурсів. На сучасному етапі розкрита роль соціальних мереж у соціально-педагогічній діяльності; а також на прикладах показано роботу з інструментами інформаційних ресурсів у діяльності соціального педагога/фахівця із соціальної роботи.

УДК 004:37.013.42
ББК 74.100

ISBN 978-966-929-700-6

© Н.Т. Тверезовська, Л.В. Вікторова,
А.Б. Кочарян

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	6
1.1. Генеза «ресурс. Види та класифікація ресурсів	6
1.2. Поняття інформаційних ресурсів, їх класифікація	32
1.3. Інформаційні ресурси сучасного суспільства	72
Розділ 2. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ	132
2.1. Нормативно-правове забезпечення використання інформаційних ресурсів	132
2.2. Державна політика в сфері інформаційних ресурсів	145
2.3. Міжнародний аспект використання інформаційних ресурсів	174
Розділ 3. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ МЕРЕЖ	191
3.1. Стандарти подання та класифікація гіпермедійних інформаційних ресурсів	191
3.2. Таксономія мультимедійних об'єктів Інтернету	211
3.3. Технологія Web 2.0	220
3.4. Соціальні мережі: від минулого до сьогодення.....	243
3.5. Інструменти інформаційних ресурсів у професійній діяльності соціального педагога.....	263
ГЛОСАРІЙ.....	357
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	368
ДОДАТКИ.....	390

ВСТУП

Збір, накопичення, продукування, обробка, зберігання, передача та використання інформації, які здійснюються на основі сучасних засобів мікропроцесорної та обчислювальної техніки, а також на базі різноманітних засобів інформаційного обміну, притаманні інформатизації суспільства як глобальному соціальному процесу.

Забезпечуючи активне постійне використання інтелектуального потенціалу суспільства, що розширюється, інформатизація суспільства забезпечує інтеграцію інформаційних технологій в наукових і виробничих видах діяльності.

Високий рівень інформаційного обслуговування, доступність будь-якого члена суспільства до джерел достовірної інформації, візуалізація представленої інформації, суттєвість даних, що використовуються; застосування відкритих інформаційних систем, розрахованих на використання всього масиву інформації, доступного суспільству в певній сфері, дозволяє удосконалити механізми управління суспільним устроєм, сприяє гуманізації та демократизації суспільства, підвищує рівень добробуту його членів. Зазначені процеси сприяють прискоренню науково-технічного прогресу, інтелектуалізації всіх видів людської діяльності, створенню якісно нового інформаційного середовища соціуму, що забезпечує розвиток творчого потенціалу індивіда.

Одним із напрямів інформатизації сучасного суспільства виступає інформатизація освіти – процес забезпечення її сфери методологією та практикою розробки й оптимального використання інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей освіти.

Сучасні інформаційні технології значно розширюють можливості використання інформаційних ресурсів у різних галузях промисловості, у тому числі й освіти.

При інформатизації суспільства основна увага приділяється комплексу заходів, спрямованих на забезпечення повного використання достовірного, вичерпного і своєчасного знання у всіх видах людської діяльності.

Розділ 1

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ РЕСУРСУ

1.1. Генеза «ресурс». Види та класифікація ресурсів

ПЛАН

1. Сутність поняття «ресурс»
2. Класифікація ресурсів
3. Основні види соціальних ресурсів

Ключові слова та поняття: ресурс, види ресурсів, класифікація ресурсів

1. Сутність поняття «ресурс». Категорія «ресурси» багатогранна, тому що застосовується в господарстві, побуті, виступає складовою частиною матеріально-технічної бази суспільного виробництва.

Поняття «ресурс» запозичено з фр. *ressource* – засіб, спосіб, дані, пов'язаного зі старофранцузьким *ressourde* підійматися, яке походить від лат. – *resurgere* знову підійматися; знову виникати.

Сталого визначення цього поняття на сьогодні не існує, проте його трактування можна зустріти у будь-якій галузі.

Розглянемо загальні визначення цього поняття. Так, ресурс – це:

1. Запаси чого-небудь, які можна використати в разі потреби. Грошові цінності, джерела чого-небудь. До них належать: банківські ресурси, бюджетні, водні, втоинні ресурси, депозитні ресурси, вторинний енергетичний ресур, енергетичний ресур, природні та земельні ресурси, радіочастотний ресурс, трудові та фінансові ресурси.

2. Засіб, можливість, якими можна скористатися в разі необхідності. Науковці відносять до цієї групи адміністративний ресурс.

3. Сумарний наробок об'єкта від початку його експлуатації чи поновлення після ремонту до переходу в критичний стан. Це так званий довговічний ресурс.

4. В обчислювальних системах – логічна або фізична частина системи, яка може бути виділена процесу.

Ресурс комп'ютерної мережі – програмні, технічні, інформаційні та організаційні засоби комп'ютерної мережі, призначені для розв'язання задач користувачів.

«Протокол» – це 1) соціальна мережа для юридичної допомоги населенню і розвитку правової культури в суспільстві; 2) інформаційно-правовий ресурс, що надає юридичні послуги користувачам мережі [3].

З психологічної точки зору, ресурси – це необхідні для життя людини джерела, запаси, кошти і передумови. У повсякденному житті, це енергія, гроші, емоції тощо. Близьке до нього поняття – добро [4].

Ресурс системи обробки інформації – засоби системи, які можуть бути виділені процесу обробки даних на певний інтервал часу [6].

У політичній науці ресурси – це сукупність засобів і методів, застосування яких забезпечує можливість суб'єкту влади здійснювати вплив на об'єкт.

Державні ресурси – кошти державного бюджету або місцевих бюджетів, майно та інші матеріальні активи об'єктів контролю, що перебувають в їх управлінні або у повному господарському віданні [2].

Американський політолог Р. Даль відніс до ресурсів влади «все те, що індивід або група можуть використовувати для впливу на інших». Ресурси знаходяться між суб'єктом і об'єктом влади і «матеріалізують» відносини залежності між ними. У міру розвитку людського суспільства набір і структура ресурсів владарювання змінювалися.

У примітивних суспільствах влада спиралася в основному на авторитет правителя (вождя, воєначальника та ін.). Зміна характеру відносин між людьми, перехід від кровноспоріднених до майнових відносин привели до зміни ресурсів влади, якими стали багатство і сила. Поведінка підданих все більш ґрунтувалося на страху перед владою, на вірі в її справедливість і божественний характер, на традиції, звичці підкорятися їй. У той період влада ототожнювалася з пануванням.

В індустріальних суспільствах переважним ресурсом володарювання стає організація: бюрократія, партії, руху. У сучасних постіндустріальних суспільствах владні відносини все більше залежать від того, хто володіє інформацією, яка при збереженні ролі інших ресурсів стає найважливішим засобом володарювання. Відсутність інформації викликає у людини відчуття страху, дискомфорту, бажання підкорятися. Інформація здатна створювати бажані владі настрою і переконання у населення, для чого створена розгалужена система маніпулювання громадською думкою [7].

Розглянувши визначення, можна знайти у них спільне, а саме: ресурс:

– те, що можна використовувати, витратити; запас або джерело чого-небудь, яке використовується за необхідності (наприклад, виснаження ресурсів прісної води – одна з найгостріших проблем на сьогоднішній день);

– засіб, можливість для здійснення чого-небудь (наприклад, для своєчасного виконання первинної обробки матеріалів перепису населення в Україні були задіяні всі можливі для цього ресурси);

– технічна можлива тривалість експлуатації машини, що вказується в її технічному паспорті (наприклад, і оператору потрібні дані про продуктивність агрегатів, їх ресурси,

собівартість продукції – про складні показники, що залежать від багатьох факторів) [5].

2. Класифікація ресурсів. Більшість дослідників поділяють ресурси на природні та економічні.

Інші класифікують їх таким чином:

- матеріально-речові (речовини, предмети, товари, гроші, обладнання тощо);
- інформаційні (канали та носії інформації).
- ресурси часу;
- ресурси простору (площа, обсяг та ін.);
- енергетичні ресурси і поля (теплова, електрична, електромагнітна, атомна енергія, звукові сигнали та ін.);
- людські (самі люди, а також їх стереотипи, мотивація, канали сприйняття: зір, слух, нюх, дотик);
- інші ресурси (події минулого, імідж, культура та ін.).

Деякі дослідники поділяють ресурси на:

1. Природні – ресурси землі, вод, атмосфери, космосу.
2. Засоби виробництва – виробничі потужності, предмети праці та ін.
3. Трудові ресурси (діляться по групах).
4. Ресурси кінцевих «споживчих» благ – невиробничі «потужності», продукти для особистого і суспільного споживання.
5. Інформаційні ресурси – науковий потенціал, культура, освіта.
6. Фінансові ресурси – капітальні вкладення, кредитні ресурси та ін.
7. Зовнішні ресурси – валютні резерви, зовнішньоторговельні зв'язки та ін.

Усі ресурси, що використовуються в процесі виробництва, можна класифікувати за (див. рис. 1.1):

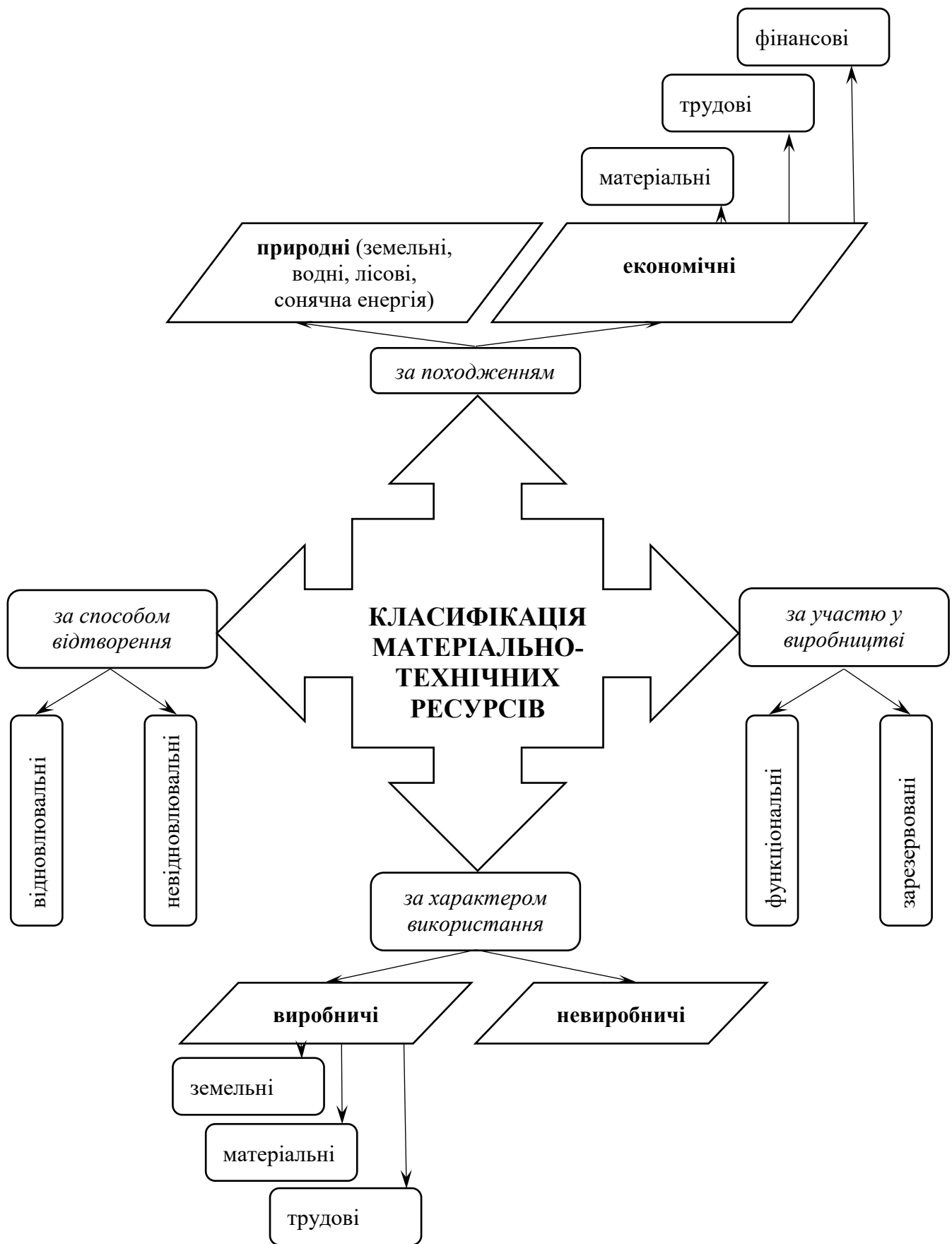

Рис. 1.1. Класифікація матеріально-технічних ресурсів

- походженням;
- характером використання;
- способом відтворення;
- участю у виробництві.

За походженням усі ресурси поділяються на природні й економічні.

До природних ресурсів належать: земельні, водні, мінеральні, повітря, сонячна енергія, а також природні умови та різні мікроелементи природного походження.

Природні ресурси – це природні компоненти та сили природи, що використовуються або можуть бути використані як засоби виробництва та предмети споживання для задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства, підвищення якості життя людей.

За своєю матеріальною сутністю природні ресурси вважаються частиною географічного середовища. Це – сукупність природних умов існування та діяльності людей. Вони належать до компонентів природи, а відтак їх розподіл на Землі та концентрація в її надрах визначаються природними закономірностями. У розумінні О. Мінца природні ресурси – «тіла і сили природи, які на даному рівні розвитку продуктивних сил і вивченості можуть бути використані для задоволення потреб людського суспільства у формі безпосередньої участі в матеріальній діяльності». Деякі екологи і природознавці ототожнюють природні умови і ресурси, відносячи до них рельєф, геологічну будову та інші компоненти навколишнього середовища. Так, М. Реймерс вважає, що природні ресурси – це природні об'єкти і явища, що використовуються в теперішньому і майбутньому для прямого і непрямого споживання, сприяють створенню матеріальних багатств, відтворенню трудових ресурсів,

підтримці умов існування людини, підвищенню якості життя, в тому числі феномену природи. Тобто, дослідник говорить про природні ресурси як про тіла і сили природи (природні блага), суспільна корисність яких позитивно або негативно змінюється в результаті трудової діяльності людини.

Природно-історичною базою природних ресурсів виступають природні умови, виражаючи тим самими соціальну значущість і корисність природи, її здатність задовольняти потреби людини, а також представляють складну сукупність матеріальних елементів і процесів, що знаходяться в постійному розвитку у часі та просторі, будучи точкою стику людського суспільства і природи, сферою прикладання його розуму і сил.

Таким чином, природні умови і природні ресурси як поняття мають двоїстий характер. І тому представники географічної науки підкреслюють, що «це категорії не природні, а суспільні, головним чином економічні». В. Комар під природними ресурсами в їх сукупності зі всіма природними умовами розуміє весь навколишній світ щодо людського суспільства.

За своєю економічною сутністю природні ресурси мають споживну вартість. Їх придатність і корисність, техніко-економічні властивості, масштаби та способи використання визначаються суспільними потребами.

З одного боку, природні ресурси виступають матеріальною базою виробництва, постійно споживаються ним і вимагають свого повного відновлення у натуральній формі. А відтак для забезпечення безпосереднього суспільного відтворення процес праці, зв'язаний з підготовкою природних елементів до включення у господарський оборот, повинен бути безперервним. Цей процес здійснюється у сфері як матеріального, так і нематеріального виробництва:

капітального будівництва, сільського та лісового господарства, видобувної промисловості, рекреаційного господарства тощо. На базі цього забезпечується зв'язок між суспільством і природою та між окремими підрозділами сфери природокористування.

З іншого – є історичною категорією. У процесі суспільного розвитку збільшуються масштаби опанування людиною компонентами та силами природи, розширюється сфера застосування, відбувається зміна пріоритетів у використанні та їхнього впливу на економіку.

Категорія «природні ресурси» вказує на безпосередній зв'язок природи з господарською діяльністю людини, що нерідко призводить до негативних суспільних явищ, завдаючи природі великої шкоди. А відтак процес взаємодії людини з довкіллям по суті своїй двоєдиний. З одного боку, це – використання природних ресурсів, з іншого – вплив на довкілля і необхідність рахуватися з природоохоронними процесами.

Отже, концептуальним підходом до змісту поняття природних ресурсів необхідно визначити шляхи їх наукової класифікації. Існують різні підходи до класифікації природних ресурсів. В основі природних класифікацій знаходяться відмінності природних ресурсів за генезою і належністю до тих чи інших компонентів і сил природи. Оскільки природні ресурси – це природні тіла, компоненти географічної оболонки Землі, вони мають природну класифікацію. Таким чином, виходячи з належності, відношення до природних систем, а також розміщення, природні ресурси поділяються за (див. рис. 1.2):

1) ознакою належності до природних систем: космічні (проміння, метеорити), планетарні (геліоенергія, гравітаційна енергія), ресурси Землі (атмосфера, гідросфера, літосфера);

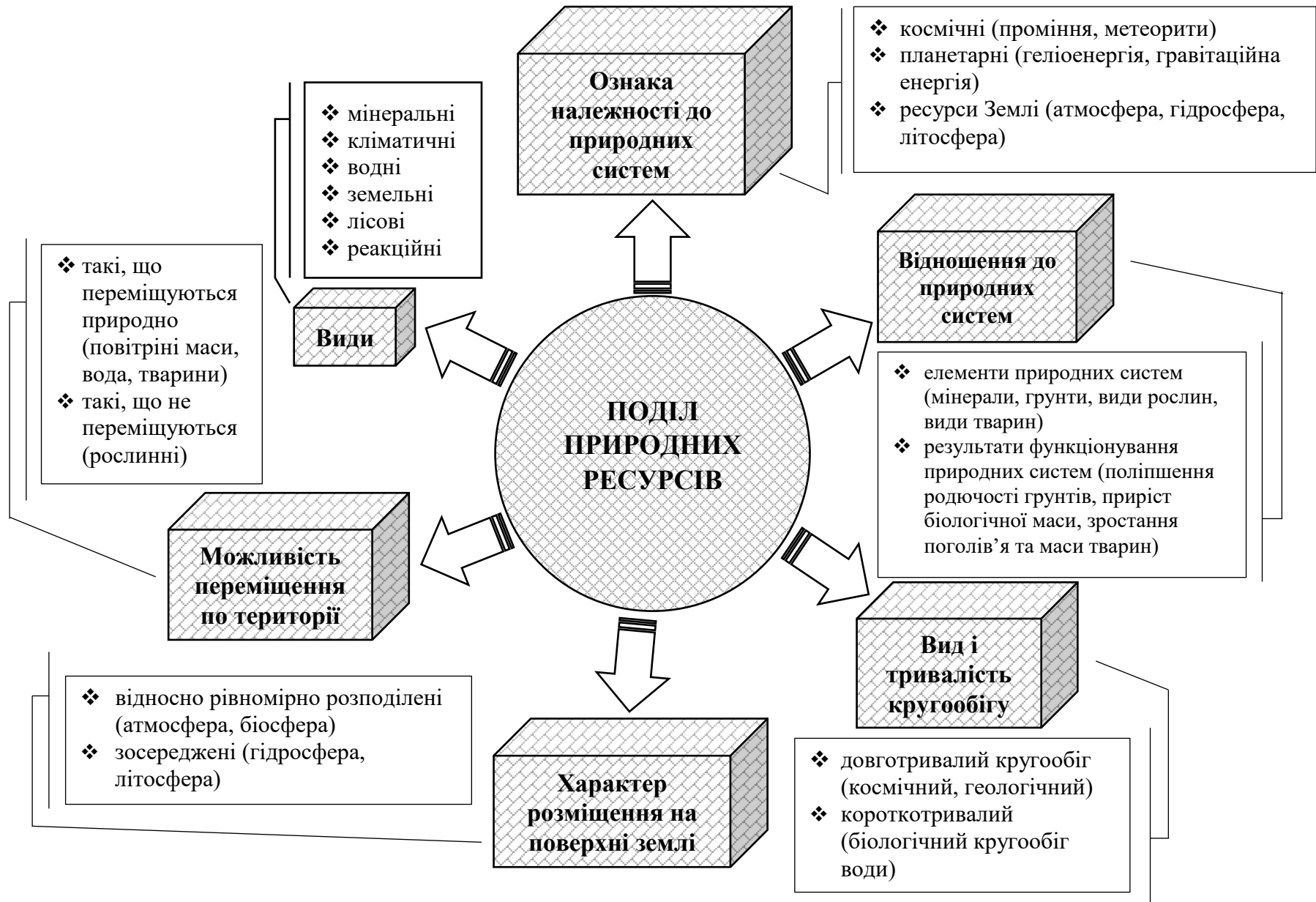

Рис. 1.2. Поділ природних ресурсів виходячи з належності, відношення до природних систем, розміщення

2) відношенням до природних систем: елементи природних систем (мінерали, ґрунти, види рослин і тварин тощо) та результати їх функціонування (поліпшення родючості ґрунтів, приріст біологічної маси, зростання поголів'я та маси тварин тощо). Проте останні важко віднести до чисто природної класифікації, оскільки вони показують результати взаємодії природи з суспільством;

3) видом і тривалістю кругообігу: у довготривалому кругообігу (космічний, геологічний) і в короткотривалому (біологічний кругообіг води);

4) характером розміщення на поверхні землі: відносно рівномірно розподілені (атмосфера, біосфера) та зосереджені (гідросфера, літосфера та їх елементи);

5) можливістю переміщення по території: такі природні ресурси, що переміщуються природно (повітряні маси, вода, тварини), та такі, що не переміщуються (рослинні);

б) видами: мінеральні, кліматичні, водні, земельні, лісові, рекреаційні тощо.

Природна класифікація не показує місця тієї чи іншої групи природних ресурсів в процесі суспільного відтворення. Довгий час природні ресурси вивчалися переважно природничими науками, тому їх класифікація була заснована на таких критеріях, як форма природних речовин, їх розміщення, ступінь вивченості, характер і вміст у них корисного компонента та ін. Тільки в силу порушення екологічної рівноваги природні ресурси стали об'єктом вивчення економіки, у зв'язку з чим з'явилася потреба у класифікації природних ресурсів й за критерієм господарського використання. Нині застосовуються інші ознаки для класифікації, основною з яких виступає господарська. Виходячи з господарського використання, природні ресурси поділяються за (див. рис. 1.3):

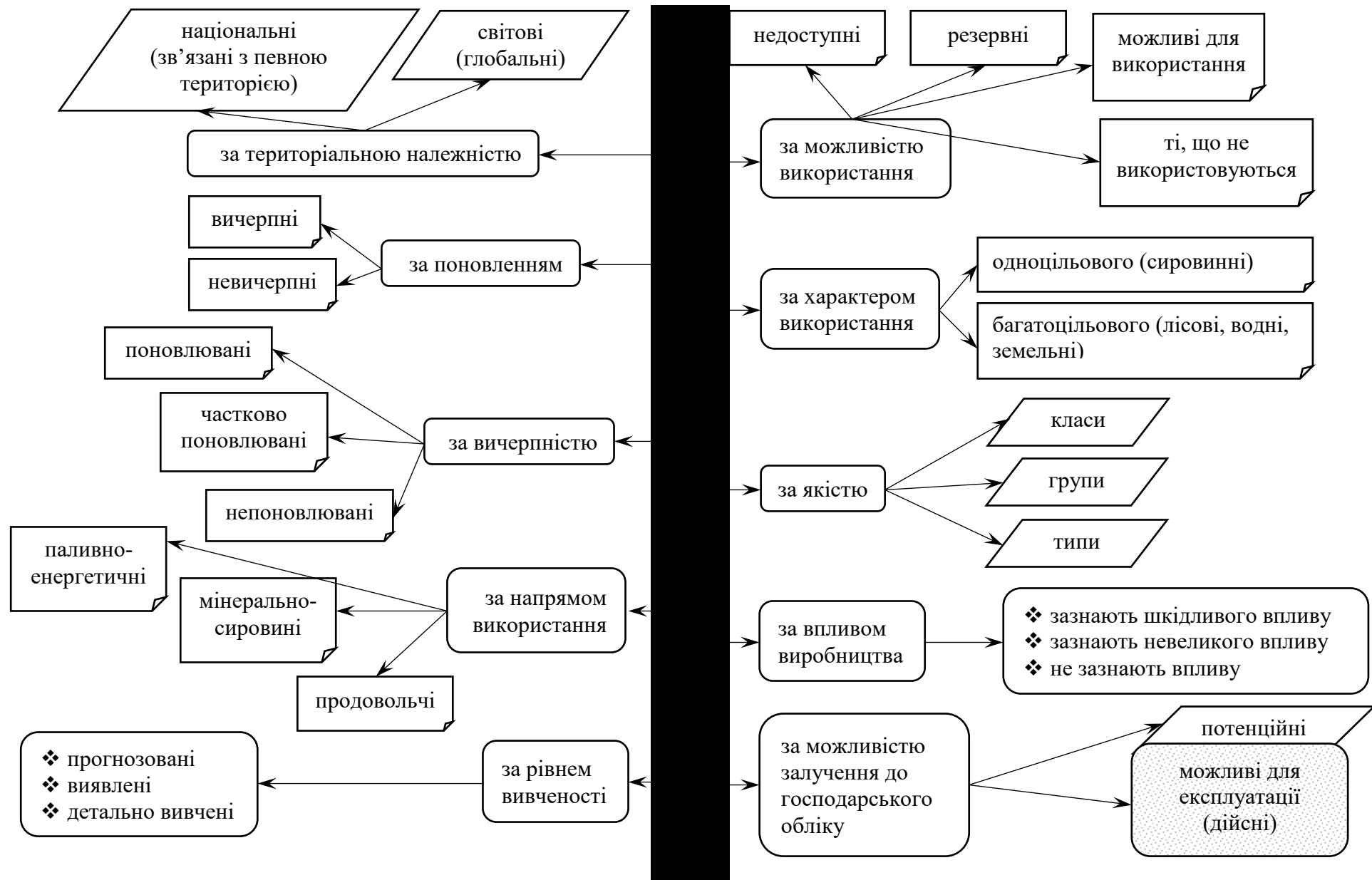

Рис. 1.3. Поділ природніх ресурсів за господарським використанням

1) територіальною належністю: світові (глобальні) та національні (зв'язані з певною територією);

2) вичерпністю: вичерпні і невичерпні.

Вичерпні природні ресурси – ті, які при їх видобутку і використанні не відтворюються природою або відновлюються в терміни, значно більші у порівнянні із швидкістю їх використання. До відтворюваних ресурсів належать ґрунти, рослинність, тваринний світ, а також деякі мінеральні ресурси, наприклад, солі, що осідають в озерах і морських лагунах, тощо. Вони можуть відтворюватися в природних процесах і підтримуватися у деякій постійній кількості, визначеній рівнем їх щорічного відтворення і споживання. В свою чергу вони діляться на відтворювані і невідтворювані. До невідтворюваних ресурсів належать багатства надр (горючі копалини, металічні та неметалічні корисні копалини). Використання цих ресурсів можливе тільки один раз, і воно неминуче призводить до виснаження їх запасів. Поповнення цих запасів неможливе, оскільки відсутні умови, в яких вони виникли багато мільйонів років назад, або відбувається дуже повільно. При додержанні принципів сталого розвитку ресурси надр можуть використовуватися людиною нескінченно.

Природні ресурси, існування яких необмежене часом, називаються невичерпними. При будь-якому інтенсивному споживанні їх кількість не зменшується, або зменшується настільки мало, що ця величина на практиці ігнорується. До невичерпних природних ресурсів відносяться кліматичні і гідрологічні, сонячна енергія, дощові опади, кінетична енергія вітру і морського прибою, потенційна енергія рік і морських припливів, вода як речовина і засіб транспортування;

4) поновленням: поновлювальні (біологічні), частково поновлювальні або ті, що залучаються у повторне використання (сировинні), непоновлювальні (горючі копалини). До

поновлювальних ресурсів відносяться біологічні ресурси, поновленість яких в часі залежить від тривалості їх життєвого циклу (злакові культури – 6-12 місяців, ліси – 70-100 років тощо).

До групи частково поновлювальних природних ресурсів належать торф, самосадні солі, ґрунти, ресурси деревини, темпи поновлення яких значно відстають від темпів експлуатації.

Непоновлювальні природні ресурси – це природні ресурси, що не самовідновлюються після їх використання або відновлюються протягом дуже тривалого часу. До них належить більшість корисних копалин (рудні, нафта, природні горючі гази, вугілля, горючі сланці, ядерна енергія поділу урану та термоядерна, мінеральні та будівельні матеріали тощо);

4) напрямом використання: паливно-енергетичні, мінерально-сировинні, продовольчі та ін.;

5) рівнем вивченості: прогностні, виявлені, детально вивчені;

6) можливістю використання: недоступні, резервні, можливі для використання й ті, що використовуються;

7) характером використання: одноцільового (сировинні) та багатоцільового використання (лісові, водні, земельні);

8) якістю: кожний вид природних ресурсів поділяється за класами, групами, типами та іншими класифікаційними одиницями;

9) впливом виробництва: зазнають шкідливого впливу (біологічні), зазнають невеликого впливу (гідросфера, атмосфера, по верхня літосфери), не зазнають впливу (глибинна частина літосфери);

10) можливістю залучення до господарського обігу: можливі для експлуатації (дійсні) та потенційні. До можливих для експлуатації належать ресурси верхньої оболонки Землі та

енергії Сонця, а до потенційних належать ресурси космосу та морських глибин.

Потенційні ресурси хоча й наявні, але не використовуються внаслідок недостатнього рівня розвитку техніки, нерозробленості технології або економічної неефективності. Нерідко існування таких ресурсів має прогностичний і навіть імовірний характер.

До потенційних природних ресурсів належать, по-перше, елементи природи, що знаходяться на стадії вивчення або підготовки до промислової експлуатації (освоєння), що є першим етапом залучення природних ресурсів до господарського обігу, приведення їх у такий стан, при якому стає можливою їх експлуатація (наприклад, розвідані родовища корисних копалин); по-друге, природні ресурси, що не можуть використовуватись у господарстві через неможливість вивезення їх з місця видобутку. Отже, для включення потенційних природних ресурсів у суспільне споживання, тобто для перетворення їх на можливі для експлуатації (дійсні), необхідні додаткові знання та затрати праці, що нададуть цим засобам виробництва певну якісну завершеність.

Можливі для експлуатації природні ресурси у господарському відношенні поділяються на чотири групи:

- зовнішні – енергія Сонця, гравітаційна енергія;
- поверхні Землі, що в свою чергу поділяються на ресурси фізичного середовища (поверхні літосфери та гідросфери) та біологічні (наземні, водні, ґрунтові);
- земних глибин – мінерально-сировинні;
- паливно-енергетичні.

За цільовим призначенням природні ресурси поділяються на матеріальні, пізнавальні, естетичні, рекреаційні тощо.

За рівнем необхідності для життя людини природні ресурси поділяються на вкрай необхідні (повітря, вода, їжа) і відносно байдужі.

У зв'язку з інтенсивним використанням природних ресурсів, їх виснаженням і деградацією вони стають предметом все більшого вивчення багатьох галузей науки: економіки, екології, географії, геології тощо. Комплексність використання природних ресурсів визначає можливість і необхідність варіантного підходу до їх використання. Вибір варіанта, хоч і заснований на всебічному врахуванні природних властивостей ресурсів, але визначається також соціально-економічними і технічними факторами – загальними і локальними.

Економічні ресурси виступають кістяком виробництва, охоплюючи засоби праці, які використовуються в процесі виробництва. Це трактори, автомобілі, комбайни, сільськогосподарські машини.

Виробничі ресурси економісти поділяють на дві великі групи:

- матеріальні ресурси – земля і капітал;
- людські ресурси – праця і підприємницький хист.

Земля як економічний ресурс – це всі дарові блага природи, які застосовують у виробництві: орні землі, ліси, родовища корисних копалин, водні ресурси тощо.

Капітал, або капітальні блага, як економічний ресурс, охоплює всі виготовлені виробничі знаряддя, тобто машини, інструменти, устаткування, будівлі, споруди, транспортні засоби, збутову мережу тощо. Капітал, по-перше, завжди є результатом попередньої праці людей і вже тому обмежений ресурс; по-друге, він призначений не для безпосереднього споживання, як споживчі блага, а для подальшої участі в процесі виробництва. Процес виробництва і придбання капітальних благ називають інвестуванням. Економісти часто називають капітал

фізичним, бо він існує у вигляді речей. Гроші не належать до фізичного капіталу. Оскільки гроші нічого не виробляють, а тільки відображають капітал і можуть за певних умов на нього перетворюватися (коли за них купують засоби виробництва), то їх не вважають економічним ресурсом. Гроші – це фінансовий капітал.

Праця – це сукупність фізичних і розумових здібностей людини, які застосовують у виробництві життєвих благ. Вона є джерелом усіх дій, спрямованих на перетворення речовини природи для задоволення потреб людини. Тільки завдяки праці людське суспільство досягло того надзвичайно високого ступеня матеріальної й духовної культури, який маємо нині і який є основою нашої цивілізації.

Розвиток національної економіки та її результативність зумовлені кількістю і якістю праці.

Кількість праці залежить від кількості населення, його вікового і статевого складу, ступеня фізичного здоров'я та господарської активності.

Якість праці визначають освітній і професійний рівень працівників, суспільний і технічний поділ праці, ступінь особистої свободи, психофізіологічні умови.

Поєднання й організацію трьох видів економічних ресурсів у процесі виробництва забезпечує підприємництво (підприємливість), яке є ще одним, четвертим економічним ресурсом.

Підприємницький хист, або просто підприємливість, – це особливий людський ресурс. Підприємець виконує низку функцій.

По-перше, – організовує сполучення ресурсів землі, праці, капіталу в єдиний процес виробництва товарів і послуг.

По-друге, – ухвалює рішення у процесі ведення бізнесу.

По-третє, підприємець – це новатор, який намагається запровадити у виробництво нові продукти чи нові виробничі технологі.

По-четверте, підприємець – це людина, яка ризикує. У ринковій економіці прибуток не гарантований. Результатом господарської діяльності підприємця може бути і збиток.

Виробничі ресурси називають ще факторами виробництва – всі необхідні елементи, які використовуються для виробництва матеріальних і духовних благ [8].

З точки зору психології ресурси бувають поновлювані і непоновлювані. До останніх відноситься час і частково здоров'я; зовнішні (гроші, час) і внутрішні (здоров'я, енергетика).

Ресурси можна витратити, а можна вкладати, можна напрацьовувати їх своїми силами і чесно, можна за рахунок інших.

Трата тут виступає як нецілеспрямоване використання ресурсів, їх витрачання та знищення.

Внесок – це використання ресурсів, спрямоване на досягнення якогось певного результату (як варіант – на відновлення цього або іншого ресурсу).

Як же ставляться до ресурсів творець, романтик, споживач та паразит?

Для паразита ресурси – це те, що потрібно витратити і не потрібно заповнювати. Навіщо? Інші заповняють. Паразит не дбає навіть про свої ресурси: здоров'я, життя в цілому. Він упевнений: хтось повинен за нього все зробити: і життя, і кар'єру, і сім'ю.

Споживач піклується про своє, а про чуже – ні. Своє готовий заповнювати настільки, наскільки це йому необхідно. Надлишок ресурсів витрачає на розваги і задоволення.

У романтика, зазвичай, ресурсів не має, бо їх не з чого взяти. Якщо раптом ресурси потрапляють в його руки – витрачає необдуманно, найчастіше у благородному пориві душі все і

відразу. Після таких витрат проблема залишається, а ресурсів – немає.

Творець всі ресурси вкладає: в себе й інших талановитих людей поруч з собою. Кожен внесок повинен працювати, від кожного вкладу повинен бути ефективний результат – це основний важливий для творця критерій.

Психологи виділяють такі варіанти ресурсів:

– час (даний від народження кожній людині невідновлюваний ресурс, який є основою змісту життя. Як говорить приказка: життя цінується не за довжину, а за зміст). Час передбачає послідовність подій. Відповідаючи на питання «Коли?», «Як довго?», «Як скоро?» та ін., мається на увазі час. Отже, час – це наше минуле, наше сьогоднішнє і наше майбутнє. Для людей природно представляти час деякою лінією, тимчасовою лінією, і в цьому випадку минуле частіше розташовується зліва від людини, теперішнє – попереду, майбутнє – справа. Люди, включені в тимчасову лінію, асоційовані з нею, погано управляють своїм часом, часто запізнюються і зазвичай живуть як процеснікі. До них можна віднести прислів'я: «З очей геть – з серця геть», «Щасливі годин не спостерігають». Включаючись в процес, вони не помічають природного перебігу часу, забуваючи про сніданок, обід, вечерю, намічені зустрічі. Результатнікі частіше навпаки, перебувають за межами тимчасової лінії, диссоційовані від неї. Вони можуть бачити «крізь час», далеко назад, в минуле, і вперед, в майбутнє, роблячи це одночасно. Вони живуть за правилами: «Справі час – потісі годину», «Час – гроші», «Хто не цінує свого часу, той марнотратно відноситься до чужого». У людей, вільних від справ (іноді їх називають ледарями, основне завдання – чим зайняти час. Завдання зайнятої людини в іншому: як спланувати час, як навчитися своїм часом управляти, щоб в один і той же відрізок часу вмістити більшу кількість справ;

– здоров'я (повноцінне функціонування всіх систем організму, відчуття гарнічного самопочуття, запас сил і бадьорості. Коли нас запитують про наше здоров'я, зазвичай мають на увазі здоро'я фізичне. «Як ваше здоров'я? Як ви себе почуваете?» – це в основному про тіло. Однак людина не зводиться тільки до тіла, і фахівці розрізняють різні види здоров'я. Крім фізичного, говорять про психічне здоров'я, душевне, психологічне, особистісне. Існує думка, що 20% здоров'я конкретної людини залежить від спадковості, ще 20% здоров'я виначається екологією і станом навколишнього середовища. В іншому – здоров'я залежить від самої людини);

– енергетику (високий тонус, високий внутрішній темпоритм, готовність і бажання негайно діяти. Висока енергетика – показник благополуччя: здоров'я, наявності життєвої енергії, гарного самопочуття і бачення життєвих перспектив. Часто – показник зібраності людини, готовності вирішувати завдання, долати життєві перешкоди, йти до перемоги. Енергетика – одна з головних складових впевненості в собі і особистісного потенціалу в цілому. Не потрібно плутати енергетику з життєвою енергією – досить стабільна характеристика людини, аналогічна особливостям темпераменту; енергетика – характеристика ситуативна: вранці може бути ніяка, а до вечора чоловік розійшовся! Енергетику легше виявляти у того, у кого все гаразд з життєвою енергією, однак при бажанні енергетику виявить самий млявий меланхолік, якщо поставить собі таке завдання або його змусить життя. Енергетика людини робить внутрішні почуття людини сильнішими, яскравими і виразними. При певному осмисленні та енергетика може переживати як почуття (наприклад «відчуття бадьорості, ентузіазм»), але частіше сама по собі енергетика – ще не почуття, а тільки фон, який почуття проявляє або гасить. Людина депресивна, без енергії – людина непритомна, всі її

почуття померли разом з померлою в неї енергетикою. Людина з високою енергетикою не завжди переживає почуття, але якщо переживає, то її переживання глибше і яскравіше);

– емоції (виразні рухи обличчя і голосу в супроводі душевних переживань на тлі зміни функціонального стану організму; швидкі і короткі елементи почуттів, їх ситуативний прояв; почуття, що виражаються для пред'явлення оточуючим; назва всіх проявів афективної сфери, в цьому випадку під емоціями розуміються і почуття, і афекти, і настрої, і навіть бажання);

– гроші (один з найважливіших ресурсів для будь-якої справи; гроші – універсальний засіб людської вдячності (для людей з позитивною установкою) і узаконений засіб поневолення і управління людьми (для людей з негативною установкою). Великі гроші далеко не завжди виявляються джерелом щастя.

3. Основні види соціальних ресурсів. Ресурси соціальної роботи – це джерело та арсенал засобів і можливостей, до яких можна вдаватися по мірі необхідності з метою виконання певних завдань чи вдосконалення діяльності.

Базуючись на одному з принципів соціально-педагогічної діяльності – принципі опори на потенційні можливості клієнта, і враховуючи те, що одним з основних видів соціальної допомоги є формування у клієнта навичок самопомоги на базі внутрішніх резервів та певного соціального досвіду особистості, внутрішні ресурси можна розглядати як сукупність психологічних характеристик клієнта і його здатностей до пізнавальної діяльності та формування умінь. Тобто, до внутрішніх ресурсів належать:

1) психічні пізнавальні процеси (сприймання, увага, пам'ять, мислення, мова);

- 2) емоційно-вольові процеси та психічні стани;
- 3) особистісні характеристики (характер, темперамент, потреби, інтереси, цінності, мотиви);
- 4) освітній рівень;
- 5) професійні та соціальні вміння та навички.

Зовнішні ресурси – це сукупність можливостей для розв’язання індивідуальних та соціальних потреб, які можуть бути залучені як соціальним працівником, так і клієнтом. До основних видів зовнішніх ресурсів належать:

1) матеріальні ресурси, які поділяють на фінансові та нефінансові, офіційні та неофіційні. Фінансові ресурси – це всі види грошових надходжень для організації та здійснення соціальної роботи, а саме:

- бюджетні витрати на забезпечення діяльності різних соціальних служб,
- пенсії та інші виплати, передбачені діючим законодавством для різних категорій населення,
- спонсорські надходження на рахунок держави, громадських організацій та фізичних осіб.

Фінансові ресурси є різновидом офіційних матеріальних ресурсів. Неофіційні фінансові ресурси – це допомога друзів, колег по роботі, спонсорів, яка передається безпосередньо з рук в руки людині, яка потребує допомоги, або комусь із близьких цієї людини;

2) інформаційні ресурси – це джерело нових засобів для підтримки людини в конкретній ситуації. Особливістю цих ресурсів є те, що й клієнт може активно залучатися до пошуку необхідної йому інформації, яка в майбутньому дозволить йому самостійно знайти вихід із проблемної ситуації або спонукатиме до нових роздумів та пошуків. Основні види інформаційних ресурсів:

- спеціальна література;
- буклети, листівки, брошури, прес-релізи;
- рекламна продукція (плакати, стенди);
- інформація в засобах масової інформації про благодійні заходи неурядових структур і соціальні програми органів влади, місцевого самоврядування;
- інформаційна мережа Інтернет (сторінки донорів, інформаційно-пошукові сервери, спеціальні сторінки тощо);
- усна інформація спеціалістів та волонтерів та ін.;

3) соціальні ресурси – це наявні у кожній державі система соціальних інститутів, які прямо чи опосередковано займаються вирішенням соціальних проблем. До них належать:

- соціальні інститути виховання (заклади середньої освіти, школи-інтернати, заклади вищої освіти, заклади позанавчальної освіти);
- державні органи соціальної роботи з населенням (територіальні центри по роботі з населенням, соціальні служби для молоді, притулки, реабілітаційні центри тощо);
- громадські організації (благодійні фонди, громадські об'єднання, товариства);
- церква;

4) технологічні ресурси – дають різноманітні технології, а тому є вкрай необхідними для здійснення соціальної допомоги в межах соціальних інститутів. До них належать різноманітні форми, методи, засоби та прийоми, що застосовуються соціальними працівниками (службами), окремими закладами соціального обслуговування з метою досягнення успіху в соціальній роботі, забезпеченні завдань соціального захисту населення. Найбільш поширені технологічні ресурси:

- організаційні форми;
- діагностичні техніки;
- психотерапевтичні методи;
- індивідуальне консультування;
- тренінги та ін.

5) людські ресурси – це фахівці з соціальної роботи, соціальні педагоги, психологи, реабілітологи, лікарі, інші працівники соціальних інститутів, волонтери, які реалізують соціальну політику держави у різних напрямках соціальної діяльності, а також представники мікросоціуму, у якому найчастіше перебуває людина, що потребує соціальної допомоги і підтримки (родичі, члени трудового чи учнівського колективу, сусіди).

Важливим ресурсом соціальної роботи є сім'я [1].

Для зручності при роботі соціального педагога/працівника з окремими клієнтами, групами клієнтів, їхніми родичами, сім'ями, громадами, застосовують в єдності всі перераховані ресурси.

Як приклад, розглянемо кризове та екстренне втручання.

Так, зміст послуги включатиме психологічну допомогу; надання інформації з питань соціального захисту населення; допомогу в організації взаємодії з іншими фахівцями та службами; представництво інтересів, корекція сімейних стосунків; допомогу в отримання безоплатної правової допомоги; організацію надання невідкладної медичної допомоги; організацію надання притулку (див. рис. 1.4).

У процесі кризового та екстреного втручання вивчаються отримувачі цієї послуги (особи/сім'ї в період загострення СЖО; виникнення обставин, що загрожують життю, здоров'ю), а також які ресурси необхідно задіяти на цьому етапі. У процесі

виявлення ресурсів поглиблено вивчається зміст послуги і залежно від цього залучаються відповідні ресурси.

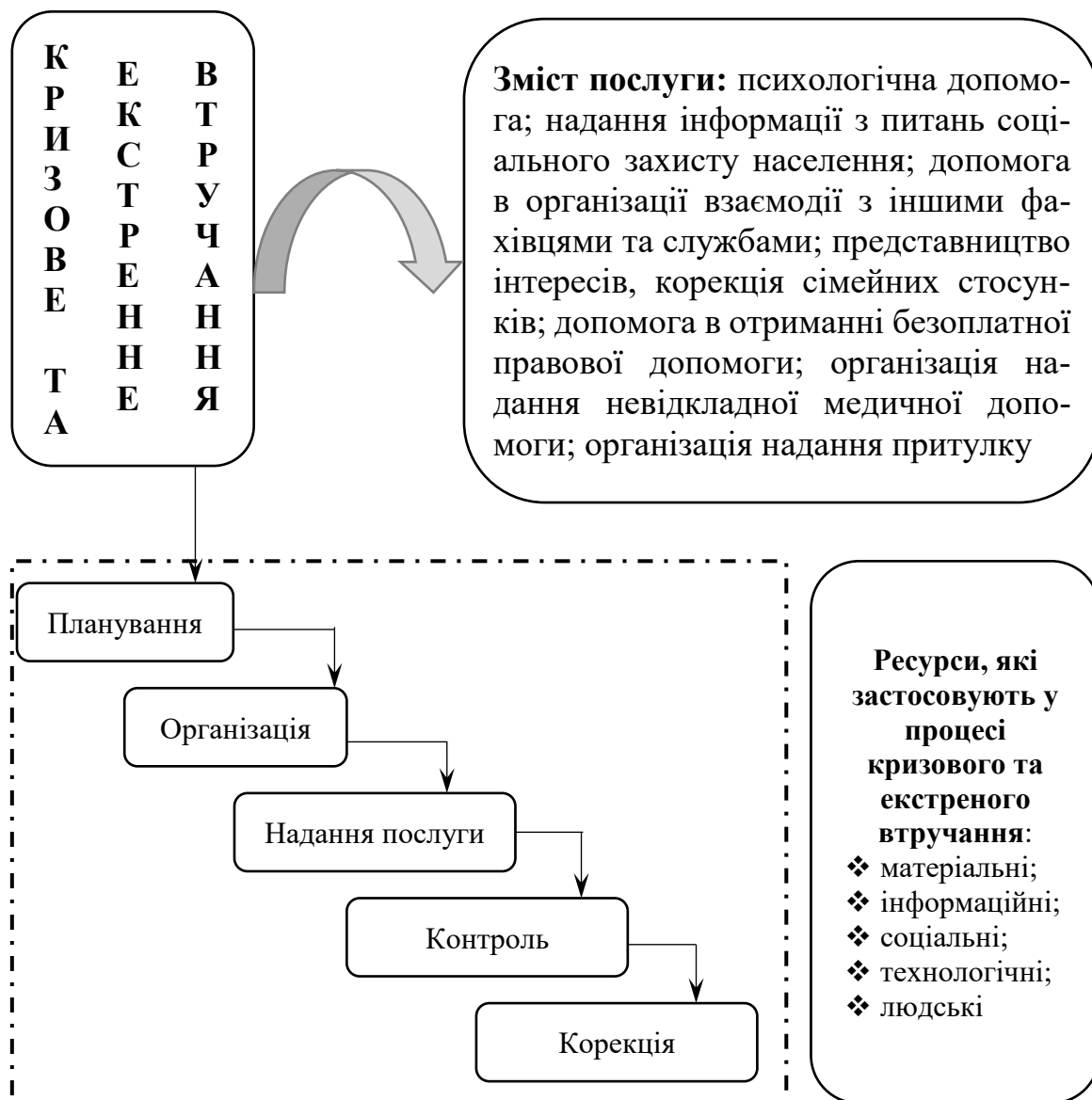

Рис. 1.4. Схема надання послуг особам/сім'ям, які потрапили в складні життєві обставини із залученням різних ресурсів

При організації, за необхідності, можуть долучатися соціальні інститути, які прямо чи опосередковано займаються вирішенням соціальних проблем.

Процес надання послуги передбачає використання технологічних ресурсів, а саме: різноманітні форми, методи, засоби, прийоми, що застосовуються соціальними працівниками

(службами) з метою досягнення успіху в кризовому та екстремному втручанні.

Як підсумок, необхідно обов'язково здійснити контроль і вияви чи досягнуто визначеної мети у процесі кризового та екстремного втручання. Якщо мету не досягнуто, необхідно з'ясувати, з якими перешкодами стикнулися соціальні працівники, що завадило для досягнення мети. Далі необхідно провести корекцію і знову повернутися до контролю.

Література:

Основна:

1. Основні види соціальних ресурсів [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5512256/page:8/>
2. Про затвердження Інструкції про порядок внутрішньої контрольно-ревізійної роботи в системі Міністерства екології та природних ресурсів // Наказ від 13.07.2011р. № 247 [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/FIN66945.html
3. Протокол [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://protokol.com.ua/ua/pro-resurs-protokol/>
4. Психологос <http://www.psychologos.ru/articles/view/resurs>
5. Ресурс [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wiktionary.org/wiki/%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81>
6. Ресурс [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81>
7. Ресурси влади, їх типологія [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/56907/politologiya/resursi_vladi_tipologiya
8. Ринкова класифікація ресурсів [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studopedia.info/1-116028.html>

Додаткова:

1. Ізборник (історія, мовознавство, літературознавство) – Етимологічний словник української мови: В 7 т. т. 5 / АН УРСР. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні; Редкол. О.С. Мельничук (головний ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1983.
2. Кордонский С.Г. Ресурсное государство / Симон Гдальевич Кордонский // Сборник статей. – М.: REGNUM, 2007. – 108 с.
3. Ресурс // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – 5-те вид. – К. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005.

Запитання для самоконтролю

1. Дати визначення поняттю «ресурс»
2. Яке визначення найбільш відображає діяльність соціального педагога/працівника? Чому?
3. Здійсність класифікацію природних ресурсів.
4. Які є ресурси за походженням?
5. Що спільного і відмінного у ресурсах за походженням і характером використання? Відповідь обґрунтуйте.
6. Обґрунтуйте основні види соціальних ресурсів.

Практичне заняття

Тема: *Застосування соціальних ресурсів у діяльності соціального педагога (фахівця із соціальної роботи)*

Мета: вміти класифікувати ресурси за ознаками; навчитися застосовувати необхідні ресурси при наданні соціальних послуг; розвивати креативність при складанні технології надання соціальних послуг.

Ситуація 1. Марія М., 35 років, освіта – середня спеціальна, працює на цукровому заводі в селищі Миколаївка Білопільського району лаборантом хімічного аналізу. Виховує двох дітей: Віктор, 5 років (синдром дауна) та Юрій, 15 років. Батько покинув сім'ю 2 місяці тому. Юрій став прогулювати

уроки в школі, відмовився допомагати матері, весь вільний час проводить у сумнівних компаніях. Мати не може впоратися з цими проблемами, почала випивати.

Завдання для виконання:

1. Визначити, яку послугу необхідно надати сім'ї?
2. Розкрити зміст послуги.
3. Які ресурси необхідно задіяти?
4. Схематично зобразити надання послуги з обґрунтуванням кожної складової.

1.2. Поняття інформаційних ресурсів, їх класифікація

ПЛАН

1. Поняття «інформаційні ресурси»
2. Класифікація інформаційних ресурсів
3. Формування інформаційних ресурсів
4. Національні інформаційні ресурси
5. Всесвітні (світові) інформаційні ресурси
6. Використання електронних інформаційних ресурсів
 - 6.1. Класифікація електронних ресурсів
 - 6.2. Класифікація освітніх електронних ресурсів

***Ключові слова та поняття:** інформаційні ресурси, класифікація, види, національні інформаційні ресурси, інформація, знання, особливості інформаційних ресурсів; освітні інформаційні ресурси; транснаціональні корпорації; обсяг інформації; ринкова інформація.*

Транснаціональні корпорації діють у світових масштабах, розміщуючи свої дочірні підприємства і представництва в багатьох країнах, що зумовлює необхідність оперування величезними обсягами інформації. З точки зору ТНК інформація класифікується, насамперед, на зовнішню та внутрішню. Перша містить такі складові.

Ринкова інформація – найрізноманітніша інформація щодо стану ринків на яких діє ТНК, а також світова кон'юктура загалом. Ринкова інформація впливає на маркетингову діяльність корпорації та розробку нових товарів і послуг. Для багатьох корпорацій ринкова інформація є товаром.

Інформація про конкурентів – надзвичайно важлива, оскільки стосується технологій, маркетингової політики, постачальників та ін., які використовують конкуренти.

Макроекономічна і геополітична інформація. В діяльності ТНК стає надзвичайно важливою, оскільки сфера їх діяльності розповсюджується на багато регіонів та країн.

Інформація про постачальників. Строки поставки, надійність, якість сировини, гарантії та ін.

Зовнішня валютно-фінансова інформація. Валютні курси, динаміка курсів акцій та облігацій та ін. Іноді ці фактори стають вирішальними щодо проведення тих чи інших операцій.

Інформація від державних органів та органів управління. Податкове, трудове та інше законодавство, окремі приписи. Багато країн через спрощення законодавства в економічній сфері та надання пільг намагаються залучити ТНК на свою територію.

Соціально-економічна інформація. Соціально економічний розвиток країни, соціальна структура населення тощо.

Інформація про культуру та ментальність місцевого населення. Надзвичайно важлива інформація в діяльності ТНК, оскільки ігнорування культурних особливостей може призвести до катастрофічних наслідків, і навпаки – вдале використання місцевих особливостей забезпечує успішний розвиток.

Інша специфічна інформація. Найрізноманітніша інформація щодо особливих умов діяльності в окремих регіонах та країнах.

Внутрішня інформація ТНК залежить від її розмірів, структури, сфер діяльності, але загалом можна виділити наступні складові.

Інформація про виробництво та збут. Витрати виробництва, продуктивність праці, якість продукції, відходи виробництва, обсяги та канали збуту,

Інформація про трудові ресурси. Рівень кваліфікації та освіти персоналу, витрати на оплату праці, моральний стан працівників.

1. Поняття «інформаційні ресурси». Із кінця 70-х років ХХ ст. у наукове і практичне життя стало широко входити поняття «інформаційні ресурси», які самостійно існують і мають власні унікальні властивості та велике суспільне значення, впливаючи на всі суспільні процеси.

Перші спроби дати визначення інформаційних ресурсів були зроблені в 90-і роки ХХ століття, коли оформився так званий «ресурсний підхід» до вивчення інформації. У наш час термін «інформаційні ресурси» є загальноживаним. Але, незважаючи на це, стало його визначення відсутнє, а використовується вузьке та широке розуміння інформаційних ресурсів. У вузькому розумінні маються на увазі тільки мережеві інформаційні ресурси, доступні через комп'ютерні засоби зв'язку, а в широкому – будь-яку зафіксовану на традиційних або електронних носіях інформацію, придатну для збереження і поширення; сукупність даних, організованих для ефективного отримання достовірної інформації. Це книги, статті, патенти, дисертації, науково-дослідна та дослідно-конструкторська документація, технічні переклади, дані про передовий виробничий досвід та ін. Отже, якщо подивитися на поняття інформації або інформаційних ресурсів у самому широкому тлумаченні цих термінів, їх можна охарактеризувати як якісь

відомості про навколишній світ, що відбуваються в ньому процеси, людей, предмети, події, явища, факти та ін., незалежно від форми подання, одержувані людиною з подальшим відображенням у своїй свідомості.

Інформаційні ресурси (на відміну від усіх інших видів ресурсів – трудових, енергетичних, мінеральних та ін.) тим швидше ростуть, чим більше їх витрачають.

Нині учені та практики інформаційні ресурси відносять до важливих стратегічних, тому що саме від них залежить розвиток економіки, науки, освіти, культури тощо, тобто за значущістю ІР не тільки не поступаються іншим видам стратегічної сировини, але і відносяться до найбільш важливих, що визначає насамперед інтелектуальну, а також економічну, політичну, військову міць їхнього власника. Тобто ресурси (матеріальні, енергетичні, інформаційні) є необхідними елементами людської діяльності. Вони виробляються, перетворюються, використовуються тощо. Це – перманентний процес.

Згідно законодавства ІР визначаються як «сукупність документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо)» [6, с. 72].

Інформаційні ресурси – це зібрані людьми знання, призначені для соціального використання і зафіксовані на матеріальному носії.

Інформаційні ресурси – це сукупність інформації, що використовується в усіх сферах людської діяльності: виробництві, науці та техніці, керуванні суспільством та ін., яка організована та обробляється спеціальним чином. В даний час це поняття широко застосовується поряд із такими поняттями як матеріальні, енергетичні і трудові ресурси. Важливо наголосити, що мова йде, насамперед, про інформацію, яка обробляється електронно-обчислювальними машинами, адже паперові носії не йдуть ні в яке порівняння з електронними.

Виходячи з цього, інформаційними ресурсами прийнято вважати масиви документів або окремо взяті документи, які зберігаються у відповідних системах (банки даних, інтернет, бібліотеки, фонди, архіви, канали зв'язку та ін). Класифікація інформаційних ресурсів проводиться із застосуванням деяких основних критеріїв або ознак, що дозволяють розділити ІР на кілька великих класів, і насамперед, за ступенем доступності: відкриті (публічні), закриті (з обмеженим доступом), особиста інформація. Але тільки цими критеріями поділ ІР на основні типи не обмежується.

ІР науково-технічної інформації – рушійна сила прогресу – законом визначено як «систематизоване зібрання науково-технічної літератури і документації (книги, брошури, періодичні видання, патентна документація, промислові каталоги, конструкторська документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, депоновані рукописи, переклади науково-технічної літератури і документації), зафіксовані на паперових чи інших носіях» [9, с. 34].

Визначення ІР як сховищ документованої інформації відображає аспект масиву документів достатньо, але аспект потоку документів – недостатньо.

Деякі вітчизняні та зарубіжні вчені вважають доцільним відносити до складу ІР сучасні інформаційні системи, інформаційні технології, а в окремих випадках і персонал, що опрацьовує інформацію.

Виходячи з вищевказаного інформаційні ресурси виступають симбіозом знань та інформації.

Інформація – це відомості про суб'єкти, об'єкти, явища і процеси. Згідно законодавства України інформація – відомості, подані у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи в інший спосіб [8, с. 10].

Знання – сукупність фактів, закономірностей, відносин, евристичних правил, що відбивають рівень знайомства з проблемами деяких предметних галузей.

За європейськими стандартами, знання – це комбінація даних (інформації у формі, придатній для автоматизованої обробки її засобами обчислювальної техніки) та інформації, до яких додається точка зору, навички та досвід експерта, що дає вагомий результат, який може бути використано для прийняття рішень. Знання може бути вичерпним та/або вузьким, індивідуальним та/або колективним [5, с. 31].

За іншим визначенням дані – це результат простого збору визначених фактів; інформацією вони стають лише при зв'язуванні у щось корисне, комбінацію хто, що, де і як. У свою чергу знання – це розуміння, як і чому щось відбувається. На жаль, українське законодавство взагалі не визначає поняття «знання».

Найбільш прийнятним варіантом термінологічного визначення ІР є такий: «Це окремі документи і масиви документів, результати інтелектуальної, творчої та інформаційної діяльності, бази та банки даних, всі види архівів, бібліотеки, музейні фонди та інші, що містять відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації, є об'єктами права власності всіх суб'єктів України і мають споживчу вартість (політичну, економічну, соціокультурну, оборонну, історичну, ринкову, інформаційну тощо)» [10, с. 46].

ІР – це інтелектуальний ресурс, фактор колективної творчості і головні труднощі в розумінні його природи і функцій полягають у розкритті механізму перетворення знань на силу, способів його впливу на матеріальні фактори прогресу. Але сам по собі ІР не рухає системи. Її рушіями виступають матеріальні сили, енергетичні і трудові фактори. ІР немов фермент

перетворює ці матеріальні фактори з латентного в активний стан і спрямовує їх у задане русло.

Виділяють сім основних особливостей ІР:

- на відміну від інших видів ресурсів (зокрема матеріальних) ІР практично невичерпні;
- з використанням ІР не зникають, а зберігаються і навіть збільшуються;
- ІР не є самостійними і самі по собі мають лише потенційне значення. Тільки поєднуючись з іншими ресурсами – досвідом, працею, кваліфікацією, технікою, енергією, сировиною – вони є рушійною силою;
- ефективність застосування ІР пов'язана з ефектом повторного виробництва знань. Інформаційна взаємодія дозволяє одержати нові знання ціною менших витрат, порівняно з витратами праці, енергії, часу на його пряме генерування;
- ІР є формою безпосереднього включення науки до складу виробничих сил. В індустріальному суспільстві наука виступає опосередкованою і безпосередньою продуктивною силою. Посередником при цьому виступають машини, нові матеріали, препарати. Радикально змінюється характер дії ІР: продуктивність праці підвищується не на відсотки, а на порядки в 10-100 разів. Здійснюється перехід до тематичних виробничих систем, основою функціонування яких слугують ІР та інформаційні зв'язки;
- ІР виникають в результаті не просто розумової праці, а її творчої частини;
- перетворення знань в ІР залежить від можливості їхнього кодування.

Існують пасивна і активна форми інформаційних ресурсів як відчужуваних знань, що стають повідомленнями.

Модель – це опис системи, що відображає певну групу її властивостей. Програма і проспект – кінцеві, синтетичні форми існування ІР у його життєвому циклі.

Модель, алгоритм, програма, проект, бази знань – виступають активними формами ІР. Книги, статті, патенти, бази даних – пасивними.

Основними характеристиками продуктивності інформаційних ресурсів є:

- пропускна спроможність;
- час відгуку;
- час затримки.

Не менш важливою характеристикою ІР є їх вартість. При цьому вартість ІР визначається не тільки (і не стільки) вартістю використаних при його створенні програмних засобів, а і вартістю інформації, яка в нього закладена [7, с. 135].

Продуктування ІР є одним з основних завдань інформаційного суспільства. Під продуктуванням ІР звичайно розуміють створення нових видів ІР на основі існуючих даних, інформації, знань.

Для створення ефективних ІР необхідно провести повний і ґрунтовний аналіз даних, інформації та знань, які закладаються у ресурс; визначити взаємозв'язки між ними. Це є основною проблемою при створенні автоматизованих засобів розробки ІР.

2. Класифікація інформаційних ресурсів. У більш розширеному варіанті поділ на групи може здійснюватися з урахуванням додаткових критеріїв. І в першу чергу тут потрібно відзначити, що на сучасному етапі розвитку суспільства поняття інформації, або ІР, нерозривно пов'язане з документуванням (це так звана документована інформація). Мається на увазі, що дані

будь-якого типу фіксуються або зберігаються на певному типі носія (друковані, комп'ютерні носії, сервери, канали зв'язку тощо). Крім того, окремо застосовуються такі параметри для класифікації інформаційних ресурсів, як поділ їх на стаціонарні і пересувні (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Поділ інформаційних ресурсів на групи

Якщо говорити про основні напрями в поділі ІР на класи за якимись критеріями, можна зустріти досить багато різних уявлень. Однак серед всіх тих ознак, за якими проводиться класифікація інформаційних ресурсів, можна виділити найголовніші:

- за джерелом створення;
- за ступенем доступу;
- за цільовим призначенням;
- за способом подання та виду носія;

- за формою власності;
- за методом організації та зберігання;
- за змістом;
- за мовною і національно-територіальною або географічною ознакою;
- за рівнем компетенції та ін.

Самим великим класом серед всіх є ознака змісту. Як приклад класифікації інформаційних ресурсів за заданим критерієм розглянемо найбільший їх розділ. В загальному випадку він включає в себе такі великі групи:

- тематичні та наукові публікації;
- довідкова інформація;
- реклама;
- новини;
- бібліографічні публікації.

Якщо подивитися на ці аспекти дещо ширше, в якості прикладу можна навести ще один поділ:

- ділова інформація (економіка, фінанси, комерція, бізнес, статистика);
- соціально-політична і юридична інформація;
- науково-технічна інформація;
- споживча та інша масова інформація;
- електронні угоди;
- обчислювальна техніка та комунікації.

Природно, пропонована сьогодні будь-яка класифікація інформаційних ресурсів для їх розподілу за окремими ознаками, може відрізнятися від іншої їй подібній.

Серед джерел створення ІР розрізняють первинні і вторинні. Сюди ж відноситься поділ на правову і неправову (недокументовану) інформацію, яка залишається поза полем регулювання з точки зору юридичних норм.

В поділі на основі доступу це може бути публічна або приватна інформація з обмеженим доступом (наприклад, державна, службова, комерційна таємниця або особисті дані). В цільовому призначенні найчастіше виділяють такі інформаційні ресурси:

- особисті;
- корпоративні;
- бізнес-ресурси;
- ЗМІ;
- політичні;
- освітні;
- культурні;
- ресурси організацій і установ;
- послуги і сервіси;
- розваги;
- спорт;
- відпочинок;
- дошки оголошень;
- зберігання і мультимедіа та ін.

Також ІР можна класифікувати за такими ознаками:

- приналежність ресурсу до певної організаційно-технологічної системи (наприклад, бібліотечної мережі, засоби масової інформації, корпоративної системи);
- спосіб виділення об'єктів обліку (твори, документи, видання, БД, інтернет-сторінки, сайти, тощо);
- призначення ресурсу (масова інформація, освіта, бізнес, переписка);
- зміст ресурсу (тематичний, об'єктний, функціональний);
- видовий склад ресурсу (види документів);
- джерело інформації (національне або закордонне, офіційне або неофіційне тощо);

- правовий статус ресурсу (публічні документи, об'єкти інтелектуальної власності, спам, таємні документи, тощо);
- структурний тип ресурсу, що включає: можливість виділення даних від програм та представлення, формати, кодування, інше;
- відкритість ресурсу (відкритий або з обмеженим доступом);
- ступінь структурованості інформації;
- спосіб розповсюдження і носій;
- мова ресурсу.

За видами інформаційні ресурси поділяють на:

- новинні стрічки (online-новини);
- підписки на електронні копії періодичних видань. Деякі газети і журнали випускають свої повні електронні копії і надають до них доступ;
- доступ до електронних архівів і баз даних, що містить інформацію з найрізноманітніших питань.
- аналітичні звіти і дослідження. Замість того, щоб надавати клієнту доступ до баз даних, компанія може сама, за замовленням клієнта, провести аналіз зберігаються в базі матеріалів та підготувати для клієнта звіт по його питанню.
- власні аналітичні матеріали і прогнози. Поряд з аналізом баз даних, компанія може своїми силами аналізувати ринки, політичну та економічну ситуацію і робити свої прогнози та дослідження.мережеві;
- Інтернет-ресурси;
- друковані видання;
- видання на компакт-дисках.

Підсумовуючи вищевикладене, узагальнену класифікацію інформаційних ресурсів можна представити у вигляді схеми (рис. 1.6).

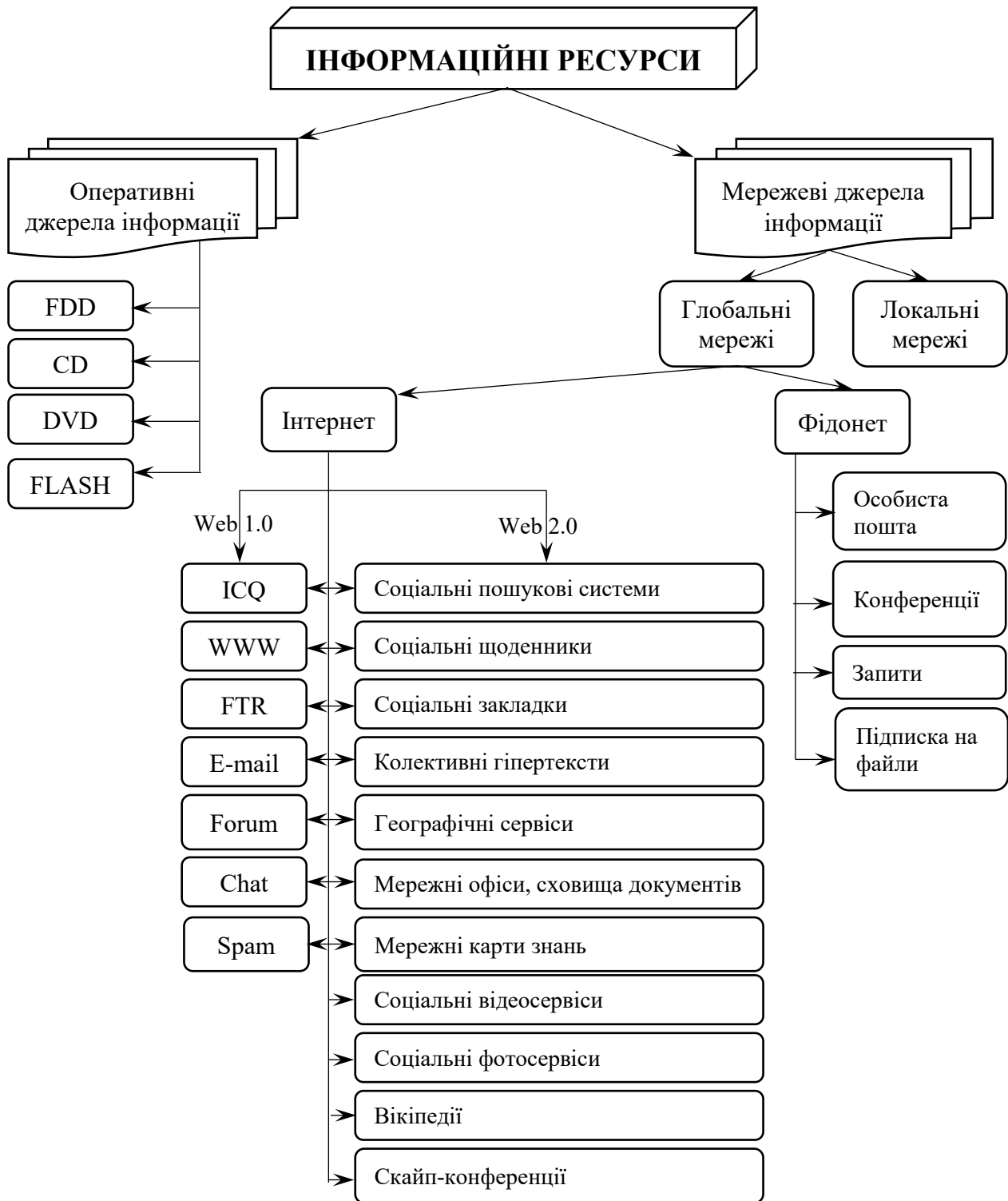

Рис. 1.6 Класифікація інформаційних ресурсів

3. Формування інформаційних ресурсів. Державна політика в сфері формування інформаційних ресурсів та інформації спрямована на створення умов для ефективного і якісного інформаційного забезпечення, розв'язання стратегічних та оперативних задач соціального та економічного розвитку України. Основними напрямками державної політики в сфері інформації є:

- забезпечення умов для розвитку і захисту всіх форм власності на інформаційні ресурси;
- формування і захист державних інформаційних ресурсів;
- створення і розвиток державних і регіональних інформаційних систем та мереж, забезпечення їх сумісності та взаємодії в єдиному інформаційному просторі України;
- створення умов для якісного та ефективного інформаційного забезпечення громадян, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, організацій та суспільних о'б'єднань на основі державних інформаційних ресурсів;
- забезпечення національної безпеки в сфері інформації, а також забезпечення реалізації прав громадян, організацій в умовах інформатизації;
- сприяння формуванню ринку інформаційних ресурсів, послуг, інформаційних систем, технологій, засобів їх забезпечення;
- формування та здійснення єдиної науково-технічної та промислової політики у сфері інформатизації з урахуванням сучасного світового досвіду розвитку інформаційних технологій;
- підтримка проектів та програм інформатизації;

- створення та удосконалення систем отримання інвестицій та механізму – стимулювання розробки та реалізації проектів інформатизації;
- розвиток законодавства в сфері інформаційних процесів, інформатизації і захисту інформації.

4. Національні інформаційні ресурси. Певні інформаційні ресурси у державі набувають статусу національних.

Національні інформаційні ресурси – це вся належна Україні інформація, включаючи окремі документи і масиви документів, незалежно від змісту, форми, часу і місця їх створення, форми власності, а також кінцеві результати інтелектуальної, творчої діяльності, зафіксовані на будь-яких носіях інформації, доступні для використання особою, суспільством і державою через засоби масової інформації та телекомунікації, архіви, бібліотеки, музеї, фонди, банки даних, публічні виступи, художньо-виконавську діяльність тощо [12, с. 67].

Національні ІР формуються в результаті діяльності органів державної влади, державних і недержавних підприємств, суспільних, наукових, навчальних і інших організацій. Вони можуть бути державними й недержавними, знаходитися у власності й володінні громадян, органів державної влади, органів міського самоврядування, організацій і суспільних об'єднань.

Наслідки технологічних інновацій прискорили революцію у відтворенні і розповсюдженні ІР. На відміну від багатьох галузей матеріального виробництва ІР буде відігравати зростаючу роль як в економіці окремих країн, так і в світовій економіці. Ця роль визначається фундаментальними інтеграційними процесами, що відбуваються в людському суспільстві, особливо процесом інформаційної інтеграції людства, що забезпечується бурхливим розвитком

міжнаціональної інфраструктури, включаючи комунікаційні мережі і центри накопичення і передачі інформації.

Виникнення індустрії ІР призвело до радикальної зміни структури робочої сили. В найбільш розвинутих країнах більше половини всіх працюючих зайнято в індустрії ІР.

Це пояснюється випереджаючим ростом нової галузі в порівнянні з іншими галузями економіки.

Життєдіяльність будь-якого члена суспільства супроводжується потоком інформаційних повідомлень, які фіксуються на папері, фотознімках, в комп'ютерах і перетворюються на ІР. Частина цих ресурсів є індивідуальною власністю і може бути недоступна для інших людей. Ця частина являється розширенням внутрішніх ІР, що містяться в пам'яті людини [11, с. 9].

Історично першою технологією продукування ІР є ручна обробка даних, інформації, знань. Зараз все більшого поширення набувають автоматизовані системи продукування ІР, до яких можна віднести засоби автоматизації розробки та наповнення БД, інформаційних колекторів тощо.

Процес продукування ІР потребує реалізації декількох етапів:

- формалізація;
- визначення параметрів ресурсу;
- інтеграція;
- захист;
- визначення засобів;
- системна інтеграція технології.

На першому етапі вирішується задача формалізації створення того чи іншого ресурсу. ІР повинен дозволяти вирішувати певні задачі (існуючі або потенціальні), а тому має задовольняти ряду вимог. На даному етапі проводиться

формальний опис таких вимог, який представляє собою опис на певній мові ресурсу, що розробляється – від мети створення до засобів реалізації. Для формалізації може бути використана структурована природна мова, умови, характеристики, моделі, правила тощо.

На другому етапі визначаються конкретні параметри необхідного ресурсу. Серед них можуть бути спосіб та порядок доступу, характеристики інформації (даних, знань), що зберігаються, об'ємом даних, структура ресурсу, тощо.

Важливим питанням є інтеграція IP з іншими ресурсами та з ІС користувача.

Інтеграція IP може проходити на трьох рівнях:

- рівень файлів;
- рівень операційного середовища;
- рівень інформаційно-телекомунікаційних систем;

Інтеграція IP може бути досягнута за рахунок визначення єдиних стандартів взаємодії ресурсів. Прикладом такого стандарту може бути клас стандартів OSI (Open Systems Interconnection reference model) [1, с. 37].

Дуже важливою на сьогодні є задача забезпечення захисту IP, тому що у інформаційному суспільстві знання, інформація, дані стають найбільшою цінністю. Все це призводить до необхідності урахування питань безпеки при розробці ресурсу на абонентському, каналному і мережевих рівнях.

Для цього використовуються організаційні і технічні методи та засоби захисту. На абонентському рівні застосовуються системи розмежування та розподілу прав доступу до засобів доступу інформаційно-комунікаційної мережі. На каналному рівні застосовуються методи сегментації та логічної структуризації інформаційних потоків та відповідні технічні засоби, як то мережеві маршрутизатори та мережеві екрани та криптографічні методи за засоби захисту від

несанкціонованого доступу. Для забезпечення адекватної цінності ІР захисту інформації пропонується застосування системи управління безпекою організаційної структури, яка об'єднує методи і засоби захисту в єдину систему (Security Manager).

За визначеними на попередніх етапах відомостями обираються засоби створення ІР. Варто визначити, що створення комп'ютеризованої інформаційно-комунікаційної системи не завжди є виправданим. Якщо приймається рішення про доцільність створення саме комп'ютерного ресурсу, то для його створення (або для створення окремих його частин) можливе використання існуючих технологій автоматизації розробки БД, інформаційних сховищ та інформаційних колекторів.

Продуктування ІР являє собою циклічний процес. ІР повинен постійно розвиватися. Після реалізації ресурсу або навіть певної його частини виникають нові задачі, які призводять до необхідності нового циклу вдосконалення. Крім зазначеного порядку роботи можливий і зворотній шлях – повернення на попередній етап продуктування ІР.

При проектуванні ІР необхідно визначити, які засоби обробки інформації він має реалізувати.

Важливою задачею є організація пошуку в інформаційних ресурсах. Можна виділити такі методи пошуку:

- повний перебір;
- індексація;
- класифікація;
- тегування [2, с.16].

Кожен з методів має свої переваги і недоліки. В залежності від виду ресурсу доцільно використовувати ті чи інші методи пошуку. Для забезпечення ефективного пошуку засоби пошуку необхідно передбачити ще при проектуванні ІР.

Пошук інформації досить часто організовується ієрархічно, тобто ведеться пошук у результатах попереднього пошуку. У таких випадках пошук буде проводитися швидше, якщо зберігати проміжні результати пошуку. Таким чином можна не починати пошук спочатку. Однак такий підхід складно застосувати у деяких пошукових системах, так як він вимагає додаткових ресурсів. Тому досить часто ієрархічний пошук реалізується простим додаванням нової умови до попередніх (наприклад, у пошуковій системі Google).

Використання індексації, класифікації та тегування вимагає первинної обробки інформації. Така обробка включає аналіз інформації з метою її класифікації. Таким чином неструктуровану інформацію можна певним чином структурувати. Аналіз документів може проводитись за змістом або за діями користувачів. Аналіз за діями користувачів дозволяє з'ясувати, наскільки документ відповідає визначеним для нього ключовим словам чи класам.

Таким чином, можна стверджувати, що для досягнення конкурентоспроможності організаційної структури на ринку їй необхідно розробляти ІР та системи їх обробки.

Тому дуже актуальним є питання визначення єдиного універсального підходу, який дозволив би приймати обґрунтовані рішення та обирати оптимальні засоби та методики для продукування ІР. У всіх сформованих до теперішнього часу напрямів теоретичних досліджень ІР по суті досліджуються одні й ті ж проблеми роботи з ІР, однак в кожному напрямку досліджень вибраний певний пласт цих ресурсів. Оскільки інтеграційні процеси домінують на сучасному етапі розвитку цивілізації, створення єдиної теоретичної основи вивчення ІР дозволяє розкрити фундаментальний характер їх формування і використання для забезпечення функціонування і прогресу людства.

Аналіз стану ІР країни, вивчення інформаційних потреб різноманітних категорій користувачів указують на значну різноманітність їх видів за формами представлення інформації, технологіях та організаційних рішеннях щодо їх зберігання та використання. Водночас накопичилося і множина проблем, які у своїй більшості є загальними для всієї сфери формування й використання ІР. Формування системи управління ІР для України на даному етапі її розвитку стає стратегічним напрямом і потребує від органів державної влади вирішення проблем, що виникають із єдиних методологічних позицій.

5. Всесвітні (світові) інформаційні ресурси. Світові інформаційні ресурси класифікують за трьома класами.

1. Державні (національні) інформаційні ресурси – інформаційні ресурси, отримані і оплачені з державного бюджету. Утримання державних інформаційних ресурсів (приклади): діяльність державних органів влади, правова інформація, біржова та фінансова інформація, комерційна інформація.

2. Інформаційні ресурси підприємств – інформаційні ресурси, створені або накопичені на підприємствах і в організаціях. Зміст інформаційних ресурсів підприємства (приклади): інформаційне забезпечення господарської діяльності, планування та оперативне управління діяльністю підприємства, бізнес-плани, зовнішньоекономічна діяльність.

3. Персональні інформаційні ресурси – інформаційні ресурси, створені і керовані яким-небудь людиною і містять дані, що відносяться до його особистої діяльності.

Інформаційні ресурси країни, регіону, організації повинні розглядатися як стратегічні ресурси, аналогічні по значущості запасам сировини, енергії, копалин та інших ресурсів.

Розвиток світових інформаційних ресурсів дозволив:

- перетворити діяльність по наданню інформаційних послуг в глобальну людську діяльність;
- сформувати світової та державний ринок інформаційних послуг;
- утворити всілякі бази даних ресурсів регіонів і держав, до яких можливий порівняно недорогий доступ;
- підвищити обґрунтованість і оперативність прийнятих рішень у фірмах, банках, біржах, промисловості, торгівлі й ін. за рахунок своєчасного використання необхідної інформації.

В сучасних умовах активного співробітництва України з країнами Заходу важливу роль відіграє якісне та оперативне інформування партнерів не тільки в області науково-технічної, але і бізнес-інформації.

До світових інформаційних ресурсів відноситься інформація, що характеризує виробничі відношення в суспільстві. Це – відомості, що циркулюють в соціально-економічній системі.

Розглянемо структуру подання інформації у світових інформаційних мережах.

Інтернет – це мережа мереж, світова асоціація комп'ютерних мереж – угода між безліччю комп'ютерних мереж у всьому світі, що стосується того, як ці мережі повинні взаємодіяти між собою; міжнародна (всесвітня) комп'ютерна мережа електронного зв'язку, що поєднує регіональні, національні, локальні й інші мережі, сприяє значному збільшенню і поліпшенню обміну інформацією, насамперед науково-технічною. Поєднує понад 50 млн. колективних і індивідуальних користувачів в усьому світі. Мережа Internet являє собою яскравий приклад реалізації концепції інтермереж, тобто інтегрованої мережної павутини, що складається з різних

фізично неоднорідних комунікаційних мереж, об'єднаних між собою в єдину логічну архітектуру.

Отже, Інтернет – це глобальна інформаційна система, яка:

- логічно взаємопов'язана простором глобальних унікальних адрес, заснованих на Інтернет-протоколі (IP), або на подальших розширеннях, або наступників IP;
- здатна підтримувати комунікації з використанням сімейства протоколу управління передачею/Інтернет-протоколу (TCP/IP) або його подальших розширень/наступників і/або інших IP-сумісних протоколів;
- забезпечує, використовує або робить доступними на громадській або приватній основі високорівневі послуги, надбудовані над комунікаційною та іншою, пов'язаною з нею інфраструктурою.

Перерахуємо структуру подання інформації у світових інформаційних мережах:

- магістральний рівень (система пов'язаних високошвидкісних телекомунікаційних серверів);
- рівень мереж і точок доступу (великі телекомунікаційні мережі), підключених до магістралі;
- рівень регіональних та інших мереж;
- ISP – інтернет-провайдери;
- електронна пошта (E-mail);
- телеконференції (Usenet).
- протокол передачі файлів (FTP).
- всесвітня павутина World Wide Web.
- гіпертекст – система пов'язаних документів на серверах WWW містять посилання на інші, що пов'язані за змістом документи.

Будучи пов'язані один з одним за допомогою посилань, існуюча безліч документів Web огорнула планету, народивши аналогію комп'ютерної павутини.

За якими ж принципам працюють пошукові системи? Вони включають такі програмні компоненти:

- spider (павук): браузероподобная програма, яка завантажує веб-сторінки;
- crawler «мандрівний» павук, який автоматично йде по всіх посиланнях, знайденим на сторінці;
- indexer (індексатор): «сліпа» програма, яка аналізує веб-сторінки, завантажені павуками;
- the database (база даних): сховище викачаних і оброблених сторінок;
- search engine results engine (система видачі результатів): витягує результати пошуку з бази даних.

Spider: Павук – це програма, яка завантажує веб-сторінки та працює як браузер, коли відбувається з'єднання з веб-сайтом і завантаженням сторінки. Павук не має ніяких візуальних компонент. Ту саму дію (завантаження) можна спостерігати, коли переглядається деяка сторінка і коли вибирається «перегляд HTML-коду» у своєму браузері.

Crawler: Як і павук, завантажує сторінки, аналізує їх, знаходить всі посилання.

Його завдання – визначити, куди далі має йти павук, ґрунтуючись на посиланнях або виходячи із заздалегідь заданого списку адрес.

Indexer: Індексатор розбирає сторінку на різні частини з паралельним її аналізом.

Елементи типу заголовків сторінок, заголовків, посилань, тексту, структурних елементів, елементів стильових частин сторінки виокремлюються і аналізуються.

Database: База даних – це сховище всіх даних, які пошукова система завантажує і аналізує.

Search Engine Results Engine – система видачі результатів вирішує, які сторінки задовольняють запиту користувача.

Це та частина пошукової системи, з якою ми маємо справу, здійснюючи пошук.

Коли користувач вводить ключове слово і робить пошук, пошукова система відбирає результати на основі постійно мінливих критеріїв.

Пошукова система приймає рішення за методом алгоритму. Професійні оптимізатори іноді вживають термін «algorithms».

Результати пошуку оцінюються на основі семантичних оцінок якості, таких як: інформаційний шум, повнота видачі документів, точність видачі, втрата інформації.

Розкриємо *основні методи пошуку інформації в Інтернеті* (див. рис. 1.7):

Безпосередній пошук з використанням гіпертекстових посилань – часто виявляється єдиною можливим на заключних етапах інформаційного пошуку.

Використання пошукових машин – основний метод при проведенні попереднього пошуку (Yandex, Rambler, Aport, Google, тощо).

Пошук із застосуванням спеціальних засобів (спайдерів) – повністю автоматизований метод – може виявитися досить ефективним для проведення первинного пошуку.

Аналіз нових ресурсів – може виявитися необхідним при проведенні повторних циклів пошуку, пошуку найбільш свіжої інформації або для аналізу тенденцій розвитку об'єкта дослідження в динаміці.

Технологія проведення інформаційного пошуку (див. рис. 1.8). Визначення географічних регіонів пошуку, тому що

практична цінність інформаційного ресурсу може залежати і від географічного розташування відповідного джерела.

Рис. 1.7 Методи пошуку інформації в інтернеті

Складання тезауруса. Для ефективного використання пошукових серверів необхідний список ключових слів, організований з урахуванням семантичних відносин між ними, тобто тезаурус.

При складанні тезауруса необхідно передбачити обробку синонімів, омонімів, морфологічних варіацій ключових слів.

Відбір пошукових машин. Встановлюється послідовність використання пошукових машин згідно з убуттям очікуваної ефективності пошуку з застосуванням кожної машини.

Складання і виконання запитів до пошукових машин – найбільш складний і трудомісткий етап, пов'язаний з обробленням великої кількості інформації (в основному шумовий).

На основі тезауруса формуються запити до вибраних пошу-

Рис. 1.8. Технологія проведення інформаційного пошуку

кових серверів, після чого можливе уточнення запиту з метою відсікання очевидно нерелевантної інформації.

Потім проводиться відбір ресурсів, починаючи з найбільш цікавих, з точки зору цілей пошуку.

Дані з ресурсів, визнаних релевантними, збираються для подальшого аналізу.

6. Використання електронних інформаційних ресурсів. Електронна форма представлення інформації – це спосіб фіксації інформації, який дозволяє її збереження, обробку, розповсюдження та представлення користувачеві за допомогою засобів обчислювальної техніки. Усі застосування визначення «електронні» («e-») можна узагальнити за такими ознаками:

- подання інформації у цифровому вигляді (текст, звук, статичне або динамічне (що рухається у цифрових форматах))

зображення);

- необхідність програмних та апаратних засобів для її сприйняття людиною (тобто, комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення);

- необхідність телекомунікаційних засобів для отримання або розповсюдження інформації.

У сучасному світі зі зростанням ролі інформаційно-телекомунікаційних технологій відбуваються динамічні зміни і в соціально-економічній та інформаційній ситуації в Україні. Це потребує постійних перетворень у процесі інформаційного обслуговування, удосконалення методів і форм задоволення інформаційних потреб споживачів.

Використання сучасних електронних комунікацій забезпечує суспільству принципово нову форму ділової взаємодії з різними інфраструктурами. Соціальні інститути виконують функцію посередника в процесі донесення соціально важливої інформації до споживача.

Корпоративність, як універсальний механізм міжінститутської взаємодії, може використовуватись на різних етапах соціально-інформаційної діяльності (пошук, відбір, аналіз, переробка, узагальнення, вибір необхідної й актуальної інформації з подальшим інформаційним забезпеченням відповідних споживачів інформації).

В залежності від ступеню інтеграції соціальні корпорації здійснюють обмін довідковими даними; корпоративний відбір й аналіз інформації; допомогу в пошуку інформації; електронну доставку документів; координацію інформацією.

Існує дві основні форми корпоративної діяльності:

Регіональні корпорації, в основу діяльності яких покладені спільні інтереси соціальних установ (інститутів) у наданні адресної допомоги, розміщених в одному регіоні;

Тематичні корпорації, які використовують переваги спільного використання документів та інформації певної тематичної направленості.

Регіональна кооперація – координація діяльності соціальних інститутів (центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді) з формування документальних ресурсів на обласному рівні (в ролі базових в регіонах виступають, як правило, обласні центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді). Благодійні фонди (публічні) беруть на себе функцію центру збору загальнодоступної електронної інформації, її упорядкованості, формування електронних документів, запис на комп'ютерні носії постійного зберігання, а також при можливості тиражування та поширення цієї документації серед фахівців [4, с. 209-210].

6.1 Класифікація електронних ресурсів. У самому загальному випадку вона передбачає два основних типи ІР за критерієм режиму використання:

- онлайн – безпосередній доступ до документів на серверах мережі;
- офлайн – використання документів, баз даних або їх фрагментів у вигляді копій первинної інформації з сервера, що зберігається на електронному носії.

Класифікація електронної інформації дещо схожа на поділ за змістом, проте тут додатково присутній поділ ринку програмного забезпечення:

- комерційне;
- вільно розповсюджене ПЗ (безкоштовний), включаючи продукти з відкритим вихідним кодом (ліцензія GNU GPL);
- умовно-безкоштовне програмне забезпечення (shareware). В якості ще одного доповнення деякі джерела вказують сектор інформаційних послуг і обслуговування.

Класифікація електронних інформаційних ресурсів була б абсолютно неповною, якщо б не порушувалися питання інтернету, оскільки сьогодні більшість електронних документів доступна саме там. Основними критеріями виступають:

- форма подання (веб-сторінки, інформаційні і файлові сервери, бази даних, телеконференції);
- мовна і територіальна ознака;
- зміст тощо.

За статусом електронні ресурси можна поділити на:

- оригінали;
- електронні версії традиційних видань;
- електронні аналоги традиційних видань;
- електронні відтворення, зокрема копії друківаних документів, трьохвимірних об'єктів тощо.

Електронні ресурси – це нові й специфічні об'єкти бібліотечного опрацювання, які відрізняються від інших об'єктів каталогізації, перш за все – документів на паперових носіях, що традиційно опрацьовуються в технологічних підрозділах бібліотек. Нова природа електронних ресурсів породила й нові джерела відомостей для опису. Типи носіїв, режими доступу, системні вимоги, динаміка інформаційного вмісту та специфіка взаємодії з користувачем – це ті нові, особливі характеристики, які зумовлюють специфіку каталогізації електронних ресурсів та формування їх бібліографічного опису [4].

6.2. Класифікація освітніх електронних ресурсів. До основних видів освітніх електронних ресурсів належать:

- електронний документ – документ, інформація в якому подана у формі електронних даних і для використання якого потрібні технічні засоби;
- електронне видання – електронний документ, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, має вихідні

відомості й призначений для розповсюдження в незмінному вигляді;

– електронний аналог друкованого видання – електронне видання, що в основному відтворює відповідне друковане видання, зберігаючи розташування на сторінці тексту, ілюстрацій, посилань, приміток тощо;

– електронні дидактичні демонстраційні матеріали – електронні матеріали (презентації, схеми, відео- й аудіозаписи тощо), призначені для супроводу навчально-виховного процесу;

– інформаційна система – організаційно впорядкована сукупність документів (масивів документів) та інформаційних технологій, в тому числі з використанням технічних засобів, що реалізують інформаційні процеси та призначені для зберігання, обробки, пошуку, розповсюдження, передачі та надання інформації;

– депозитарій електронних ресурсів – інформаційна система, що забезпечує зосередження в одному місці сучасних ЕОР з можливістю надання доступу до них через технічні засоби, у тому числі в інформаційних мережах (як локальних, так і глобальних);

– комп'ютерний тест – стандартизовані завдання, представлені в електронній формі, призначені для вхідного, проміжного і підсумкового контролю рівня навчальних досягнень, а також самоконтролю та/або такі, що забезпечують вимірювання психофізіологічних і особистісних характеристик випробовуваного, обробка результатів яких здійснюється за допомогою відповідних програм;

– електронний словник – електронне довідкове видання упорядкованого переліку мовних одиниць (слів, словосполучень, фраз, термінів, імен, знаків), доповнених відповідними довідковими даними;

– електронний довідник – електронне довідкове видання прикладного характеру, в якому назви статей розташовані за абеткою або в систематичному порядку;

– електронна бібліотека цифрових об'єктів – набір ОЕР різних форматів, в якому передбачено можливості для їх автоматизованого створення, пошуку і використання;

– електронний навчальний посібник – навчальне електронне видання, використання якого доповнює або частково замінює підручник;

– електронний підручник – електронне навчальне видання з систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі;

– електронні методичні матеріали – електронне навчальне або виробничо-практичне видання роз'яснень з певної теми, розділу або питання навчальної дисципліни з викладом методики виконання окремих завдань, певного виду робіт;

– курс дистанційного навчання – інформаційна система, яка є достатньою для навчання окремим навчальним дисциплінам за допомогою опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій;

– електронний лабораторний практикум – інформаційна система, що є інтерактивною демонстраційною моделлю природних і штучних об'єктів, процесів та їх властивостей із застосуванням засобів комп'ютерної візуалізації.

Відповідно ознак, освітні електронні ресурси поділяються за:

- функціональним призначенням;
- структурою;

- організацією тексту;
- характером вихідних даних;
- цільовим призначенням;
- групою користувачів;
- наявністю друкарського еквіваленту;
- природою основних даних;
- ступенем дидактичного забезпечення;
- видом освітньої діяльності, в якій вони використовуються;
- характером взаємодії користувача і ОЕР;
- технологією розповсюдження;
- формою власності.

За функціональною ознакою (визначає значення і їх місце в навчальному процесі), освітні електронні ресурси можна класифікувати як:

- програмно-методичні (навчальні плани і навчальні програми);
- навчально-методичні (методичні вказівки, методичні посібники, методичні рекомендації для вивчення окремого курсу та керівництва з виконання курсових, дипломних, магістерських робіт, тематичні плани);
- навчально-дидактичні (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, конспекти лекцій);
- допоміжні (практикуми, збірники задач і вправ, хрестоматії, книги для читання; збірники документів і матеріалів, довідники, покажчики наукової та навчальної літератури, наукові публікації, матеріали конференцій, електронні довідники, словники, енциклопедії);
- контролюючі (тестові програми, бази даних; банки контрольних питань і завдань з навчальних дисциплін, інші ОЕР, що забезпечують контроль якості знань).

За структурою освітні електронні ресурсі поділяють на:

- однотомні – випущені у вигляді одного електронного носія;

- багатотомні – що складаються з двох або більше пронумерованих частин, кожна з яких представлена на окремому носії, але разом з тим є одним цілим як за змістом так і за оформленням;

- електронна серія – це сукупність томів, що об'єднані спільною тематикою та метою і виходять в однотипному оформленні.

За організацією тексту освітні електронні ресурсі поділяються на моновидання і збірки. Моновидання включає одну працю, а збірка – декілька праць навчальної літератури. Підручник, навчальний посібник, курс і конспект лекцій можуть видаватись лише у вигляді моновидань, а практикум, хрестоматія, книга для читання – у вигляді збірок. Що стосується навчальних планів, навчальних програм, методичних вказівок, завдань для практичних занять, то їх випускають переважно у вигляді моновидань.

За характером вихідних даних, можна виділити такі традиційні види: навчальний план, навчальна програма, методичні вказівки, програми практик, завдання для практичних занять, підручник, навчальний посібник, конспект лекцій, курс лекцій, практикум, хрестоматія, книга для читання і ін.

За цільовим призначенням освітні електронні ресурсі можуть бути розділені на:

- офіційні – публікуються від імені державних органів, установ, відомств або суспільних організацій, що містять матеріали нормативного та директивного характеру;

- наукові – містять відомості про теоретичні або експериментальні дослідження, історичні документи;

– науково-популярні – містять відомості про теоретичні або експериментальні дослідження в галузі науки, культури, техніки, викладені у формі, доступній читачу-неспеціалісту;

– довідкові – містять короткі відомості наукового та прикладного характеру, розташовані в порядку, зручному для їх швидкого пошуку, але не призначені для послідовного читання.

– рекламні – містять викладені в зацікавленій формі повідомлення про продукти (наприклад, навчальні програми, книги, реферати та ін.), освітні послуги, навчальні заходи з метою створення попиту на них.

За групою користувачів можна розділити на

- ОЕР для школярів;
- ОЕР для студентів;
- ОЕР для дипломованих фахівців;
- ОЕР для магістрів;
- ОЕР для викладачів та вчителів.

За наявністю друкарського еквіваленту виділяють дві групи освітніх електронних ресурсів:

– електронні аналоги паперового навчального видання – це видання, які відтворюють відповідне паперове видання (розташування тексту на сторінках, ілюстрації, посилання, примітки та ін.);

– самостійні ОЕР – що не мають паперових аналогів (існують лише в електронному варіанті).

За природою основних даних виділяють такі освітні електронні ресурси:

– текстові (символьні) – містять переважно текстові дані, представлені у формі, що допускає посимвольну обробку;

– оглядові – містять переважно електронні зразки об'єктів, що розглядаються як цілісна графічна сутність, представлена у

формі, що допускає перегляд і друкарське відтворення, але такій, що не допускає посимвольної обробки;

- звукові – містять цифрове представлення звукових даних у формі, яка допускає її прослуховування, але не призначена для друкарського відтворення;

- програмні продукти – самостійні твори, що представляють собою публікацію тексту програми або програм на мові програмування або у вигляді виконуваного коду;

- мультимедійні – характеризуються тим, що містять різнотипні дані (текстові, графічні, звукові, відео та ін.) існують рівноправно і взаємозв'язано для вирішення різноманітних задач, причому цей взаємозв'язок забезпечений відповідними програмними засобами.

За ступенем дидактичного забезпечення:

- ОЕР, який охоплює спеціальність;
- ОЕР, який охоплює дисципліну;
- ОЕР, який охоплює тему (розділ) дисципліни;
- ОЕР, який охоплює частину теми.

За видом освітньої діяльності, в якій використовується освітні електронні ресурси:

ОЕР для лекційного супроводу (слайди, відео фрагменти, аудіосупровід);

- ОЕР для супроводження практикумів;
- ОЕР для самостійної роботи;
- ОЕР для дистанційного навчання;
- ОЕР для самоосвіти;
- ОЕР для короткотривалих курсів і для системи підвищення кваліфікації.

За характером взаємодії користувача і освітніх електронних ресурсів можна виділити дві групи:

– детерміновані – параметри, зміст і спосіб взаємодії з якими визначені видавцем і не можуть бути змінені користувачем;

– не детерміновані (інтерактивні) – параметри, зміст і спосіб взаємодії з якими прямо або побічно встановлюються користувачем відповідно до його інтересів, мети, рівня підготовки та ін., на основі конкретних даних і за допомогою алгоритмів, визначених видавцем.

За технологією розповсюдження виділяють такі групи:

– автономні – характеризуються тим, що їх використання здійснюється автономно на комп'ютері користувача без необхідності підключення до мережі. Крім того, обсяг цих ресурсів може бути довільним в залежності від потужності комп'ютера та його апаратних засобів.;

– мережні – встановлюються на сервері і використання їх здійснюється при підключенні до мережі. Обсяг ресурсів, які можна використовувати залежить від пропускної спроможності мережі;

– комбіновані – зазвичай використовуються при поєднанні автономних та мережних ОЕР. В даному випадку основні ОЕР використовуються автономно, а управління ними та взаємодія клієнтського комп'ютера з сервером здійснюється за допомогою мережі.

Залежно від власності:

– відкриті – їх використання здійснюється вільно;

– закриті – їх використання здійснюється лише з дозволу.

Маючи дозвіл, користувачу необхідно ввести своє реєстраційне ім'я (login) та пароль (password), які видаються адміністрацією розробників;

– комбіновані – доступ до окремих частин або до всього ОЕР здійснюється вільно, але в демонстраційному режимі (так

звані демо-версії).

Можна доповнити, включивши в розподіл ІР на класи поняття додаткових типів інтернет-ресурсів.

Як правило, серед критеріїв виділяють:

- повноту і функціональний зміст;
- принцип взаємодії з користувачем (інформативне, інтерактивне);
- ступінь доступності.

До ОЕР висуваються певні вимоги.

- по-перше, це відповідність програмі з навчального предмета, для вивчення якої розроблені ОЕР;
- наявність відповідних методичних рекомендацій щодо використання ОЕР у професійній діяльності вчителя/викладача;
- дотримання чинних санітарних норм та ергономічних, програмно-технічних вимог до ОЕР;
- дотримання законодавства України щодо захисту авторських прав.

На сьогодні ОЕР не потребують обов'язкового дублювання у паперовому варіанті.

Література:

Основна:

1. Антопольский А.Б. Проблемы учета и регистрации информационных ресурсов [Текст] / А.Б. Антопольский // Проблемы информатизации. – 2008. – № 2. – С.33-40.
2. Бакут П.А. Информационные ресурсы – вопросы теории и практики / П.А.Бакут // Научно-техническая информация. Серия «Организация и методика информационной работы». – 2007. – №11.– С.16-23.
3. Баркова О.В. Путь онлайн-документа в библиотечном технологическом процессе // Б-ки нац. акад. наук: пробл. функционирования, тенденции развития. – К.: НБУВ, 2003. – Вып. 2. – С. 209-216.

4. Бахтурина Т.А. Проблемы стандартизации библиографического описания электронных ресурсов / Т.А. Бахтурина // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – № 7. – С. 16-21.
5. Громадяни у пошуках інформації: українські реалії [Текст] / Упоряд. С.Г.Підлуська. – К.: Агенство «Україна», 2005. – 180 с.
6. Інформаційне законодавство України [Текст]: науково-практичний коментар / За ред. Бондаренко С.В. – К.: Юридична думка, 2009. – 241с.
7. Маслянюк П.П. Інформаційні ресурси та засоби їх створення [Текст] / П.П.Маслянюк // Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля. – 2008. – Т. 1 – № 7. – С.132-140.
8. Нестеренко О.В. Єдина державна система електронних інформаційних ресурсів [Текст] / О.В.Нестеренко // Науково-технічна інформація. – 2006. – № 4. – С.3-9.
9. Партико З.В. Теорія масової інформації та комунікації [Текст] / З.В. Партико. – Львів: Афіша, 2008. – 290с.
10. Пархоменко В.Д. Наукові і організаційні проблеми управління інформаційними ресурсами [Текст] / В.Д.Пархоменко // Науково-технічна інформація. – 2007. – №3. – С. 31-36.
11. Цаленко М.Ш. Основы теории информационных ресурсов и социальная память [Текст] / М.Ш. Цаленко // Научно-техническая информация. Серия «Организация и методика информационной работы. – 2006. – № 12. – С.1-11.
12. Шпакова О. Политика информационной безопасности в Украине: правовой базис [Текст] / О.Шпакова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 65 (Ч. 1). – 2008. – С.242-249.

Додаткова:

1. Гудков Д. CRM: От «знаю» к «планирую» и «делаю» [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.management.com.ua/ims/ims090.html>
2. Гольшдтейн Я.Г. Основы менеджмента [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.tsure.ru/University/Faculties/Femp/KMEIM/sotrudniki/goldshtein.htm>

3. Інформаційні технології та їх класифікація в умовах забезпечення інтелектуальної діяльності [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intellect.dn.ua/lib/003/parts/02.htm>
4. Классификация информационных технологий для бизнеса [электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.akdi.ru/AVT-UPR/INF_TEN/18.htm
5. Новодворський Я.В. Інформація та інформаційні технології як головний фактор сучасної глобальної конкурентоспроможності / Я.В. Новодворський [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kneu.kiev.ua/ST_CONF/DOKLAD/dokl8.html
6. Розвиток цивілізації та інформатизація суспільства [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mirror01.users.i.com.ua/~perlyna/BookKolomic/rozdil1.htm>
7. Самофалов В. Глобальний виклик транснаціональних корпорацій [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zn.kiev.ua/ie/show/456/41312/>
8. Угрин Л.Я. Формування інформаційної культури та розвиток громадянської освіти [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iatp.org.ua/cen/virtual/brody2.doc>
9. Филипенко И. Купил CRM. Что дальше!? [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://management.com.ua/ims/ims036.html>
10. Kate Smith, Jatinder Gupta. Neural Networks in Business: Techniques and Applications. Idea Group Publishing, 2002
11. NISSAN Fiscal Year 2005 First Half – Режим доступу: <http://www.nissan-global.com/EN/IR/EVENT/FINANCIAL/index.html>

Запитання для самоконтролю

1. Хто є споживачем величезних обсягів інформації?
2. Що включає в себе поняття «інформаційні ресурси»?
3. Розкрийте з історичної точки зору поняття інформаційних ресурсів.
4. Симбіозом чого виступають інформаційні ресурси?

5. Схарактеризуйте основні напрями в розподілі інформаційних ресурсів.
6. Дайте класифікацію інформаційних ресурсів за замістом.
7. Здійсніть поділ інформаційних ресурсів на групи.
8. Яку роль відіграє держава у формуванні інформаційних ресурсів?
9. Дайте визначення національним інформаційним ресурсам.
10. В яких документах задекларовано поняття «національні інформаційні ресурси»?
11. Скільки етапів включає процес продукування інформаційних ресурсів?
12. Дайте визначення світовим інформаційним ресурсам.
13. Що включають в себе персональні інформаційні ресурси?
14. На які класи поділяються світові інформаційні ресурси?
15. Вкажіть структуру подання інформації у світових інформаційних мережах
16. Розкрийте структуру подання інформації у світових інформаційних ресурсах.
17. За якими принципами працюють пошукові системи?
18. Розкрийте основні методи пошуку інформації в Інтернеті.
19. Як відбувається технологія проведення інформаційного пошуку?
20. Що таке електронна форма представлення інформації?
21. Здійсніть класифікацію освітніх електронних ресурсів.
22. Які вимоги висувуються до освітніх електронних ресурсів?
23. Які групи освітніх електронних ресурсів виділяють за технологією розповсюдження?
24. Скільки груп освітніх електронних ресурсів виділяють за наявністю друкарського еквіваленту?

1.3. Інформаційні ресурси сучасного суспільства

ПЛАН

1. Архів як інформаційний ресурс
2. Значення музеїв як інформаційних ресурсів
3. Бібліотеки – інформаційні ресурси сучасного суспільства

Ключові слова та поняття: архів, музеї, бібліотека, інформаційні ресурси

1. Архів як інформаційний ресурс. Суспільство досягло такого рівня розвитку, коли обсяги теоретичних знань, інформації, рівень її структурованості та складності зумовлюють створення якісно нової інформаційної структури, в якій інформаційні ресурси визначатимуть розвиток країни, сфер суспільства, інтелектуалізацію праці, вибір і використання інформаційних систем різного призначення і технологій, умов життєдіяльності людини в усіх соціальних сферах, вдосконалення соціально-комунікаційних відносин, виробництва й управління в усіх соціальних сферах. За таких умов великого значення набуває процес інформатизації освітнього та управлінського процесів, використання комп'ютера, інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інформаційних ресурсів у професійній діяльності працівників освіти, що цілеспрямовані власне на розв'язання конкретних задач. Інформація й теоретичні знання визнані пріоритетним стратегічним ресурсом постіндустріального суспільства та є основою системи інформаційного забезпечення освітян.

За таких обставин великого значення в професійній діяльності працівника соціально-педагогічної сфери набуває інформаційно-аналітична діяльність і особливо вміння використовувати інформаційні ресурси.

Фундамент системи архівних установ України складають державні архіви, які збирають, ідентифікують, описують, класифікують і зберігають документи, здійснюють реставрацію їх і організують користування ними.

Державний архів – це створена державою установа, призначена для формування Національного архівного фонду, обліку і зберігання його документів та забезпечення використання архівної інформації. Фонди державного архіву складають інформаційну систему – організаційно упорядковану сукупність архівних документів, довідкового апарату, баз і банків даних. Відтак як інформаційна служба і суб'єкт інформаційних відносин. Державний архів бере участь у здійсненні інформаційної діяльності, основними видами якої є одержання, зберігання, використання та Поширення архівної інформації.

Пріоритетними завданнями державних архівів є реалізація Державної політики в галузі архівної справи, координування діяльності державних органів, підприємств, установ, організацій з питань архівної справи та діловодства, забезпечення здійснення державної реєстрації, обліку, постійного зберігання, комплектування, використання документної інформації та науково-методична робота в галузі архівознавства, документознавства та археографії.

З метою забезпечення збереженості документів, цілісності упорядкованих документальних комплексів, удосконалення їх для користувачів державні архіви ведуть комплектування, здійснюють заходи щодо забезпечення фізичної та фізико-хімічної збереженості документів, створюють і вдосконалюють довідковий апарат, забезпечують умови для користування документами, задовольняють інформаційні потреби юридичних та фізичних осіб; конституційні права громадян, а також

здійснюють самостійне використання архівної інформації в державних та суспільних інтересах.

Відповідно до призначення і мети діяльності державні архіви за дорученням держави і в межах, визначених законодавством, здійснюють певні повноваження держави щодо володіння, користування і розпорядження частиною Національного архівного фонду, що належить державі і зберігається в архіві згідно з його профілем і рангом. У державному архіві можуть зберігатися також документи Національного архівного фонду, що не належать державі. Тоді архів за дорученням їх власників здійснює певні повноваження щодо володіння, користування і розпорядження цими документами.

Державні архіви зберігають документи Національного архівного фонду постійно. Частина місцевих державних архівних установ залежно від їх рангу зберігають документи протягом строків, визначених органом виконавчої влади вищого рівня чи органом самоврядування, що утворив цю місцеву державну архівну установу, з наступним передаванням таких документів до відповідного державного архіву на постійне зберігання.

Правовою базою діяльності державних архівів є Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», «Основи законодавства України про культуру», закони «Про інформацію», «Про державну таємницю», «Про авторське право та суміжні права», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про охорону та використання пам'яток історії та культури», постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, міжнародні правові акти, в яких бере участь Україна [4, с. 114-116].

Основні питання, пов'язані з функціонуванням державних архівів, регулює Закон України «Про національний архівний фонд та архівні установи».

Основними нормативними документами з організації роботи архіву є положення про архів та його структурні підрозділи, структура й штатний розпис, кошторис доходів і видатків, посадові інструкції працівників.

Державний архів – це створена державою установа призначена для формування національного архівного фонду, обліку і зберігання його документів та забезпечення використання архівної інформації.

Завданням державних архівів є:

1. реалізація державної політики в галузях архівної справи;
2. координування органів і підприємств, установ організацій з питань архівної справи та діловодства;
3. забезпечення здійснення реєстрації, обліку, постійного зберігання;
4. комплектування, використання документації, інформації та науково-методичної роботи в галузі архівознавства, документом та археографія.

З метою завдань архіви здійснюють такі функції:

- прийняття та збереження в установленому порядку документів, установ, організацій, підприємств, що є джерелом комплектування архіву;
- ведення обліку і забезпечують збереження прийнятих в архів документів;
- проведення експертизи цінності документів;
- підготовка і в установленому порядку передають на державне зберігання документи страхового фонду чи особливо цінні.

Для збереження документів в архівах здійснюються і організовуються щорічні складання описів на документи

постійного зберігання, здійснює відбір особливо цінних документів і створює, зберігає, веде облік страхового фонду і надають методичну і практичну допомогу службі діловодства в пошуку справ, що були заведені згідно номенклатури, але своєчасно не поступили на зберігання; здійснює використання документів, що зберігаються в архіві; інформує керівництво і працівників інших організацій про склад і зміст документів у архіві; видавати в установленому порядку документи чи копії на тимчасове користування і для роботи дослідникам в читальний зал і виконувати запити організацій і заяв громадян по питаннях місцезнаходження документів, які необхідні для наведення архівних довідок і вести облік використаних документів і здійснювати перевірку збереження правильності формування справ і об'єднує відомчий і міжвідомчі архіви і здійснює перевірки в організаціях, які є джерелом комплектування і бере участь у розробці нормативно-методичних документів (положення, інструкції) і бере участь при проведенні заходів про підвищення кваліфікації працівникам архіву.

Архівам для виконання його завдань і функцій дається таке право:

- надавати в установленому порядку вказівки підрозділам і архівам відповідних підвідомчих організацій по питаннях, що входять в компетенцію архіву;
- робити запити структурним підрозділам організацій про дані, які необхідні для роботи архіву [3, с. 16-18].

2. Значення музеїв як інформаційних ресурсів. Музей взаємодіє з державними, науковими, громадськими та іншими закладами й установами. Законною базою його діяльності є Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про музеї та музейну справу», Положення про музей при закладі освіти Міністерства освіти і науки України.

Термін музей у його сучасному розумінні, можливо походить з античності: «музей он» – храм – святилище муз, богинь захисниць мистецтв та наук, він був також осередком мистецтва та науки. Первісне поняття музей на противагу сьогоднішньому підкреслювало приватні та виняткові функції.

Основними напрямками діяльності музею є:

- науковий, що полягає в отриманні нових знань на основі всебічного вивчення музейної добірки;
- фондівий, який здійснюється з метою формування фондів музею, забезпечення збереження музейних предметів і колекцій;
- експозиційно-виставковий, що полягає у здійсненні функції музейної комунікації на основі науково організованої та художньо оформленої демонстрації музейних предметів і колекцій;
- освітньо-виховний, спрямований на підвищення інтересів громадськості до історії освіти;
- напрям залучення широкого кола науковців і дослідників до активної співпраці;
- напрям стимулювання творчого пошуку спеціалістів відділів освіти, методичних служб, колективів закладів освіти, вчителів та учнів до вивчення історії освіти рідного краю.

Однією з провідних форм роботи музею виступає екскурсійна. Це специфічна форма освітньої діяльності, змістом якої є комплексне (візуальне, вербальне, емоційне) сприймання об'єктів, представлених на екскурсійному маршруті, з метою здобуття знань і вражень. Добре продумана екскурсія сприяє глибокому розкриттю теми, оскільки екскурсовод зосереджує увагу на всіх важливих пам'ятках, розкриває їх внутрішній зміст, розповідає не лише про виставлений матеріал, а і про те, що його об'єднує з іншими. Екскурсійна робота є творчою, яка вимагає

глибоких загальних і спеціальних знань. Важливою ознакою професійності екскурсовода є вільне володіння темою (проблемою).

Екскурсії можуть проводитися у приміщенні музею – за експозицією, виставками, відкритим зберіганням фондів, а також за межами музейного приміщення – за пам'ятками та пам'ятними місцями. Практикуються також комплексні екскурсії, які об'єднують єдиною темою показ музейної експозиції та пам'ятників, які знаходяться у природних умовах.

За змістом екскурсії бувають тематичні й оглядові. Найпоширенішими є оглядові, які охоплюють великий хронологічний період, ознайомлюють з пам'ятками різних епох.

Музеї – це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини.

Основними напрямками музейної діяльності є культурно-освітня, науково-дослідна діяльність, комплектування музейних зібрань, експозиційна, фондова, видавнича, реставраційна, пам'яткоохоронна робота.

Музеї є юридичними особами, крім тих, що створюються і діють при підприємствах, установах, організаціях, навчальних закладах [5, с. 21-23].

Музейна справа як спеціальна галузь культурно-освітньої та наукової діяльності здійснюється музеями щодо комплектування, збереження, вивчення і використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, уособлюючи національну музейну політику, музеєзнавство і музейну практику.

За своїм профілем музеї поділяються на такі види: історичні, археологічні, краєзнавчі, природничі, літературні, мистецькі, етнографічні, технічні, галузеві тощо.

На основі ансамблів, комплексів пам'яток та окремих пам'яток природи, історії, культури та територій, що становлять особливу історичну, наукову і культурну цінність, можуть створюватись історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, музеї просто неба, меморіальні музеї-садиби.

Сьогоднішній день вимагає від музеїв формування нового підходу до своєї роботи: інтерактивні експозиції, активна співпраця з різними мас-медіа, громадськими організаціями, різними фундаціями, сучасна рекламна діяльність, активне впровадження в систему «Інтернет» інформації про діяльність музеїв України, їх збірки, окремі музейні пам'ятки, що мають національне, європейське, світове значення тощо.

В музеях і заповідниках України зберігається понад 11 млн. пам'яток.

З метою удосконалення обліку музейних пам'яток та стану їх збереження Міністерством культури і мистецтв (2003 р.) розпочато проведення повного звірення наявності музейних предметів з фондово-обліковою документацією державної частини Музейного фонду України.

Водночас розвиток музейної справи стикається з численними проблемами: недостатнє фінансування державних музеїв та матеріального забезпечення реставраційної справи; обсяги видатків з Держбюджету та місцевих бюджетів на утримання музеїв вистачає лише на оплату праці, енергоносіїв, охорону та комунальні послуги; не вистачає коштів на поповнення музейних фондів, проведення ремонтно-реставраційних робіт, встановлення сигналізації, оновлення музейного обладнання.

Нині можна прослідкувати основні пріоритетні напрями необхідні для стабільного розвитку музейної справи, а саме:

- законодавче врегулювання нормативно-правової бази, пов'язаної з діяльністю музеїв, музеїв-заповідників;
- правове врегулювання питань діяльності музеїв та інших установ, які зберігають пам'ятки недержавної частини Музейного фонду України.
- зміцнення матеріально-технічної бази музеїв;
- вирішення питань фінансування галузі;
- удосконалення науково-аналітичного та інформаційно-методичного забезпечення музейної справи;
- комп'ютеризація основної музейної діяльності;
- створення Державного реєстру національного культурного надбання;
- розбудова музейної галузі у відповідності з сучасними вимогами;
- налагодження зв'язків з непрофільними організаціями;
- прискорення внесення змін до Закону України «Про музеї та музейну справу»;
- проведення комплексного обстеження фондів приміщень музеїв і стану збереження пам'яток;
- збільшення фінансування реставраційно-консерваційних робіт, наблизивши його до потреб галузі [6, с. 34-37].

До відомих українських і закордонних музеїв і галерей можна віднести такі:

1. Британська галерея Тайм (Лондон, Великобританія): <http://www.tate.org.uk>;

2. Віртуальний комп'ютерний музей: <http://www.computer-museum.ru>;

3. Віртуальний музей ГУЛАГу (UA): <http://gulag-museum.org.ua>;

4. Віртуальний музей інформатики: www.schools.keldysh.ru/sch444/museum;

5. Галерея Альбертіна (Австрія): <http://www.albertina.at/jart/prj3/albertina/main.jart>;

6. Галерея Уффіці (Флоренція): <http://www.uffizi.flrenze.it>;

7. Гетьман Іван Мазепа (віртуальний музей): <http://gulag-museum.org.ua>;

8. Державний Ермітаж (Санкт-Петербург, Росія): <http://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/?lng=ru>

Найбільший в Росії і один з найбільших в світі художніх і культурно-історичних музеїв (1764 р.).

Історія колекції Державного Ермітажу офіційно починається з правління Катерини II, яку по праву називають його засновницею. До палацу, за її вказівкою, була зроблена прибудова, яка називалася Ермітажем. Тут давали обіди для кола приближених. Гості обговорювали політику і мистецтво. У цій частині палацу діяв особливий звід правил, таких як: «залишати все чини поза дверей», «сперечатися без запалу» та ін. Тут зберігалася приватна колекція живопису Катерини II, яка почалася з придбання зборів комерсанта І.Є. Гоцковського, в яке входили твори нідерландських художників. За правління Катерини II колекція поповнилася полотнами Тиціана, Рубенса, Рафаеля, інших великих майстрів, була куплена єдина в Росії скульптура Мікеланджело «Хлопчик, що скорчився». Крім безлічі картин, в Ермітажі з'явилося більше 10 000 монет і медалей, більше 10 000 малюнків, незліченну кількість гравюр, каменів і книг.

Павло I, чужий поглядам своєї матері, продовжував колекціонувати мистецтво, переважно італійське.

З правлінням Олександра I пов'язана реформа, проведена графом Дмитром Бутурліним. Колекцію поділили на кілька частин, при кожній з них з'явився охоронець. В епоху

Олександра I збори Ермітажу поповнилися іспанським та англійським живописом. Але найцінніші придбання пов'язані з центральним епізодом його правління – війною 1812 року. Як і багато представників французької знаті, графиня Богарне, колишня дружина Наполеона Бонапарта, була стурбована збереженням привілеїв після перемоги російської армії. Вона вирішила зробити подарунок Олександру I, той довго відмовлявся його приймати, однак Жозефіна наполягла. Таким чином в колекцію Ермітажу потрапила знаменита «Камея Гонзага».

Микола I, захоплений військовою справою, залишив після себе 600 картин із зображенням батальних сцен.

А в 1852 році музей вперше відкрився для відвідувачів під назвою «Імператорський Ермітаж». Наступні півстоліття його колекція поповнювалася з різним ступенем інтенсивності. Одним із знаменитих придбань того часу стала «Мадонна Бенуа» Леонардо да Вінчі (куплена в 1914 р.).

У революційний період колекція Ермітажу дивним чином не постраждала. Серйозні витоки з нього почалися в перші роки радянської влади.

9. Державний музей Рейксмюсеум (Амстердам, Нідерланди): <https://www.rijksmuseum.nl/>

10. Єгипетський музей в Турині (Турин, Італія): <http://www.museoegizio.it/>

11. Інститут Рікардо Бреннанда (Ресіф, Бразилія): <http://www.institutoricardobrennand.org.br/>

Музей, розташований в місті Ресіфі, в районі Варзеа. Організовано в 2002 році на основі приватної колекції пернабуканського колекціонера і бізнесмена Рікарда Бреннанда. Музей займає архітектурний комплекс, побудований в середньовічному стилі, і складається з трьох будівель: Збройна

палата, Пінакотека, Галерея і Каплиця Богородиці, оточені парком з великою кількістю скульптур.

Музей має постійну колекцію з історико-художніх об'єктів різного походження, що охоплюють період від початку середніх століть до ХХІ ст., з сильним акцентом на історичну документацію та іконографію, пов'язаних з колоніальним періодом країни і періодом Голландської Бразилії. Там знаходиться найбільша в світі колекція картин Франса Посту (20 робіт).

12. Картинна галерея Айвазовського: <http://www.aivazovsry.euro.ru>;

13. Лондонська Національна галерея (Лондон, Великобританія): <https://www.nationalgallery.org.uk/>

14. Львівська національна галерея мистецтв імені Бориса Возницького: <http://lvivgallery.org.ua>

включає:

- ❖ Палац Лозинського;
- ❖ Палац Потоцьких;
- ❖ Каплиць Боїмів;
- ❖ Музей «Івана Георгія Пінзеля»;
- ❖ Музей-заповідник «Русалка Дністрова»;
- ❖ Музей «Храм Івана Хрестителя»;
- ❖ Музей-майстерня Теодозії Бриж;
- ❖ Музей-заповідник «Одеський замок»
- ❖ Музей-заповідник «Підгорецький замок»;
- ❖ Музей модерної скульптури Михайла Дзиндри;
- ❖ Музей-заповідник Маркіяна Шашкевича;
- ❖ Музей-заповідник «П'ятничанська вежа»;
- ❖ Музей гетьмана України Івана Виговського;
- ❖ Музей Жидачівської землі;
- ❖ Музей староукраїнської книги

15. Метрополітен (Нью-Йорк. США): <https://www.metmuseum.org/>;

16. Музей «Ніжинська поштова станція»

Музей «Ніжинська поштова станція» – унікальний заклад, присвячений розвитку поштової справи, як місцевої, так і на території країни в цілому у XVII – на початку XX століть, розташований у місті Ніжині (Чернігівської області); одна з оригінальних численних атракцій Ніжина.

Задум відкрити музейну експозицію в Ніжині, присвячену пошті, виник ще у 1980-х роках, адже місто має славні поштові традиції, крім того тут зберігся комплекс будівель поштової станції – історико-архітектурна пам'ятка архітектури XVIII століття. Через Ніжинську поштову станцію свого часу пролягали шляхи видатних людей – тут, зокрема, зупинялися на перепочинок Михайло Ломоносов, Олександр Пушкін, Олександр Грибоєдов, Тарас Шевченко, Володимир Даль, Євген Гребінка. У XVII-XVIII століттях Ніжин був одним з найбільших торговельних міст Лівобережної України, через нього пролягали головні поштові тракти на Київ, Москву, Санкт-Петербург, Ригу, Полтаву, в Крим.

У 1992 році уродженець Ніжина, краєзнавець і меценат Олександр Миколайович Лазаренко передав рідному місту унікальну колекцію предметів дорожнього побуту й документів з історії вітчизняних доріг та кінної пошти XVIII-XIX століть, яку збирав протягом свого тривалого життя.

На її основі був створений музей «Ніжинська поштова станція», який відкрився у 1993 році.

У Музеї експонується понад 500 предметів, так чи інакше пов'язаних із розвитком поштової справи у Ніжині та на території України в цілому.

Експозицію побудовано за архівними документами про Ніжинську поштову станцію. Концепцією «Поштової станції»

враховано використання ландшафтного методу оформлення експозиції, чому не в останню чергу сприяє й те, що приміщення музею – єдиний в Україні подібний комплекс, який зберігся майже повністю. Тут можна дізнатися і про те, як у давнину гінці доставляли князівські грамоти, як козаки везли донесення війська Запорізького; про роль гетьманів у розвитку пошти України.

У 2 залах-кімнатах розташувалася експозиція: макет станції ХІХ століття, марки, конверти, листівки та старовинні речі подорожнього побуту: чорнильниці, лампи, піддужні дзвоники, свічники.

У другій залі відтворено кімнату станційного наглядача – на стіні висить карта поштових трактів, стоїть старовинний стіл, лави, скрині, дорожні валізи. Також тут є куточок для проїжджаючих з відповідною атрибутикою – самоваром, чайним посудом.

У цій же будівлі комплексу Ніжинської поштової станції 25 жовтня 1860 року в сім'ї поштаря народився і провів дитячі роки видатний український художник-баталіст, академік Микола Семенович Самокиш. В експозиції представлені різноманітні матеріали про життя і творчість художника та його учнів.

17.Музей Ваза (Стокгольм, Швеція): <http://www.vasamuseet.se/>

18.Музей Ван Гога (Амстердам, Нідерланди): <https://www.vangoghmuseum.nl/>

19.Музей Вікторії і Альберта (Лондон, Великобританія): <https://www.vam.ac.uk/>

Музей V & A (Музей Вікторії і Альберта) є найбільшим в світі музеєм декоративно-прикладного мистецтва і дизайну. Тут зібрані колекції, які не мають собі рівних за різноманітністю та обсягом. У музеї зберігається величезна, що відноситься до більш ніж 3000-літнього періоду, спадщина багатьох

найбагатших світових культур, включаючи кераміку, меблі, предмети з області моди, скло, прикраси, вироби з металу, фотографії, скульптури, тканини і картини.

В рамках масштабної програми модернізації було відкрито ряд нових галерей, присвячених архітектурі, живопису, скульптурі, мистецтву ісламу. Крім постійних експозицій тут постійно проводяться захоплюючі виставки, демонстрації та заходи.

До групи V & A входить Музей дитинства (V & A Museum of Childhood), що знаходиться в Бетнал-Грін (Bethnal Green).

20. Музей геноциду «Туольсленг» (Пномпень, Камбоджа): <http://tuolsleng.gov.kh/>

Музей знаходиться в місті Пномпень (столиця Камбоджі), заснований в 1980 році на території будівлі звичайної середньої школи. Вона використовувалося режимом «червоних кхмерів» з часу їх приходу до влади (1975 р.) і до падіння режиму (1979 р.) в якості сумнозвісної «Тюрми безпеки 21» («S-21»). У ці роки в неї знаходилось приблизно 17 000 чоловік (деякі припускають, що число ув'язнених було більше 20 000 чоловік, хоча дійсне число невідоме). 30 березня 2009 року почався судовий процес над колишнім начальником в'язниці Канг Кек Іеу, також відомим під псевдонімом «Дути». Йому були пред'явлені офіційні звинувачення в злочинах проти людства, а також у військових злочинах, тортурах і вбивствах. 26 липня 2010 року він був засуджений до 35 років тюремного ув'язнення.

Коли на початку 1979 року Пномпень був звільнений в'єтнамськими військами, живими в S-21 було виявлено лише 7 осіб. Після повалення режиму Пол Пота будівлю концтабору залишили в незмінному стані, а в 1980 році там відкрився музей. На колишньому шкільному дворі розташовані 14 могил – останніх жертв, які були замучені до смерті, в той час як в'єтнамські війська наближалися до міста. Два рази на день в

відеозалі музею транслюють фільм з розповіддю про ті злочини, які тут відбувалися полпотівцями.

21.Музей д'Орсе на залізничній платформі (Париж, Франція): <http://www.musee-orsay.fr/>

22.Музей жертв війни (Хошимін, В'єтнам)

23.Музей золота (Музей дель Оро) (Богота, Колумбія): <http://www.banrepcultural.org/museo>

У 1939 році Національний банк Колумбії відкрив двері Музею золота в парку Сантандер. Сучасна споруда музею була побудована 1968 року на колишній території індіанського міста племен міусків XVI ст., котре було забудоване колоподібними будинками під солом'яними та очеретяними дахами.

Перший поверх експонує індіанську кераміку, рідкісні зразки індіанського ткацтва, вироби з каменю, деревини і кістки тощо. Вони пунктиром висвітлюють культуру заупокійних і сакральних культів доколумбового періоду розвитку цього регіону за період в чотири тисячоліття.

Два інші поверхи музею, побудовані і декоровані в стилістиці мінімалізму, віддані під експозиції золотих виробів індіанців від 2 тисячоліття до н. е. до початку XVI століття. На кінець XX століття кількість експонатів музею (археологічних і ювелірних) досягла 30 000. Вона вважається найбільшою в Колумбії і в світі.

Місцеві племена в XVI ст. перебували фактично в періоді пізнього неоліту, не знали колеса, але досягли значних успіхів в обробці золота. Цивілізація на землях Колумбії виробила як власні традиції, так і власний світогляд, а характер місцевих виробів має незапозичений, оригінальний характер про що свідчать унікальні розписи на керамічних виробах, форми і техніки обробки золота, унікальні зразки місцевого ткацтва.

Серед унікальних виробів ювелірного індіанців до їх вимушеного контакту з іспанськими завойовниками належить

Попоро Кімбайя (Pororo Quimbaya), золотий флакон для збереження вапна. Вапно було важливим додатком для жування листя коки під час священницьких церемоній. Сакральний зміст церемонії був перенесений і на флакони для збереження вапна. Зазвичай їх виконували з інших некоштовних матеріалів, серед яких деревина і висушені рослинні плоди.

Попоро Кімбайя у ХХ ст. став національним символом та був зображений на грошах, в монетах і на банкнотах.

24.Музей історії туалету: <http://museumtoilet.com.ua/>

Певно, більше ніде не можна детально та в наочних прикладах переглянути історію та еволюцію туалету й усіх його традиційних атрибутів і аксесуарів. Три сотні експонатів з усього світу складають музейний фонд. Серед них найменший унітаз та пісуар з гільйотиною. Окремої уваги заслуговують інформаційні стенди, що включають в себе розподіл туалетів на види, та навіть вірші, присвячені цій делікатній темі.

Припускають, що найдавніший туалет відноситься до цивілізації Мохенджо-Даро (2500 років до н.е., територія сучасного Пакистану); це цегляна споруда з стульчаком, пов'язана з підземною зливною системою. Перша в світі каналізація обслуговувала місто, де проживало близько 40 тис. чоловік. У будинках були кімнати для вмивання та туалети. Нечистоти стікали по жолобах в підземні відстійники і виводилися за межі міста. Туалети були навіть в скромних будинках.

У 1800 р до н.е. цариця Криту присіла справити свої природні потреби у струмка і побачила, як все змивається течією. Видовище дало поштовх до думки, подібної тому, що випробували Архімед у ванній і Ньютон під деревом. Існує думка, ніби одна з найдревніших конструкцій туалету зі зливом належить їй. Руїни Кносса зберігають кам'яні стульчаки, до яких за допомогою складної системи труб підводилася вода. Тобто,

зараз ми користуємося благами, раніше доступними хіба що китайським імператорам і критським царицям.

Греки користувалися нічними вазами і просто горщиками. В античних п'єсах горщики використовувалися як зброя під час домашніх сварок.

У середньовічних містах і замках не було ні вбиралень, ні каналізації, ні водопостачання. Заможні власники замків могли собі дозволити спеціальні приміщення для справляння природних потреб, котрі іменувалися в Англії гардеробами. Вони мали похилий жолоб для скидання випорожнень або ж помітно виступали зі стін, так що виділення, не торкаючись кам'яної кладки, викидалося в рів за стіни замку (міста).

У 1270 році був виданий закон, що забороняв виливати з вікон вміст нічних горщиків, під загрозою штрафу. Нічого не змінилося і через 100 років. Городяни кричали 3 рази попередження: «Обережно вода» і робили те ж саме. Навіть Леонардо да Вінчі, запрошений до двору імператора Франциска I, був настільки вражений паризьким смородом, що спроектував для свого патрона туалет зі змивом. Як і у випадку з вертольотом і підводним човном, Леонардо на століття випередив свій час. Але креслення так і залишилися на папері.

25.Музей Ларко (Ліма, Перу): <http://www.museolarco.org/>

26.Музей Лувр (Париж, Франція): www.louvre.fr

27.Музей метрополітену: <http://www.metro.kiev.ua>

Кожного дня жителі великих міст сьогодні доторкаються до повсякденного та мало не фантастичного до недавнього часу явища – метро. У будівлі Київської адміністрації метрополітену діє музей присвячений історії столичної підземки. В музеї представлено розлогу та щільну інформаційну лінію, що складається з численних фотографій та пояснювальних стендів. У вітринах можна побачити макети станцій та вагонів

метрополітену різних часів, жетони та квитки не тільки Київської, а й інших підземок.

28. Національний музей Ті-Папа-Тонгарева (Веллінгтон, Нова Зеландія): <https://www.tepapa.govt.nz/>

29. Музей Колізей (Рим, Італія): <http://www.the-colosseum.net>

Поки стоїть Колізей, буде стояти і Рим, зникне Колізей – зникне Рим, а разом з ним весь світ. Так говорили древні. Майже 2 тисячі років тому в долині між римськими пагорбами Есквіліні, Целієм і Палатином з'явилася кам'яна чаша цирку. Амфітеатр Флавіїв, Колізей, символ і свідок колишньої могутності Риму. Перший перетворився на величні і мальовничі руїни, відполіровані вітрами і часом, а Римська Імперія історією. Однак, незважаючи на це, і сьогодні, цитуючи поета Марциала, «споруди всі перед цезарським амфітеатром тьмяніють, і тільки його нехай величає чутка».

Колізей не завжди називався «Колізеєм». Лише в VIII столітті за ним утвердилося це ім'я. Більш того, існує дві версії його походження. Одні вчені вважають, що своєю назвою знаменитий амфітеатр зобов'язаний своїми розмірами. Інші стверджують, що колос, гігантської статуї Нерона, спорудженої імператором на честь самого себе.

«Panem et circenses!» – «Хліба і видовищ!» – знамените гасло римського натовпу. Саме цього народ вимагав від держави. І від республіканського сенату, і від цезарів. І, якщо з першим траплялися перебої, то з другим ніколи. Хліб і видовища – дві умови можливості існування найбільшої держави Античності. Адже уявлення, що розігруються на аренах цирків – дар римлян богам. І дар обожнюваного імператора своїм підданам. Греки, попередники римлян на троні володарів Античного світу, вважали за краще театральні вистави та

спортивні ігри, а римляни прагнули інших вистав. Більш гострих і кривавих. Гладіаторські бої – ось їх улюблене шоу.

Видовища – це цирк. У кожному місті Риму була арена. І, звичайно, найбільша, найбагатша, най-най по всіх параметрах – в столиці. Колізей став символом Вічного міста. Символом слави імперії. Тут воїни і звірі билися на потіху юрбі. Хоча часом на арені можна було бачити і імператора. Наприклад, ексцентричний правитель Риму імператор Коммодус періодично брав участь у виставах, насолоджуючись «ролями» легендарних героїв.

Будівництво амфітеатру почав перший імператор династії Флавіїв, Веспасіан – воєначальник, який виграв битву за трон після смерті Нерона. Відкрито амфітеатр був менш ніж через 10 років після початку будівництва (хоча роботи по його благоустрою і обробці тривали ще чверть століття), але вже іншим імператором, Титом сином Веспасіана. Сталося пам'ятна подія в 80 році нашої ери. Сто днів Рим святкував відкриття Колізею. Гладіаторські бої, реконструкції великих битв минулого, перегони на колісницях.

Історія не зберегла імені архітектора, що підняв його величні стіни – три яруси аркад, колись прикрашених статуями, вінчає аттиком. Всі ордера відомі зодчим того часу. Спочатку тосканський найпростіший і скромний. Потім іонічний найвишуканіший. Третій коринфський – найбагатший. У тому ж ордері виконані пілястри останнього ярусу. Щоб уявити його масштаб досить сказати, що одноразово його трибуни могли вмістити до 50 000 глядачів (це за сучасними оцінками – вчені початку ХХ століття писали про 90 000 глядачів).

На руїни Колізей став перетворюватися у VIII столітті (гладіаторські бої на той час тут не проводилися вже близько 4 століть), коли один кардинал, племінник Папи, використовував камінь Колізею для будівництва власного палацу. На щастя,

Павло III обмежив діяльність племінника по розбору пам'ятника Античності на будматеріали 12 годинами. Папи епохи Відродження були менш милостиві до Колізею. Лише в XVIII ст. його стали охороняти і зберігати.

30. Музей писанки: <http://hutsul.museum/pysanka/>

Українська культура надзвичайно багата та глибока. Це вкотре підтверджує оригінальний музейний осередок у Коломиї, присвячений феномену писанки. Творча форма будівлі (велика скляна писанка) приваблює зазирнути всередину. Музей представляє відвідувачу близько 6000 писанок із різних куточків світу. Серед експонатів є навіть писанки з автографами відомих осіб. Свого часу музейний осередок брав участь у масштабній акції «Сім чудес України».

31. Музей популярної науки і техніки «Експериментаніум»:
<http://experimentanium.com.ua>

«Експериментаніум» – це навчально-розважальний центр для дітей та дорослих, який знаходиться у місті Київ.

Музей науки – це люди, які дивуються цьому світу і готові його відкривати його чудеса; це 1400 кв.м, наповнених духом цікавості й любові до науки; це понад 250 експонатів, які не ховаються за вітринами!

З нашими інтерактивними експонатами, усі відвідувачі тут перетворюються на справжніх дослідників: власноруч будують мости без жодного цвяха, спостерігають зародження торнадо, створюють блискавку, змушують літати магніт і навіть зазирають у нескінченність!

Постійна експозиція присвячена розділам фізики: механіці, оптиці, електриці, магнетизму і акустиці. В «Експериментаніумі» є окремий анатомічний відділ, відділ «Таємниці води», «Новітні технології». У Музеї є багато різноманітних оптичних ілюзій, головоломки, лазерний і дзеркальний лабіринт.

Кожен інтерактивний експонат супроводжує інформаційна табличка, яка пояснює, як експонат працює і яке явище демонструє. Тому можна сміливо мандрувати світом науки самостійно.

32. Музей Прадо (Мадрид, Іспанія):
<https://www.museodelprado.es/>

Прадо був побудований архітектором Хуаном де Вільянуева (1785 р.) за розпорядженням іспанського короля Карла III, однак знайшов своє застосування тільки при його онуці Фердинанді VII. Саме при ньому й утворився Королівський музей живопису і скульптури, відомий сьогодні як Прадо. Відкриття першої галереї з 311 полотен відбулося в 1819 році.

З плином часу колекція активно поповнювалася роботами, в розвитку музею активно брала участь королева Ісабель де Браганса, а її на своєму посту змінила Марія Хосефа Амелія, наступна дружина короля.

Безліч змін і доповнень зазнав музей – пам'ятка Мадрида – за наступні два століття. Сюди надійшли полотна, що зберігалися в академії Сан Фернандо, які включали картини із зібрання Філіпа II, Філіпа IV і Карла V. Навчальні заклади та монастирі, що закривалися передавали свої художні цінності в монастир Ла Тринідад, а звідти – в музей Прадо.

1936 рік у Іспанії відзначений початком громадянської війни, в результаті музей був закритий, а його колекція перемістилася до Швейцарії, проте незабаром все стабілізувалося і експонати повернулися на своє колишнє місце.

У музеї Прадо, унікальної пам'ятки Іспанії, виставлені роботи іспанських художників Веласкеса і Гойї, інші полотна, всього близько 4800 картин -це найбільше зібрання в світі.

Колекція робіт італійських майстрів включає в себе понад тисячу робіт, велика їх частина датована 17-18 століттями, але є

картини, які належать до епохи Відродження. Серед них роботи таких майстрів, як Тіціан, Фра Анжеліко і Боттічеллі, Рафаеля і Тінторетто, Мантеньи і Веронезе.

Школа фламандського живопису в музеї Прадо представлена роботами північноєвропейських художників, серед яких – Ієронім Босх і Пітер Брейгель-старший, Ян ван Ейк і Якоб Йорданс, Пітер Пауль Рубенс (включає понад 1000 полотен).

Є в колекції музею і твори майстрів з Франції та Голландії, Німеччини та Великобританії, які відображають певні епохи і тенденції в світі мистецтва. Представником сучасності в Мадриді є спорудження «Ворота в Європу» (американські архітектори Філіп Джонсон і Джон Бурдж).

Національний музей Прадо в Мадриді містить у своїй колекції полотна фламандського, італійського, іспанського мистецтва. Нині налічується близько 8600 робіт, але через обмежений простір вдається показати тільки 2000 полотен.

33. Музей Цинь Теракотових воїнів і коней (Сіань, Китай):
<http://www.bmy.com.cn/>

Музей теракотових статуй коней і воїнів – восьме чудо світу. У Китаї поблизу гори Лішань, недалеко від стародавньої столиці, міста Сіань, є поховання. В ньому лежить імператор великої династії Цинь, і щонайменше 8100 теракотових статуй воїнів з кіньми в повний людський зріст.

Цинь Шихуан жив у третьому столітті до н. е. і був видатною людиною в історії Китаю. За життя він зміг об'єднати весь Китай і закінчив будівництво Великої Китайської стіни. Це була людина, наділений великою владою і величезними амбіціями, які він вирішив реалізувати неординарним способом. З собою в могилу він поніс величезні запаси дорогоцінних скарбів і цілу рукотворну армію. Крім того, разом з Цинем було поховано до 70 тис. робітників і їхні сім'ї, 48 наложниць (поховані живцем).

Статуї були виявлені не так давно, в 1974 році, селянами при бурінні свердловини біля гори Лішань. Розкопки проходили в три етапи, останній з них розпочався 13 червня 2009 року. Армія рукотворних воїнів поховано в склепах в півтора кілометрах від поховання самого Циня.

Гора Лішань – місце, де похований імператор Цінь. Матеріал для деяких статуй брався з цієї гори. Будівля мавзолею почалася в 247 р. до н. е. і тривала цілих 38 років. Всі статуї воїнів зроблені майстрами в різних частинах Китаю. Коні були зроблені біля самого поховання, внаслідок дуже великої ваги, перевозити їх було б надто дорого і важко.

Кожна фігура воїна – справжній витвір мистецтва. Всі вони зроблені вручну, із застосуванням різних технік, різними майстрами і з різних матеріалів. Кожен з воїнів унікальний, має свої риси обличчя, певне озброєння (списи, мечі, арбалети, луки), коня. Враховуючи кількість воїнів, масштаб вражає, адже ще були знайдені статуї музикантів, акторів, чиновників, колісниця.

34. Національний меморіал і музей 11 вересня (Меморіал 9/11) (Нью-Йорк, США): <https://www.911memorial.org/>

Музей розташований біля двох дивовижних у своїй красі басейнів, які розташовані саме там, де стояли вежі-близнюки. Він знаходиться під землею, і перш, ніж переступити його поріг, відвідувачам потрібно подолати перше випробування – перевірку безпеки. А опинившись всередині, немов би переноситесь в машині часу на 16 років назад, щоб своїми очима побачити, як літаки вриваються в хмарочос, обриваючи життя 2777 людей. Спускаючись в «архітектурне серце» колишнього Міжнародного торгового центру, можна побачити стіни і колони, які раніше були частиною багатоповерхової жвавої будівлі.

У музеї представлені профілі і фотографії всіх жертв 11 вересня 2001 року, а також віддається дань пам'яті шести людям, які загинули під час бомбардування Всесвітнього торгового центру 26 лютого 1993 року. Всі експонати розповідають історії. На «Останній колоні» до сих пір залишилися плакати про розшук зниклих. Дивлячись на понівечений кузов пожежної машини складно відразу зрозуміти, де у неї передня частина, а де – задня. Рухаючись далі, можна помітити більш «особисті» експонати, такі як голосові повідомлення жертв, помаду, черевик фотожурналіста, покручені велосипеди кур'єрів, які застрягли в стійці. Такі, здавалося б, прості речі викликають мурашки і змушують переосмислити факти, відомі всім.

Музей змушує зрозуміти, що страждання – не тільки емоційні, але і фізичні – тривають для багатьох людей. Десятки пожежних, поліцейських і цивільних помруть в найближчі роки через пари, якими вони дихали в той страшний день, уламків і крихітних осколків скла, що потрапили в їх організм, через шок, пережитого 16 років тому. Час йде, але іноді воно зовсім не лікує.

35. Національний музей антропології (Мехіко, Мексика):
<http://www.mna.inah.gob.mx/>

Найстаріший і багатий Національний музей антропології у всій Мексиці знаходиться в центральній частині міста Мехіко, на території розважального парку Чапультепек. При відкритті (25.8.1790) він називався «музеєм природничої історії». Згодом його розділити надвоє. Експонати доколумбового періоду в Мексиці вивчаються і зберігаються в музеї антропології. Ті ж, що відносяться до періоду завоювань, віддані Національному музею історії, розташованому неподалік.

Колекції музею символічно розділені на «археологію» і «етнографію». Експонати згруповані за принципом територій, в яких були виявлені. Найвідомішим з них, «перлиною» музею, є

«Камінь сонця», на якому викарбувані письмена, що вважаються календарем ацтеків.

Звертає увагу семиметрова статуя Тлалока – бога Дощу, знайдена в Мехіко в 1940 році.

Будівля музею антропології становить інтерес як архітектурний пам'ятник. Це досить значна композиція, загальною площею майже 8 гектарів, з яких більше половини припадає на виставкові зали, згруповані по периметру навколо внутрішнього двору. В самому центрі розташований, значних розмірів, кам'яний фонтан і невелика водойма. Навколо будівлі – сади, в яких також розташовані експонати. Музей був побудований в 1963 році за проектом архітектора Педро Раміреса Васкеса і за допомогою Рікардо де Робіна, Рафаеля Міхареса і Хорхе Кампусано. Зодчим вдалося передати мексиканські традиції доіспанського періоду, а також використати деякі риси архітектури древніх майя. Зовні будівля приваблює своїми простотою і спокоєм.

36. Національний музей Другої світової війни (Новий Орлеан, США): <https://www.nationalww2museum.org/>

37. Національний музей медицини України: <http://nmmu.org/>

У музеї представлено розвиток медицини в Україні з стародавніх часів до наших днів. В основу організації музею покладена новітня концепція музеєзнавства, яка дозволила використати науково-методичні і документальні матеріали та експонати у комплексі з архітектурними, художньо-технічними і аудіовізуальними засобами. Крім стендової експозиції, в музеї створені оригінальні інтер'єри, з портретними фігурами відомих вчених і лікарів, та діорами, присвячені найбільш визначним подіям в українській медицині. В експозиції музею широко представлені і твори українського образотворчого мистецтва, що пов'язані з медичною тематикою.

Робота по створенню цього музею була у 1983 р. відзначена Державною премією України у галузі науки і техніки. Указом Президента України від 15 лютого 1999 р. надано статус Національного.

38. Національний Музей Народного Мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й.Кобринського: <http://hutsul.museum/>

Музей заснований у 1926 році, розміщений у центральній частині міста Коломиї, в колишньому Народному домі, збудованому на кошти української громадськості.

Його колекційні збірки нараховують понад 50 000 збереження і представляють всі види традиційного народного мистецтва гуцулів та покутян, починаючи з XVII століття до сьогодення. Проте окремі експонати датовані IV тисячоліттям до Різдва Христового і представляють землеробну культуру, відому в археологічній та історичній науці під назвою «трипільська». Авторами цих високохудожніх творів були гуцули, що населяли високогір'я українських Карпат Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей, а також покутяни, територія яких розмістилась між річками Прут, Дністер та Черемош.

39. Новий музей Акрополя (Афіни, Греція): <http://www.theacropolismuseum.gr/>

Новий музей Акрополя знаходиться в ультра сучасній будівлі, спроектований швейцарським архітектором Бернардом Чуми. Площа нового музею в 10 разів більша за площу старого і становить 226000 квадратних метрів. Це вражаючий і високофункціональний архітектурний твір.

Музей Акрополя зібрав в собі безліч об'єктів, перенесених з Акрополя (1834 р.), за винятком кількох творів з бронзи, виставлених в Національному Археологічному музеї і скриптів, які перебувають в колекції епіграфічного музею.

В основному, експонати музею носять релігійний характер, в тому числі колекція античних статуй, що використовувалися в релігійних церемоніях.

40. Пінакотека Сан-Паулу (Сан-Паулу, Бразилія): <http://pinacoteca.org.br/en/home-en/>

Пінакотека Сан-Паулу – музей мистецтва, підлеглий Секретаріату культури штату (заснований 24 грудня 1905 р.) один з найважливіших музеїв Бразилії. Складається з більш ніж шести тисяч робіт, включаючи картини, скульптури, колажі, малюнки, кераміку, килими. Колекція головним чином являє собою багату історію бразильського мистецтва XIX-XX століть і важливе значення для Сан-Паулу, оскільки об'єднує в собі роботи Алмейда Жуніора, Оскара Перейро да Сілва, Кандідо Портінарі, Аніти Малфатті та ін.

Головна частина музею розташовується в парку Жардін-де-Луз, а інша, Станція Пінакотека, – розташована в парку Ібірапуера.

41. Ресторан-мезей «Сало»: <http://salo.virtual.ua>

«Сало» – це перший в світі музей знаменитого українського продукту, де воно (сало) стало не просто засобом задоволення плотської потреби, а й певним символом іронічності та глузування над гламуром. Сало – це певний концепт та парадигма у мистецтві, це неповторний арт-проект, яким представлено виставку творчості сучасних художників та митців, це майданчик для акустичних концертів відомих музикантів та колективів; це бутік авторських сувенірів.

42. Третяковська галерея (Москва, Росія): <http://www.tretyakovgallery.ru;>

43. Чиказький Інститут Мистецтв (Чикаго, США): <http://www.artic.edu/>

Це одночасно музей і найстаріший вищий навчальний заклад в США. Одним з його відомих випускників був Уолт Дісней

Чиказький художній інститут є володарем одного з найбільших зібрань мистецтва в США. В його основу лягли пожертвування колекціонерів міста та інших приватних осіб. Найвагоміші дари надійшли від М.Райерсона, Берти Оноре Палмер, Анни Сван Корбун, Фредеріка Клея Бартлетта і Хелен Берч Бартлетт. Будівля музею, побудована в 1893 році, розташоване на Мічиган Авеню.

Збори художнього інституту багаті в основному творами живопису. Цікава невелика колекція робіт голландських художників XVII століття, що включає в себе полотна Рембрандта, Якоба Ван Рейсдал, Франса Халса, Яна Стіна. Широко представлені картини французьких художників XIX століття – Жана Франсуа Мілле, Каміля Коро, Шарля Добіньї, Ежена Делакруа, Нарсісо-Віржіль Діаса де ла Пенї і Теодора Руссо. Світову популярність музею принесло прекрасне зібрання картин імпресіоністів і постімпресіоністів. Перлиною зібрання є колекція з більш ніж 30 робіт Клода Моне, що включають кілька версій «Водної лілій» і шість полотен серії «Стіг сіна».

Музей демонструє велику колекцію американського живопису, що охоплює творчість провідних живописців континенту: Фредеріка Ремінгтона, Джорджа Інса, Уинслоу Хомера, Джона Сінгера Сарджент, Мері Кессет, Джорджії О'Кіфф, Гранта Вуда, Едуарда Хоппера.

3. Бібліотеки – інформаційні ресурси сучасного суспільства. Бібліотеки сьогодні стають найважливішими культурними осередками в регіонах, тому що виконують не тільки притаманні їм інформаційно-культурні функції, але й

намагаються вивчати історію, етнографію свого краю, відкривати музейні кімнати задля збереження духовного надбання, популяризації національної культури.

На сьогодні, вже не достатньо традиційних бібліотечних послуг. Формування національного інформаційного середовища в країні потребує створення загальних і спеціальних інтелектуалізованих баз знань, розвинутих систем збереження знань, ідей, теорій, концепцій, які б не втрачали суспільного знання, а навпаки, зберігали і сприяли їх перетворенню в інформаційний ресурс суспільства і задовольняли інформаційні потреби окремих осіб або груп споживачів інформації. Актуальною проблемою збереження соціальної інформації є формування електронних бібліотек у провідних книгозбірнях України, створення комп'ютерної мережі бібліотек України та включення їх до мережі Інтернет.

У результаті розв'язання цієї проблеми провідні наукові бібліотеки країни перетворюються з пасивних сховищ знань у активних розповсюджувачів інформації.

Один з основних елементів інформаційної культури – знання інформаційних ресурсів. У наші дні бібліотеки є органічною частиною інформаційного суспільства. До інформаційних ресурсів бібліотек додаються машиночитні джерела інформації, а можливість підключення до міжнародних комп'ютерних мереж збагачує їх ще й світовими інформаційними ресурсами. Колекції CD-дисків, електронні книги, комп'ютерні енциклопедії, путівники, довідники з літератури, живопису, музики значно розширюють інформаційний простір дітей, готуючи їх до сприйняття інформації в новому вигляді, формуючи у них інформаційну культуру та розуміння світу як єдиного інформаційного простору [1, с. 219-223].

Основа інформаційної підготовки юного читача – вміння ефективно вести пошук інформації. Навчання пошуку інформації безпосередньо пов'язується з умінням користуватися довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки, а саме каталогами, картотеками, довідниками, словниками тощо. Поява комп'ютерних інформаційно-пошукових систем у бібліотеці вимагає від користувача спеціальних навичок – розуміння представлення інформації в базах даних, уміння вибрати основну галузь пошуку, користуватися ключовими словами. Для цього необхідна багатоступінчаста система навчання, адаптована для різних вікових категорій. Це можуть бути розвиваючі комп'ютерні програми, курси навчання основ інформатики та інформаційно-бібліотечних технологій, серії лекцій та бесід про можливості комп'ютера в бібліотеці та про інформаційні послуги, які надаються читачам.

Обов'язкова складова інформаційної культури вміння переробляти, використовувати та створювати нову інформацію. Юні читачі повинні вміти використовувати знання, здобуті з джерел інформації, оформляти їх та представляти у вигляді доповіді, реферату, резюме, твору, робити короткі нотатки, складати план матеріалу тощо. При цьому діти мають розуміти, що інформаційний ресурс є реальною цінністю тільки тоді, коли зберігання і доступ до інформації організовані найбільш ефективним способом. У дитячих бібліотеках потрібно проводити заняття з оволодіння бібліографічним описом, форматом запису і правилами заповнення полів у базах даних, а також залучати читачів до створення інформації в електронному вигляді. Отже, інформаційна культура сьогодні – це новий світогляд, нове мислення, а також спілкування в різних інформаційних потоках, що орієнтовано на саморозвиток та самоосвіту.

Бібліотеки України, як і бібліотеки інших країн світу, є основними накопичувачами, зберігачами і розповсюджувачами знань, що зафіксовані у друкованих джерелах та на інших носіях інформації. Але найважливішим завданням бібліотек є забезпечення вільного доступу до інформації всім членам суспільства.

Тож значення бібліотек як центрів інформації зростає з кожним роком, вони стають своєрідним «вікном у світ». Сьогодні в світі функціонують 570 тис. бібліотек різних систем і відомств. Із всіх публічних бібліотек світу до Інтернету підключено 85 тис., з них 64 тис. – в Європі, 15 тис. – у США. Користувачами публічних бібліотек у світі є 1 млрд. 700 тис. чоловік.

Завдання, які перед собою ставить бібліотека – своєчасно забезпечувати збирання усієї важливої для населення інформації про діяльність органів влади і надавати її широкому колу користувачів, а також з іншого боку, якомога повніше інформувати владні структури, здійснювати їх інформаційне забезпечення. Адже, освічений керівник і службовець – гарантія успіху і життєздатності держави; освічене населення – гарантія стабілізації суспільства [2, с. 11-13].

Наведемо відомі українські й закордонні бібліотеки:

The British Library (Великобританія) – <http://www.bl.uk/>;

The Library of Congress (США) – <http://lcweb.loc.gov/>;

Багатоцільовий український сайт для науки та освіти «Мислене древо» – <http://www.myslenedrevo.com.ua/>;

Бібліотека Верховної Ради України (Київ) – <http://www.rada.kiev.ua/LIBRARY/>;

Государственная публичная научно-техническая библиотека России (Москва) – <http://www.gpntb.ru/>

Государственная публичная научно-техническая библиотека Сибирского отделения РАН (Новосибирск) – <http://www.spsl.nsc.ru/>;

Державна науково-технічна бібліотека України (Київ) – <http://www.gntb.n-t.org/>;

Електронна бібліотека української літератури, зібрана в Університеті Торонто – <http://sites.utoronto.ca/elul/Main-Ukr.html> та ін.

Електронний ресурс Євгена Васильєва «Бібліотека української літератури» – <http://www.ukrlib.com.ua>;

Закордонний ресурс з лондонською пропискою – «Український центр» – <http://www.ukrcenter.com/>;

Научная библиотека Московского государственного университета имени М.В. Ломоносова – <http://www.lib.msu.su/>;

Національна бібліотека України для дітей – www.chl.kiev.ua/;

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>;

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого – <http://nplu.kiev.ua/>;

Українська електронна бібліотека – LIBRUK – <http://svitovyd.info/libruk/>

Українська електронна бібліотека «Джерело» – <http://ukrlib.com/>;

У таблиці 1.1. представлено електронні ресурси бібліотек.

Таблиця 1.1.

Електронні ресурси бібліотек

Автор	Джерело	Анотація
Стандарт		
	ДСТУ 7157:2010 Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та	Національний стандарт, в якому визначено види електронних видань, подано їхні визначення,

	вихідні відомості [Текст]. – Чин. від 01.07.2010. – К.: Держспоживстандарт України, 2010. – IV, 13, [1] с. – (Національний стандарт України)	основні елементи вихідних відомостей, склад та правила їх розміщення в електронних виданнях.
http://normativ.ucoz.org/ld/3/323_7157.pdf		
Абакумова В. І.	Ресурси ВНЗ України з інформаційно-бібліотечного забезпечення сфери культури та мистецтва [Текст] / В. І. Абакумова, Н. К. Литвиненко // Вісник Харківської державної академії культури: зб. наук. пр. / за заг. ред. В. М. Шейка. – Харків : ХДАК, 1999. – Вип. 41. – 2013. – С. 221-227.	Аналізується університетський рівень системи мережевого інформаційного забезпечення науковців сфери культури і мистецтв в Україні.
Гёмпель Р.	Работа с обязательным экземпляром сетевых публикаций в Германии [Текст] / Рената Гёмпель, Ларс Свенссон // Научные и технические библиотеки. – 2012. – № 7. – С. 62-72.	Висвітлені технологічні аспекти діяльності Німецької національної бібліотеки по роботі з мережевими ресурсами.
http://intranet.gpntb.ru/subscribe/index.php?journal=ntb&year=2012&num=7&art=8		
Голубенко Н. Б.	Информационные технологии в библиотечном деле [Текст] / Н. Б. Голубенко. – Ростов н/Д. : Феникс, 2012. – 282 с.	У посібнику проаналізовані електронні каталоги та електронні системи, в яких працюють бібліотеки; описані найбільші мережеві ресурси: Книга-Фонд, IQlib, Інтеріум, Електронні бібліотеки та ін. Висвітлено організацію сайту бібліотеки, електронного каталогу, електронної видачі; використання розсилок, електронної пошти, ICQ, IRC.
Демонстраційна версія видання – http://ru.calameo.com/read/00068761839ff203f1df7		

Данильченко Т. В.	Правове регулювання створення та використання електронних інформаційних ресурсів бібліотек України [Електронний ресурс] / Т.В. Данильченко // Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору: Міжнар. наук. конфер. : 21-23 жовтня 2014 р. : доп. та тези доп.	Висвітлено проблеми правових засад діяльності бібліотеки в інформаційному середовищі, зокрема, при створенні та використанні електронних ресурсів бібліотеками України.
Тези доповіді – http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/283		
	Депонирование электрон-ных документов во Франции: пятилетний опыт применения нового законодательства и уроки на будущее [Текст] / [П. Стирлинг и др.] // Научные и технические библиотеки. – 2012. – № 10. – С. 51-81.	Доповідь «Обов'язкове депонування електронних документів: від законодавства до реалізації, від комплектування до доступу» на Конференції директорів національних бібліотек під час 77-ї Генеральної конференції ІФЛА (13-18 серпня. 2011, Сан-Хуан, Пуерто-Ріко).
http://intranet.gpntb.ru/subscribe/index.php?journal=ntb&year=2012&num=10&art=8		
Оригінал англійською мовою див. – http://conference.ifla.org/ifla77		
	Електронні видання : довідник [Текст] / [укл. Т. Ю. Киричок]. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 400 с.	Систематизовано інформацію про історію та сучасний стан електронних видань, створення мережових видань. Розглянуто способи нанесення зображення на поверхню диска; види пакування та їх конструкції.
	Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства [Текст] / [О.С. Онищенко, Л. А. Дубровіна,	У монографії розглядаються проблеми функціонування бібліотечних установ у системі сучасних інформаційних комуніка-

	В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2011. – 247 с. : іл., табл.	цій, удосконалення технологій на основі комп'ютеризації, шляхи піднесення суспільної значущості бібліотек в умовах розвитку інформатизації українського суспільства.
http://nbuviap.gov.ua/images/nauk-mon/electroinfo.pdf		
Елисіна Е. Ю.	Электронные услуги библиотек [Текст] / Е. Ю. Елисіна. – СПб. : Профессия, 2010. – 304 с.	Представлено широкий комплекс бібліотечно-інформаційних послуг з використанням електронних документних ресурсів. Розкрито актуальні проблеми електронного бібліотекознавства, в т.ч. електронного фондознавства.
	Імперативи розвитку електронних бібліотек: pro et contra [Електронний ресурс] = Imperatives of the Electronic Libraries Development: pro et contra : матеріали міжн. веб-конф. (м. Харків, 27 берез. 2014 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка, Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, Центр. наук. б-ка ; [за заг. ред. Н. П. Пасмор]. – Електрон. текстові дані. – Харків, 2014. – Назва з титул. екрана.	На конференції обговорювались питання: цифрові комунікації: світові практики; оцифровка фондів бібліотек; електронні колекції та електронні ресурси; Е-бібліотеки періодики в системі наукових комунікацій; репозитарії відкритого доступу; електронні бібліотеки та авторське право; міжвузівська кооперація : міф чи реальність? Bench – marking та імідж електронних бібліотек; менеджмент в системі електронних бібліотек. Тексти доповідей додаються.
http://dspace.nulau.edu.ua:8088/bitstream/123456789/5714/1/Imperatives.pdf http://library.nulau.edu.ua/		

	<p>Інтеграція електронних ресурсів бібліотек: проблеми та шляхи розв'язання [Текст] / Л. Г. Влащенко, Т. Б. Грищенко, О. В. Карпухін, О. М. Нікітенко // Короленківські читання 2012. Взаємодія та партнерство бібліотек у регіональному інформаційному просторі : матеріали XV всеукр. наук.-практ. конф. Харків, 11 жовт. 2012 р. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; [уклад. Н. І. Капустіна]. – Харків, 2013. – С. 116-122.</p>	<p>При наявності достатньої кількості у бібліотеках електронних ресурсів корпоративних систем мало. Наприклад у Харкові є близько десятка бібліотечних систем, але є лише один зведений каталог періодичних видань м. Харкова на базі ХДНБ. Отже, сумісність бібліотечних систем є нагальною потребою, як наголошує авторка статті.</p>
<p>http://korolenko.kharkov.com/vydav/korolen.2012.pdf</p>		
<p>Каїді В.</p>	<p>Електронне видання як інструмент підвищення якості дистанційної освіти [Текст] / В. Каїді // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 11. – С. 25-30.</p>	<p>Розкриваються функції електронного видання як інформаційної складової системи дистанційної освіти. Це придбання, облік, зберігання, верифікація конвертованих даних; надання послуг з пошуку, та доставляння електронного видання тощо.</p>
<p>http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%9615184%2F2012%2F11</p>		
<p>Касыбаева А. У.</p>	<p>Казахстанская национальная электронная библиотека (КазНЭБ): современное состояние и проблемы развития [Электронный ресурс] / А. У. Касыбаева // 7-я Междунар. конфер. «Central Asia – 2013: Интернет и информационно-библиотечные ресурсы в</p>	<p>Представлено досвід і проблеми розвитку Національних електронних бібліотек Казахстану. Інформація та статистичні дані про КазНЭБ. Розкрито зміст електронних колекцій та інформаційних послуг; проблеми розширення</p>

	науке, образовании, культуре и бизнесе».	змісту КазНЕБ, пов'язані з авторським правом і перспективи розвитку.
http://www.natlib.uz/www_data/articles/01_kasybaeva_aygul_doklad.pdf		
Киричок Т. Ю.	Український тлумачний словник електронних видань [Текст] / Т. Ю. Киричок. – К. : НТУУ "КПІ", 2012. – 127 с. : іл.	Подано систематизована термінологія мережових та немережових електронних видань в галузі розробки та розповсюдження електронних медіа. Наведено приклади комп'ютерного сленгу, іншомовні слова і словосполучення, від яких походять терміни.
Ковязина Е. В.	Электронный архив научных публикаций: этапы развития [Текст] / Е.В. Ковязина // Научные и технические библиотеки. – 2014. – № 2. – С. 19–26.	Виділені основні етапи розвитку та характерні ознаки електронного архіву наукових публікацій, проблеми організаційного і технологічного характеру, можливі шляхи рішення деяких з них.
http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2014/2/ntb_2_3_2014.pdf		
Козлова Е. И.	Система информационной поддержки электронной издательской продукции [Текст] / Е. И. Козлова // Библиография. – 2010. – № 5. – С. 7-15.	Висвітлено проблеми створення централізованого бібліографічного ресурсу електронних видань на зразок національної бібліографії. Розглянуто електронна видавнича діяльність на прикладі електронних видань на знімних носіях, завдання комплектування національного бібліотечно-інформаційного фонду.
	Координация и стандартизация в области создания и использования национальных информационных ресурсов [Текст] Coordination and Standardization in the Sphere of	Статті присвячені координації та стандартизації у галузі формування міжнародних, національних і регіо-

	<p>Creation and Use of National Information Resources : сборник научных трудов / [науч. ред. Е. Д. Жабко]. – Санкт-Петербург : Президентская б-ка, 2012. – 318, [1] с. : ил., табл., цв. ил.; 21 см. – (Сборники Президентской библиотеки. Серия «Электронная библиотека» Вып. 3).</p>	<p>нальних інтегрованих цифрових ресурсів. Особливу увагу приділено інформаційним технологіям і системам як основі створення електронних бібліотек і забезпечення їх доступності для користувачів (Росія).</p>
<p>Зміст видання - http://search.rsl.ru/ru/catalog/record/6512834; http://www.prlib.ru/Lib/pages/item.aspx?itemid=78210</p>		
<p>Копанєва В.</p>	<p>Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету [Текст] : [монографія] / В. Копанєва; НАН України; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2009. – 198 с.</p>	<p>Обґрунтовано необхідність створення нової інформаційної складової бібліотеки – фонду плинних мережевих ресурсів. Визначено джерельну базу формування фонду «мережевої україніки». Розроблено підхід до кооперативного створення архіву науково-інформаційних і суспільно значущих Інтернет-ресурсів провідними галузевими та регіональними бібліотеками, що базується на використанні Дублінського ядра метаданих і повнотекстовому індексуванні. Досліджено тенденції розвитку правового підґрунтя архівування мережевих ресурсів. Розглянуто сформований у Національній бібліотеці України ім. В.І. Вернадського фонд мережевих ресурсів.</p>
<p>http://shron.chtyvo.org.ua/Kopanieva_Viktoriiia/Biblioteka_ia_k_tsentr_zberezhenia_informatsiinykh_resursiv_Internetu.pdf</p>		

Королев Д. А.	Электронные образовательные ресурсы нового поколения [Текст] / Д.А. Королев, А. А. Булатов, Р.В. Комков // Научные и технические библиотеки. – 2013. – № 8. – С. 35–38.	Про створення мережевих електронних освітніх ресурсів нового покоління 3 інтерактивним мультимедіа-контентом.
http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2013/8/ntb_8_5_2013.pdf		
Костенко М.	Формування вітчизняних електронних інформаційних ресурсів з проблем художньої культури та мистецтва на регіональному рівні [Текст] / М. Костенко // Бібліотечний вісник. – 2012. – № 3. – С. 37-41.	Представлено результати аналізу вітчизняних бібліотечних веб-сайтів, що надають інформацію з проблем художньої культури та мистецтва.
http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/bv_2012_3_6.pdf		
Костюк К. Н.	Электронно-библиотечные системы: есть ли альтернативы [Текст] / К. Н. Костюк // Библиотековедение. – 2013. – № 3. – С. 53–58.	Розкрито поняття «електронно-бібліотечна система» (ЕБС), особливості її дистриб'юторської моделі і сервісів, як джерела інноваційних змін у книговидавничій сфері. Розкриваються особливості та проблеми нормативного регулювання ЕБС.
Зміст номеру з анотаціями – http://www.rsl.ru/ru/s3/s17/s33/bv32013/summary#10		
Кузнецов А.	Национальный электронно-информационный консорциум (НЭИКОН) – лидер в организации совместного доступа к электронным ресурсам [Текст] / А. Кузнецов, Н. Литвинова, И. Разумова // Новости Международной федерации библиотечных ассоциаций и учреждений. – 2011. – № 6. – С. 19-22.	Доповідь про діяльність Національного електронно-інформаційного консорціуму (НЕІКОН) щодо впровадження електронних ресурсів в практику роботи бібліотек (Росія).
Зміст видання - http://www.rsl.ru/ru/s3/s17/s348/s3486568		

Кузьмин Е. И.	Сохранение информации: прошлое, настоящее, будущее [Текст] / Е. И. Кузьмин // Библиотекосведение. – 2012. – № 3. – С. 11–16; № 4. – С. 25–30.	Стаття присвячена багатоаспектній проблемі збереження електронної інформації. Аналізується досвід минулої діяльності щодо збереження друкованої інформації на паперових носіях.
Зміст видання з анотаціями – http://www.rsl.ru/ru/s3/s17/s33/bv32012/content ; http://www.rsl.ru/ru/s3/s17/s33/bv42012/content		
Мак Менеми Дэвид	Предоставление электронных услуг: руководство для публичных библиотек и центров обучения / Дэвид МакМенеми, Алан Поултер; пер. с англ. Е. М. Зайцевой, К. Ю. Волковой; под ред. д.т.н., проф. Я.Л. Шрайберга. – Москва: Омега-Л, 2006. – 246 с. – Пер. изд.: Delivering digital services / McMenemy, Poulter. – Библиогр. в конце разделов.	Практичний посібник для фахівців бібліотек та центрів навчання по створенню та розвитку електронних послуг. Дає цілісне уявлення про використання інформаційних та комунікаційних технологій, містить інформацію щодо управління мережами, електронного навчання, оцифрування, електронних ресурсів та веб-дизайні. Особлива увага приділяється практиці використання ІКТ передовими бібліотечно-інформаційними службами.
На веб-сайті www.facetpublishing.co.uk/deliveringdigitalservices Є слайди в PowerPoint, що ілюструють кожний розділ		
Мамедкызы Г. М.	Формирование и развитие электронных информационных ресурсов в Азербайджанской национальной библиотеке [Текст] / Г. М. Мамедкызы // Новый формат библиотек Евразии. Новые информационные системы и технологии : матер. междунар. конф. – Алматы, 2012. – С. 219-225.	Про досвід діяльності Азербайджанської національної бібліотеки ім. М. Ф. Ахундова щодо створення інноваційної моделі розвитку в сучасному інформаційному просторі.

Петрова М.	Розроблення і впровадження моделей управління формуванням електронних ресурсів як актуальна бібліотечнознавча проблема [Текст] / М. Петрова // Вісник Книжкової Палати. – 2012. – № 3. – С. 24-27.	Розглядаються можливості і переваги наукового методу моделювання як ефективного інструмента управлінського впливу на діяльність бібліотеки, з врахуванням специфіки її функціонування, розробка та реалізація власних управлінських моделей бібліотеки. Визначено основні напрями впровадження концептуальної моделі управління формуванням електронних ресурсів, запропоновано три основні комплекси критеріїв результативності реалізації моделі та поетапний організаційно-управлінський цикл якісного формування електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів.
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%9615184%2F2012%2F3		
Пурник А.	Этот недоступный электронный контент [Текст] : Из опыта работы РГБМ / А. Пурник // Библиотечное дело. – 2014. – № 1. – С. 19-23.	Проблема надання користувачам публічних бібліотек доступу до електронного контенту полягає не в технологічних труднощах, а в копірайті, який носить заборонний характер.
Зміст видання з анотаціями – http://www.bibliograf.ru/issues/2014/01/238/0/		

Разумова З.	Стратегія формування. Как сохранить баланс между электронными и традиционными документами [Текст] / З. Разумова // Библиотека. – 2012. – № 7. – С. 12–15.	Стратегія формування фонду електронних документів в Кемеровській обласній науковій бібліотеці (Росія).
Самохіна Н. Ф.	Архівування інформаційних ресурсів у системі формування електронної бібліотеки [Текст] / Н. Самохіна // Бібліотечний вісник. – 2012. – № 5. – С. 27-31.	Проаналізовано роботу наукової електронної бібліотеки НБУВ, особливості її формування, опрацювання та обслуговування електронними документами. Розкрито тематичну спрямованість інформаційних ресурсів наукової електронної бібліотеки.
http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/bv_2012_5_4.pdf		
Силков С. В.	Закон Республики Беларусь "Об электронном документе и электронной цифровой подписи" как новый этап развития национального информационного права [Текст] / С. В. Силков // Библиотекознание. Документоведство. Информология. – 2010. – № 2. – С. 36-44.	Аналізується новий етап розвитку національного Інформаційного права Білорусі. Розглянуто міжнародне право-ве регулювання електронного документообігу. Обґрунтовано необхідність початку робіт зі створення Кодексу Республіки Білорусь "Про документовану інформацію та забезпечення її обігу та збереження".
http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/bdi_2010_2_7.pdf		

Соловяненко Д. В.	Нова технологічна платформа для проекту «Наукова періодика України» [Текст] / Д.В. Соловя'ненко, Т.В. Симоненко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 11. – С. 35-46.	Розглядаються питання реалізації другої стадії робіт з інформатизації сфери виробництва та обігу наукової періодики України. Визначено коло завдань щодо нарощення технологічної потужності платформи «Наукова періодика України» та розгортання повнофункціонального науково-інформаційного середовища. Висвітлено досвід адаптації програмно-технологічного комплексу Open Journal як ядра нової загальнодержавної технологічної платформи.
http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/bdi_2012_1_8.pdf		
Сошинська Я. Є.	Друковані та електронні ресурси: ступінь прихильності користувачів [Текст] / Я. Є. Сошинська // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського / Нац. акад. пед. наук України. – К. : Пед. думка, 2010. – Вип. 2: Всеукраїнський інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку. – С. 118–121.	Розглянуто основні фактори, що впливають на вибір користувачем друкованої або електронної форми (версії) інформаційного ресурсу. Висвітлено різні ракурси вивчення цієї проблеми бібліотечними установами та іншими суб'єктами інформаційного ринку.
http://www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/731229106.pdf		
Стрілець Н. О.	Електронний архів як засіб архівного зберігання цифрових документів у	Розглядаються організаційні заходи та форми щодо

	бібліотеках: організаційні засади [Текст] / Н. О. Стрілець // Вісник Харк. держ. акад. культури : зб. наук. праць. – Х. : ХДАК, 2011. – Вип. 32. – С. 215-223.	електронного архівування в бібліотеках; етапи реалізації. Пропонується впровадження електронного архіву в бібліотечні системи.
http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/hak_2012_37_15.pdf		
Теплицкая А. В.	Две стороны одной медали. Печатные и электронные ресурсы – не конкуренты [Текст] / А. В. Теплицкая // Мир библиографии. – 2012. – № 2. – С. 2-7.	Авторка статті розмірковує про тенденції розвитку бібліографічної діяльності в ХХІ столітті.
Тохауг Й.	Успехи и неудачи цифровых (электронных) библиотечных сервисов: десятилетний опыт Дании [Текст] / Й. Тохауг, Э. Т. Йепсен // Научные и технические библиотеки. – 2012. – № 4. – С. 38-52.	Доповідь про інноваційні послуги бібліотек в медіа-просторі на засіданні Секції довідково-інформаційного обслуговування ІФЛА в ході 77-ї Генеральної конференції ІФЛА (13-18 серпня. 2011, Сан-Хуан, Пуерто-Ріко). Публікується з дозволу авторів
http://intranet.gpntb.ru/subscribe/index.php?journal=ntb&year=2012&num=4&art=6		
Тур О.	ДСТУ 7157:2010 «Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості» – крок до унормування термінології електронного документознавства [Текст] / О. Тур // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / М-во культури України, КНУКіМ, Ін-т держ. упр. ; [редкол.: М. М. Поплавський (голова), В. В. Бездрабко, С. Д.	Аналіз ДСТУ 7157:2010 виявив, що в ньому враховано здобутки в галузі документознавчої науки, проте не зважено на рекомендації стосовно оформлення стандарту як нормативно-правового документа.

	Безклубенко та ін.]. – К., 2012. – Вип. 6. – С. 84–88.	
Фесенко К.	Тенденции развития электронных ресурсов и их влияние на читателей и библиотеки. Зарубежный опыт / К. Фесенко // Библиотечный форум Украины. – 2010. – № 2. – С. 30-36.	Розглянуто вплив використання електронних ресурсів (порівняно з паперовими) на комплектування фондів та на відвідуваність американських бібліотек. Представлені методи підвищення ефективності використання ліцензійних баз даних, електронних каталогів і веб сайтів бібліотек, формати метаданих для опису електронних ресурсів і колекцій стандартів для збору та обміну даними. Обговорено проблеми збереження електронних ресурсів, їх впливу на користувачів і в цілому на бібліотеки. Визначені нові обов'язки бібліотекарів, розглянуто зміни в бібліотечній освіті.
http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2006/part3/Fesenko		
Хромець М.	Правові засади управління формуванням електронних ресурсів бібліотечних та інформаційних центрів України [Текст] / М. Хромець // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2010. – Вип. 26. – С. 164-172.	Розглянуто найбільш важливі вітчизняні нормативно-правові документи, що становлять законодавче підґрунтя для практичної реалізації процесів накопичення, зберігання й використання електронних ресурсів. Відзначено необхідність нормативно-правового регулювання на

		державному рівні та застосування організаційно-адміністративних заходів на рівні окремого закладу.
http://nbuv.gov.ua/j-pdf/npnbuimviv_2010_26_18.pdf ; http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN11&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%9670113%2F2010%2F26		
Шемаєва Г. В.	Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій [Текст] : монографія / Г. В. Шемаєва ; М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2008. – 288 с. – Бібліогр.: с. 245–288.	Дослідження спрямоване на теоретичну феномену електронних ресурсів бібліотек як актуального масиву інформації і знань, що використовується для забезпечення соціальних і специфічних потреб науки, аналіз стану електронних ресурсів бібліотек України, ступінь їх використання.
Шемаєва Г. В.	Перспективні напрями розвитку електронних інформаційних ресурсів бібліотек [Текст] / Г. Шемаєва // Бібліотечний вісник – 2012. – № 3. – С. 3-7.	Результати аналізу використання вченими електронних інформаційних ресурсів бібліотек та визначаються перспективи їх розвитку: зміцнення кооперації та координації на системному і міжсистемному рівнях; поглиблення інтеграції інформаційних ресурсів різних соціально-комунікаційних структур; посилення аналітичної діяльності; консолідація інформації та знань.

http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN1&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=%D0%9614595%2F2012%2F3		
Шрайберг Я. Л.	Электронная информация, библиотеки и общество: что нам ждёт от нового десятилетия информационного века? Ежегодный доклад Конфер. «Крым», 2011 [Текст] / Я.Л. Шрайберг // Научные и технические библиотеки. – 2012. – № 4. – С. 11-62.	Доповідь присвячена аналізу основних тенденцій використання і розвитку електронних інформаційних ресурсів в бібліотечній практиці і впливу цих тенденцій на процеси суспільного розвитку.
http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2012/1/ntb_1_2_2012-%D1%88%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B3.pdf		
	Электронные ресурсы: от издателей к читателям. Материалы Всерос. научн.-практич. конфер., РНБ, Санкт-Петербург, 28 марта – 1 апреля 2011 г. [Текст] / Сост. Т.В. Петрусенко, И.В. Эйдемиллер; отв. ред. Н.О. Тихонова / РНБ. – СПб., Российская национальная библиотека, 2011. – 136 с.	Доповіді учасників конференції щодо тенденцій формування ринку електронних ресурсів та послуг; практиці комплектування та використання електронних ресурсів в бібліотеках.
http://www.ifap.ru/library/book514.pdf		
Яковлева М. В.	На пути к созданию электронной семантической библиотеки [Электронный ресурс] / М. В. Яковлева, А. К. Тен, В. М. Куглер. – Режим доступа:	У статті викладаються деякі практичні результати, досягнуті в існуючих електронних бібліотеках на шляху їх розвитку до так званих «електронних семантичних бібліотек».
http://rcdl.ru/doc/2011/paper57.pdf		
Anderson Mary Alice	The World Digital Library: global primary resources just a click away / Mary Alice Anderson // Internet@Schools. – 2013. – March/April. – P. 21-23.	Автор розповідає про Світову цифрову бібліотеку (СЦБ), яка є найбільшим репозитарієм цифрових ресурсів: засади

		<p>створення, цілі та пошукові механізми. СЦБ створена на основі співробітницт-ва між Бібліотекою Конгресу та 150 культурними закладами різних країн світу (бібліотеки, архіви, музеї і ін.). Основу колекції складають документи, що належать до сфери культури і мистецтва.</p>
<p>http://maryalicea.files.wordpress.com/2010/12/world_digital_library.pdf</p>		
<p>Beitlova M.</p>	<p>System ERM jako dusledek prevratnych zmen v knihovnach / M. Beitlova // ProInflow : Casopis pro informacni vedy. – 2011. – № 2. – S. 51-68.</p>	<p>Розвиток та поширення електронних ресурсів істотно впливають на зміну робочих процесів у бібліотеках. З огляду на те, що користування електронними ресурсами супроводжується додатковими фінансовими витратами та новими формами фінансової звітності, бібліотеки почали створювати нові спільні структури: ILS (інтегровані бібліотечні системи), а також ERMS (системи управління електронними ресурсами). У статті розглядаються передумови створення ERMS у Чеській Республіці, їх сучасний стан та перспективи на майбутнє.</p>
<p>http://pro.inflow.cz/systemy-erm-jako-dusledek-prevratnych-zmen-v-knihovnach</p>		
<p>Bogusz E.</p>	<p>Opracowanie i ewidencja dokumentow elektronicznych w Bibliotece Narodowej / Bogusz E. // EBiB. – 2010. – Nr. 7 (116).</p>	<p>Розповідь про відділ електронних документів Національної бібліотеки Польщі (Бібліотеки Народової) створений спеціально для</p>

		комплектування і опрацювання електронних документів, надання користувачам доступу до них, а також консультативної допомоги з питань інформаційного пошуку.
http://www.ebib.pl/2010/116/a.php?bogusz		
Cesare C. C.	Not just another portal, not just another digital library : A portrait of Europeana as an application program interface / C. C. Cesare, S. Gradmann, S. Siebinga // IFLA Journal. – 2010. – Vol. 36, No.1, March. – P. 61-69.	Розглядаються деякі деталі організації порталу Europeana, що надає швидкий доступ до інформації про європейську культурну спадщину. Основною метою його заснування було створення від- критої платформи послуг для користувачів через інтерфейс при-кладних програм (API). Опис пошукового механізму віртуальної бібліотеки, коли користувач вводить свій запит, а результати пошуку видаються струк- туровано: окремо текстові документи, окремо зображення, окремо відео- та аудіофайли.
IFLA Journal. Публікації журналу знаходяться у відкритому доступі на сайті: http://www.ifla.org/en/ifla-publications ; http://archive.ifla.org/V/iflaj/index.htm (архіви випусків з 1993 по 2002 pp..)) http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/ifla-journal/ifla-journal-36-1_2010.pdf		
Dalbello M.	Cultural dimensions of digital library development, Part II: The cultures of innovation in five European national libraries / M. Dalbello // The Library	Дослідження, основане на інтерв'ю з політиками та розробниками елек- тронних бібліотек, розглядає вплив культурних та

	Quarterly. – 2009. – Vol.79, No.1. – P. 1-72.	організаційних аспектів на розвиток національних цифрових бібліотечних програм під час першої хвили їх розвитку, в період між 1998 і 2002 р. Аналіз різних моделей розвитку цифрових бібліотек у національних бібліотеках Португалії, Франції, Німеччини, Шотландії та Великої Британії.
The Library Quarterly. США Багато текстів даного видання доступні за передплатою на сайті http://www.press.uchicago.edu/ucp/journals/journal/lq.html		
Fagan J. C.	Marketing the virtual library / J. C. Fagan // Computers in Libraries. – 2009. – Vol. 29, No. 7, July/August. – P. 25-30.	Практичні поради стосовно того, як спростити доступ до електронних ресурсів і зробити їх використання простим і зручним для користувачів.
Матеріали журналу на сайті- http://www.infoday.com/cilmag/ Стаття : http://www.infoday.com/cilmag/jan09/CILMagJan09_VirtualSection.pdf		
Farkas Meredith	Technology: In Practice. The DIY patron / Meredith Farkas // American Libraries. – 2012. – № 11/12. — P. 29.	Міркування бібліотекаря американської публічної бібліотеки про доцільність створення аудіовізуальної інструкції та посібника для користувачів, особливо для користування базами даних.
American Libraries. США. Сайт журналу: http://www.americanlibrariesmagazine.org/		
Farkas Meredith	Through their eyes: usability testing to create better user experiences / Meredith Farkas // American Libraries. – 2014. – June. – P. 32.	Автор звертає увагу на важливість створення у бібліотеці "дружнього" і зрозумілого для користувачів середовища. Зокрема, мова йде

		про необхідність тестування зручності користування електронним каталогом, базами даних та іншими програмними продуктами, щоб користувач не шукав інші (поза вашою бібліотекою) джерела інформації.
American Libraries. США Сайт журналу: http://www.americanlibrariesmagazine.org/		
Filas M.	LOCKSS i Portico – projekty archiwizacji bibliotecznych zasobow elektronicznych / M. Filas, Z. Wiorogodska // Przegląd biblioteczny. – 2010. – R. 78, № 1. – S. 33-43.	Про надання бібліотеками довготривалого доступу до передплачених електронних ресурсів. Порівняльний опис двох найпоширеніших архіваційних американських проєктів LOCKSS (Lots of Copies Keep Staff Safe) i Portico, що використовуються сьогодні у світі за результатами дослідження зручності і надійності роботи систем у кількох університетських бібліотеках Європи.
Зміст номеру з анотаціями - http://www.sbp.pl/repository/wydawnictwo/abstrakty_czasopism/przeglad_biblioteczny/PB-1_2010pl.pdf		
Kirchhoff T.	Archives, libraries, museums and the spell of ubiquitous knowledge / T. Kirchhoff, et al // Archival science. – 2008. – Vol. 8, № 4. – P. 251-266.	Електронна бібліотека як структуроване зібрання цифрових ресурсів бібліотек, музеїв, архівів і наукової інформації, представлених у відкритому доступі. Досвід Німеччини із створення національних

		інститутів пам'яті та цифрових «накопичувачів» – порталів, що надають доступ до національної культурної спадщин.
http://www.intelyway.com/administrator/arhivi/Vid_Gajsek-MUZEJI/Archives,%20libraries,%20museums%20and%20the%20spell%20of%20ubiquitous%20knowledge.pdf		
Kim Yong-Mi.	Factors affecting university library website design / Yong-Mi Kim // Information Technology & Libraries. – 2011. – Vol. 30, № 3. – P. 99-107.	У статті досліджуються фактори, що впливають на вибір користувачів при їх зверненні до конкретних бібліотечних веб-ресурсів, зокрема дизайн веб-ресурсів.
<p>Information Technology & Libraries (ITAL) – видання Американської бібліотечної асоціації: http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ital</p> <p>На сайті випуски з 2001 р. по теперішній час.</p> <p>Стаття: http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ital/article/view/1768</p>		
Kowaleski Wojciech	Dlaczego digitalizujemy galicyskie miscellanea? / Wojciech Kowaleski // Bibliotekarz. – 2013. – № 1. – S. 13-16.	Розповідь про реалізацію у Польщі проекту зі створення електронних бібліотек, зокрема, Малопольської цифрової бібліотеки (пол. Małopolska biblioteka cyfrowa), до ресурсів якої увійшли оцифровані видання, що належать до культурної спадщини Польщі (друковані періодичні видання 19-го і 20-го ст.). Загальний опис кількох проектів.
Є на різних сайтах в платному доступі		
Leszyńska Agnieszka	POLONA – jeśli szukasz odpowiedzi / Agnieszka Leszyńska // Bibliotekarz. – 2013. – Nr. 11. – S. 16-18.	Розповідь про цифрову бібліотеку Полонія (пол. POLONA BN), створену на базі Польської національної бібліотеки і представлену у веб-влітку 2013 року:

		структура ресурсу, зміст, наповнення, сервіси
Є на різних сайтах в платному доступі		
Luo Lili	Professional preparation for "text a librarian" / Lili Luo // Reference & User Services Quarterly. – 2012. – Vol. 52, № 1. – P. 44-52.	Автор наводить результати дослідження, метою якого було визначити і сформулювати спектр компетенцій, необхідних для успішної роботи з надання довідкової послуги, яка зазнала кардинальних змін. Так, надання послуг довідкової служби по телефону, електронною поштою, і в он-лайн чаті вимагає від бібліотечних працівників, зокрема бібліографів, певного набору професійних знань, умінь і навичок..
Розширена анотація статті - http://www.questia.com/library/journal/1G1-318105089/professional-preparation-for-text-a-librarian-what		
Rosen Judith	The art of the catalogue / Judith Rosen // Publishers Weekly. – 2012. – September, 17. – P. 14.	На основі спілкування з книговидавцями автор розмірковує щодо конкуренто-здатності друкованих і електронних видань. Попри те, що електронні видання мають свої переваги (швидкість доставки, вартість і т. ін.) друковані книжки є звичнішими для читача і більш привабливими з точки зору естетичного сприйняття.
http://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/industry-news/bookselling/article/53971-the-art-of-the-catalogue.html		
Sroka D.	Baltycka Biblioteka Cyfrowa – klaster dobrych praktyk / D.	Розповідь про Балтійську цифрову бібліотеку – електронну бібліотеку,

	Sroka // Bibliotekarz. – 2010. – Nr. 10. – S. 3-5.	створену на базі електронних ресурсів кількох публічних бібліотек і на даний час розширену за рахунок включення інформаційних ресурсів деяких музеїв, архівів і видавництв.
http://bibliotekacyfrowa.eu/Content/3169/BBC%20klaster%20dobrych%20praktuk.pdf		
Wang Yongming	The next generation integrated library system: A promise fulfilled / Yongming Wang, Trevor A. Dawes, Yongming Wang, Trevor A. Dawes // Information Technology & Libraries. – 2012. – Vol. 31, № 3. – P. 76-84.	Інтегровані бібліотечні системи (ILS) стали поширеним явищем у 1980-х і 1990-х роках, з початком масової автоматизації бібліотечних процесів. Ці системи дозволили бібліотечним працівникам виконувати роботу, більш ефективно, ніж раніше. Однак, їх можливості виявилися недостатніми. Для ефективного управління всіма бібліотечними процесами (комплектування, бібліотечна обробка документів, надання всіх ресурсів бібліотеки для користувачів і т.д.) сьогодні є необхідність розробки другого покоління ILS. У статті досліджуються існуючі інтегровані бібліотечні системи та розглядаються функції і характеристики, необхідні для наступного покоління бібліотечних систем.

Information Technology & Libraries (ITAL) – видання Американської бібліотечної асоціації

<http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ital>

На сайті випуски з 2001 р. по теперішній час.

<http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ital/article/view/1914>

Література:

Основна:

1. Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества ; Электронные информационные ресурсы и социальная значимость библиотек будущего (тема 2002 г.): 9-я междунар. конф. «Крым-2002», 8-16 июня, Судак и др.: Труды конф. – М. : Издательство ГПНТБ России, 2002. – 520 с.
2. Бібліотечно-інформаційні ресурси: Формування і розвиток=Library and information resources: formation and development: Програма Міжнар. наук. конф., Київ, 12-15 жовтня 1999 р. / Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського; Асоціація бібліотек України. – К., 1999. – 20 с.
3. Виставка «Інформаційні ресурси та технології», 20-30 жовтня 1998 р., Україна, Київ=Exhibition «Information Resources and Technologies», 20-30 October, 1998, Kyiv, Ukraine: Офіційний каталог / Український ін-т науково-технічної і економічної інформації. – К., 1998. – 44 с.
4. Ліпінська А. Інформаційні ресурси в документознавстві: навч. посібник для дистанц. навчання / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання / М.І. Жалдак (ред.). – К. : Університет «Україна», 2007. – 330 с.
5. Шевченко В. Музеєзнавство: навч. посіб. для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. – К. : Унівеситет «Україна», 2007. – 288с.
6. Яковенко В. Інформаційні ресурси: навч. посібник. – Донецьк : ДонНУ, 2005. – 202с.

Додаткова:

1. Воронников В.И. Научно-техническая информация – составная часть информационного пространства Украины / В. И. Воронников // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2007. – № 2. – С. 4 – 11.
2. Горовий В.М. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс : монографія / В. М. Горовий. – Київ : НБУВ, 2010. – 365 с.
3. Мамонтова М.С. Информационные ресурсы: современные формы развития / М. С. Мамонтова // Библиография. – 2007. – № 5. – С. 3 – 7.
4. Мастяниця Й.У. Інформаційні ресурси України: проблеми державного управління : монографія / Й.У. Мастяниця, О.В. Соснін, Л.Є. Шиманський ; [за заг. ред. О.В. Сосніна]. – Київ : НІСД, 2002. – 141 с.
5. Орлов П. І. Інформація та інформатизація / П.І. Орлов. – Харків : Вид. Харк. нац. ун-ту вн. справ, 2003. – 724 с.

Запитання для самоконтролю

1. Чому архів відносять до інформаційних ресурсів?
2. Що таке державний архів?
3. Дайте визначення інформаційній системі.
4. Які документи зберігають державні архіви?
5. Що виступає пріоритетним завданням державних архівів?
6. Назвіть правову базу державних архівів.
7. Перерахуйте основні завдання державних архівів.
8. Яке значення мають музеї з точки зору інформаційних ресурсів?
9. Яка законодавча база покладена в діяльність музеїв?
10. Перерахуйте основні напрями діяльності музеїв.
11. Яку роль відіграють бібліотеки у формування інформаційних ресурсів?

Практичне заняття

Тема: *Інформаційні ресурси музеїв у діяльності соціального педагога*

Мета: вміти застосовувати інформаційні ресурси музеїв при наданні соціальних послуг; виховувати почуття гідності за країну.

Завдання для виконання:

1. З наведеного переліку музеїв (відповідно списку групи), використовуючи інформаційні ресурси, надати його кратку характеристику.

2. Використовуючи фото- та відеоматеріали, розробити віртуальну екскурсію, обравши певну категорію клієнтів:

- ❖ діти з малозабезпечених сімей;
- ❖ діти з багатодітних сімей;
- ❖ діти з інвалідністю;
- ❖ важковиховувані діти;
- ❖ підлітки, які вживають алкоголь.

3. Зазначити мету цього заходу та кінцевий результат

4. Провести підготовлений захід з аналізом та висновком вахівця із соціальної роботи (вчителя).

Перелік музеїв:

1. Британська галерея Тайм (Лондон, Великобританія): <http://www.tate.org.uk>;

2. Віртуальний комп'ютерний музей: <http://www.computer-museum.ru>;

3. Віртуальний музей ГУЛАГу (UA): <http://gulag-museum.org.ua>;

4. Віртуальний музей інформатики: www.schools.keldysh.ru/sch444/museum;

5. Гетьман Іван Мазепа (віртуальний музей): <http://gulag-museum.org.ua>;

6. Державний музей Рейксмюсеум (Амстердам, Нідерланди): <https://www.rijksmuseum.nl/>

7. Єгипетський музей в Турині (Турин, Італія): <http://www.museoegizio.it/>

8. Львівська національна галерея мистецтв імені Бориса Возницького: <http://lvivgallery.org.ua>

включає:

- ❖ Палац Лозинського;
- ❖ Палац Потоцьких;
- ❖ Каплиць Боїмів;
- ❖ Музей «Івана Георгія Пінзеля»;
- ❖ Музей-заповідник «Русалка Дністрова»;
- ❖ Музей «Храм Івана Хрестителя»;
- ❖ Музей-майстерня Теодозії Бриж;
- ❖ Музей-заповідник «Одеський замок»
- ❖ Музей-заповідник «Підгорецький замок»;
- ❖ Музей модерної скульптури Михайла Дзиндри;
- ❖ Музей-заповідник Маркіяна Шашкевича;
- ❖ Музей-заповідник «П'ятничанська вежа»;
- ❖ Музей гетьмана України Івана Виговського;
- ❖ Музей Жидачівської землі;
- ❖ Музей староукраїнської книги

9. Метрополітен (Нью-Йорк, США): <https://www.Metmuseum.org/>;

10. Музей Ван Гога (Амстердам, Нідерланди): <https://www.vangoghmuseum.nl/>

11. Музей Вікторії і Альберта (Лондон, Великобританія): <https://www.vam.ac.uk/>

12. Музей геноциду «Туольсленг» (Пномпень, Камбоджа): <http://tuolsleng.gov.kh/>

- 13.Музей д'Орсе на залізничній платформі (Париж, Франція): <http://www.musee-orsay.fr/>
- 14.Музей жертв війни (Хошимін, В'єтнам)
- 15.Музей золота (Музей дель Оро) (Богота, Колумбія): <http://www.banrepcultural.org/museo>
- 16.Музей Лувр (Париж, Франція): www.louvre.fr
- 17.Музей метрополітену: <http://www.metro.kiev.ua>
- 18.Національний музей Ті-Папа-Тонгарева (Веллінгтон, Нова Зеландія): <https://www.tepapa.govt.nz/>
- 19.Музей писанки: <http://hutsul.museum/pysanka/>
- 20.Музей популярної науки і техніки «Експериментаніум»: <http://experimentanium.com.ua>
- 21.Музей Прадо (Мадрид, Іспанія): <https://www.museodelprado.es/>
- 22.Музей Цинь Теракотових воїнів і коней (Сіань, Китай): <http://www.bmy.com.cn/>
- 23.Національний меморіал і музей 11 вересня (Меморіал 9/11) (Нью-Йорк, США): <https://www.911memorial.org/>
- 24.Національний музей Другої світової війни (Новий Орлеан, США): <https://www.nationalww2museum.org/>
- 25.Національний музей медицини України: <http://nmmu.org/>
- 26.Національний Музей Народного Мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського: <http://hutsul.museum/>
- 27.Новий музей Акрополя (Афіни, Греція): <http://www.theacropolismuseum.gr/>
- 28.Чиказький Інститут Мистецтв (Чикаго, США): <http://www.artic.edu/>

Розділ 2

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

2.1. Нормативно-правове забезпечення використання інформаційних ресурсів

ПЛАН

1. Законодавчі документи в галузі використання інформаційних ресурсів
2. Експертиза інформаційного законодавства України
3. Сформованість політики провідних країн світу щодо інформаційних ресурсів

Ключові слова та поняття: інформаційні ресурси; документи; законодавство; експертиза; політика; Закони України; захист інформації

1. Законодавчі документи в галузі використання інформаційних ресурсів. За роки незалежності в Україні створено практично нову галузь законодавства – інформаційну, базовою основою якої є конституційне право кожного громадянина на свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань (ст. 34) [8, с. 17]. Водночас встановлені і певні обмеження на здійснення цього права, які можуть бути введені тільки законом. Тобто правовий режим інформації може бути встановлено тільки на рівні актів законодавства. Положення Конституції України розвиваються та конкретизуються у понад 250 документах, які встановлюють правові норми в інформаційній сфері і зокрема в управлінні і використанні інформаційних ресурсів. Серед основних виокремимо: Закони України: «Про інформацію», «Про національну програму інформатизації» (в якій головною метою

зазначено формування системи національних ІР), «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про бібліотеки і бібліотечну справу в Україні», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про національний архівний фонд і архівні установи». В 2003 р. було прийнято проект Закону України «Про Концепцію національної інформаційної політики» (у 2011 році було внесено відповідні зміни до проекту), іншим документом стала «Концепція формування системи національних електронних інформаційних ресурсів», метою якої є визначення стратегії формування системи національних електронних інформаційних ресурсів. Зауважимо, що дана Концепція узгоджується із Законами України «Про інформацію», «Про національну програму інформатизації». Ухвалено постанову «Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів», «Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України». Загалом в цій сфері існує близько 310 постанов Верховної Ради (нормативного змісту), 1160 постанов Кабінету Міністрів, 379 указів Президента, серед яких можна виділити: Указ за № 928/2000 «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет і забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», Указ № 891/2001 «Про деякі заходи щодо захисту державних інформаційних ресурсів у мережах передачі даних», існує більш ніж 1100 міжвідомчих і відомчих нормативних актів [6, с. 79].

Державна програма «Електронна Україна» за головне завдання визначає сприяння побудові сучасної конкурентоспроможної економіки та підвищення рівня та якості життя населення України шляхом впровадження сучасних і перспективних інформаційно-комунікаційних технологій в усі

сфери життєдіяльності країни та її населення. Одним із пріоритетів програми є формування в країні системи «Електронний уряд».

Серед завдань, ухвалених законопроектом, можна виділити – створення системи законодавства, гармонізованої з нормами міжнародного права. Передбачається, що всі законопроекти мають проходити стадію громадських обговорень.

На жаль, законопроект з Інформаційного кодексу, так і не розроблений. 1 далекому 1995 році його ініціювало Національне агентство з питань інформатизації при Президентові України.

Розпорядження «приступити», «розробити», «завершити розробку» проекту Інформаційного кодексу України протягом двох десятиліть містили численні постанови Верховної Ради України, послання президента, програми та розпорядження Кабміну, рішення і накази Держкомтелерадіо, Держкомзв'язку, Мінюсту, Державної ради з питань європейської і євроатлантичної інтеграції України та ін.

Передбачалося це і законом «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» та «Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 2013 року.

За цей час неодноразово переносилися строки виконання, у визначених Урядом органах державної влади перепризначалися нові відповідальні за розробку, але навіть проект документу, не кажучи вже про сам Інформаційний кодекс так і не з'явився.

Далі був закон «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства на 2007 – 2015 роки», який розширював дію Інформаційного кодексу ще й на електронну торгівлю і захист авторського права в інтернеті.

2. Експертиза інформаційного законодавства України.

На сьогодні законодавча та нормативно-правова база

функціонування інформаційної сфери досить розвинена. Проте, це формальний бік справи. Звичайно він не викликає значного занепокоєння. Проте встановлені норми недотримуються всіма суб'єктами інформаційних відносин [1, с. 17].

Аналіз «Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів» виокремив проблеми щодо їх формування. Зазначено, що в Україні існує багато ресурсів, що характеризуються різноманітними формами представлення інформації, організаційними та технологічними рішеннями, кількість яких збільшується одночасно із трітким розвитком інформаційних технологій. Під час цих процесів виникає багато проблем. До загальних проблем формування, використання та захисту національних ресурсів належать, зокрема:

- переважно галузевий принцип інформатизації органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що призводить до обмеженості використання певних видів ресурсів;

- відсутність правових норм, які регулювали б доступ до державних ресурсів, порядок надання і використання інформації про діяльність органів державної влади, підприємств і організацій;

- недостатня урегульованість суспільних відносин, пов'язаних із формуванням, використанням та захистом національних ресурсів, у тому числі щодо комерційного використання державних ресурсів;

- необхідність приведення національних ресурсів до єдиних державних стандартів на базі новітніх інформаційних технологій, міжнародних стандартів, уніфікованих систем класифікації і кодування інформації;

- відсутність ефективних національних операційних, пошукових, геоінформаційних та навігаційних систем;

- відсутність вимог до змісту національних ресурсів та обмежень щодо їх використання;
- відносно висока вартість користування ресурсами.

Аналіз цих та інших проблем сфери національних ресурсів свідчить про необхідність вдосконалення державної політики у цій сфері.

На жаль, Закон України «Про Національну програму інформатизації» в процесі формування й організації виконання державних, регіональних і місцевих програм та проектів не передбачає їхнього розмежування за режимом доступу до інформації, що в них циркулюватиме.

Відповідно до Закону України «Про інформацію» вона поділяється на відкриту (ст. 29) та інформацію з обмеженим доступом (ст. 30). У свою чергу інформація з обмеженим доступом поділяється на конфіденційну і таємну [4].

Так, доступ до відкритої інформації забезпечується шляхом:

- систематичної публікації її в офіційних друкованих виданнях (бюлетенях, збірниках);
- поширення її засобами масової комунікації;
- безпосереднього її надання заінтересованим громадянам, державним органам та юридичним особам.

Порядок і умови надання громадянам, державним органам, юридичним особам і представникам громадськості відомостей за запитами встановлюються цим Законом або договорами (угодами), якщо надання інформації здійснюється на договірній основі.

Обмеження права на одержання відкритої інформації забороняється законом.

Переважним правом на одержання інформації користуються громадяни, яким ця інформація необхідна для виконання своїх професійних обов'язків.

Інформація з обмеженим доступом за своїм правовим режимом поділяється на конфіденційну і таємну.

Конфіденційна інформація – це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.

Стосовно інформації, що є власністю держави і знаходиться в користуванні органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, з метою її збереження може бути відповідно до закону встановлено обмежений доступ – надано статус конфіденційної.

Порядок обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, що містять зазначену інформацію, визначається Кабінетом Міністрів України.

До конфіденційної інформації, що є власністю держави і знаходиться в користуванні органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, не можуть бути віднесені відомості:

- про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;
- про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян;
- про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;

– стосовно стану справ із правами і свободами людини і громадянина, а також фактів їх порушень;

– про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб;

– інша інформація, доступ до якої відповідно до законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути обмеженим [4].

Громадяни, юридичні особи, які володіють інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною на власні кошти, або такою, яка є предметом їх професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого інтересу і не порушує передбаченої законом таємниці, самостійно визначають режим доступу до неї, включаючи належність її до категорії конфіденційної, та встановлюють для неї систему (способи) захисту.

Виняток становить інформація комерційного та банківського характеру, а також інформація, правовий режим якої встановлено Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України (з питань статистики, екології, банківських операцій, податків тощо), та інформація, приховування якої являє загрозу життю і здоров'ю людей.

До таємної інформації належить інформація, що містить відомості, які становлять державну та іншу передбачену законом таємницю, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі.

Віднесення інформації до категорії таємних відомостей, які становлять державну таємницю, і доступ до неї громадян здійснюється відповідно до закону про цю інформацію.

Порядок обігу таємної інформації та її захисту визначається відповідними державними органами за умови додержання вимог, встановлених цим Законом [4].

Порядок і терміни обнародування таємної інформації визначаються відповідним законом.

Інформація з обмеженим доступом може бути поширена без згоди її власника, якщо ця інформація є суспільно значимою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу і якщо право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист [4].

Не закріплені в законодавстві і визначальні системоутворюючі поняття: *інформаційний суверенітет* та *національний інформаційний простір*, основою яких є національні ІР; правовий режим інформації і принципи міжнародного інформаційного співробітництва, що регламентують поведінку суб'єктів України при формуванні, поширенні, використанні й захисті ІР у процесі міжнародного інформаційного обміну тощо.

Є нерозвинутим правовий механізм передачі державних ІР для комерційного використання. Відсутні єдині правові норми, які регулюють доступ до державних ІР, регламентують порядок передачі й використання інформації про діяльність органів державної влади, підприємств, організацій у відкритих мережах і відповідають вимогам інформаційної безпеки. Враховуючи, що забезпечення інформаційної безпеки, за Конституцією України, є найважливішою функцією держави (ст. 17), а важливою складовою інформаційної безпеки є безпека сфери виготовлення й використання ІР, було б доцільно на рівні законів чітко визначити напрям діяльності усіх державних органів у державному управлінні інформаційною сферою [9, с. 40].

Проблеми формування й функціонування національних ІР мають бути виділені в комплекс питань, які потребують першочергової уваги законодавців, у першу чергу, включаючи такі найважливіші його компоненти, як створення умов для розвитку й захисту усіх форм власності на ІР й продукти

(включаючи права інтелектуальної власності), правове регулювання створення реальних умов для інформаційного забезпечення громадян, органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств і організацій усіх форм власності, правову основу для створення сприятливих умов для підтримки формування ринку ІР, продуктів і послуг, ряд інших актуальних напрямків.

Потребує законодавчого регулювання здійснення контролю за станом безпеки у комп'ютерних мережах передачі даних України. Внаслідок відсутності належного контролю в цій сфері постійної загрози зазнають автоматизовані банківські системи, викрадається службова інформація, в інформаційному просторі привільно почувають себе хакери, поширюються комп'ютерні віруси та порнопродукція. В Концепції інформаційної безпеки України законотворці недостатньо освітили джерела загрози інформаційній безпеці, що призводить до того, що враховуються не всі фактори, як впливають на безпеку інформаційної сфери і як результат – недостатній її захист. Потребують більш чіткого визначення об'єкти інформаційної безпеки, що є важливим для реалізації практичних заходів в цій сфері. В цьому аспекті своєчасним і діючим нормативно-правовим документом став Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 31 жовтня в 2001 р. «Про рішення щодо вдосконалення державної інформаційної політики і забезпечення інформаційної безпеки України» від 6 грудня в 2001 р. № 1193/2001 [8, с. 98].

Важливим аспектом забезпечення інформаційної безпеки є координація діяльності органів державної влади, приватного сектору, громадських організацій і окремих громадян. Вагомим кроком для вирішення цього питання став Указ Президента України «Про Міжвідомчу комісію по питанням інформаційної політики і інформаційної безпеки при Раді національної безпеки

і оборони України» від 22 січня 2002 р. № 63/2002, відповідно до якого була створена Міжвідомча комісія на чолі з Секретарем Ради національної безпеки і оборони України [3, с. 45].

Введений в дію Закон України «Про електронний цифровий підпис» (2003 р.), направлений на вирішення проблеми забезпечення правових умов для використання ЕЦП у процесах обміну електронними даними при дотриманні яких ЕЦП визнається юридично рівнозначним підпису фізичної особи. Але є недостатньою регламентація електронного документообігу, включаючи електронну торгівлю, учасники якої діють на свій страх і ризик.

На сьогоднішній день в Україні відсутнє законодавче регулювання розповсюдження інформації в Інтернет-просторі. У зв'язку з розвитком Інтернету збільшились масштаби порушення прав інтелектуальної власності, це пов'язано також зі складністю контролю за використанням в мережі об'єктів інтелектуальної власності, розповсюдженням електронних бібліотек, діяльність яких не регулюється. В 2001 р. Україна підписала Угоду про співробітництво держав-учасників СНД по боротьбі зі злочинами в сфері комп'ютерної інформації. Для спільних дій з попередження злочинності була створена Концепція по кіберзлочинності, ухвалена Радою Європи, де викладені міри по боротьбі з високотехнологічними злочинами. Конвенція підтримана 26 європейськими країнами, а також Канадою, Японією і США. Україна, оцінивши позитивне організаційно-методичне значення Конвенції, планує підписати її в 2008 р. Оскільки в мережі Інтернет є відсутнім не тільки українське право, але і міжнародне, а вчені правознавці всього світу стурбовані найшвидшим вирішенням правових проблем в Інтернеті, Україна має нагоду внести свій великий внесок у формування міжнародної політики становлення інформаційного права в міжнародному масштабі [7, с. 17].

Нерозвинутість правового регулювання призвела до таких негативних наслідків як: незабезпечення захисту конституційних прав особистості на недоторканість приватного життя, захист честі і гідності (на це вказують масштаби неконтрольованого розповсюдження баз, що містять персональні дані, розповсюдження таких даних через Інтернет та ін.), відсутній захист інтересів держави і суспільства в сфері використання державних ІР, не визначені принципи віднесення ІР до державних і до національного надбання, не забезпечений безперешкодний доступ до державних ресурсів і порядок їх створення, розвитку і підтримки.

Необхідно розробити нормативно-правові акти, що визначатимуть зокрема: структуру, статус, порядок реєстрації та використання національних ІР, правові засади комерційного використання державних ресурсів, вимоги до змісту національних ресурсів та обмеження щодо їх використання.

Пріоритетну роль в удосконаленні існуючого законодавства має відігравати комплекс заходів для гармонізації правових норм, відповідно європейським нормам і стандартам, особливо в частині формування, доступу й використання інформації державного сектора [2, с. 72].

3. Сформованість політики провідних країн світу щодо інформаційних ресурсів. Всі провідні країни світу сформулювали свою політику і стратегію щодо ІР і інформаційного суспільства. Так, наприклад, стратегія адміністрації США в області інформатизації була визначена ще у вересні 1993 р. офіційним документом, який має назву: «Національна інформаційна інфраструктура: план дій». В липні 1994 р. Комісією європейського Союзу була прийнята програма переходу до інформаційного суспільства під назвою «Європейський шлях в інформаційне співтовариство». Протягом

90-х років аналогічні програми були прийняті в більшості розвинених держав і цілій низці країн, що розвиваються, в тому числі і в Україні.

Отже, ситуаційний підхід до формування інформаційного законодавства призвів до того, відсутня легальна, чітка, ієрархічна єдність законів, що викликає суперечне тлумачення для застосування норм на практиці. У зв'язку з тим, що різні закони та підзаконні акти ухвалювались у різні часи без узгодження понятійного апарату, вони мають терміни, які недостатньо коректні або взагалі не мають чіткого визначення змісту. Велика кількість законів та підзаконних нормативних актів ускладнює їх пошук, аналіз та узгодження. Нові правові акти нерідко не узгоджені концептуально з раніше прийнятими, що призводить до правового хаосу. Національне інформаційне законодавство повинно стати на шлях систематизації через кодифікацію – створення системоутворюючого Кодексу, який повинен розвивати визначені в Конституції України положення інформаційних відносин, у тому числі щодо інформаційної безпеки особи, суспільства, нації, держави. Він повинен враховувати ратифіковані Україною нормативні акти (угоди, конвенції) міжнародного права, легалізувати позитивні звичаї у сфері інформаційних відносин та загальнолюдські цінності, що визнані Організацією Об'єднаних Націй і її статуті, Декларації прав людини та інших загальноприйнятих міждержавних нормативних актах. Нормативно-правове забезпечення формування й функціонування ІР ґрунтується на існуючому законодавстві в сфері інформації й інформатизації, його розвитку в напрямку вирішення проблем, які не мають належної законодавчої підтримки. Однією з першочергових задач держави є забезпечення правової підтримки розвитку ІР органів державної влади. Пріоритетну роль в удосконаленні існуючого законодавства має відігравати комплекс заходів для гармонізації

правових норм, відповідно європейським нормам і стандартам, особливо в частині формування, доступу й використання інформації державного сектора.

Література:

Основна:

1. Бакут П.А. Информационные ресурсы – вопросы теории и практики / П.А. Бакут // Научно-техническая информация. Серия «Организация и методика информационной работы». – 2007.– № 11. – С. 16-23.
2. Войчишин К.С. Створення системи інформаційних ресурсів: стандартизація і сертифікація – основа інформаційної інфраструктури [Текст] / К.С. Войчишин // Інформаційні технології і системи. – 2008.– Т. 5, № 1-2. – С. 69-83.
3. Галатенко В.А. Основы информационной безопасности [Текст] / В.А.Галатенко. – М.: Интернет-ун-т информационных технологий, 2006.– 277 с.
4. Закон України «Про інформацію» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
5. Інформаційне законодавство України [Текст]: науково-практичний коментар / За ред. Бондаренко С.В. – К.: Юридична думка, 2009. – 241 с.
6. Калюжний Р.А. Інформаційна культура [Текст] / Р.А.Калюжний.– Ірпінь: Національний ун-т ДПС України, 2007.– 254 с.
7. Климчук В. Інформаційні технології та тенденції розвитку міжнародної інформації [Текст] / В.Климчук // Вісн. кн. палати.– 2006.– № 6.– С. 15-18.
8. Нестеренко О.В. Єдина державна система електронних інформаційних ресурсів [Текст] / О.В.Нестеренко // Науково-технічна інформація.– 2006.– № 4.– С. 3-9.
9. Пархоменко В.Д. Наукові і організаційні проблеми управління інформаційними ресурсами [Текст] / В.Д. Пархоменко // Науково-технічна інформація.– 2007.– № 3.– С. 31-36.

Додаткова:

1. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
2. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80>

Запитання для самоконтролю

1. Що являє собою інформаційна галузь законодавства? Коли вона з'явилась? Що для неї характерно?
2. Які законодавчі документи встановлюють правові норми в інформаційній сфері?
3. Яке головне завдання стоїть перед Державною програмою «Електронна Україна»? Як воно виконується?
4. Здійсніть експертизу інформаційного законодавства України з точки зору фахівця із соціальної роботи.
5. Як сформована інформаційна політика провідних країн світу?

2.2. Державна політика в сфері інформаційних ресурсів

ПЛАН

1. Державне управління інформаційними ресурсами
2. Створення системи національних інформаційних ресурсів
3. Інформаційна безпека

Ключові слова та поняття: управління; система; національні ресурси; держава; інформаційна безпека; закон.

1. Державне управління інформаційними ресурсами. Державна політика в сфері формування інформаційних ресурсів та інформації спрямована на розв'язання стратегічних та

оперативних задач соціального та економічного розвитку України. Її основними напрямками є забезпечення єдиної науково-технічної та промислової політики у сфері інформатизації, створення і розвиток державних і регіональних інформаційних систем і мереж, їх сумісності в єдиному інформаційному просторі України. Це має сприяти формуванню ринку інформаційних ресурсів, технологій, послуг, реалізації прав громадян на якісне та ефективне інформаційне забезпечення. Підтримка проектів та програм інформатизації, дозволяє залучити інвестиції та стимулює реалізацію процесів інформатизації.

Враховуючи зростаючу роль ІР у сучасному світі, держава зобов'язана створити умови і механізми для формування, розвитку і ефективного використання ІР у всіх сферах діяльності і, насамперед, систему управління національними ІР України.

В процесі формування системи державного управління національними ІР мають бути забезпечені цілісність системи, системність та ієрархічність її будови, стабільність організації та сумісність її зв'язків з навколишнім середовищем, а також враховані об'єктивні характеристики ІР, засобів їх обробки і передачі як об'єктів управління.

При здійсненні відповідної державної інформаційної політики щодо управління національними ІР створюватимуться засади:

- для реалізації конституційного права громадян «вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію» (ст. 34 Конституції України) [12, с. 9];
- для вирішення завдань формування національного інформаційного простору, його входження у світовий інформаційний простір, забезпечення інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки;

- формування демократично орієнтованої масової свідомості;
- формування й становлення сфери інформаційних послуг на ринку інформації;
- розширення правового поля регулювання суспільних інформаційних відносин.

Головну мету державної інформаційної політики стосовно національних інформаційних ресурсів можна сформулювати як створення необхідних економічних і соціокультурних умов та правових і організаційних механізмів формування, розвитку, використання ІР в усіх сферах життєдіяльності держави.

Відповідно до головної мети державної політики щодо ІР функціями державного управління цією сферою діяльності виступають:

- розробка і прийняття політичних рішень, законодавчих, нормативно-правових актів правового забезпечення системи управління національними ІР та удосконалення правових й організаційних механізмів реалізації правових норм чинного законодавства;
- розробка і реалізація організаційних і нормативно-методичних заходів щодо координації діяльності відомчих і регіональних структур та недержавного сектору в сфері формування й використання ІР;
- розробка і реалізація фінансово-економічних методів регулювання діяльності щодо формування і забезпечення використання ІР;
- забезпечення державної реєстрації ІР, повноти створення первинних і похідних ІР на основі інформації, що створюється у процесі діяльності державних органів, органів місцевого і регіонального самоврядування,

- підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності;
- забезпечення ефективного використання і захисту ІР у діяльності державних органів, органів місцевого і регіонального самоврядування та державних підприємств, установ, організацій;
 - забезпечення захисту громадян, суспільства і держави від хибної, спотвореної та недостовірної інформації;
 - здійснення єдиної державної політики наукового забезпечення системи державного управління формуванням, розвитком і використанням національних ІР;
 - кадрове забезпечення функціонування системи державного управління національними ІР;
 - інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у сфері управління ІР;
 - контроль за встановленим порядком і правилами формування, поширення і використання ІР [13, с. 32].

У функціональній структурі організаційно-правової системи державного управління ІР можна виділити кілька рівнів.

Перший рівень – рівень прийняття політичних рішень, законодавчого та нормативно-правового забезпечення державної інформаційної політики щодо управління національними ІР України.

Другий рівень – рівень організаційного, нормативно-методичного забезпечення виконання законодавчих і нормативно-правових актів, координації і контролю за формуванням, поширенням та захистом ІР.

Третій – виконавчий рівень, на якому забезпечується безпосереднє виконання законодавчих і нормативно-правових актів, здійснюється відомчий та територіальний контроль за

встановленим порядком і правилами формування, поширення і використання ІР.

Розглянемо функціональне навантаження структурних елементів організаційно-правової системи державного управління ІР.

Верховна Рада України – здійснює законодавче регулювання суспільних відносин, у тому числі в інформаційній сфері; затверджує Державний бюджет України, в якому передбачає кошти на розвиток інформаційної сфери; вирішує питання обов'язковості міжнародних договорів України, у тому числі стосовно міжнародного інформаційного співробітництва.

Профільні Комітети Верховної Ради здійснюють законопроектну роботу і попередньо розглядають питання, віднесені до повноважень Верховної Ради, згідно компетенції кожного профільного Комітету.

Консультаційна рада з питань інформатизації при Верховній Раді розглядає проекти правових актів з питань інформатизації.

Інститут законодавства Верховної Ради України здійснює наукове забезпечення законодавчої діяльності парламенту.

Інформаційне управління апарату Верховної Ради здійснює інформаційне забезпечення поточної роботи керівників парламенту, профільних Комітетів та народних депутатів.

Президент України, відповідно до Конституції є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, дотримання Конституції України, прав і свобод людини й громадянина [7, с. 91]. Президент забезпечує національну безпеку і здійснює керівництво в цій сфері діяльності, в тому числі у сфері забезпечення інформаційного суверенітету.

Національний інститут стратегічних досліджень при Адміністрації Президента України здійснює наукове аналітико-прогнозне супроводження діяльності Президента України.

Міжвідомча комісія з питань інформаційної політики та інформаційної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України здійснює аналіз стану і розроблення пропозицій щодо координації діяльності центральних державних органів з питань інформаційної політики та безпеки.

Урядова комісія з питань інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади розглядає проекти законодавчих, нормативно-правових актів інформаційної сфери та розробляє пропозиції щодо вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної виконавчої влади.

Управління інформаційних технологій Секретаріату Кабінету Міністрів України вживає заходів щодо впровадження інформаційних технологій у діяльність структурних підрозділів апарату Кабінету Міністрів.

Перший рівень управління ІР є стратегічним. На цьому рівні визначаються національні інтереси та їхня пріоритетність в інформаційній сфері; формуються правові засади для побудови, розвитку СНІР та управління цією системою; формуються основні правові і організаційні засади кадрового, фінансового, матеріально-технічного, інформаційного та інших видів стратегічного забезпечення системи управління національними ІР.

Аналіз стану формування, поширення і використання ІР України, свідчить про наявність невирішених важливих проблем, пов'язаних з дефіцитом послідовності й системності впровадження заходів, спрямованих на удосконалення управління ІР на стратегічному рівні. Залишається актуальною проблема координації правотворчого процесу щодо побудови системи управління ІР [4, с. 55].

Таким чином в Україні сформована відомча система управління ІР. Стосовно деяких видів ІР органи виконавчої

влади здійснюють міжгалузеві функції організаційного, нормативно-методичного забезпечення, координування і контролю.

Зокрема: статистичні ІР – Держкомстат України; формування державного архівного фонду – Державне архівне відомство; сфери нерухомості і державного майна – Фонд державного майна України; сфери фінансування матеріального виробництва, науки та інших видів діяльності – Мінфін України; сфери правової інформації та реєстрації нормативно-правових актів – Мін'юст України; сфери трудових ресурсів та охорони праці – Мінпраці України [11, с. 8]. Тобто, починаючи з рівня виконавчої влади, не утворена ієрархічна вертикаль формування, поширення і використання ІР та відсутні деякі елементи функціональної організаційно-правової системи управління й захисту ІР.

У системі центральних органів виконавчої влади утворено і діє Державний комітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення. Було б логічним віднести вирішення наведених задач до компетенції цього державного органу. Однак ознайомлення із функціями комітету дає підстави для висновку, що він здійснює заходи щодо реалізації державної інформаційної політики лише у сфері діяльності засобів масової інформації, телебачення, радіомовлення і видавничої справи.

Разом з тим у державі залишається не сформованою загальнодержавна система управління і захисту ІР, не підпорядковані єдиній меті та завданням державної інформаційної політики, державні органи що входять до цієї структури: Державний комітет зв'язку та інформатизації України, Національна Рада України з питань телебачення і радіомовлення, а також міністерства і відомства, що здійснюють міжгалузеве та відомче управління певними видами ІР.

У нашій країні склалася хибна практика формування організаційної структури державних органів, що здійснюють управління конкретними напрямками інформаційної діяльності – сфері найбільш чутливої й вразливої як для негативних внутрішніх, так і зовнішніх впливів. Спочатку формується організаційна структура органів державної виконавчої влади, а потім робиться спроба раціонально розподілити функції між ними.

Фактично ігнорується дія об'єктивної закономірності, відповідно до якої стабільна організація управління системою та окремими напрямками її діяльності може бути досягнута тільки у разі, якщо організаційна структура формується виходячи з функцій державного управління, а не навпаки [17, с. 15].

Так, Положення про Державний комітет зв'язку та інформатизації України було затверджено через півроку після рішень про черговий етап адміністративної реформи.

Важливою проблемою залишається ресурсне забезпечення державної інформаційної політики щодо формування, поширення, використання і захисту ІР України. Головною причиною появи цієї проблеми є невизначеність пріоритетів державної інформаційної політики на вищому рівні державного управління.

Державний бюджет України передбачає фінансування розвитку інформаційної сфери лише за окремими статтями витрат (державне телебачення і радіомовлення, інформатизація, частково – забезпечення інформаційної безпеки). Сфера формування ІР та забезпечення інформаційних потреб громадян, суспільства і держави на безприбутковій основі та доходи від комерційного використання державних ІР, а також повністю сфера забезпечення інформаційної безпеки залишаються поза увагою розробників проекту Державного бюджету України і законодавця [17, с. 7].

Основою створення системи державного управління ІР є закріплення їх у власності (матеріальній або інтелектуальній), забезпечення захисту права власності суб'єктів України, а також правомірностей щодо володіння, користування та розпорядження ІР, які впливають із права власності на них. Проголошених державою у чинному законодавстві прав власності на ІР недостатньо для гарантування прав держави та формування цивілізованого інформаційного ринку, де основним діючим і регулюючим суб'єктом повинна бути держава [14, с. 45]. Для вирішення цих проблем необхідно здійснити комплекс організаційних і правових заходів.

Таким чином, можна зробити висновок що державне управління інформаційною сферою, основу якої становлять ІР України, залишається найбільш неврегульованою сферою державної управлінської діяльності. Управління ІР – це повсякденний і безперервний процес. Будь-які вади у структурі та функціонуванні системи державного управління цими процесами призводять до непоправних збитків суспільству і державі.

У правовому, організаційному та організаційно-технічному плані Україні ще багато треба зробити для створення системи управління національними ІР, надійного захисту каналів державного управління, новітніх технологій, сучасних виробництв, ІР, що забезпечують або забезпечуватимуть провідні позиції країни у світі – всього того, що потребує правового захисту з боку держави. Система державного управління ІР формується та вдосконалюється у процесі становлення держави і вимагає здійснення виваженої державної політики, відповідних практичних кроків. У державі відбувається нелегкий пошук шляхів створення та вдосконалення науково обґрунтованої, економічно доцільної системи управління ІР, дія якої має бути спрямована на те, щоб

накопичені суспільством знання працювали передусім на розвиток економіки держави.

Державна політика у сфері національних інформаційних ресурсів повинна бути спрямована на забезпечення формування умов виробництва, збереження, поширення і комплексного використання усіх видів ІР, вільного доступу до них із боку громадян і організацій будь-якої форми власності, в остаточному підсумку – на підвищення ефективності діяльності підприємств і організацій, органів державної влади і місцевого самоврядування. Вона повинна враховувати можливості міжнародного співробітництва у сфері інформаційних технологій, продуктів і послуг, реальні можливості вітчизняної інформаційної індустрії.

2. Створення системи національних інформаційних ресурсів. Комплекс заходів для забезпечення розвитку національних ІР доцільно здійснювати шляхом реалізації програми формування системи національних інформаційних ресурсів (СНІР).

Система національних інформаційних ресурсів – розподілене за галузевими, регіональними та іншими ознаками інтегроване інформаційне середовище, що об'єднує існуючі й ті, що створюються ІР в єдиний інформаційний простір, призначений для забезпечення комплексної і об'єктивної оцінки ситуації у всіх сферах громадського життя, у тому числі в сфері державного управління, прогнозування ситуації і прийняття на цій основі управлінських рішень [18, с. 19].

Основою організаційного, правового, технологічного, нормативного забезпечення СНІР є створення відповідних умов інформаційного забезпечення органів державної влади, створення узаконених прав доступу громадян до інформації, розроблення єдиної уніфікованої методології формування та

використання ІР в межах єдиного національного інформаційного простору сумісного з світовим, формування національних систем БД різних соціальних сфер інтегрованих в міжнародні та національні інформаційні мережі, забезпечення сумісності апаратно-програмних засобів системи ІР з використанням міжнародних стандартів та систем кодування інформації, створення національної системи стандартизації, сертифікації інформаційних технологій, послуг та ліцензування у галузі інформатизації з метою отримання користувачем ІР точної, повнотекстової, вчасно наданої інформації, розроблення єдиного підходу до технічного захисту інформації та порядку проведення робіт.

Процес створення СНІР передбачає такі методологічні аспекти:

- створення моделі формування, видозміни, розповсюдження різних видів ІР у суспільстві;
- розроблення методології оцінювання потреб суспільства в ІР регіонального та глобального масштабу стосовно задач інформатизації, діагностування і прогнозування екстремальних ситуацій у державі;
- розроблення конструктивних методів високих технологій розділення та взаємодії національних, міжнародних, міжнародних ІР.

СНІР має відомчі та міжвідомчі ознаки та охоплює ІР:

- державної статистики, що мають структуру, яка складається з таких рівнів:
 - 1) державний;
 - 2) Автономної Республіки Крим;
 - 3) обласні;
 - 4) міст Києва та Севастополя;
 - 5) районні.

Змістовний інформаційний фонд системи державної статистики містить загальноекономічну, галузеву та регіональну статистичну інформацію, інформацію про організації, установи і підприємства.

Фонд статистичної інформації формується на підставі даних різної періодичності:

- архівного фонду (нормативними документами, встановлено порядок Державної реєстрації документів Національного архівного фонду, порядок віднесення документів фонду до унікальних документальних пам'яток, включення їх до Державного реєстру національного культурного надбання) [1, с. 35]. На виконання вимог Закону України в системі національного і галузевих архівних фондів створено підсистему документації, що вміщує відомості, які становлять державну таємницю. Державна реєстрація, зберігання та використання секретних архівних фондів здійснюється в умовах обмежень, встановлених відповідними режимними заходами;
- бібліотечного фонду;
- музейного фонду;
- податкової служби України;
- правоохоронних і силових структур;
- науково-технічної інформації (згідно з рішенням Уряду України, у державі сформовано певну організаційну структуру реєстрації, накопичення й поширення НТІ, яка створюється у процесі виконання науково-дослідницьких і конструкторських робіт). До системи входять Український інститут науково-технічної та економічної інформації, державні науково-технічні бібліотеки та регіональні центри науково-технічної й

економічної інформації. Тобто зроблено певний крок для забезпечення формування стратегічного ІР, який повинен відображати науково-технічний потенціал держави;

- ІР матеріального виробництва, соціальної та фінансової сфер та державного майна і нерухомості.

Окремим видом ІР, чинне законодавство визначає «інформацію про особу» [2, с.71], яка вміщує персональні дані й таємницю особистого життя.

Важливе місце в загальній СНІР належить ІР органів державної влади і управління, місцевого і регіонального самоврядування.

ІР органів державної влади і управління, місцевого і регіонального самоврядування складаються з ІР:

- для задоволення потреб органів державної влади і управління для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях ієрархічної структури;
- про діяльність законодавчої, виконавчої, судової влади, органів місцевого і регіонального самоврядування.

До основних напрямків створення системи ІР відносяться створення ІР органів державної влади та у недержавному секторі економіки, а також розвиток ринку інформаційних послуг.

Основою для формування національних ІР, як системи, можуть бути інформаційно-аналітичні системи (ІАС) органів державної влади. Для цього потрібне вирішення складних організаційно-технічних питань, пов'язаних із забезпеченням скоординованого формування та ведення державних ІР міністерствами та відомствами.

Це відноситься, в першу чергу, до тих органів державної влади, що мають у своєму розпорядженні розвинуті територіально-розподілені інфраструктури, орієнтовані на збір інформації по всій території України, її обробку в інтересах

центральної та регіональних органів влади, а також усіх організацій та громадян країни.

Суть стратегії формування системи ІР органів державної влади полягає в об'єднанні як існуючих так і тих, що створюються ІР, призначених для забезпечення діяльності органів державної влади, на умовах відповідності якісних характеристик цих ресурсів визначеним вимогам і включення їх у систему по регламентованій процедурі [15, с.15].

Державні та недержавні ІР мають створити систему їх взаємодії на рівні традиційних інформаційних технологій, пріоритетних носіїв інформації, автоматизованих баз та банків даних. Ця система має бути відкритою для входження до неї новостворених.

Основа інформаційної взаємодії державних структур та органів державної влади становлять інформаційно-комунікаційні системи, які забезпечують інформаційну підтримку у всіх сферах функціонування суспільства. До таких систем необхідно віднести інформаційно-комунікаційну систему спеціального призначення для інформаційного забезпечення Адміністрації Президента України, інформаційно-комунікаційну систему для інформаційного забезпечення Верховної Ради України, Державного комітету з питань захисту інформації, Міністерства оборони України, Міністерства з надзвичайних ситуацій. Інформаційне забезпечення системи ІР телекомунікаційних середовищ повинно враховувати аспекти інтеграції до єдиного інформаційного простору України з метою інформаційної взаємодії фізичних, юридичних осіб, органів державної влади та різних державних структур. Інтеграція ІР має забезпечувати вилучення монополії на представлення інформації безпосередньо Президенту, Уряду України, доступ органів державної влади, перш за все, Президента та Уряду України, до всіх ІР, об'єднання та розвиток незалежних засобів

інформації, захист інформації, використання сучасної телекомунікаційної мережі. До основних напрямів інтеграції ІР, раціонально віднести інформаційне забезпечення регіональних органів управління, політичних та громадських організацій, господарських об'єктів, інформаційне забезпечення ситуаційних центрів Президента України, Адміністрації Президента, уряду, Служби безпеки України та їх інформаційно-аналітичних підрозділів, інформаційне забезпечення керівництва міністерств, відомств, рішень, які приймає Президент, уряд, законодавчі органи, органи суду. В основі інтегрованої системи мають знаходитись ІР Державного комітету України зі статистики та інших міністерств і відомств [15, с. 15].

Інформаційна взаємодія передбачає систему класифікації ІР за проблемно-орієнтованою інформацією, кодування ІР з метою забезпечення захисту інформації, інформаційну сумісність ресурсів на програмному, технічному, лінгвістичному рівнях, регламентованих стандартами з метою інтеграції до національного, міжнародного інформаційного простору.

Важливою умовою інформаційного забезпечення системи ІР є організація інформаційного обміну на рівні вертикальної та горизонтальної взаємодії. Вертикальна взаємодія ґрунтується на тому, що на всіх рівнях використовується інформація, зареєстрована на місцях, а також інформація, яка міститься в міжгалузевих банках даних. Горизонтальна взаємодія ґрунтується на створенні єдиної методології комплексної реєстрації первинної інформації органами державної влади про різні об'єкти. Механізмом доступу до інформації є інфраструктура мережевих інформаційних послуг.

Інформаційна сумісність в національній системі ІР полягає у використанні організаційного технічного досвіду міжнародних організацій з питань інформатизації, міжнародної інформації для створення системи ІР, забезпеченні можливості доступу

юридичних, фізичних осіб України до міжнародних систем зв'язку і телекомунікацій, забезпеченні участі України в міжнародних програмах, пов'язаних з формування світового інформаційного простору, створенні нових інформаційних технологій та інформатизації напрямків міжнародної співпраці, забезпеченні участі в роботі міжнародних організацій при розробленні документів, пов'язаних з законодавством, правовим та нормативним регулюванням у сфері створення та розвитку ІР, засобів інформаційних технологій, систем телекомунікацій і зв'язку, придбанні ліцензій і створенні сумісних підприємств для розроблення і впровадження засобів новітніх інформаційних технологій [6, с. 76].

Що стосується ІР недержавного сектора економіки, то треба зазначити, що в ході становлення ринкових відносин значна частина ІР формуються саме недержавному секторі економіки, в якому вже сьогодні діє множина організацій – професійних виробників інформаційної продукції та організацій, що спеціалізуються на інформаційному обслуговуванні юридичних і фізичних осіб.

Склад основних вимог, які висуваються СНІР до суб'єктів інформаційної діяльності, повинен включати:

- уніфікованість організаційно-технологічних процедур формування ІР – збір інформації з різних джерел, документування, опрацювання й перетворення в електронну форму;
- дотримання загальних принципів і вимог нормативних документів щодо управління функціонуванням і розвитком ІР;
- обов'язковість реєстрації державних ІР у Національному реєстрі ІР (НРІР);

- дотримання вимог нормативних документів щодо формування й використання ІР загального застосування;
- дотримання органами державної влади вимог нормативних документів щодо узгодженості форматів та протоколів міжсистемної взаємодії;
- демонополізація інформаційних служб і структур, що володіють і розпоряджаються ІР, дотримання ринкових принципів їх формування, поширення й використання;
- участь у створенні загальної інфраструктури для адміністрування, координованого розвитку, взаємодії, актуалізації й використання максимально широким континентом користувачів;
- розширення сфери платних інформаційних послуг [14, с. 47].

Особливу підтримку з боку держави необхідно надавати тим недержавним структурам, які орієнтовані на інформаційне обслуговування масового користувача.

Слід активніше залучати недержавні організації для надання інформаційних послуг на основі державних ІР при наявності відповідних ліцензій і дотримання якості продуктів і послуг.

Економічною й фінансовою основою, що об'єднує суб'єкти державного й недержавного секторів економіки в СНІР є ринок ІР, продуктів і послуг. У цій сфері існує ряд проблем, пов'язаних із необхідністю державного регулювання відносин, які супроводжують процеси використання державних ІР, регламентації їх надходження й подання у Державний реєстр ІР, обов'язковістю надання інформації суб'єктам, мають визначений статус, приватизацію ІР тощо. Необхідно розробити спеціальний блок законів, присвячений як проблемам розвитку ринкових відносин в інформаційному сегменті ринку, так і

інформаційних відносин, які відображають ринкові принципи у правових актах, що регулюють розвиток інформаційних процесів в інших (неінформаційних) галузях.

Організаційне й технологічне ядро інфраструктури СНІР повинні утворювати існуючі і ті, що будуть створюватися:

- інформаційно-аналітичні центри органів державної влади, інші інформаційні служби міністерств і відомств;
- інформаційні служби державних адміністрацій міст і районів;
- інформаційні служби соціальної, індивідуально-побутової і правової сфери;
- служби, що забезпечують управління і координацію створення й функціонування СНІР в цілому й окремих складових [9, с. 85].

До складу основних вимог до процесів формування інфраструктури СНІР необхідно включити:

- забезпечення впровадження в існуючу організаційну структуру в процесі її розвитку нових функціональних елементів – координаційних, нормалізаційних, сертифікаційних, ліцензійних. Необхідно встановити порядок взаємодії нових ланок оргструктури з існуючими, проводячи при цьому необхідну реорганізацію останніх;
- включення в організаційну структуру в якості обов'язкових елементів – Національного реєстру й депозитаріїв українських ІР;
- розширення структури регіональних інформаційних і технологічних центрів, як інфраструктурних ланок СНІР на всіх рівнях (включаючи районні) із метою створення максимальних умов для проведення державної політики, організаційної підтримки технологічних процесів,

вирішення задачі вирівнювання інформаційного потенціалу по території країни.

Таким чином результати формування СНІР можуть оцінюватися за такими основними факторами: зниження як сукупних витрат, так і витрат кожного споживача ІР на збір, збереження й обробку одних і тих же даних, які використовуються для різних цілей; підвищення ефективності функціонування всіх гілок влади на основі використання всієї сукупності накопичених ІР, більш динамічної організації інформаційної взаємодії при вирішенні складних проблем; подолання відомчих бар'єрів і інформаційної закритості, розвиток ІР у відповідності зі стандартами світового інформаційного співтовариства; перетворення інформації й знань у справжній ресурс соціально-економічного і духовного розвитку, підвищення рівня інформаційної незалежності держави та реальне забезпечення прав а громадян на вільне одержання й використання інформації. Також очікується зростання обсягів послуг, наданих з використанням національних ресурсів, підвищення півня інформаційної культури та загального освітнього рівня населення, підвищення прозорості та відкритості роботи органів державної влади та ефективності їх діяльності шляхом широкого використання ресурсів.

3. Інформаційна безпека. Одна із складових національної безпеки – інформаційна – відіграє важливу роль у забезпеченні життєво важливих інтересів будь-якої держави.

Прийнятий чотирма європейськими країнами (Франція, Німеччина, Великобританія і Нідерланди) документ «Критерії оцінки безпеки інформаційної технології» (ITSEC) (1991 р.) розглядає такі складові частини інформаційної безпеки:

- конфіденційність – захист від несанкціонованого доступу (отримання) інформації;
- цілісність – захист від несанкціонованої зміни або руйнування інформації;
- доступність – захист від несанкціонованого приховування інформації [3, с. 10].

Саме ці критерії є сутністю проблеми інформаційної безпеки з чисто інформаційної точки зору.

Проблема інформаційної безпеки постала у 80-х роках, коли виник новий міжнародний економічний порядок. Прийнята ООН резолюція (01.01.1991 р.) «Досягнення у сфері інформатизації і телекомунікації в контексті міжнародної безпеки», визнала проблему інформаційної безпеки – глобальною.

В українському законодавстві не можна вважати повністю визначеною дефініцію «інформаційна безпека» (ІБ), оскільки немає єдиного методологічного підґрунтя, на базі якого можна визначити її сутність, потреби, межі використання.

Найперше визначення ІБ дає Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації». ІБ є невід'ємною частиною економічної, оборонної та інших складових національної безпеки. Об'єктами ІБ є ІР, канали інформаційного обміну і телекомунікації, механізми забезпечення функціонування телекомунікаційних систем і мереж та інші елементи інформаційної інфраструктури країни [7, с. 32].

Систему ІБ конкретизовано через визначення загроз та основних напрямів державної політики. Під загрозами національної безпеки в інформаційній сфері розуміють: прояви обмеження свободи слова та доступу громадян до інформації; поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії, комп'ютерна злочинність та

комп'ютерний тероризм; розголошення інформації, яка становить державну та іншу, передбачену законом таємницю, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб національних інтересів суспільства і держави; намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації.

Основним напрямом державної політики з питань національної безпеки в інформаційній сфері визначено:

- забезпечення інформаційного суверенітету України;
- удосконалення державного регулювання розвитку інформаційної сфери через створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури та ресурсів, упровадження новітніх технологій у цій сфері, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну;
- активне залучення засобів масової інформації до боротьби з корупцією, зловживаннями службовим становищем, іншими явищами, які загрожують національній безпеці України, недопущення неправомірного втручання органів державної влади, місцевого самоврядування у діяльність засобів масової інформації, дискримінації в інформаційній сфері й переслідування журналістів за політичні позиції, вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та протидії монополізації інформаційної сфери України.

Політика інформаційної безпеки формується на основі інформаційного й технічного обстеження ІС, аналізу інформаційних ризиків і оцінки захищеності інформації, відповідно з вимогами Українських нормативно-управлінських документів, а також рекомендацій міжнародних стандартів в

області захисту інформації (наприклад ISO 17799), що є особливо важливим для підприємств, які взаємодіють з іноземними партнерами.

Концепцією національної безпеки України закріплено, що основними загрозами в інформаційній сфері України є: невиваженість державної політики, відсутність необхідної інфраструктури в інформаційній сфері, повільність входження України до світового інформаційного простору, інформаційна експансія з боку інших держав, витік інформації, яка складає державну і іншу передбачену законом таємницю [8, с. 23]. Слід відмітити, що законодавство враховує не всі фактори, що впливають на безпеку інформаційної сфери. Із Концепції випливає той факт, що більшість основних загроз ІБ походить від діяльності органів публічної влади України (суб'єктом державної політики, невиваженість якої називається загрозою є безумовно українська держава, цензура як правило, також запроваджується державою і її органами). Таким чином треба розмежовувати безпосередні загрози ІБ та засоби забезпечення цієї безпеки, які спрацьовують лише при виникненні загроз.

Для концепцій ІБ країн СНД головною особливістю є те, що вони будуються не на об'єктно-цільовій базі, а на базі «загроз та інтересів», яка веде до недієздатності самої концепції. Адже такі категорії як «загрози» та «інтереси» є надто аморфними і суб'єктивними для того, щоб їх викладати лаконічною і формалізованою мовою нормативно-правових актів.

Досвід західноєвропейських країн, певні елементи концепції ІБ Росії свідчать, що більш багатообіцяючим з точки зору прогресу є інший елемент ІБ – «позитивний», який охоплює комплекс заходів щодо підвищення рівня самої безпеки. Цей елемент ІБ охоплює значно широкий спектр суспільних відносин.

Основними принципами забезпечення інформаційної безпеки держави є:

- пріоритет прав людини;
- верховенство права;
- пріоритет договірних засобів у вирішенні інформаційних конфліктів;
- адекватність заходів захисту національних інтересів держави в інформаційній сфері реальним та потенційним загрозам;
- громадський контроль за діяльністю органів державної влади, що входять до системи забезпечення ІБ держави;
- додержання балансу інтересів особи, суспільства, держави, їх взаємна відповідальність;
- чітке розмежування повноважень та функцій органів державної влади в системі забезпечення ІБ [5, с. 47].

Успіх у сфері ІБ може принести тільки комплексний підхід, що поєднує заходи чотирьох рівнів:

- законодавчого;
- адміністративного;
- процедурного;
- програмно-технічного.

Законодавчий рівень є найважливішим для забезпечення ІБ. Необхідно всіляко підкреслювати важливість проблеми ІБ; сконцентрувати ресурси на найважливіших напрямках досліджень; скоординувати освітню діяльність; створити і підтримувати негативне відношення до порушників ІБ – все це функції законодавчого рівня.

Українські правові акти в більшості своїй мають обмежувальну дію. Так, у законах не передбачена відповідальність державних органів за порушення ІБ. Потрібно розробити механізми реалізації прав громадян на інформацію

загального використання, розробити регламент інформаційного обміну для органів державної влади і управління, методи і засоби оцінки ефективності систем і засобів ІБ і їх сертифікація.

Але самі по собі ліцензування і сертифікація не забезпечують безпеки. Реальність така, що в Україні в забезпеченні ІБ на допомогу держави розраховувати не доводиться.

Головне завдання заходів адміністративного рівня – сформулювати програму робіт в області інформаційної безпеки і забезпечити її виконання через виділення необхідних ресурсів і контроль стану справ.

Основою програми є політика безпеки, що відображає підхід організації до захисту своїх інформаційних активів.

Заходи процедурного рівня орієнтовані на людей (а не на технічні заходи) і підрозділяються на наступні види: управління персоналом; фізичний захист; підтримка працездатності; реагування на порушення режиму безпеки; планування відновлюваних робіт. На цьому рівні застосовані важливі принципи безпеки:

- безперервність у просторі та часі;
- розподіл обов'язків;
- мінімізація привілеїв.

Програмно-технічні заходи спрямовані на контроль комп'ютерного устаткування, програм і даних. Заходи безпеки поділяють на: превентивні, які перешкоджають порушенням ІБ; заходи по виявленню порушень; ті що локалізують, звужують зону дії порушень; заходи по відновленню режиму безпеки. До таких заходів відносяться: тунелювання, екранування, управління, забезпечення відмовостійкості і безпечного відновлення тощо, але ця сфера є досить специфічною і не відноситься до теми даної роботи [8, с. 23].

Необхідно відмітити, що порушенню ІБ сприяє безсистемність захисту інформації і слабка координація дій по захисту інформації в загальнодержавному масштабі. На сучасному етапі в Україні немає реальних гарантів ІБ, відсутній комплекс нормативно-правових актів відносно захисту ІР і інформаційної інфраструктури. Невирішеність проблем ІБ призводить до уповільнення процесів становлення в Україні дійсно інформаційного суспільства, створює реальну загрозу інформаційної експансії інших країн. Державна політика забезпечення ІБ повинна бути відкритою і передбачати інформування суспільства про діяльність державних органів і суспільних інститутів у сфері ІБ з урахуванням обмежень, встановлених чинним законодавством України [10, с. 267]. Вона має виходити з принципу безумовної правової рівності всіх суб'єктів інформаційних відносин незалежно від їхнього політичного, соціального та економічного статусу, ґрунтування на обов'язковому забезпеченні прав громадян і організацій на вільне створення, пошук, отримання, накопичення, зберігання, перетворення і поширення інформації у будь-який законний спосіб.

Стратегічним має бути пріоритетний розвиток вітчизняних сучасних якісних інформаційних і телекомунікаційних технологій, виробництво технічних і програмних засобів, здатних забезпечити удосконалення національних телекомунікаційних мереж та їх підключення до глобальних інформаційних мереж. Державна політика повинна сприяти розробці та впровадженню новітніх інформаційних технологій, конкуренції, створенню сприятливих умов та економічній підтримці розвитку об'єктів національного інформаційного простору України, захисту прав суб'єктів всіх форм власності на ці об'єкти. Необхідно визначити серед об'єктів національного

інформаційного простору України об'єкти стратегічного значення і закріпити це законодавче.

В силу ряду причин політичного і історичного характеру, різниці в рівні розвитку національних економік і суспільства, національні інтереси держав-членів міжнародного співтовариства можуть не повністю співпадати між собою, що створює об'єктивні передумови до формування кожною державою своїх національних систем забезпечення ІБ. В той же час глобальність процесів інформаційної взаємодії між громадянами різних держав, трансграничність комп'ютерної злочинності роблять необхідним об'єднання зусиль різних держав у боротьбі з тими загрозами, з яких вони не в змозі впоратись самостійно. Це робить необхідним пошук «точок дотику» між державами в області забезпечення ІБ і сумісних заходів по захисту своїх інтересів.

Таким чином проблема ІБ сьогодні є одною з найактуальніших, зважаючи на те, що ми входимо в інформаційне співтовариство. Незважаючи на те, що в державі є безліч не менш нагальних потреб, які потрібно вирішувати вже сьогодні, питання ІБ не можна лишати поза увагою. Необхідно розробляти методологічні, теоретичні і практичні основи цієї безпеки. Адже майже усі взаємовідносини між суб'єктами інформаційного суспільства ґрунтуватимуться на споживанні й обміні інформацією. Є очевидним, що рішення питань ІБ потребує комплексного підходу, включаючи питання удосконалення правового, методичного, науково-технічного і організаційного забезпечення ІБ мереж зв'язку, створення відповідних структур і підготовку кадрів.

Зважаючи на інтеграцію України в світовий інформаційний простір є важливим міжнародне співробітництво у галузі ІБ.

Література:

Основна:

1. Антопольский А.Б. Проблемы учета и регистрации информационных ресурсов [Текст] / А.Б.Антопольский // Проблемы информатизации.– 2008.– №2.– С.33-40.
2. Войчишин К.С. Створення системи інформаційних ресурсів: стандартизація і сертифікація – основа інформаційної інфраструктури [Текст] / К.С.Войчишин // Інформаційні технології і системи.– 2008.– Т.5, №1-2.– С.69-83.
3. Галатенко В.А. Основы информационной безопасности [Текст] / В.А.Галатенко. – М.: Интернет-ун-т информационных технологий, 2006. – 277с.
4. Давидова І.О. Управління електронними інформаційними ресурсами: питання методології та організації [Текст] / І.О.Давидова // Вісн. Харк. держ. акад. культури.– 2008.– Вип.10.– С.55-61.
5. Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини [Текст] / О.В.Зернецька.– К.: Освіта, 2002.– 351с.
6. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы [Текст] / В.Л.Иноземцев.– М.: Логос, 2004. – 304 с.
7. Інформаційне законодавство України [Текст]: науково-практичний коментар / За ред. Бондаренко С.В.– К.: Юридична думка, 2009.– 241с.
8. Ленков С.В. Захист національних інформаційних ресурсів в аспекті інформаційної безпеки України [Текст] / С.В.Ленков // Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля.–2009.– Т.1, №5.– С.21-28.
9. Мастяниця Й.І. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання [Текст]: монографія / Й.І.Мастяниця.– К.: НІСД, 2006.–141с.
10. Марчук Ю. Ескіз технології перетворення інформаційного потенціалу в інформаційний ресурс [Текст] / Ю.Марчук // Вісн. Кн. палати.– 2005.– №1.– С.19-22.

11. Национальные модели информационного общества [Текст] / Отв.ред. и сост. Е.А.Вартанова.– М.: ИКАР, 2005.– 412с.
12. Нестеренко О.В. Єдина державна система електронних інформаційних ресурсів [Текст] / О.В.Нестеренко // Науково-технічна інформація. – 2006. – №4. – С.3-9.
13. Партико З.В. Теорія масової інформації та комунікації [Текст] / З.В.Партико. – Львів: Афіша, 2008.– 290с.
14. Пархоменко В.Д. Наукові і організаційні проблеми управління інформаційними ресурсами [Текст] / В.Д.Пархоменко // Науково-технічна інформація.– 2007.– №3.– С.31-36.
15. Саркисян Д.Б. Международное сотрудничество по формированию глобального информационного общества [Текст] / Д.Б.Саркисян // Научно-техническая информация. Серия «Организация и методика информационной работы».– 2007.– №9.– С.26-33.
16. Ситник Н.П. Влияние информации на человека [Текст] / Н.П.Ситник // Науч. и техн. Библиотеки .– 2004.– №8.– С.81-84.
17. Сенченко О.П. Стратегія побудови та розвитку інформаційного суспільства [Текст] / О.П.Сенченко // Перспективи. Серія: філософія, історія, соціологія, політологія. – 2008. – № 2. – С.8-19.
18. Шпакова О. Політика інформаційної безпеки в Україні: правовий базис [Текст] / О.Шпакова // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип.65(Ч.1), 2008. – С.242-249.

Додаткова:

1. Кормич Б. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навчальний посібник / Борис Кормич. – К.: Кондор, 2005. – 382 с.
2. Литвиненко О. Інформація і безпека // Нова політика. – 1998. – № 1. – С. 47-49.
3. Маракова І. Захист інформації: Підручник для вищих навчальних закладів/ Ірина Маракова, Анатолій Рибак, Юрій Ямпольський; Мін-во освіти і науки України, Одеський держ.

політехнічний ун-т, Ін-т радіоелектроніки і телекомунікацій. – Одеса, 2001. – 164 с.

4. Пилипенко О. Формула безпеки : Информационная безопасность / О. Пилипенко // СНІР. – 2005. – № 12. – С. 72-73.
5. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні / Володимир Горобцов, Андрій Колодюк, Борис Кормич та ін.; Ред. І.С. Чиж; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, Нац. академія наук України, Держ. комітет телебачення і радіомовлення України. – К.: Юридична думка, 2006. – 384 с.

Запитання для самоконтролю

1. Яким чином здійснюється державне управління інформаційними ресурсами?
2. Які засади створюються при здійсненні відповідної державної інформаційної політики?
3. У чому полягає основна мета державної політики щодо інформаційних ресурсів?
4. Перерахуйте рівні у функціональній структурі організаційно-правової системи державного управління ІР.
5. Розкрийте функціональне навантаження структурних елементів організаційно-правової системи державного управління ІР.
6. Які проблеми не вирішені у процесі формування, поширення і використання ІР України?
7. Дайте визначення системі національних інформаційних ресурсів.
8. Вкажіть законодавчі документи за якими створюється система національних інформаційних ресурсів.
9. Які аспекти передбачає процес створення СНІР?
10. Що становить основу інформаційної взаємодії державних структур та органів державної влади?
11. Що передбачає інформаційна взаємодія?
12. На чому ґрунтується вертикальна взаємодія

інформаційного забезпечення системи ІР?

13.Що виступає економічною й фінансовою основою, котра об'єднує суб'єкти державного й недержавного секторів економіки в СНІР?

14.Схарактеризуйте інформаційну безпеку. Що їй притаманно?

2.3. Міжнародний аспект використання інформаційних ресурсів

ПЛАН

1. Інтеграція України у світовий інформаційний простір
2. Застосування інформаційних ресурсів у соціальній роботі.

Ключові слова та поняття: інтеграція, світовий простір, інформаційний простір, соціальна робота.

1. Інтеграція України у світовий інформаційний простір. Використання інформації як невичерпного ресурсу розвитку разом із сучасними досягненнями в галузі інформаційних та телекомунікаційних технологій поклало початок формуванню глобального інформаційного суспільства, яке несе людству необмежені можливості.

Але разом із можливостями інформатизація несе й нові виклики, зокрема, загрозу цифрового розриву або інформаційної залежності. Зроблений на початку 90-х років ХХ ст. прогноз американських фахівців про те, що країни, які першими ввійдуть до інформаційного суспільства, дістануть величезну перевагу – визначати умови для тих, хто йтиме за ними – сьогодні повністю підтвердився розвитком економік передових в інформаційній галузі країн, маються на увазі США, Скандинавські країни, деякі країни Південно-Східної Азії – Японія, Південна Корея, Сінгапур, де основний чинник зростання національного

продукту – модернізація процесів генерування знань і засобів комунікації. За даними Світового банку, капіталовкладення цих країн у нематеріальні активи, що формують національні бази знань, перевищують капіталовкладення в основні фонди. У США фірми щорічно витрачають на закупівлю ліцензій, патентів, методологій, БД, систем програмування, інформаційних систем 32 млрд. доларів, а світові витрати на закупівлю цих нематеріальних виробничих ресурсів перевищують 100 млрд. доларів на рік. 85% сукупних світових інвестицій у науку здійснюють країни-члени Організації Економічного Співробітництва і Розвитку, 11% – Індія, Китай і Бразилія та нові промислово розвинені країни Східної Азії, і лише 4% – решта країн світу, до яких належить і Україна [2, с. 22].

Важливою складовою досягнення задекларованої стратегічної мети державної політики України – вступ до Європейського Союзу (ЄС) – є сформоване інформаційне суспільство з високим рівнем інтегрованості в світовий, в тому числі європейський інформаційний простір. Потужна конкуренція на ринку інформаційних послуг і технологій у поєднанні з низькою конкурентоспроможністю української продукції, ставлять під сумнів перспективи України. За даними соціологічного дослідження Центру Разумкова, 40% громадян України оцінюють рівень інтегрованості України в світовий інформаційний простір як низький, лише 8,5% – як високий.

Надаючи пріоритетну роль інформаційній сфері економіки, стратегія Євросоюзу відзначається своєю відвертою соціальною спрямованістю. На відміну від США, де перевага надається технологічним аспектам інформаційної супермережі, в Європі робиться акцент на соціальному вимірі. Так, саме соціальні складові розвитку стоять на першому плані у дослідженні, підготовленому Європейською Комісією «Робота та життя в

інформаційному суспільстві». У цій «зеленій книзі» підкреслюється, що сучасні технологічні трансформації створюють складні соціальні проблеми, що пов'язані зі сферою зайнятості: чи зможуть люди адаптуватися до змін в умовах, коли ІТ руйнують робочі місця? Інша проблема інформаційний розрив між індустріальними та менш розвинутими країнами, молодим та старим поколінням. Також у дослідженні зазначається, що втрата соціальної орієнтації технологічного розвитку загрожує посиленням контролю над особистістю, маніпуляцією масовою та індивідуальною свідомістю з боку тих, хто володіє знаннями, має доступ до інформації.

З позиції визначення знань своєю головною цінністю та маючи на меті інтеграцію усіх прошарків населення в інформаційне суспільство, Єврокомісія розпочала широке обговорення ідей інформаційного суспільства. Форуми ЄС з інформаційного суспільства проводяться з весни 1995 р. двічі на рік, у яких беруть участь представники влади, промисловості та культури.

Європейська Комісія підкреслює на значення дискусії про інформаційне суспільство для подальшого розвитку демократії, освіти, суспільної злагоди. Дискусія спрямована і на залучення до участі в ній представників бізнесу. Саме на їх фінансову підтримку розраховано основні програми створення нових інформаційних структур.

Також Комісія наводить аналіз проблем інтеграції України в європейський інформаційний простір, які зумовлені дією внутрішніх і зовнішніх чинників, носять комплексний характер – охоплюють усі сфери життєдіяльності людини, суспільства та держави, а також запропоновано шляхи їх вирішення.

В першу чергу, це неузгодженість термінології, основних положень та принципів національного законодавства з європейським.

Відсутність єдиної національної системи класифікації інформації, недосконалість системи стандартизації та сертифікації. Із 2000 стандартів у галузі ІТ Міжнародної організації стандартизації (ISO), Україною впроваджено близько 100 стандартів, причому переважно тих, що стосуються термінології. В країні дотепер діють колишні стандарти системи ГОСТ, не узгоджені з міжнародним законодавством [5, с. 27].

Невідповідність стандартам розвинених країн окремих секторів інформаційного простору України (книговидання, бібліотечний, архівний комплекси), їх подальше скорочення. Кількість періодичних видань та обсяги книгодрукування постійно скорочуються. За визначенням ЮНЕСКО, мінімальна кількість примірників періодичних друкованих видань на одного жителя країни має становити 100, в Україні цей показник не перевищує 60.

Національна система зберігання інформації є застарілою. Бібліотеки та архіви часто знаходяться в непристосованих приміщеннях, що обмежує доступ громадян до інформації, спричиняє втрату значного масиву інформації, вони недостатньо використовують ІТ; можливості бібліотек в оновленні фондів є недостатніми.

Серед першочергових заходів для утвердження України як повноправного суб'єкта європейського інформаційного простору необхідно здійснити наступні кроки:

- адаптувати чинне законодавство до законодавства ЄС;
- зняти перешкоди на шляху здійснення міжнародного книгообміну – джерела надходжень іноземної літератури до фондів бібліотек;
- розвивати співпрацю з Генеральним Директором Європейської Комісії «Інформаційне суспільство», Міждержавною координаційною радою з науково-технічної інформації;

- створити інформаційні центри при посольствах України із залученням спонсорських коштів; організувати систему професійної підготовки з ІТ для державних службовців; створити іномовні ІР про Україну;
- розповсюджувати державні видання за кордоном; поглиблювати співпрацю з українською діаспорою;
- залучати громадські організації, незалежних експертів до обговорення проблем інтеграції України в європейський інформаційний простір.

Впровадження вищезазначених пропозицій сприятиме задоволенню інформаційних потреб громадян, суспільства та держави, активнішому рухові України в європейський інформаційний простір. Водночас, Україна прагнучи стати повноправним членом європейської спільноти повинна забезпечити захист національних інтересів, зберегти власну культурну ідентичність [10, с. 23].

Усвідомлення вирішальної ролі ІР державами, що прагнуть інтегруватися у світове інформаційне співтовариство у найближчому майбутньому, стає важливою передумовою здійснення інтеграційних процесів. Становлення інформаційного суспільства супроводжується потужним соціальним замовленням на ринку інформаційних послуг. Створюються всі умови для придбання засобів інформатизації та користування послугами за доступними цінами. Кінцевою метою такої політики повинен стати такий самий попит на засоби інформатизації, який існує на телефонний зв'язок. Нове інформаційне середовище стає природним для людей. Ті, хто вчасно не підготувалися до інтеграції у світовий інформаційний простір, ризикують залишитися на периферії історичного розвитку. В світі утворилася загроза нового поділу країн за ознакою рівня розвитку інформаційної сфери на: «інформаційно багаті» та «інформаційно бідні» [3, с. 202].

Маючи багатий людський потенціал, Україна стоїть перед завданням розробки інноваційної політики та стратегії, що сприятимуть ефективному зростанню власного багатого історичного потенціалу. Держава координує всі процеси, які перетворюють основи суспільства. Здебільшого, це стосується зовнішнього напрямку її діяльності. Тут український уряд працює дуже активно. Сьогодні Україна представлена в таких впливових міжнародних організаціях, як Міжнародний Союз електрозв'язку, Європейська конференція Адміністрацій зв'язку, Європейський інститут телекомунікаційних стандартів та Регіональне співтовариство в галузі зв'язку. Досягненням є також підписання Паризького меморандуму взаєморозуміння стосовно розвитку Інформаційного суспільства, за яким високий пріоритет у взаємовідносинах між Європейською Комісією і Україною належить побудові в Україні інформаційного суспільства.

Нові можливості економічного зростання і соціального розвитку, що з'являються внаслідок революційних змін у сфері ІКТ привернули увагу Генеральної Асамблеї ООН, яка у своїй резолюції про проведення Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства (ВСІС), фактично визначила новий виклик усьому світовому суспільству. Два етапи проведення ВСІС – у грудні 2003 р. в Женеві, та в 2005 р. в Тунісі визначили напрям побудови інформаційного суспільства, маючи на меті поліпшення якості життя населення Землі [7, с. 29]. Україна брала активну участь у підготовці документів, які прийняв ВСІС: «План дій» та «Декларація принципів». Під час саміту був представлений проект «Національної стратегії розвитку інформаційного суспільства України». Стратегія складається з чотирьох компонентів:

- створення відповідного економічного, а також інституціонального режиму, що сприяє розширенню й

ефективному використанню локальних і глобальних знань у всіх секторах економіки, зміцнює розвиток підприємництва і здатний адаптувати і розвивати економічні та соціальні трансформації, породжені революцією знань;

- створення суспільства грамотних, універсальних і творчих індивідів, здатних прийняти виклик довічного навчання;
- побудова динамічної інформаційної структури, а також конкурентного й інноваційного сектору економіки, що стимулює присутність розходження ефективних і конкурентоспроможних інформаційно-комунікаційних послуг і інструментів відкритого доступу. Мається на увазі не тільки високоякісна інформація або комунікаційні технології, але й інші базисні елементи, самодостатнього інформаційного суспільства, наприклад: засоби масової інформації, комп'ютери, а також інші засоби збереження, обробки і використання інформації;
- створення ефектної інноваційної системи, включаючи фірми, наукові і дослідницькі центри, університети, а також інші організації, здатні сприяти розвитку економіки знань, адаптувати дану тенденцію до локальних особливостей, і використовувати її як ресурс для створення нових продуктів, послуг і нових шляхів ведення бізнесу [7, с. 27].

Визначальне значення має політика міжнародної співпраці України та її участь у розвитку глобального інформаційного суспільства. Ця співпраця має здійснюватися з метою узгодження стратегій розвитку інформаційного суспільства, сприяння в реалізації універсального підходу до спільних дій, зменшення цифрової та інформаційної нерівності.

Для вирішення зазначених завдань необхідно:

- розширити співпрацю з провідними міжнародними організаціями з розвитку інформаційного суспільства в рамках міжнародних договорів України щодо науково-технічного співробітництва та міжнародної технічної допомоги;
- забезпечити інтеграцію освіти, науки і культури України в глобальний культурний, освітній, науково-технічний інформаційний простір;
- реалізувати в рамках міжнародних договорів України спільні проекти, які забезпечують інтеграцію України в глобальний інформаційний простір;
- сприяти розвитку партнерських відносин між державним і приватним секторами економіки в контексті розбудови інформаційного суспільства відповідно до Декларації тисячоліття Організації Об'єднаних Націй.

Основні засади передбачається реалізувати через такі основні механізми:

- планування соціально-економічного розвитку України з урахуванням потреб розвитку інформаційного суспільства із зазначенням очікуваних результатів такого розвитку; розробка та прийняття відповідних державних програм для забезпечення завдань розвитку інформаційного суспільства в Україні;
- забезпечення громадської дискусії щодо засад формування інформаційного суспільства в Україні з метою доведення до населення прагнень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, приватного сектору економіки, об'єднань громадян щодо розвитку інформаційного суспільства як визначального чинника економічного і суспільного розвитку;
- активна міжнародна співпраця з питань інформаційного

суспільства;

- гармонійне поєднання можливостей органів державної влади та органів місцевого самоврядування, приватного сектору економіки;
- фінансування загальнодержавних програм, державних цільових програм з впровадження ІКТ, соціально важливих проектів, таких як забезпечення доступу до ІКТ у сільській місцевості, а також у важкодоступних районах;
- координація розробки та реалізації загальнодержавних програм, державних цільових програм та бізнес-проектів з метою зменшення інвестиційних ризиків, зниження операційних витрат;
- сприяння діяльності спеціалізованих бізнес-інкубаторів, технопарків, технополісів, центрів високих інформаційних технологій та інших інноваційних структур з ІКТ [4, с. 18].

Отже, розвиток ІТ, що призвів до вільного потоку інформації, підкріплений інформаційною могутністю, створив таку ситуацію у світі, коли культурна автономія багатьох націй все більше ліквідується під тиском комунікаційних впливів ззовні, головним чином з боку могутніх економік, що контролюють інформаційний ринок. Розподіл ІР між державами є також глобальною проблемою, як і світовий розподіл енергетичних чи продовольчих ресурсів. Поглибленню інформаційної нерівності сприяє практика, що склалася у відносинах між високорозвиненими західними країнами і менш розвиненими в галузі надання допомоги в розвитку національних ІР. Великі капіталовкладення західних корпорацій в інформаційні підприємства країн, що розвиваються поставили ці країни в ще більшу залежність від Заходу. Тому таким важливим є питання подолання цифрового розриву і визначення

достойного місця України в світовому інформаційному просторі.

2. Застосування інформаційних ресурсів у соціальній роботі. На сьогоднішній день основу розвиненої держави починають складати ІР, а поняття національних ІР претендує на роль соціально-економічної категорії.

Всі провідні держави забезпечують жорсткий захист тих інформаційних ресурсів, які становлять підґрунтя їхнього економічного, соціального і науково-технологічного лідерства у сучасному мінливому світі, та вживають усіх заходів для отримання певної інформації ззовні. Тому перед Україною передусім постає завдання аналізу наявності та прогресивності ІР, які характеризують соціальні сегменти інформаційного ринку, та формування відповідної бази даних. Основу соціально-економічних ІР становлять друковані та електронні публікації і документи (статті, тези конференцій, книжкові публікації, стандарти, статистичні звіти, дисертації, що розміщені в ретро та сучасних базах даних). Україна за кількістю та складом має неабиякі обсяги соціально-економічних ІР: ІР державної системи статистики, ресурсів органів державної влади та місцевого самоврядування, галузей і сфер економіки. Економічні ж ІР становлять запасник інформації, наявної або тієї, що створюється, для використання у всіх областях знань і діяльності суспільства і держави.

Результати соціальної роботи містяться в базах даних, які відтворюють реальний стан економічного розвитку держави. Зокрема, кожна державна установа, науково-дослідний інститут, інформаційно-обчислювальний центр, підприємство незалежно від розмірів та форми власності, почали створювати необхідні для своєї діяльності бази даних. Такі бази даних вміщують різні обсяги ІР, наявність яких уможливорює розвиток діяльності

власників баз даних, зокрема для прийняття управлінських рішень й аналізу інформаційної ресурсної бази країни [3, с. 62].

Наявність значної ресурсної бази дозволяє бачити та аналізувати стан соціально-економічного розвитку України, оперативно визначати критичні ситуації, розробляти сценарії виходу з кризових ситуацій, координувати взаємодію суб'єктів господарювання. Слід відзначити, що в Україні останнім часом сформована значна кількість баз даних.

Реальністю сьогодення є те, що державна інформаційна політика штучно відірвана від реального соціально-економічного життя суспільства. Наслідком цього є поширення в суспільстві різних квазітеорій інформаційного сектора: необмежена свобода і повна відкритість інформаційної діяльності; інформатизація соціальної сфери як засіб лікування всіх соціальних хвороб; інтеграція у світовий інформаційний простір за будь-яку ціну тощо. Все це на інформаційно-теоретичному рівні гальмує осмислення проблем соціального розвитку, заважає накопиченню в суспільстві певної величини критичної маси, об'єктивної і достовірної соціально важливої інформації, від якої вирішальною мірою залежить вектор розвитку [8, с. 21].

Ефективне функціонування сучасного суспільства неможливе без надійного і достовірного інформаційного забезпечення, від якого залежить поведінка суб'єктів економічних відносин, їхня конкурентоспроможність та результативність соціально-економічної діяльності.

Соціально-економічне існування для багатьох установ робить необхідним створення незалежної, якісної системи інформаційного забезпечення. Відбувається підвищення інтересу до законодавчої інформації, необхідної для соціально-економічної діяльності.

Джерела постачання такої інформації вис тупає періодична

література (за передплатою), інформаційні продукти державних установ України, інформаційні продукти інших організацій, інформаційні продукти закордонних установ, IP Internet, IP телекомунікаційного доступу, що розповсюджується на засаді комерційних угод. Переваги і недоліки цих джерел більшості користувачів відомі. Але жодне джерело не може претендувати на абсолютну достовірність відомостей, а також охоплювати свою тематичну сферу на 100%. Таким чином надійна система інформаційного забезпечення установи повинна орієнтуватися на кілька джерел різних типів, за винятком випадків, коли мова іде про офіційну інформацію.

Аналіз стану інформаційної складової соціально-економічного розвитку свідчить про безсистемність і хаотичність функціонування інформаційного середовища України, яке здебільшого наповнюється недостовірною, а в окремих випадках і спотвореною інформацією.

Так, за оцінками експертів, система статистичної звітності не забезпечує отримання достовірної інформації. Різні дані (за однаковими позиціями) оприлюднює Державний комітет статистики України, а оцінки показників, зроблених в Україні, значно відрізняються від показників, що наводяться її зарубіжними партнерами [9, с. 91].

Суперечна інформація, яка використовується представниками різних політичних сил і економічних шкіл у період щорічних бюджетних дебатів. І тільки в ході виконання бюджету виявляється, що заплановані пропозиції мають значні розбіжності з об'єктивною реальністю.

Отже, відсутність належного інформаційного забезпечення унеможлиблює стратегічне і тактичне планування соціальної діяльності.

Реальністю є також штучна закритість соціально-інформаційно потоків, що циркулюють в Україні. У зв'язку з

відсутністю ефективних механізмів державного регулювання рівних можливостей доступу до загальнодоступної (відкритої) соціальної інформації багато суб'єктів працюють без знання умов ринкового середовища. Фактично галузева і відомча інформація, створена на кошти платників податків, використовується, як правило, у вузьковідомчих інтересах. Перевагу у доступі до неї отримують лише комерційні структури, утворені при багатьох державних органах, котрі безкоштовно користуються централізовано зібраною інформацією і самочинно встановлюють ціни на інформаційні послуги. Користувачі, що не мають можливості оплатити ці послуги, змушені користуватися нелегальними каналами отримання необхідної інформації [1, с. 69].

Так, дезінтеграція соціально-інформаційного простору і тривалий інформаційний хаос в соціальній сфері створювали передумови для припинення і навіть згорання державних програм.

Відсутність надійної і достовірної інформації стосовно всіх соціально-економічних складових унеможливило прогнозування і раціональне планування стратегічного розвитку на далеку перспективу.

Країна, яка неспроможна організувати поєднані в загальну інформаційну систему надійні інформаційно-економічні потоки, що дозволяють прогнозувати і планувати складний комплекс економічного і соціального розвитку на основі досягнень науково-технічного прогресу.

Дезінтеграцію соціально-інформаційної складової єдиного інформаційного простору України неможливо перебороти будь-якими одиничними організаційними або технічними заходами. Зумовлено це значним поширенням і глибоким укоріненням дезінтеграційних процесів. Потрібен комплекс взаємоузгоджених і взаємопов'язаних дій, які було б доцільно

визначити виваженою державною політикою, адекватною внутрішнім та зовнішнім загрозам [6, с. 31].

Для формування розвиненого та ефективно функціонуючого соціально-інформаційного середовища було б доцільним здійснити певний комплекс заходів.

Організувати розробку і впровадження організаційних і правових механізмів очищення соціально-інформаційного середовища від недостовірної і спотвореної інформації. Визначити державні органи, їхні компетенцію і відповідальність за формування достовірної, надійної інформації для своєчасного її надання відповідним категоріям. Забезпечити рівні умови для доступу до загальнодоступної (відкритої) інформації всім суб'єктам соціальних відносин, тобто до інформації, яка в розвинених країнах є суспільним надбанням. Інформаційне законодавство фактично не захищає користувачів інформації від зловживань, пов'язаних з поширенням різного роду недостовірної і спотвореної інформації.

Забезпечити удосконалення системи інформаційного забезпечення суб'єктів економічної діяльності як на традиційній основі, так і шляхом застосування інформаційно-телекомунікаційних систем.

Формування на інформаційно-теоретичному рівні необхідних уявлень про соціальний розвиток в сучасних умовах є проблематичним без всебічного осмислення процесів глобалізації та інтеграції.

З точки зору інформаційної складової національного соціально-інформаційного середовища, з урахуванням глобальних інтеграційних процесів, напрямами вирішення проблем в цій сфері можуть бути такі:

- підвищення ролі і відповідальності державних інституцій з урахуванням світового досвіду регулювання процесів соціально-інформаційної взаємодії;

- впровадження комплексу правових механізмів регулювання діяльності міжнародних організацій в Україні, вдосконалення законодавства щодо обміну технологіями, захисту об'єктів інтелектуальної власності.

Тобто йдеться про формування й удосконалення інформаційно-правової основи соціально-інформаційного середовища України.

Таким чином, можна сказати, що ІР є важливою складовою соціальної діяльності відповідної організації, установи і держави в цілому. Будь-який шлях соціально-економічного розвитку та практична його реалізація без надійного інформаційного забезпечення неможливі. Гострою і актуальною проблемою сьогодення є необхідність розробки концептуальних основ державної інформаційної політики, яка б логічно поєднувала весь комплекс інформаційних складових (галузей, видів інформації) в єдину цільову інформаційну систему, спрямовану на виконання світоорієнтованої, системоутворювальної, прискорювально-прогресотворчої функцій інформації і знань задля соціального розвитку, підвищення добробуту людини, підвищення комунікаційної можливості забезпечення стабільності в суспільстві і державі.

Література:

Основна:

1. Громадяни у пошуках інформації: українські реалії [Текст] / Упоряд. С.Г. Підлуська. – К.: Агенство «Україна», 2005. – 180 с.
2. Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини [Текст] / О.В.Зернецька. – К.: Освіта, 2002. – 351с.
3. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы [Текст] / В.Л. Иноземцев.– М.: Логос, 2004.– 304с.

4. Климчук В. Інформаційні технології та тенденції розвитку міжнародної інформації [Текст] / В.Климчук // Вісн. Кн. Палати.– 2006. – № 6. – С. 15-18.
5. Макаренко Є.А. Міжнародні інформаційні відносини [Текст]: навч. посібник / Є.А.Макаренко.– К.: Наша культура і наука, 2003. – 368 с.
6. Партико З.В. Теорія масової інформації та комунікації [Текст] / З.В. Партико.– Львів: Афіша, 2008.– 290с.
7. Рубанець О.М. Інформаційне суспільство: когнітивний креатин постнекласичних досліджень [Текст]: монографія / О.М. Рубанець. – К.: ПАРАПАН, 2006.– 420с.
8. Ситник Н.П. Влияние информации на человека [Текст] / Н.П.Ситник // Науч. и техн. библиотеки. – 2004. – № 8. – С. 81-84.
9. Чиж І.С. Україна: шлях до інформаційного суспільства [Текст] / І.С. Чиж. – К.: Либідь, 2005. – 119 с.
10. Яворський В. Національний реєстр інформаційних ресурсів: черговий абсурд від влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.helsinki.org.ua>. – Загол. з екрану.

Додаткова:

1. Левин Т.Л. Национальная библиография как понятие и термин / Т.Л. Левин // Библиография. – 2004. – № 1. – С. 109–119.
2. Пашкова В. Двадцять років програм бібліотечних обмінів із США / В. Пашкова // Бібл. планета. – 2005. – № 1. – С. 14–15.
3. Пашкова В. Електронні ресурси, доступні для всіх: проект Посольства США в Україні «Інтернет для читачів публічних бібліотек» / В. Пашкова // Бібл. планета. – 2003. – № 4. – С. 20–21.
4. Пашкова В.С. Інтелектуальна свобода та доступ до інформації в бібліотеках: зарубіжний досвід / В. Пашкова. – Київ, 1998. – 70 с.
5. Пашкова В.С. Національні бібліотечні асоціації, 1876–2008 : монографія / В.С. Пашкова. – Харків : Акта, 2009. – 336 с.
6. Теплицкая А.В. Мировые тенденции развития библиографии / А.В. Теплицкая // Библиография. – 2003. – № 6. – С. 127–130.

7. Шрайберг Я.Л. Библиотеки, электронная информация и меняющееся общество в информационном веке : ежегод. докл. конф. «Крым», 2006 г. / Я.Л. Шрайберг. – Судак; Москва, 2006. – 36 с.
8. Шрайберг Я.Л. Первое десятилетие информационного века: влияние информационно-электронной среды на роль и позицию библиотек в развивающемся обществе : ежегод. докл. конф. «Крым», 2010 г. / Я.Л. Шрайберг. – Судак; Москва, 2010. – 77 с.
9. Шрайберг Я.Л. Электронная книга. Будущее библиотеки и общественное сознание: попытка осмысления и предвидения : ежегод. докл. конф. «Крым», 2013 г. / Я. Л. Шрайберг. – Судак; Москва, 2013. – 72 с.
10. Ярошенко Т. Європейська цифрова бібліотека / Т. Ярошенко // Бібл. планета. – 2009. – № 1. – С. 41.

Запитання для самоконтролю

1. Як відбувається інтеграція України у світовий інформаційний простір?
2. Схарактеризуйте сформоване інформаційне суспільство з високим рівнем інтегрованості.
3. Розкрийте головну мету Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства.
4. Вкажіть основні компоненти «Національної стратегії розвитку інформаційного суспільства України».
5. Як застосовуються інформаційні ресурси у соціальній роботі?

Розділ 3

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ МЕРЕЖ

3.1. Стандарти подання та класифікація гіпермедійних інформаційних ресурсів

ПЛАН

1. Стандарт подання мультимедійної інформації
2. Стандарт передачі інформації в Інтернеті
3. Стандарт інтеграції синхронізованої мультимедійної інформації
4. Класифікація мультимедійних об'єктів

Ключові слова: стандарт; інформація; інформаційні ресурси; мультимедійна інформація; гіпермедіа; передача інформації; інтеграція; класифікація

1. Стандарт подання мультимедійної інформації. Зазвичай користувач, який хоче знайти певний мультимедійний об'єкт, може визначити його тип (вибрати з набору запропонованих). Проаналізуємо найбільш поширені підходи до класифікації гіпермедійних інформаційних ресурсів.

Експертна група Moving Picture Experts Group Об'єднаного Комітету зі Стандартизації запропонувала сімейство стандартів подання мультимедійної інформації MPEG. MPEG-7 («Multimedia Content Description Interface» – «Інтерфейс для опису контенту мультимедіа» ISO/IEC) – це стандарт, орієнтований на семантичне осмислення МО. Він базується на стандартах MPEG-1, MPEG-2 та MPEG-4 і використовує синтаксис XML Schema. Розробники MPEG-7 враховували інші стандарти (TV Anytime, Dublin Core, SMPTE Metadata Dictionary тощо), створені для досить вузьких доменів, і запропонували

більш загальну модель. Зараз MPEG-7 доробляють у напрямку інтегруєбельності з компонентами проекту Semantic Web.

MPEG-7 надає стандартизований опис різних типів мультимедійного матеріалу, підтримуючи певний рівень інтерпретації змісту інформації, що може бути передана для обробки ЕОМ, для забезпечення ефективного і швидкого пошуку. Він визначає стандартний набір дескрипторів для різних типів МО, стандартизує спосіб визначення своїх дескрипторів та їх взаємозв'язку, вводячи для цього DDL (Description Definition Language) – мову опису визначень.

Розробники MPEG-7 вважають аудіовізуальними даними статичні зображення, графіку, 3D моделі, аудіо, мову, відео, композиційну інформацію про те, як ці елементи комбінуються в мультимедійному поданні (сценарії). Засіб опису, запропонований MPEG-7, не залежить від того, яка інформація описується (аналоговий відеозапис чи оцифрований контент).

Описові можливості мають однозначно і повністю інтерпретуватися в контексті застосування, тому вони залежать від доменів користувачів і сфери застосування, тобто той самий матеріал може бути описаний через різні типи властивостей, що відповідають специфіці та можливостям застосування.

Наприклад, графічне зображення на найнижчому рівні абстракції може бути описане через форму, розмір, текстуру, кольори, палітру, траєкторію руху та положення; а аудіо – через тональність, зміни темпу, положення в звуковому ряд, тоді як на верхньому рівні буде подана семантична інформація типу *«Це сцена з червоним кабриолетом, який їде дорогою, що знаходиться праворуч, і групою дітей у фірмовому одязі скаутув, яка переходить дорогу ліворуч з командиром попереду, у супроводі фонового звуку водоспад»*. Можуть існувати також проміжні рівні абстракції. Рівень абстракції пов'язаний зі способом здобуття інформації: багато низькорівневих

властивостей можуть бути витягнуті автоматично, тоді як високорівневі властивості вимагають втручання людини.

Крім опису контенту, для пошуку МО можуть використовуватися й інші відомості про нього: *форма* – формат кодування (JPEG, MPEG-2 та ін.), розмір даних; *умови доступу до матеріалу* – умови реєстрації, вартість доступу, угоди про права користування тощо; *класифікація* – оцінка походження матеріалу і тип його вмісту (обмежена кількість категорій задається заздалегідь); *посилання на інші релевантні матеріали*; *контекст* – обставини, за яких створено матеріал.

2. Стандарт передачі інформації в Інтернеті. Стандарт Multipurpose Internet Mail Extensions (MIME) призначений для передачі інформації в Інтернеті з урахуванням її типу. Цей стандарт виділяє сім базових типів медіа-інформації, для кожного з яких визначені параметри, що характерні саме для цього типу інформації. У стандарті передбачена можливість розширення набору типів та їх параметрів.

Основні дискретні медіатипи MIME:

- ✓ *текст* – текстова інформація. Підтип «plain» – це текст, що не містить команд форматування і не використовує спеціальне програмне забезпечення (ПЗ), за винятком підтримки зазначеної кодової таблиці. Інші підтипи існують для збагаченого тексту (enriched text), що використовують спеціальне ПЗ для показу тексту, однак основний вміст контенту можна отримати без цього ПЗ;
- ✓ *зображення* – вимагає для перегляду інформації пристрій візуалізації. Основний підтип – формат зображень JPEG (jpeg), що використовує кодування JFIF;
- ✓ *аудіо* – потребує для інтерпретації аудіопристрій, який відтворює звукову інформацію. Основний підтип – «basic», контент якого – одноканальне аудіо, закодоване

з використанням 8bit ISDN mu-law [PCM] з частотою 8000 Hz;

- ✓ *video* – зображення, що змінюється у часі і супроводжуються узгодженим звуком. Основний підтип – «mpeg», контент якого – відео, закодоване відповідно до стандарту MPEG;
- ✓ *прикладні дані* – бінарні дані, які обробляє спеціалізоване ПЗ. Підтипи: «octet-stream» інтерпретується як бінарні дані, «PostScript» визначає PostScript-дані.

Вводяться також 2 композиційних базових медіатипа:

- ✓ *multipart* – це дані, які складаються з кількох частин, що представляють собою незалежні типи даних. Основним підтипом виступає:
 - ❖ «mixed» – визначає загальний комбінований набір частин;
 - ❖ «alternative» – використовується для даних у різних форматах;
 - ❖ «parallel» – для частин, які необхідно переглядати одночасно;
 - ❖ «digest» – для багаточасткових фрагментів, у яких кожна частина має тип «message/rfc822»;
- ✓ *message* – інкапсульоване повідомлення.

3. Стандарт інтеграції синхронізованої мультимедійної інформації. *SMIL* (Synchronized Multimedia Integration Language) – рекомендований консорціумом W3C (Synchronized Multimedia Working Group) стандарт, який описує механізм створення документів, що містять синхронізовану мультимедійну інформацію. SMIL-презентації являють собою набір інструкцій, що описують текстові, відео- і аудіодані і визначають послідовність їх відтворення.

За допомогою SMIL можна сполучати в html-документі з метою синхронізованого відтворення елементи таких типів:

- текст;
- нерухомі зображення (формати *jpeg*, *gif*, *png* тощо);
- відео (формати *mpeg*, *avi*, *mov* тощо);
- аудіо (формати *mp3*, *wav*, *au* тощо);
- анімацію, що використовує векторну графіку (*svg*, *swf*, *vml*, тощо);
- текстовий потік, синхронізований у часі з іншою інформацією (*sub*, *rt*, *sami* тощо), приміром, стрічка новин або титри.

Кожний медіа об'єкт у SMIL має індивідуальне ім'я і використовує атрибут *src* для вказівки імені і місця розташування файлу, що містить медіа-інформацію.

SMIL має атрибути: *alt*, запозичений з html, *longdesc* (зміст, як і в html-елементі *object*) і *readIndex*, які дозволяють описувати медіа таким чином:

- *alt* – короткий текстовий опис файлу, найчастіше є навіть неповним реченням;
- *longdesc* – посилання (*uri*) на детальний опис (набір категорій для типів описів ще не встановлено);
- *readIndex* – порядок презентації альтернативного тексту, що визначається з використанням елементів *par*, *seq* і *excl*.

4. Класифікація мультимедійних об'єктів. Вибух науково-технічного прогресу в ХХ ст. докорінно змінив існування людства. З'явилися абсолютно нові технології та ноу-хау, що невпинно впливають на людину, її світосприйняття. Ці технології, втручаються в усі галузі життя соціуму на всіх його рівнях. Поява систем мультимедіа безумовно, робить

революційні зміни в багатьох сферах професійної діяльності мультимедіа мистецтва.

Стрімкий ривок, що стався в цьому напрямку за останні кілька років, забезпечено, перш за все, розвитком технічних і системних засобів.

Мультимедійний дизайн – один з найбільш активних галузей дизайну, котрий розвивається на сучасному етапі. Як соціокультурне явище, дизайн мультимедійного продукту висунув проблему усвідомлення сфер його діяльності, механізмів, витоків і та засобів створення мультимедійних творів.

У зв'язку зі зростаючою комп'ютеризацією суспільства розвиток морфології дизайн-об'єктів виходить з наступності еволюційного досвіду в рамках певної художньо-естетичної традиції і спирається на інноваційні досягнення науки. Мультимедіа-технології є одними з найперспективніших і популярних напрямів системи інформаційно-комунікаційних технологій, маючи на меті створення продукту, який містить колекції зображень, текстів і даних, що супроводжуються звуком, відео, анімацією і іншими візуальними ефектами, включаючи інтерактивний інтерфейс і інші механізми управління.

Мультимедіа в буквальному перекладі означає засоби для представлення інформації користувачу. Комп'ютер без засобів мультимедіа сьогодні вже не вважається повноцінним. Термін мультимедіа використовують для характеристики комп'ютерних систем, графічної, звукової, відео та іншої інформації. Цей синтез і обробку інформації сьогодні вдається виконувати практично в реальному часі, тобто без відчутної користувачем затримки в часі. Таким чином, в широкому сенсі термін «мультимедіа» означає спектр інформаційних технологій, які використовують різні програмні та технічні засоби з метою

найбільш ефективного впливу на користувача. Завдяки застосуванню мультимедіа в засобах інформатизації за рахунок одночасного впливу графічної, звукової, фото та відеоінформації вони мають великий емоційний заряд і активно включаються в індустрію розваг, практику роботи різних установ, домашній досуг, освіту.

Мультимедіа продукт – це одночасне використання різних форм подання інформації і її обробок у єдиному об'єкті-контейнері. Мультимедіа, це сучасна комп'ютерна інформаційна технологія, що дозволяє об'єднати в комп'ютерній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію (мультиплікацію); це сума технологій, що дозволяють комп'ютеру вводити, обробляти, зберігати, передавати, відображати (виводити) такі типи даних, як текст, графіку, анімацію, оцифровані нерухомі зображення, відео, звук, мову. Мультимедійні технології окреслюють порядок розробки функціонування та застосування засобів обробки інформації. Мультимедійні засоби складають апаратні та програмні засоби. Мультимедійні продукти – це документи, які несуть в собі інформацію різних типів і припускають використання спеціальних технічних пристроїв для їх створення та відтворення [9].

В 1988 році найбільшою Європейською Комісією, що займається проблемами впровадження й використання нових технологій було сформульоване визначення мультимедіа-технологій, як продукт, що містить «колекції зображень, текстів і даних, що супроводжуються звуком, відео, анімацією й іншими візуальними ефектами (Simulation), що включає інтерактивний інтерфейс і інші механізми керування».

За способом виконання мультимедійний продукт може бути класифікований як лінійний і нелінійний. Аналогом лінійного способу подання може бути кіно. Людина, що переглядає даний

документ ніяким чином не може вплинути на його виклад. Нелінійний спосіб подання інформації дозволяє людині брати участь у викладі інформації, взаємодіючи яким-небудь чином із засобом відображення мультимедійних даних. Участь людини в даному процесі також називається «інтерактивністю». Такий спосіб взаємодії людини й комп'ютера найбільш повним чином представлений у категоріях комп'ютерних ігор. Нелінійний спосіб подання мультимедійних даних іноді називається «гіпермедіа». Як приклад лінійного й нелінійного способу подання інформації, можна розглядати таку ситуацію, як проведення презентації. Якщо презентація була записана на плівку й показується аудиторії, то цей спосіб повідомлення інформації може бути названий лінійним, тому що переглядаючи дану презентацію не мають можливості впливати на доповідача. У випадку ж живої презентації, аудиторія має можливість задавати доповідачеві питання й взаємодіяти з ним іншим чином, що дозволяє доповідачеві відходити від теми презентації, наприклад пояснюючи деякі терміни або більш докладно.

Мультимедійний продукт можна визначати як взаємодію візуальних і аудіоефектів під керуванням інтерактивного програмного забезпечення, а також як комбінацію тексту, графічних зображень, звуку, анімації й відеоелементів. По формату передачі мультимедійні об'єкти розглядають з точки зору звуку, та комп'ютерної графіки. Основні мультимедійні об'єкти можна розрізнити по формату їхньої передачі:

Мультимедіа почалася зі звуку. Звукові пристрої значно видозмінилися в ході еволюційного розвитку. Перша звукова карта могла тільки синтезувати звуки по командах центрального процесора, тому що ні цифрового запису, ні відтворення не було. Сучасні пристрої відтворення й запису звуку можуть більш точно передавати реальну картину, це досягається завдяки

новим технічним нововведенням, а саме: використання декількох смуг звучання (стерео, квадро), ефектам побудованим на особливостях сприйняття звуку людиною (3D-звук, ефекти реверберації, що імітують відбиття й поглинання звуку різними матеріалами).

Особливе місце в роботі з зображеннями посідає комп'ютерна графіка, тобто графіка, яка обробляється і відображається засобами обчислювальної техніки. Щоб зображення можна було зберігати, переглядати і обробляти на комп'ютері, воно має бути представлено в так званому цифровому вигляді.

Розрізняють комп'ютерну векторну і растрову графіки. Всі пікселі зображення, впорядковані по рядах і стовпцях, називають «растром», а всі зображення, представлені таким способом, називають «растровими». Фотографії, твори живопису, картинки з плавними переходами кольорів зазвичай представляються в комп'ютері як растрові зображення. Растрове зображення складається з кольорових квадратиків. Комп'ютер запам'ятовує кольори всіх квадратиків в певному порядку. Тому для зберігання растрових зображень потрібно великий обсяг пам'яті. Їх складно масштабувати і ще складніше редагувати.

Для редагування растрових зображень існують спеціальні програмні засоби – графічні растрові редактори. Лідером серед редакторів растрових зображень є Adobe Photoshop. При редагуванні растрових картинок впливають на все зображення або на попередньо виділену область (мінімальне виділення може включати в себе один-єдиний піксель). В результаті редагування визначають колір пікселів, і таким чином змінюється малюнок. Другий спосіб представлення зображень називається «векторним».

Векторна графіка описує зображення за допомогою математичних формул. Елементами зображення є вже не пікселі,

а об'єкти (різноманітні геометричні фігури). Наприклад, щоб зобразити відрізок прямої лінії, потрібно вказати координати його початку і кінця, товщину і колір лінії. Для растрового зображення лінії нам довелося б описувати кожен її точку. Основна перевага векторної графіки полягає в тому, що при зміні масштабу зображення воно не втрачає своєї якості. Адаже формули, що описують зображення, залишаються ті ж, змінюється тільки коефіцієнт пропорційності. Векторні зображення, як правило, займають відносно невелике місце у пам'яті комп'ютера. Лідери серед векторних редакторів – CorelDRAW і Adobe Illustrator.

Існує технологія для конвертації (перетворення) растрового зображення у векторне. Ця так звана «трасування» (tracing). Комп'ютер сам визначає збіг за кольором області та створює відповідні їм за формою геометричні фігури, розфарбовуючи їх у відповідні кольори.

Комп'ютерну графіку визначають як вид діяльності, в якій комп'ютер використовують як інструмент для синтезу та обробки візуальної інформації, отриманої з реального світу.

Знання файлових форматів і їхніх можливостей є одним із ключових факторів у комп'ютерній графіці взагалі. Всі вони мають певні характерні риси й можливості, що роблять їх незамінними в роботі. Знання особливостей технології важливо для сучасного дизайнера так само, як для художника необхідно розбиратися в розходженнях хімічного складу фарб.

Всі графічні дані в комп'ютері можна розділити на дві гілки: растрову й векторну. Растрові файли можна розділити на два типи: призначені для виводу на екран і для друку. Дозвільна здатність файлів таких форматів як GIF, JPEG, BMP залежить від можливостей відеосистеми комп'ютера. Растрові формати, призначені винятково для виводу на екран, мають тільки екранну дозвільну здатність, тобто один піксель у файлі

відповідає одному екранному пікселю. На друк вони виводяться так само з екранним дозволом.

Сучасні комп'ютерні відеодисплеї відображають інформацію в растровому форматі. Для відображення векторного формату на растровому використовуються перетворювачі, програмні або апаратні, вбудовані у відеокарту. Крім цього, існує вузький клас пристроїв, орієнтованих виключно на відображення векторних даних. До них відносяться монітори з векторною розгорткою, графобудівники, а також деякі типи лазерних проекторів. Термін «векторна графіка» використовується в основному в контексті двомірної комп'ютерної графіки.

Тривимірна графіка, це розділ, що включає набір програмних та апаратних засобів для зображення тривимірних об'єктів. Найбільшого розповсюдження набула для створення зображень на площині екрану, друкованої продукції, архітектурних візуалізацій, кінематографі, комп'ютерних іграх. Для тривимірної графіки, на відміну від двовимірного, характерна побудова проекції сцени моделі на площину за допомогою спеціалізованих програм. Процес творення тривимірного зображення включає попереднє моделювання геометрії об'єктів сцени в математичному розумінні з подальшою візуалізацією відповідно до вибраної фізичної моделі.

Методи подання мультимедійних об'єктів постійно вдосконалюються, і вже на сьогоднішній день є можливість їхньої глибокої інтеграції в глобальну мережу Internet завдяки новим методам стиснення інформації а також впровадженню нових технологій у побудову мережі. Так само існує безліч форматів компонування різного типу даних [5].

Мультимедіа означає об'єднання декількох засобів подачі інформації – текст, нерухомі зображення (малюнки та

фотографії), рухомі зображення (мультиплікація та відео) і звук (цифровий і MIDI) в інтерактивний продукт.

Аудіоінформація включає в себе мову, музику, звукові ефекти. Найбільш важливим питанням при цьому є інформаційний обсяг носія. У порівнянні з аудіо відеоінформація представляється значно більшою кількістю використовуваних елементів. Перш за все, сюди входять елементи статичного відеоряду, які можна розділити на дві групи: графіка (мальовані зображення) та фото. До першої групи належать різні малюнки, інтер'єри, поверхні, символи в реальному часі. До другої – фотографії й скановані зображення. Динамічний відеоряд практично завжди складається з послідовно статичних елементів (кадрів). Тут виділяються три типові елементи: звичайне відео (близько 24 фото в секунду), квазівідео (6-12 фото в секунду), анімація. Використання відеоряду у складі мультисередовища припускає рішення значно більшої кількості проблем, ніж використання аудіо [10]. Серед них найбільш важливими є: дозвольна здатність екрану і кількість кольорів, а також обсяг інформації.

Базисні інструменти створення мультимедіа проектів, можуть містити в собі один чи кілька засобів для редагування тексту, зображень, звуку, відеоряду. Також певні застосування включають інструменти відеозахоплення, конвертор файлових форматів, застосування, що полегшують зберігання файлів, систематизуючи їх розміщення та публікацію в Інтернеті. Інструментальний набір засобів мультимедіа досить широкий, до нього можна віднести як апаратні так і програмні рішення інформаційних технологій. Це звукові карти, монітори, web-камери, мікрофони, навушники, стереогарнітури, акустичні системи, приставки для відеоігор, також до них можна віднести пристрої збереження, розповсюдження та відтворення мультимедійної інформації – CD-ROM, DVD-ROM. Так само

досить широкий спектр рекламних мультимедійних засобів, і засобів презентацій – проектори, лайт-бокси та інші технічні пристосування.

Програмні рішення інструментів мультимедіа можна розділити на наступні основні групи: комп'ютерні ігри, музичні редактори, графічні та відео редактори, програвачі мультимедіа.

Комп'ютерні ігри – комп'ютерні програми, що слугують для організації ігрового процесу, зв'язку з партнерами по грі або самі виступаючи як партнер. До комп'ютерних ігор також відносять відеоігри й мобільні ігри. Існують спроби виділити комп'ютерні ігри як окрему область мистецтва, поряд з театром, кіно та ін. У комп'ютерних іграх присутні всілякі елементи й ознаки мультимедійного продукту – відео, зображення, текст, інтерактивність.

Аудіоредактори – це програми, що включають у себе набір інструментів, які дозволяють редагувати музичні файли на комп'ютері. Редактор дозволяє працювати зі звуком залежно від набору інструментів і його можливостей.

Графічні редактори – програми, що дозволяють створювати й редагувати зображення за допомогою комп'ютера.

Відеоредактори – програми призначені для обробки й редагування відеоінформації. З їхньою допомогою можна додавати ефекти, робити монтаж, захоплювати й кодувати відео.

Мультимедіа-програвачі – термін, що використовується для опису комп'ютерної програми, призначеної для відтворення мультимедіа-файлів. Більшість програмних мультимедіа програвачів підтримують безліч медіа-форматів, включаючи аудіо- і відео- файли.

Мультимедіа знаходить своє застосування в різних областях, що включають рекламу, мистецтво, виробництво, розваги, розробку, медицину, математику, бізнес, наукові дослідження. Часто галузі застосування засобів мультимедіа

перетинаються, наприклад, застосування віртуальної реальності, в якій ігровий сюжет поєднано з маркетинговими діями (показ реклами, затвердження певного бренду, демонстрація можливостей продукту).

Взявши за основу наукові дослідження, використовуючи мультимедійні об'єкти розриємо їх онтологію (див. рис. 3.1).

Так, науковці виділяють такі ознаки МО: розмір (у мегабайтах) і тривалість (у хвилинах), жанр (наприклад, лекція, доповідь, майстер-клас), цільова аудиторія та рівень підготовки (студенти, учні, вчені, інженери тощо).

Система знань порталу. Базис системи знань порталу (див. рис. 3.2) становить онтологія, яка не тільки забезпечує формальне подання системи понять предметної галузі (ПГ) порталу, але й інтеграцію в його інформаційний простір релевантних інформаційних ресурсів.

Зі змістовної точки зору онтологія порталу слугує для подання понять, необхідних як для опису певної галузі знань, так і наукової діяльності, яка виконується в її рамках. У зв'язку з цим онтологія порталу знань включає: онтологію наукової діяльності, онтологію наукового знання, онтологію предметної галузі (ПГ), що описує конкретну галузь знань.

Онтологія наукової діяльності та онтологія наукового знання є предметно-незалежними, базовими і включає класи понять з заданими на них семантичними відносинами, які описують науку і наукову діяльність.

Онтологія наукової діяльності включає загальні класи понять, які стосуються організації наукової діяльності: *дослідник, організація, діяльність, подія, публікація*. У цю онтологію також включений клас *інформаційний ресурс*, який слугує для опису інформаційних ресурсів, представлених в мережі Інтернет.

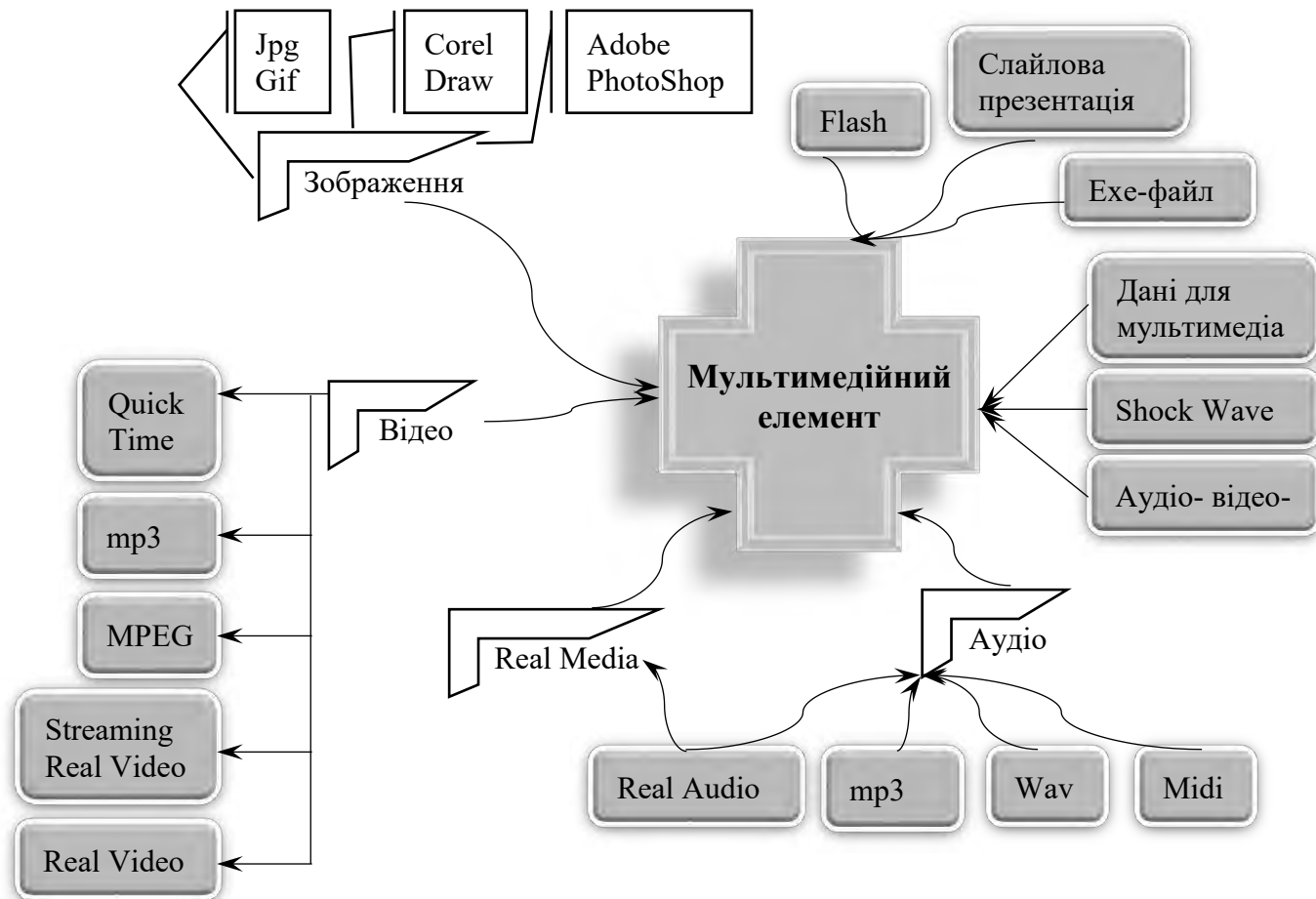

Рис. 3.1. Онтологія мультимедійних об'єктів

Рисунок 3.2 Система знань порталу

Онтологія наукового знання містить метапоняття, що задають структури для опису даної галузі наукових знань, такі як *Розділ науки*, *Методи дослідження*, *Об'єкт дослідження*, *Предмет дослідження*, *Мета дослідження*, *Завдання дослідження*, *Гіпотеза дослідження*, *Концепція дослідження*, *Науковий результат*.

Онтологія предметної галузі описує галузь наукових знань, певну тематику порталу та включає чотири базові ієрархії понять, побудовані на метапоняттях онтології наукового знання:

- ієрархію розділів науки;
- ієрархію об'єктів дослідження;
- ієрархію методів дослідження;
- ієрархію наукових результатів.

Всі ці ієрархії пов'язані між собою за допомогою асоціативних відносин, частина яких успадковується з базових

онтологій, а частина відображає специфіку даної предметної галузі.

Вводячи формальні описи понять проблемної і предметної галузі у вигляді понять і відносин між ними, онтологія порталу задає структури для представлення реальних об'єктів (екземплярів понять) і зв'язків між ними (примірників відносин), що складають інформаційне наповнення порталу знань.

Таким чином, дані на порталі представлені у вигляді безлічі різнотипних інформаційних об'єктів і зв'язків між ними. Інформаційний об'єкт (ІО) – це структурована сукупність даних, що представляє опис деякого об'єкту обраної галузі знань або релевантній їй інформаційного ресурсу. Кожен ІР відповідає деякому поняттю онтології (є екземпляром цього поняття) і має задану їм структуру. Між конкретними інформаційними об'єктами можуть існувати зв'язки, семантика яких визначається відносинами, заданими між відповідними поняттями онтології.

Інформація про ресурси зберігається у вигляді даних, співвіднесених з поняттями онтології. Кожен ресурс відповідає такому поняттю онтології наукової діяльності, як *інформаційний ресурс*, а контекстний опис конкретного ресурсу (тобто інформація про ресурс як такого) зберігається в базі даних, включаючи екземпляр даного поняття і набір екземплярів відносин, що пов'язують дане поняття з іншими поняттями онтології. До атрибутів інформаційного ресурсу належать: назва, посилання, мова, тип доступу та ін.; ресурс може бути пов'язаний відносинами з організаціями, науковцями, публікаціями, подіями, розділами науки та ін.

Зміст ресурсу видається набором фактів – примірників відносин понять онтології, знайдених у тексті документа. Спосіб вираження фактів, які витягують з текстів на різних мовах, задається за допомогою компонента системи знань порталу – онтологія мови документів.

📖 Література:

Основна:

1. Боровикова О.И. и др. Подход к построению портала знаний по компьютерной лингвистике / О.И. Боровикова, Ю.А. Загорулько, Г.Б. Загорулько, И.С. Кононенко // Системный анализ и информационные технологии: труды II Междунар. конф. – Обнинск, 2007. – Т. 1. – С. 126-129.
2. Боровикова О.И., Загорулько Ю.А. Организация порталов знаний на основе онтологий / О.И. Боровикова, Ю.А. Загорулько // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: труды Междунар. семинара «Диалог'2002». – Протвино, 2002. – Т. 2. – С. 76-82.
3. Загорулько Ю.А., Кононенко И.С., Сидорова Е.А. Семантический подход к анализу документов на основе онтологии предметной области // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: труды Междунар. конф. «Диалог'2006». – М.: Изд-во РГГУ, 2006. – С. 468-473.
4. Захарова А.А., Иванов М.А. Автоматизация сбора онтологической информации об интернет-ресурсах для портала научных знаний / А.А. Захарова, М.А. Иванов // Известия Томского политехнического университета. [Известия ТПУ]. – 2008. – Т. 312. – № 5: Управление, вычислительная техника и информатика. – С. 114-119. – [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/avtomatizatsiya-sbora-ontologicheskoy-informatsii-ob-internet-resursah-dlya-portala-nauchnyh-znaniy>
5. Селин Е.В. Оптимизация мультимедиа составляющей Интернет-сайта как способ построения конкурентной стратегии продвижения субъектов малого предпринимательства / Е.В. Селин, А.В. Рубель, О.И. Сахно // Российское предпринимательство. – 2011. – Том 12. – № 1. – С. 99-102.
6. Сидорова Е.А. Технология разработки тематических словарей на основе сочетания лингвистических и статистических методов // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии:

- труды Междунар. конф. «Диалог'2005». – М.: Наука, 2005. – С. 443-449.
7. Тихомиров И.А. Распознавание интерфейсов Интернет-ресурсов на основе использования неоднородных семантических сетей // КИИ'2004: труды 9-й национальной конф. по искусственному интеллекту. – М.: Физматлит, 2004. – Т. 1. – С. 179-185.
 8. Хорошевский В.Ф. Управление знаниями и обработка ЕЯ-текстов // КИИ'2004: труды 9-й национальной конф. по искусственному интеллекту. – М.: Физматлит, 2004. – Т. 2. – С. 565-572.
 9. Шлыкова О.В. Культура мультимедиа: Учеб.пособие для студентов вузов / Московский гос.ун-т культуры и искусств. – М: Фаир-Пресс, 2004. – 415с. (Серия «Специальный издательский проект для библиотек»).
 10. Яцюк О. Компьютерные технологии в дизайне. Логотипы, буклеты, упаковка / Ольга Яцюк. – СПб.: Издательство: ВHV, 2002. – 464 с.

Додаткова:

1. Яцюк О.Г., Романычева Э.Т. Дизайн и реклама. Компьютерные технологии: Справочное и практическое руководство / О.Г. Яцюк, Э.Т. Романычева. – М.: ДМК Пресс. – 432 с.: ил. (Серия «Для дизайнеров»).

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте підходи до класифікації гіпермедійних інформаційних ресурсів.
2. Що таке рівень абстракції?
3. Наведіть приклад графічного зображення на найнижчому рівні абстракції.
4. З чим пов'язаний рівень абстракції?
5. Які стандарти передачі інформації існують в Інтернеті?
6. Назвіть основні дискретні медіатипи MIME.
7. Що таке стандарт інтеграції синхронізованої мультимедійної інформації?

Практичне заняття

Тема: Стандарти подання та класифікація гіпермедійних інформаційних ресурсів

Мета: розкрити основні стандарти подання гіпермедійних інформаційних ресурсів; схарактеризувати класифікацію гіпермедійних інформаційних ресурсів; навчитись описувати графічні зображення на найнижчому рівні абстракції за відповідними характеристиками.

Завдання для виконання:

1. Перерахувати стандарти подання мультимедійної інформації MPEG
2. За якими стандартами здійснюється передача інформації в Інтернеті MIME?
3. Здійснити інтеграцію синхронізованої мультимедійної інформації SMIL
4. Схарактеризувати мультимедіа
5. Класифікувати мультимедійні об'єкти
6. Що таке онтологія мультимедійного об'єкту?
7. Описати на найнижчому рівні абстракції графічне зображення за формою, траєкторію руху та положенням (рис. 1, 2).

Рисунок 1

Рисунок 2

8. Описати на найнижчому рівні абстракції графічне зображення за формою, кольором, палітрою (рис. 3, 4)

Рисунок 3

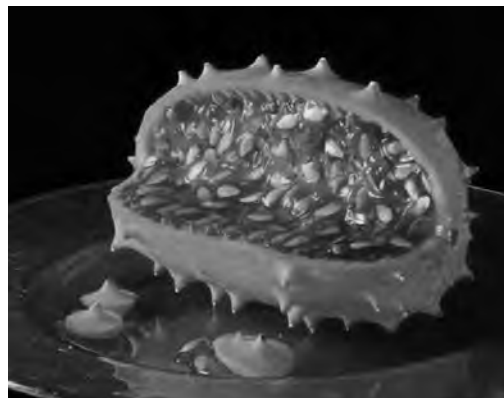

Рисунок 4

9. Описати на найнижчому рівні абстракції графічне зображення за розміром, текстурою (рис. 5, 6)

Рисунок 5

Рисунок 6

3.2. Таксономія мультимедійних об'єктів Інтернету

ПЛАН

1. Класифікація мультимедійних об'єктів Інтернету
2. Пошук мультимедійних об'єктів в Інтернеті

Ключові слова поняття: таксономія, мультимедіа, Інтернет, інформація

1. Класифікація мультимедійних об'єктів Інтернету.
Таксономія пошуку інформації в Інтернеті та інтегруючи підхо-

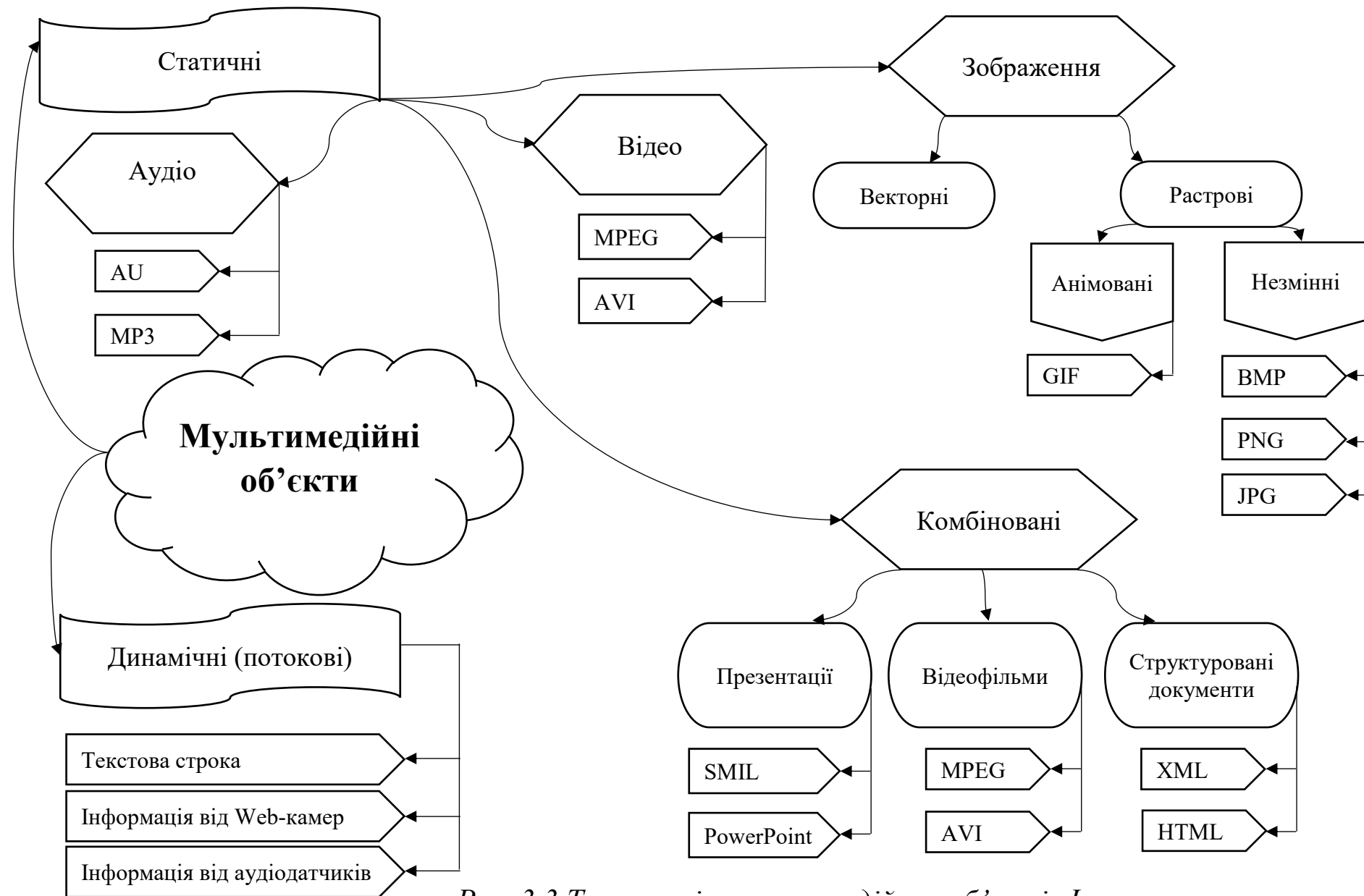

Рис. 3.3 Таксономія мультимедійних об'єктів Інтернету

підходи до класифікації мультимедійних об'єктів може бути представлена на рисунку 3.3.

Наведена таксономія виділяє окремо потоки даних, які потребують специфічного програмного забезпечення для їх інтерпретації, тому що формат подання таких даних невідомий і користувач не може їх описати (у тому випадку, коли в нього є така інформація, користувач може отримати доступ до цих даних значно простішими шляхами). В окремі групи виділено презентації SMIL та PowerPoint, тому що наявна в них текстова інформація дозволяє ідентифікувати МО, які входять до їх складу.

Необхідно також зазначити розходження між статичними (зображення, текст) і динамічними (відео, аудіо, анімація, текстовий потік) МО. В безперервних МО слід враховувати ще й такий параметр, як часову послідовність окремих елементів (відеокадрів, символів стрічки новин тощо). Однак деякі графічні файли є анімованими і, хоча й представлені з використанням елемента **, можуть розглядатися як безперервні. Серед графічних об'єктів доцільно виділити векторні та растрові зображення, тому що користувачеві досить легко визначити, які саме зображення він хоче знайти

2. Пошук мультимедійних об'єктів в Інтернеті. У наш час зростає роль Інтернету для кожної людини. В Інтернеті можна знайти інформацію від найменшої дрібниці до вирішення глобальної проблеми. Для жителів цифрового та комп'ютерного віку ця паличка-виручалочка має назву – Пошукова система. Пересічний користувач ПК розуміє під пошуковою системою певний сайт, на якому розміщені посилання на сайти, де можна знайти необхідну інформацію. Для спеціаліста у комп'ютерній галузі, пошукова система – програмний комплекс бази даних, що дає змогу шукати інформацію в Інтернеті. Комплекс програм,

який забезпечує функції пошукових систем, є комерційною таємницею компанії, що розробила цю пошукову систему:

- google.com.ua – пошукова система, яка допоможе знайти текстові файли, зображення, новини, відео. Можна створити собі електронну скриньку у цій пошуковій системі. Зручно працювати, реклама не відволікає. Для тих, кому потрібен перекладач, також можете використовувати цю пошукову систему. Інформацію можна шукати різними мовами;
- bing.com – пошукова система компанії Microsoft. Є змога переглянути результати пошуку на одній веб-сторінці. Відсутність реклами. Можливість пошуку відео, зображень, новин, а також онлайн-перекладача;
- yandex.ua – сайт російської ІТ-компанії, яка має Інтернет-портал та систему пошуку. Користується великою популярністю, адже виконує більше 30 сервісів. Цей сайт україномовний, у компанії є російськомовний та англomовний сайти. Окрім пошуку, можна прочитати найсвіжіші новини міста, з якого користувач заходить на сторінку, помістити свою рекламу, зареєструвати поштову скриньку. Реклама не заважає працювати на сайті пошукової системи;
- yahoo.com – міжнародна пошукова система для тих користувачів, хто володіє англійською мовою. Вся інформація англійською мовою, хоча можна знайти російськомовний сайт цієї пошукової системи. На сайті багато новин, інформації, що стосується людини у її повсякденні. Дуже цікавий дизайн сторінки;
- shukalka.com.ua – українська пошукова система. Перехоплює дух і піднімається настрій від дизайну сторінки. На сайті можна працювати українською або

російською мовами. Інформацією можна поділитись зі своїми друзями у соцмережах. Різноманітні сервіси пошуку: веб, відео, пошта, перекладач, гумор. Реклама не заважає працювати;

- yottos.com.ua – пошукова система, асоціація при входженні на сайт – стриманість та мінімалізм. Тільки потрібна інформація на сайті. Можна обрати мову пошуку: українська, російська, англійська. При пошуку довше завантажувались сторінки, ніж в інших пошукових системах;
- meta.ua – українська пошукова система. Сайт працює трьома мовами: українською, російською та англійською. На сайті можна зареєструватись. Окрім пошуку інформації, ви можете прочитати найсвіжіші та найгарячіші новини. Велика кількість реклами;
- google.com.ua – українська пошукова система. На сайті можна шукати інформацію українською, російською або англійською мовами. Цікавий дизайн сторінки. Окрім пошуку текстових файлів, є безліч інших сервісів. Особливістю є те, що при знаходження необхідної інформації збоку вказано логотип сайту, на якому знаходиться ця інформація. Загальне враження від сайту – калька Google.

Розглянемо параметри, за якими здійснюється пошук мультимедійних об'єктів у найбільш поширених інформаційно-пошукових системах Інтернету. Не всі ІПС підтримують пошук мультимедіа, а ті, які містять такі режими роботи, зазвичай дозволяють знаходити тільки деякі підтипи мультимедіа (у більшості випадків – пошук зображень). Крім того, розширений пошук у різних ІПС слабо стандартизований та дозволяє уточнювати різні параметри МО (див. табл. 3.1).

Пошукова система Yahoo.com при індексації зображень, крім ключових слів та метатегів, враховує текст, ім'я, шлях до файлу, які містяться в тегу посилання на зображення, абзац текс-

Таблиця 3.1

Порівняння можливостей найпоширеніших ІПС у пошуку мультимедіа

Параметри	Пошукові системи		
	Google	Yahoo.com	Search.com.ua
Зображення	+	+	+
Градація за розміром файлу	невеликий, середній, малий, вирішення в точках	великий перелік вибору розміру зображення	–
Вибір кольорової палітри	кольорові та чорно-білі, напівтонові та повнокольорові	повнокольорові, кольорові та чорно-білі	–
Тип	–	фото, графіка, прості зображення та символи, gif	–
Область пошуку	весь Web, окремі ресурси	весь Web, новини, фінанси, фільми тощо англійською мовою	–
Розрізняє формати	gif, jpg, png	gif, jpg, png	–
Аудіо	–	+	–
Уточнення типу файлу	–	+	–
Формати	–	–	–
Тривалість звучання	–	–	–
Відео	+	+	+
Уточнення типу файлу	–	MPEG, AVI, Quicktime, WindowsMedia, Real тощо	–
Формати	–	MPEG, AVI, Quicktime, WindowsMedia, Real,	–
Тривалість	–	з можливістю вибору від 5 до 20 хвилин	–
Область пошуку	спеціальний оператор <i>movie</i>	–	–

ту, в межі якого це посилання попадає. Крім розміру та вирішення зображення, результати пошуку містять інформацію про розташування зображення та абзац тексту сторінки, до якого воно відноситься. Аналогічно здійснюється індексація відео-файлів. В результатах пошуку видається тип файлу, його місцезнаходження (тобто адреса сторінки), розмір в байтах і тривалість відтворення.

Найбільш незручний та некоректний пошук здійснює пошукова система українських ресурсів search.com.ua, яка використовує спрощений механізм Google для індексації мультимедіа. Індексації підлягає тільки текст, розміщений в тегах посилання на цей ресурс.

Здійснимо порівняльний аналіз ІПС для пошуку мультимедіа. З цією метою проаналізуємо такі системи: Lycos, AllTheWeb, Rambler.

Отже, пошуку усіх типів мультимедійних ресурсів жодна з пошукових систем не реалізує. Жодна з розглянутих ІПС не виокремлює такі важливі типи, як презентації PowerPoint (презентації індексуються багатьма ІПС як текстові документи, однак вони не розглядаються як джерела мультимедійної інформації) та SMIL (найбільш перспективний напрям розвитку публікації мультимедійної інформації в мережі), пошук векторних зображень, динамічної інформації. Слід відмітити, що сьогодні в Інтернеті представлена велика кількість спеціалізованих ІПС, призначених для знаходження окремих видів мультимедіа. Приміром слугує пошукова система [SingingFish \(search.singingfish.com\)](http://search.singingfish.com), яка дозволяє шукати за ключовими словами відео- та аудіодані, вказуючи їх категорію (спорт, новини, фінанси тощо) та формат. Але більшості користувачів вони не відомі і тому не використовуються.

Недоліком більшості систем є те, що градації оцінок параметрів МО або фіксовані (у зовсім незручному варіанті –

наприклад, «менше хвилини», «більше 3 хвилин»), або зовсім нечіткі і тому незрозумілі користувачеві (приміром, «невеликий», «середній», «малий» розмір). Крім того, слід зауважити, що значна кількість користувачів цікавляться пошуком мультимедіа у більш прагматичному аспекті та прагнуть застосовувати зовсім інші параметри для опису своїх інформаційних потреб. Як приклад 71% користувачів WWW цікавляться об'єктами, а не розміткою, кольорами, текстурою, іншими абстрактними характеристиками мультимедійних об'єктів. Для опису об'єктів можна використовувати онтології, які задають, відношення між базовими класами об'єктів, що не мають конкретних рис та їх підкласами, які легше співвіднести з МО.

Література:

Основна:

1. Боровикова О.И., Загорулько Ю.А. Организация порталов знаний на основе онтологий / О.И. Боровикова, Ю.А. Загорулько // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: труды Междунар. семинара «Диалог'2002». – Протвино, 2002. – Т. 2. – С. 76-82.
2. Боровикова О.И. и др. Подход к построению портала знаний по компьютерной лингвистике / О.И. Боровикова, Ю.А. Загорулько, Г.Б. Загорулько, И.С. Кононенко // Системный анализ и информационные технологии: труды II Междунар. конф. – Обнинск, 2007. – Т. 1. – С. 126-129.
3. Загорулько Ю.А., Кононенко И.С., Сидорова Е.А. Семантический подход к анализу документов на основе онтологии предметной области // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: труды Междунар. конф. «Диалог'2006». – М.: Изд-во РГГУ, 2006. – С. 468-473.
4. Захарова А.А., Иванов М.А. Автоматизация сбора онтологической информации об интернет-ресурсах для портала научных знаний / А.А. Захарова, М.А. Иванов // Известия

Томского политехнического университета. [Известия ТПУ]. – 2008. – Т. 312. – № 5: Управление, вычислительная техника и информатика. – С. 114-119. – [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/avtomatizatsiya-sbor-ontologicheskoy-informatsii-ob-internet-resursah-dlya-portala-nauchnyh-znaniy>

5. Сидорова Е.А. Технология разработки тематических словарей на основе сочетания лингвистических и статистических методов // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: труды Междунар. конф. «Диалог'2005». – М.: Наука, 2005. – С. 443-449.
6. Тихомиров И.А. Распознавание интерфейсов Интернет-ресурсов на основе использования неоднородных семантических сетей // КИИ'2004: труды 9-й национальной конф. по искусственному интеллекту. – М.: Физматлит, 2004. – Т. 1. – С. 179-185.
7. Хорошевский В.Ф. Управление знаниями и обработка ЕЯ-текстов // КИИ'2004: труды 9-й национальной конф. по искусственному интеллекту. – М.: Физматлит, 2004. – Т. 2. – С. 565-572.

Додаткова:

1. Ашманов И., Иванов И. Продвижение сайтов в поисковых системах / И. Ашманов, И. Иванов. – М.: ООО «И.Д. Вильямс». – 2007. – 304 с.
2. Ландэ Д. В. Поиск знаний в Internet / Дмитрий Владимирович Ландэ. – М.: Изд. дом Вильямс, 2005. – 272 с.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке таксономія?
2. Що розуміють під статичним зображенням?
3. Наведіть приклади динамічного зображення.
4. Як відбувається пошук мультимедійних об'єктів в Інтернеті?
5. Що таке пошукова ситема?
6. Назвіть найпопулярніші пошукові системи.

7. За якими параметрами здійснюється пошук мультимедійних об'єктів у найбільш поширених інформаційно-пошукових системах Інтернету?

3.3. Технологія Web 2.0

ПЛАН

1. Історія зародження та розвитку технології Web
2. Характеристика основних сервісів у роботі соціального педагога

Ключові слова та поняття: технологія, Web, інформація, концепція, Інтернет, соціальна мережа.

1. Історія зародження та розвитку технології Web. Потік нових інформаційних технологій все більше проникає у наше життя. З'являються послуги, побудовані на сервісах Інтернету. Отже, використання різноманітних інтерактивних технологій вже не тільки дань моді, а й серйозна конкурентна перевага.

Web-технологія – це концепція роботи з інформацією, яка відрізняється такими особливостями:

- технічна основа Web-технологій – локальні і глобальні мережі (часто Інтернет);
- застосування особливого типу тонких клієнтів: web-браузерів;
- переважно текстова і статично-графічна подача інформації (ослаблення цієї тенденції пов'язано з розвитком технологій зв'язку і ПЗ, експансією медіаконтенту);
- зміни в інформаційних джерелах миттєво відображаються в публікаціях;

- число споживачів інформації практично не обмежена. Публікатор сам може задати особливі умови на доступ до інформації, що публікується;
- в публікаціях можуть міститися посилання на інші публікації без обмеження на розташування і джерела матеріалів;
- активна робота пошукових машин;
- доставка і тиражування контенту практично безкоштовні.

Початок стрімкого розповсюдження Інтернету, а саме його найпопулярнішої служби WWW, призвели до розвитку технології Web 1.0. Цей проміжок часу можна назвати періодом планування статичних сайтів, які не міг змінити пересічний користувач.

У 2005 році виникає поняття Web 2.0. Що ж під ним розуміють? Web 2.0 – друге покоління мережних сервісів, які стали основою розвитку мережі Інтернет. Принциповою відмінністю технології Web 2.0 від Web 1.0 (першого покоління сервісів мережі Інтернет), є те, що її використання дає змогу не лише переглядати веб-ресурси мережі, а й завантажувати власні, здійснювати обмін цими ресурсами з іншими користувачами, діяти спільно з метою їхнього накопичення, брати участь в обговореннях та ін.

Отже, при порівнянні цих технологій, в останній виокремимо:

- право на участь: скасування стронньої регламентуючої сторони (модерації);
- веб як платформа:

Безпосередньо термін Web 2.0 було запроваджено (2004) видавництвом О'Рейлі (англ. O'Reilly Media) та комерційним організатором серії конференцій під назвою «Web 2.0», – МедіаЛайв (англ. MediaLive, сьогодні англ. CMP Technology)

для означення сукупності прогресивних тенденцій у розвитку веб-технологій.

Сьогодні термін Web 2.0 означає філософію представлення інформації у веб-орієнтованому середовищі, що побудована на інформаційних відношеннях. Адже справедливо технології Web 2.0 називають соціальними сервісами мережі Інтернет, оскільки їх використання зазвичай здійснюється спільно в межах відповідної групи користувачів, які можуть утворювати цілі мережні співтовариства, що об'єднують свої зусилля для досягнення відповідної мети. Прикладом такої групи може бути створення мережного співтовариства центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою спільного використання веб-ресурсів, обміну досвідом, своєчасною допомогою відповідним клієнтам тощо.

Розглянемо класифікацію ресурсів Web 2.0

1. *Соціальні пошукові системи* – системи, які дозволяють користувачам самим визначати в якому напрямку вести пошук, які сайти переглядати насамперед, на які слова звертати першочергову увагу і яким чином представляти знайдені результати. Пошук можна адаптувати до певної тематики та співтовариства.

2. *Сервіси для збереження закладок* – засоби збереження посилань на веб-сторінки, які Ви регулярно відвідуєте. На відміну від традиційних методів збереження закладок, нові соціальні сервіси дозволяють:

Додавати посилання з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет

Посилання будуть доступні з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет

Позначати кожен закладку одним або кількома тегами (мітками-категоріями).

Засоби збереження закладок відносяться до так званих народних класифікаторів.

3. *Соціальні сервіси збереження мультимедійних ресурсів* – сервіси мережі Інтернет, які дозволяють безкоштовно зберігати, класифікувати, обмінюватися цифровими фотографіями, аудіо- і відеозаписами, текстовими файлами, презентаціями, а також організовувати обговорення контенту.

4. *Мережеві щоденники (блоги)* – сервіси Інтернет, що дозволяють будь-якому користувачеві вести записи з довільної тематики. За аналогією з особистими щоденниками блоги називають мережними щоденниками.

5. *Карти знань (англ. Mind map)* – спосіб зображення процесу загального мислення за допомогою схем. У російських перекладах термін може звучати по-різному – карти розуму, карти пам'яті, інтелект-карти, майнд-мэпи.

6. *Соціальні геосервіси* – сервіси мережі Інтернет, які дозволяють з досить високою точністю знаходити, відзначати, коментувати, доповнювати фотографіями різні об'єкти на карті Землі. Використовуються реальні дані, отримані за допомогою навколосемних супутників.

Розкриємо основні принципи роботи з технологією Web 2.0

Перший принцип «Веб як платформа» передбачає розробку і впровадження застосувань, використання яких є можливим прямо з веб браузера. Це так звані Rich Internet Applications – насичені Інтернет-застосування, що мають функції традиційних програм для комп'ютера, але їх можна запусити прямо з Інтернету.

Другий – використання при створенні веб-застосувань нових Веб-технологій. Веб 2.0 подарував Інтернету AJAX, синдикацію контенту (RSS), фолксономію і багато іншого.

Третій принцип – співпраця розробників і користувачів у відкритій інформаційній інфраструктурі.

Четвертий принцип – це соціальні мережі та блогосфера. Саме вони вивели спілкування та інформаційну взаємодію між користувачами Інтернету на абсолютно новий рівень.

2. Характеристика основних сервісів у роботі соціального педагога. Використання соціальних сервісів Web 2.0 не є складним процесом, оскільки не вимагає знань мови програмування або умінь створювати html-сторінки. Простота і зручність використання соціальних сервісів дає змогу економити час і не витратити його на довгі пояснення технології функціонування веб-систем.

На сьогодні, найбільш використовуваними у соціально-педагогічній практиці можуть стати такі соціальні сервіси:

- створення блогів (веб-журналів) та сайтів;
- соціальні пошукові системи;
- зберігання мультимедійних веб-ресурсів;
- зберігання закладінок.

Розглянемо призначення кожного соціального сервісу та доцільність їх використання в соціально-педагогічній діяльності.

Блог або веб-журнал (англ. blog, від web log, «мережевий журнал чи щоденник подій») – це сайт, основний зміст якого постійно оновлюється новими записами, які можуть містити символічні, графічні, звукові та відео дані, відображається у хронологічному порядку.

Кожен запис у блозі (пост) має тему, зміст (текстові, графічні, звукові, відео дані), дату і час публікації. До нього можуть додаватися коментарі інших людей, що забезпечує дискусію з приводу тієї чи іншої теми. Сукупність цих записів утворює хронологічну структуру блогу, в якій останній запис завжди відображається на початку, а перший в кінці, тобто в зворотному порядку.

Вміст блога можна уявляти собі як стрічку, на якій в хронологічному порядку згідно з датами їх публікації блогером йдуть дописи один за одним. Оскільки з часом у блозі накопичується багато постів, зазвичай, ця стрічка займає кілька веб-сторінок, так що найновіший пост займає верхню частину першої сторінки, і чим давніше, тим нижче від нього містяться попередні пости, скажімо всі пости за останній тиждень, друга сторінка тоді присвячена постам за тиждень до того, третя сторінка ще давнішим, і так далі. Як правило сторінки блога також містять посилання на архів блогу, тобто на попередні пости згруповані по місяцях і роках. Отже навігація блога в є дуже легкою.

Блог може складатися з декількох тематичних розділів, які містять записи відповідно до його тематики. Наприклад, у соціально-педагогічному блозі можуть міститись такі розділи: «Поради фахівцю» – тут можна розміщувати методичні рекомендації, обмінюватись досвідом тощо, «Масові заходи» – в цьому розділі відвідувачі блогу можуть отримувати інформацію про заходи, що проводились соціальним педагогом, дивитись фотографії, відеозаписи тощо, «Поради» – тут соціальний педагог може розміщувати документи для батьків, які хочуть усиновити дитину або для батьків, які хочуть створити будинок сімейного типу, «Соціальна допомога» – поради і консультація фахівця для людей, які опинились у складних життєвих обставинах, тощо.

Блоги мають соціальний характер. Навколо них формується група людей, які цікавляться його тематикою, або знають особисто автора (чи авторів). Саме тому блог можна використовувати у соціально-педагогічній роботі, сформувавши групу з фахівців або з користувачів і соціальних педагогів, і таким чином, організувати їх спільну діяльність.

Надзвичайна популярність блогів зумовлена двома головними обставинами: по-перше, створити блог і публікувати за його допомогою інформацію в Інтернеті дуже легко – фактично, декількома кліками можна отримати власну сторінку в мережі, а створення нового посту зводиться до набирання його тексту у відповідному полі та відправки його на сервер шляхом натисканням кнопки «Публікувати» або подібної, і все, після цього пост зберігається на сервері, який автоматично формує веб-сторінку, різні посилання, додає стиль форматування, тощо. Тому користуватися блогом не важче, ніж простим текстовим редактором. Друга причина – це моментальна доступність в Інтернеті опублікованої інформації, тим більше, що у веб-просторі мережі Інтернет існують декілька безкоштовних блогових платформ, де будь-хто може зареєструватися та вести свій блог:

- ✓ <http://livejournal.ru> – «Живий журнал»;
- ✓ <http://blogs.mail.ru> – веб-журнал на «Мейл.ру»;
- ✓ <http://blogger.com> – «Блогер» та ін.

Першим блогом вважають сторінку Тіма Бернеса-Лі, де він, починаючи з 1992 року публікував новини. Широке використання блогів почалось з 1996 року, а вже у серпні 1999 року комп'ютерна компанія «Pyra Labs» із Сан-Франциско відкрила сайт Blogger. Це була перша безкоштовна блогова служба.

Станом на початок 2010 року українська блогосфера налічувала більше півмільйона блогів, з яких активними (тобто такими, що оновлювались хоча б раз на три місяці) були 15%.

Вікі – сайт, що дозволяє своїм відвідувачам редагувати матеріали, які на ньому вже розміщені, створювати посилання на інші сторінки, створювати свої сторінки (на вікі вони називаються статтями), обговорювати статті, що вас цікавлять.

Основна мета вікі – створити середовище, в якому можна створювати документи та спільно працювати з ними та яке підтримує навчальну та дослідницьку мережеву діяльність.

Вікі характеризується такими ознаками:

- можливість багатократного внесення правок засобами самого середовища, без використання зовнішніх редакторів;
- особлива мова розмітки, яка дозволяє легко та швидко створювати та оформлювати окремі елементи структурні елементи тексту;
- відображення змін відразу після їх внесення;
- розподіл змісту на іменовані сторінки;
- колективна робота;
- облік змін (облік версій) тексту – можливість порівняння редакцій і відновлення попередніх версій.

Вікі-технологія – потужний інструмент для швидкого створення та редагування гіпертексту, тобто тексту для перегляду на комп'ютері, який містить зв'язки з іншими документами, у наслідок чого користувач має змогу перейти до пов'язаних документів безпосередньо з вихідного (первинного) тексту, активізувавши посилання. При цьому дописувач або група учасників проекту не відволікаються на html-кодування та встановлення зв'язків між різними частинами тексту. Цю роботу виконує спеціальна програма, що дозволяє користувачам, які не мають спеціальних знань ІТ-технологій, створювати та редагувати тексти.

Іншою важливою рисою Вікі є контроль за версіями статей. Всі правки користувачів фіксуються та супроводжуються інформацією щодо часу, дати та автора правки. Будь-яка версія статті може бути відновлена.

Кожна тематична стаття на вікі-сайті має свою сторінку обговорення.

Взаємозв'язок сторінок і колективні зусилля – саме ці риси виділяють вікі серед інших соціальних сервісів. Учасники з різних географічних областей, різних галузей знань можуть незалежно один від одного працювати над створенням статей. Взаємодія між ними встановлюється через взаємодію між статтями, яка встановлюється автоматично у відповідності до правила – назва статті є потенційним посиланням на цю статтю в тексті інших статей.

Найбільш поширеними серед вікі-сайтів є вікі-енциклопедії – сайти довідкового характеру, наповнення яких здійснюється спільними зусиллями великої кількості учасників.

Вікі-енциклопедії можуть поєднати матеріали із різних довідникових та енциклопедичних видань в одній статті. Різні трактування одного і того ж поняття у різних довідниках, різних авторів зв'язуються гіпертекстовими посиланнями. Ці зіставлення доповнюють одне одного, поглиблюють розуміння понять тощо. Завдяки гіпертексту можна швидко отримати тлумачення незрозумілих понять або термінів у статті. Для цього встановлюються гіперпосилання між всіма логічно пов'язаними поняттями та термінами. Поняття, що розглядається користувачем зв'язується з тими, на які воно спирається або у яких конкретизується. Крім того, кожна стаття супроводжується гіперпосиланнями на інші схожі статті вікі-енциклопедії або на веб-ресурси мережі Інтернет, що дає можливість знайти більше інформації.

Найбільший та найвідоміший вікі-сайт – Вікіпедія – багатомовна загальнодоступна енциклопедія у вільному доступі, що публікується в Інтернеті. Створена спочатку (2001) як англomовний проект онлайн-енциклопедії за вікі-технологією, у подальшому виникли розділи Вікіпедії іншими мовами, у тому числі й українською (<http://uk.wikipedia.org/wiki>). Вікіпедія відкрита для всіх, будь-який користувач може без попередньої

реєстрації внести зміни в кожную з її статей. Вільна вона і для використання: усі матеріали проекту можуть використовуватись безкоштовно будь-якими людьми й організаціями.

Метою проекту є створення повної, нейтральної, відкритої, вільної від авторських прав енциклопедії на всіх мовах Землі. Мова у цьому випадку йде не про відмову від авторського права у від «авторського права» у його юридичному розумінні – прізвище автора зберігається. Відбувається відмова від права на тиражування (copyright), оскільки розповсюдження продукту відбувається за умови його вільного використання всіма охочими та можливості всіх бажаючих довільно змінювати його.

Переважає більшість статей, у всіх мовних розділах Вікіпедії, пов'язані між собою перехресними посиланнями і розвиваються паралельно й у тісній взаємодії один з одним, що дає можливість говорити про єдину всесвітню енциклопедію, доступну одночасно на більшості мов світу. Вікіпедія пропонує грандіозну кількість інформації. Вона містить понад 13 мільйонів статей на більш ніж 260 різних мовах. (для порівняння – у Великій радянській енциклопедії було 95 279 статей, у Британіці їх поки що близько 65 тис.).

Прикладами інших вікі-проектів є:

- «ВікіЗнання» (<http://www.wikiznanie.ru>) – гіпертекстова електронна енциклопедія російською мовою;
- тематична вікі-енциклопедія (<http://wiki.km-school.ru>), присвячена використанню інформаційних технологій;
- «Веб-енциклопедія Києва» (<http://wek.kiev.ua>) та ін.

Використання вікі-енциклопедій у роботі соціального педагога дає можливість:

- отримувати енциклопедичні відомості з будь-якої галузі знань;
- повніше задовольняти інформаційні потреби клієнтів;

– подавати інформацію про роботу, її інформаційні ресурси тощо.

Першим вікі став Portland Pattern Repository, створений Вордом Канінгемом (Ward Cunningham) у 1995 році. Канінгем вигадав і назву «вікі», і концепцію – і сам створив перше втілення системи вікі.

Назва Вікі походить від гавайського «wiki-wiki» означає «швидко-швидко».

Українська Вікіпедія продовжує залишатися одним із двадцяти найбільших мовних розділів Вікіпедії. Її першу статтю створено 30 січня 2004 року. На цей час кількість статей української Вікіпедії становить 624415 – за цим показником вона перебуває на 16-му місці серед усіх мовних розділів, на 11-му місці серед європейських вікіпедій та на 3-му місці серед вікіпедій слов'янськими мовами.

За весь час існування української Вікіпедії у ній були зареєстровані 308 832 користувачів. З них, станом на 1 лютого 2016 року, 50 450 зробили принаймні одне редагування і 13 766 користувачів зробили щонайменше 10 редагувань. Протягом січня 2016 року мінімум 5 редагувань за місяць здійснили 1022 користувача [Wikipedia Statistics Ukrainian; Wikipedia Statistics – Active wikipedians].

Станом на 13 жовтня 2015 року на одного активного користувача української Вікіпедії припадало 279 статей. Серед 20 найбільших за числом статей Вікіпедій – це десятий показник у світі. На першому – вайотська Вікіпедія (15357 статей), на другому – себуанська (15240), далі – сербохорватська (1944), в'єтнамська (886), шведська (767), голландська (497), каталонська (317), польська (310), норвезька (281), перська (177), італійська (165), португальська і китайська (по 149), російська (127), французька (112), німецька (101), японська (87), іспанська (76), англійська.

У мережі Інтернет функціонує низка сервісів, за допомогою яких безкоштовно можна завантажувати, зберігати, використовувати особисто та надавати для загального використання мультимедійні веб-ресурси, а також організувати обговорення завантажених матеріалів.

Соціальний сервіс «Flickr» (<http://Flickr.com>) призначений для збереження, обміну та подальшого використання (особистого або групового) цифрових фотографій.

Сервіс англomовний, але існує група «Український Флікер» (<http://www.flickr.com/groups/flickua/>).

Реєстрація на сайті досить проста. Після неї користувач отримує базовий обліковий запис, який дозволяє щомісяця безкоштовно розміщувати до 200 фото та створювати до 3-х альбомів (наборів) фотографій. Кожен користувач може також створити необмежену кількість тематичних груп для спілкування з іншими учасниками або взяти участь у будь-якій з існуючих груп. Завдяки системі коментарів, користувачеві надається можливість вступати в соціальні зв'язки з іншими учасниками.

Розмістивши фотографії на сайті, їх власник має можливість:

- обмежити доступ до своїх фото;
- встановити умови використання фото;
- супроводжувати свої фото коментарями;
- дозволяти коментувати свої фото;
- ставити до кожного фото мітки (теги), які дозволяють знаходити фото в архівах Flickr за темою, місцем або предметом присутніми на фото;
- позначати певні фрагменти фото з коментарем;
- прив'язувати фото до місця зйомки або місцезнаходження об'єкта на географічній карті з великою точністю;

- розмістити кожне своє фото в 10 тематичних групах.

Флікр популярний завдяки зручній та простій системі завантаження та пошуку фотографій. Пошук здійснюється за ключовими словами. Наприклад, пошук по ключовому слову «троянда» сформує перелік посилань на всі фотографії троянд, які відмічені такою міткою-категорією.

До подібних сервісів у мережі Інтернет належать:

- FastPic (fastpic.ru) – безкоштовний сервіс із розміщення зображень;
- Фотки (fotky.com.ua) – український безкоштовний хостінг цифрових зображень тощо.

Створений у 2004 році фото-хостинг Flickr містить більше 3,6 млрд. фотографій.

«Youtube» (<http://youtube.com>) – соціальний сервіс, який дає можливість всім бажаючим переглядати та надсилати власне відео. Завдяки простоті та зручності використання YouTube став одним з найпопулярніших сервісів для розміщення відеофайлів.

Найголовнішою характеристикою даного сервісу є те, що він безкоштовний. Потрібно просто зареєструватись, створити власний акаунт – і у Вас є можливість завантажувати та показувати власне відео цілому світу. автори проекту виробили універсальну, функціональну та зручну модель сервісу, котра дозволила здійснити ключові операції з відео – швидко його завантажити на сервери, автоматично переконвертувавши в один формат, створити єдиний HTML-код, скористуватися яким може навіть новачок в інтернеті, щоб розповсюдити відео.

Відеоматеріали YouTube поширюються:

- на сайті YouTube: користувачі можуть завантажувати відео в таких поширених форматах, як .mpeg і .avi. YouTube автоматично конвертує їх в Flash Video (.flv) і робить їх доступними для перегляду онлайн.

- за межами сайту: кожне відео супроводжується готовою HTML-розміткою для вставки відео на інші веб-сторінки. Проста техніка «скопійуй і встав» зробила розповсюдження відео з YouTube надзвичайно популярним, адже посилання на відео може бути вставлене в HTML-код будь-якої веб-сторінки.

Перше відео на YouTube було завантажено 23 квітня 2005 року.

У листопаді 2006 року Google купила цей відеосервіс за фантастичну суму – 1,65 мільярдів доларів. Ця угода і досі залишається однією з найдорожчих у сфері інтернету.

Станом на 17 березня 2008 року на Ютубі було завантажено 78,3 мільйона відеофайлів

«SlideShare» (<http://www.slideshare.net>) – сервіс, який дозволяє конвертувати презентації PowerPoint у формат Flash. Призначено для зберігання і особистого або спільного використання.

Додавання презентації на сайт здійснюється шляхом завантаження файлу із власного комп'ютера (підтримуються формати PowerPoint, OpenOffice, Keynote або PDF). Відразу після розміщення матеріали стають доступними для перегляду іншими користувачами.

Останнім часом Slideshare здобуває все більшу популярність, маючи ряд характерних функцій: створення тегів документів, призначення URL для кожного з документів, додавання презентацій на інші веб-сторінки.

Кожен користувач мережі Інтернет може знаходити на сервісі Slideshare презентації, використовуючи для пошуку ключові слова. Презентації можна переглядати у повноекраному режимі. Разом з тим сайт не імпортує ефекти та не дозволяє відредагувати імпортовану презентацію.

Сервіси для зберігання мультимедійних веб-ресурсів можуть бути використані в соціально-педагогічній роботі як:

- джерело накопичення мультимедійних веб-ресурсів. Наприклад, відеофільми, фотографії, аудіо- та відеозаписи тощо;
- система зберігання соціально-педагогічних відео-, фото- аудіо архівів;
- засіб для спільної діяльності фахівців з різних регіонів.

Сьогодні ідеї концепції Web 2.0 вийшли за рамки комп'ютерних технологій та привели до розвитку ініціатив Освіта 2.0, Бібліотека 2.0, Бізнес 2.0 тощо.

Література:

Основна:

1. Информационная грамотность и медиаобразование : терминолог. слов. [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.mediagram.ru/dictionary/>. – Дата доступу: 15 лют. 2015. – Назва з екрана.
2. Соціальні сервіси Web 2.0 та персональне навчальне середовище [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PDFZy3H5WA4>

Додаткова:

1. Создание 3D презентации в Prezi.com [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=8nO-ittdCJc>
2. Слайд-шоу за 5 минут! Скачать программу [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=DbgwFjyy3JQ>

Запитання для самоконтролю

1. Що таке Web-технологія?
2. Розкрийте етапи розвитку Web-технології.
3. Здійсніть класифікацію ресурсів Web 2.0.
4. Чим ідрізняється технологія Web 1.0 від Web 2.0?

5. Визначте основні сервіси у діяльності соціального педагога.

6. Наведіть приклад вікі-технології.

7. Дайте характеристику сервісу «SlideShare».

Практична робота

Тема: *Створення соціальних матеріалів за допомогою інтерактивних сервісів*

Мета: підвищити рівень знань студентів в галузі інформаційних технологій, набути вмінь застосовувати сучасні технології в соціальній роботі та практичного освоєння додатку LearningApps.org для створення інтерактивних ігор.

Завдання для виконання:

1. Ознайомитися з інтерфейсом, характеристикою сервісу LearningApps.

2. Визначити алгоритм створення та редагування інтерактивного ресурсу

3. Вивчити способи розміщення ресурсу в Інтернеті.

4. Провести майстер-клас, орієнтований на соціальних педагогів/працівників.

Теоретичні відомості

З метою підтримки освітнього процесу, створення інтерактивних ігрових додатків можна використовувати безкоштовний сервіс **LearningApps** (<https://learningapps.org>), який пропонує технологія Веб 2.0.

Сайт LearningApps.org – це наукова розробка Центру ІТ-ресурсів (Zentrum für Bildungsinformatik) з Педагогічного коледжу Берна у партнерстві з німецькими університетами Майнца і Циттау. Програма була розроблена з метою сприяння створення викладачами інтерактивних модулів, інтегрованих в навчальний курс, і тепер успішно використовується не тільки в

освітньому середовищі, але й серед бібліотекарів, соціальних педагогів/працівників, психологів тощо.

Перевагами сервісу LearningApps.org виступає привабливий інтерфейс з переважаючим білим фоном, на якому виграють яскраві кольори зображень, проста іконографія, зрозуміла навігація, мобільність, інтеграція з іншими сайтами та, що не менш важливо, сайт доступний українською мовою. Сервіс має цінність й тому, що можна експортувати створені ресурси і завантажувати в форматі SCORM (Sharable Content Object Reference Model – стандарт, розроблений для систем дистанційного навчання).

Додаток також дозволяє використовувати існуючі ресурси, розміщені користувачами як моделі (дуже корисна функція, яка дозволяє економити час при створенні нових ресурсів).

Ще одна особливість програми – можливість створювати робочі групи, кожна з яких має пароль доступу. Таким чином, сервіс одночасно може використовувати декілька груп користувачів, наприклад, під час проведення конкурсних бібліотечних заходів.

Кожний створений у додатку ресурс може бути використаний як самостійне завдання. Також можна тематично об'єднати окремі завдання різних видів. Інтерактивні ресурси створюються за допомогою шаблонів, але на етапі підготовки завдання кожний користувач може проявити винахідливість та творчі знахідки, які можуть бути безмежними, а в результаті органічно впишуться в ідеї різних за формами соціально-педагогічних заходів.

Мотивованим виступає миттєва перевірка виконаних завдань. Також сервіс надає можливість отримання коду для того, щоб інтерактивні завдання за бажанням були розміщені на сторінках сайтів або блогів студентів (викладачів, соціальних працівників).

Рекомендації для проведення майстер-класу. Необхідні навички роботи на комп'ютері та бажання навчитися створювати інтерактивні завдання.

Для проведення майстер-класу студенти повинні підготувати практичний матеріал для вікторини «Знайди пару»:

- питання та відповіді для вікторини у будь-якому текстовому редакторі;
- відповіді підібрати у вигляді зображень;
- відредагувати зображення у графічному редакторі з метою привабливості вікторини.

У процесі створення ресурсу можна також завантажувати зображення та відеофайли із бібліотеки Інтернету.

Студенти під час проведення майстер-класу пропонують за допомогою шаблону створити інтерактивну вікторину з розподілом визначення та відповіді «Знайти пару» з використанням тексту та графічних зображень.

Майстер-клас проходить в аудиторії за допомогою комп'ютера та екрану на сайті <http://learningapps.org/>.

Використовувати додаток одразу просто і доступно. Адреса сайту – <http://learningapps.org/> – співпадає з назвою сервісу [LearningApps.org](http://learningapps.org/). Сайт мультирегіональний, тому відкриється українською мовою, якщо необхідно обрати іншу мову, потрібно вибрати її із запропонованих у програмі.

Для створення облікового запису реєструємось без підтвердження (див. рис. 3.4).

Після реєстрації на сайті стають доступні такі закладки:

- пошук (для знаходження вправи за назвою);
- перегляд вправ (каталог всіх вправ на сайті, розбитих на категорії);
- створити вправу (можливість вибрати вид вправи зі списку, яку необхідно створити);

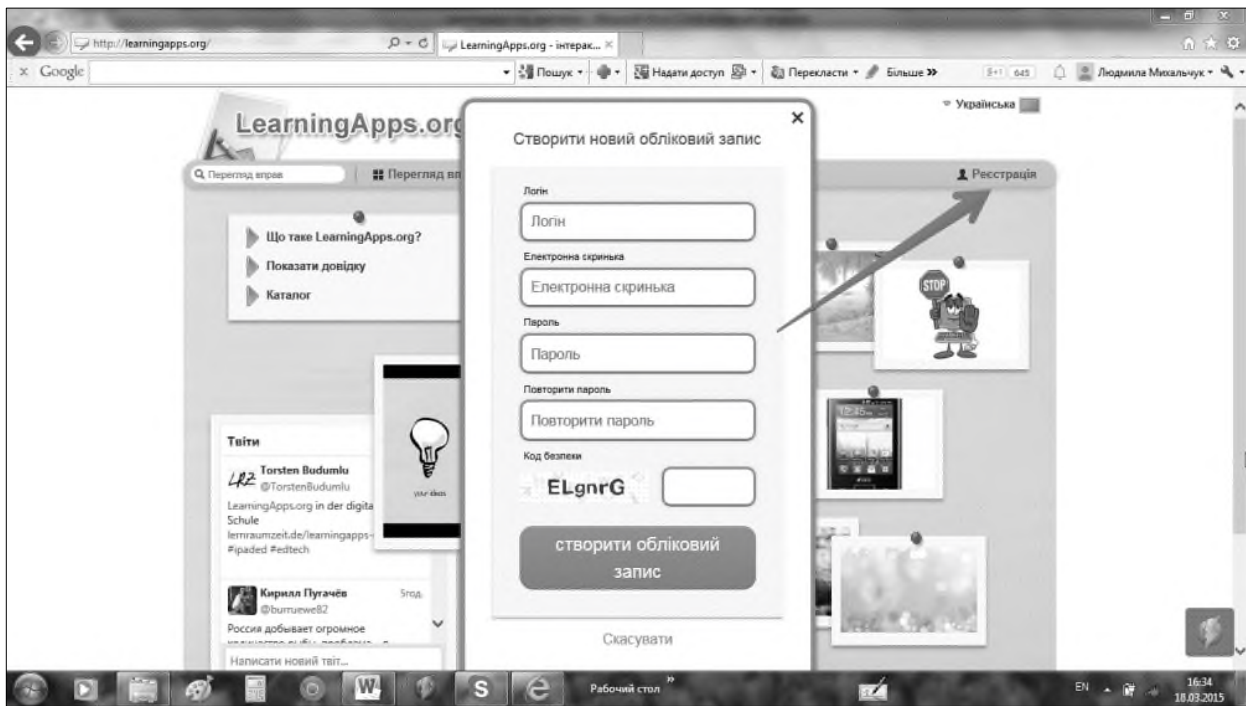

Рис. 3.4. Реєстрація на сайті

- мої вправи (каталог моїх вправ);
- мої класи (додавання користувачів для спільної роботи на сервері).

Налаштування аккаунта (додавання або зміна інформації про себе) (див. рис. 3.5).

За бажанням можна переглянути довідку про сервіс LearningApps.org та його розробників.

Заповнивши відповідні поля, натискаємо «Створити обліковий запис».

Переходимо до закладки «Створити вправу». Тут розміщено шаблони для створення нових вправ шляхом заповнення простих веб-форм. Усі вправи поділено на категорії: «Вибір», «Розподіл», «Послідовність», «Заповнення», «Онлайн-ігри» та «Інструменти». Вибираємо в категорії «Розподіл» вид вправи «Знайти пару». Нам пропонується переглянути приклад такого завдання із бібліотеки вправ або одразу можна перейти до опції «Створити» (див. рис. 3.6).

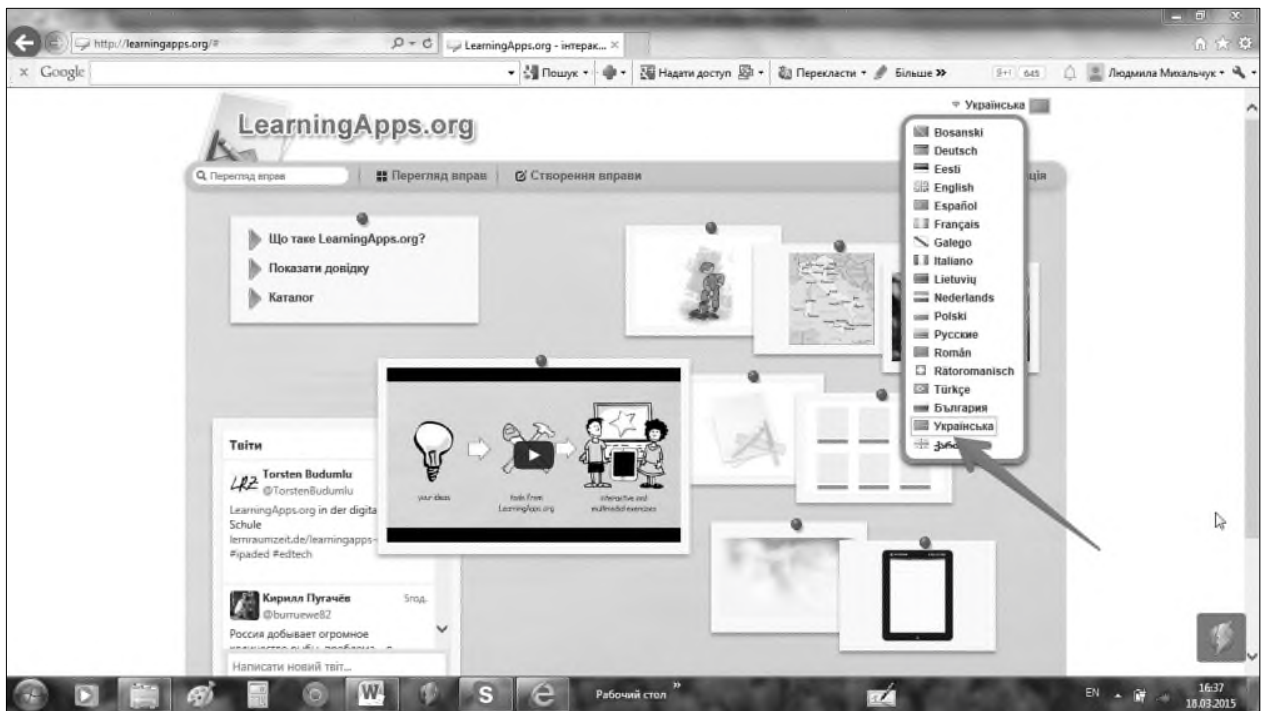

Рис. 3.5. Закладки, доступні користувачеві (після реєстрації)

У технології створення в додатку LearningApps.org інтерактивних завдань різних рівнів складності – вікторин, кросвордів, пазлів чи ігор – використовується майже однаковий алгоритм дій, які потрібно виконати:

1. Вводимо назву вправи.
2. Пишемо опис завдання цієї вправи, який показуватиметься при її запуску.

3. Створюємо пари: потрібно вказати два об'єкти, які відповідають одне одному – це може бути поєднання текстів, зображень, аудіо та відеороликів. За допомогою елементів шаблону копіюємо заздалегідь підготовлений текст. Зображення завантажуюмо з комп'ютера або із запропонованої бібліотеки Wikipedia та Flickr, можна скопіювати і вставити у поле завантаження й веб-адресу зображення. Для редагування

зображень і відео безпосередньо у додатку пропонуються опції (рис. 3.6).

Рис. 3.6. Робота із закладками

Кожна нова пара об'єктів додається опцією «Додати ще один елемент».

4. Для того, щоб ускладнити завдання, можна «Додати зайві елементи», які не належать до рішення.

5. Ставимо галочку біля опції «Складені пари зникають». Складені пари автоматично зникають, інакше потрібно скласти пари до того моменту, поки не знайдено всі правильні відповіді.

6. Пишемо текст зворотнього зв'язку, який з'явиться, коли правильне рішення буде знайдено. Наприклад, «Це правильна відповідь!».

7. Якщо потрібно, пишемо підказки про виконання вправи. Їх можна буде переглянути, клацнувши невеличкий значок у верхньому лівому куті. Це поле можна залишити порожнім.

8. Завершальний етап. Попередній перегляд. Для зручності можна перейти в повноекранний режим (кнопка в правому верхньому куті). Щоб вийти з повноекранного режиму, натискаємо на клавіатурі клавішу Esc.

9. Після перегляду вправи, можемо повернутися до редагування або зберегти вікторину (рис. 3.7).

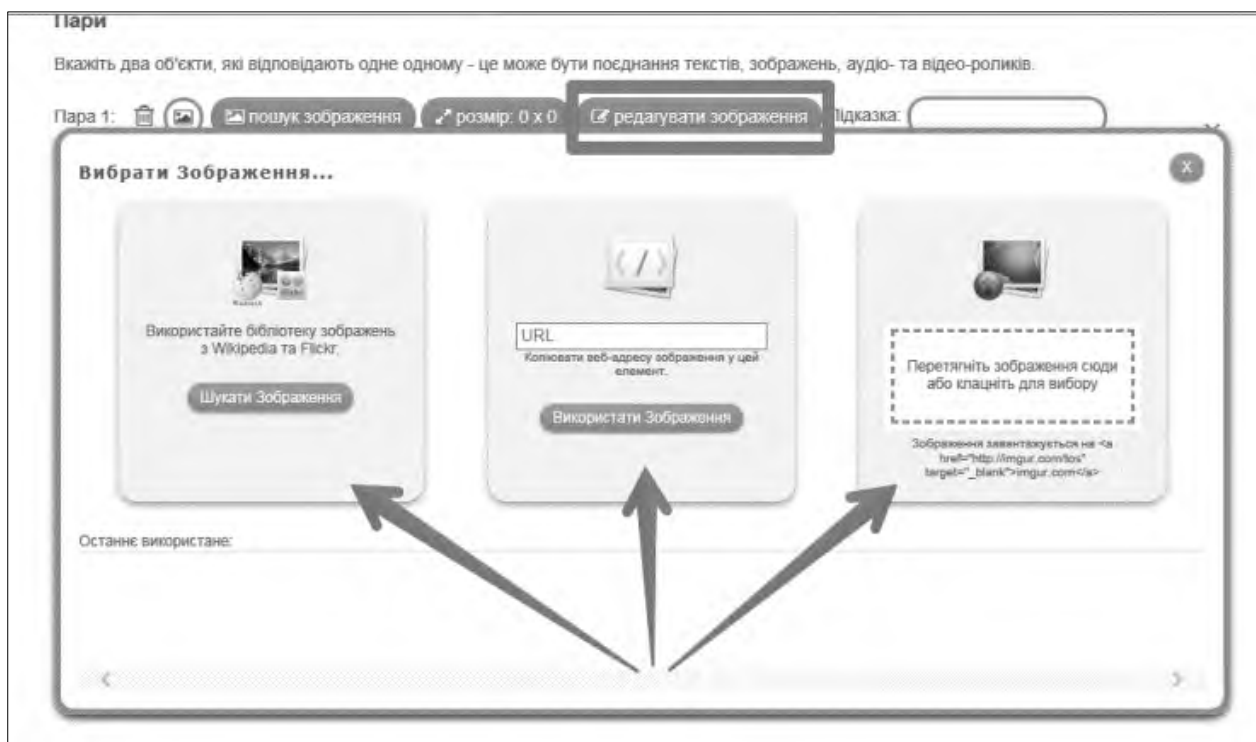

Рис. 3.7. Редагування

Ресурс створено і автоматично він має приватний доступ. Результат своєї роботи можна запропонувати іншим користувачам за допомогою опції «Публічні вправи». Потрібно заповнити запропоновану форму та, після відправки вправи, дочекатися відповіді розробника сервісу (15-20 хв.). Після перевірки прийде відповідь про можливість публікації, наприклад така: «Вашу вправу «Веб-словничок в картинках» успішно опубліковано! Вона стане доступною в каталозі для всіх користувачів, починаючи із завтрашнього дня».

Крім того, кожний ресурс, створений за допомогою сервісу LearningApps.org, має такі атрибути:

- про вправу (ім'я автора, категорія, оцінка Інтренет-користувачів, кількість переглядів)

– використати вправу (пряме посилання на ресурс, посилання на повноекранний перегляд, HTML-код для інтеграції на веб-сторінку, QR код) (рис. 3.8).

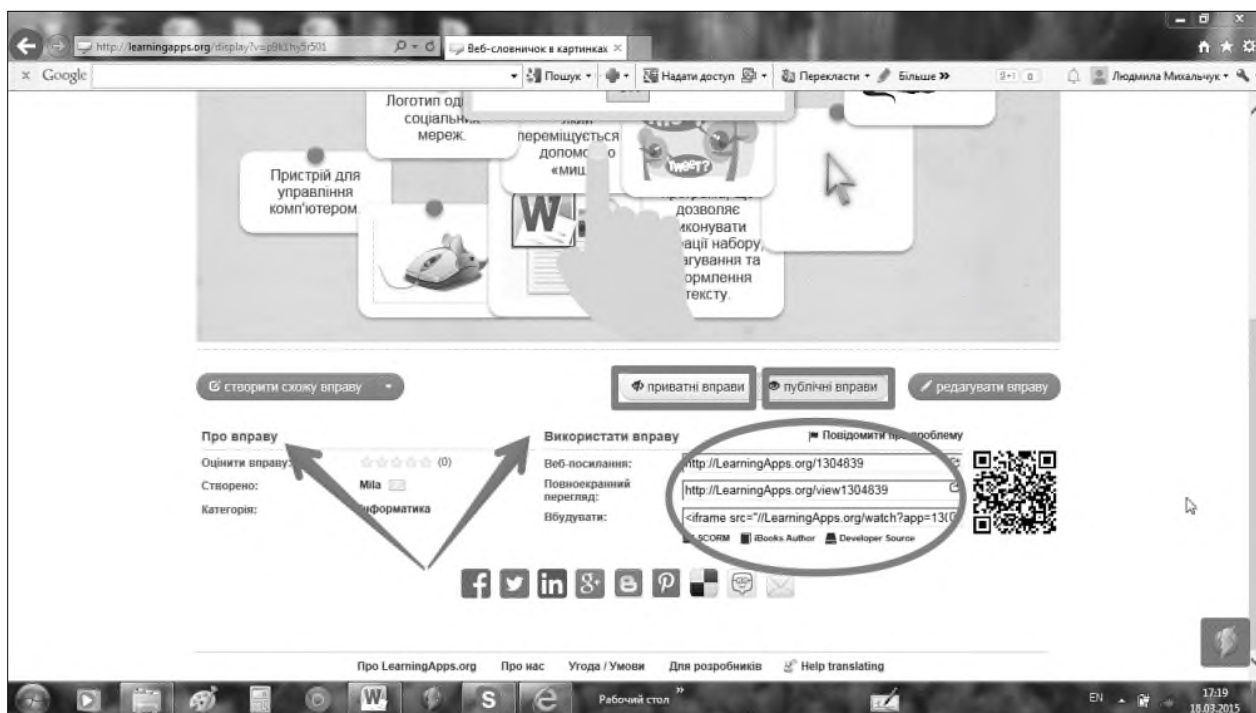

Рис. 3.8. Атрибути створеного ресурсу

Використовувати інтерактивний ресурс можна декількома способами.

Для створення посилання необхідно скопіювати адресу ресурсу в рядку «Веб-посилання» чи «Повноекранний перегляд».

Для того, щоб додати інтерактивний модуль на веб-сайт бібліотеки, необхідно скопіювати HTML-код, який знаходиться поряд з опцією «Вбудувати» та вставити його на сторінку в редакторі сайту, якщо сайт має функцію додавання HTML-коду, або через HTML-додаток.

Відповідно до сторінки сайту необхідно скорегувати розмір картинки, змінивши у коді значення 100% на інше, наприклад 75% (див. рис. 3.9).

```
<iframe src="//LearningApps.org/watch?app=1304839" style="border:0px; width:100%; height:500px" webkitallowfullscreen="true" mozallowfullscreen="true"></iframe>
```

Рис. 3.9. Коригування розміру картинки

Приклад застосування інтерактивної вікторини (<http://childlibr.org.ua/bezpechnij-internet.html>)

📖 Література:

Основна:

1. Информационная грамотность и медиаобразование : терминолог. слов. [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.mediagram.ru/dictionary/>. – Назва з екрана.
2. Соціальні сервіси Web 2.0 та персональне навчальне середовище [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PDFZy3H5WA4>

Додаткова:

1. Создание 3D презентации в Prezi.com [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=8nO-ittdCJc>
2. Слайд-шоу за 5 минут! Скачать программу [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=DbgwFjju3JQ>

3.4. Соціальні мережі: від минулого до сьогодення

ПЛАН

1. Передісторія мереж
 - 1.1. Перевага мережевих взаємодій
 - 1.2. Базові характеристики соціальних мереж
2. Популярність сайтів
3. Закордонні соціальні мережі
4. Українські соціальні мережі
5. Кількість публічних повідомлень й авторів

6. Щомісячна аудиторія соціальних мереж

Ключові слова та поняття: мережа, соціальна мережа, характеристика, класифікація, повідомлення, аудиторія мереж

1. Передісторія мереж. Систематичне дослідження соціальних мереж соціологами почалося в 1920-і і 30-і роки, пустивши коріння в 1960-і роки, швидко розвивалося в останні п'ять десятиліть. Серед робіт були численні приклади, що ілюструють різноманітну мозаїку характеристик, спільних для багатьох соціальних мереж, які класифікують їх способи вимірювання і опис, набір гіпотез і теорій про форму і впливи мереж. З метою розуміння сутності цих досліджень, розглянемо мережу, проаналізовану Джоном Паджеттом Кристофером Анселлі. Це мережа шлюбів, що уклалися між провідними родинами Флоренції в 1430-і роки. На рисунку 3.10 показані зв'язки між ключовими сім'ями Флоренції того часу, де зв'язок

Рис. 3.10. Флорентійські шлюби 15-го століття

означає одруження двох представників пов'язаних між собою сімей.

Як пояснюють дослідники, в цей період часу посилилася влада сім'ї Медичі (ключову роль відіграв Козімо де Медичі), яка по суті справи взяла під контроль бізнес і політику Флоренції. До цього Флоренція управлялася олігархією елітних сімей. Ключ до розуміння цього явища, на думку Паджетт і Анселлі, слід шукати в мережевій структурі. З урахуванням того, що подружні стосунки були ключем до передачі інформації, вигідним угодам і важливим політичним рішенням, Медичі займали набагато більш вигідне становище, ніж інші сім'ї – принаймні, за деякими параметрами посередництва або центрального положення. Політичний контроль, який здійснювався сім'єю Медичі, пояснювався розривами мереж всередині еліти, які усувалися виключно сім'єю Медичі. Слід підкреслити, що Медичі добилися такого особливого становища в мережі завдяки ретельному плануванню. Адже всі елітні шлюби, про які йдеться мова, організовувалися патріархами (або тими, хто їх заміняв) двох сімей. Шлюби всередині еліти сприймалися почасти з погляду політичних союзів. Таким чином, щоб зрозуміти, як ця, а не якась інша сім'я, піднеслася, важливо мати моделі стратегічного формування мережі.

Розглянемо приклад Числа Ердеша і співавторство наукових мереж (див. табл. 3.2). Ці мережі відстежують співпрацю між вченими. Зв'язок зображує співавторство статті протягом деякого періоду часу. У відомого математика Пауля Ердеша було багато співавторів, і в якості забави багато математиків (а також економістів) вирішили знайти найкоротший шлях від себе до Ердеша. Ці мережі самі по собі представляють науковий інтерес, оскільки повідомляють нам про те, як проводяться дослідження, і як може поширюватися інформація та інновації. Подібні дослідження сьогодні

проводяться в різних галузях, включаючи математику (Grossman і Ion, 1995 р.), de Castro і Grossman, 1999 р.), біологію та фізику (Newman, (2001-2002 pp.), економіку (Goyal, van der Leij і Moraga-González, 2003 р.). Різні статистичні дані цих досліджень дають деяке уявлення про мережеві структури.

Таблиця 3.2

Мережі співавторства

	Biology	Economics	Math	Physics
number of nodes	1520521	81217	253339	52909
avg. degree	15.5	1.7	3.9	9.3
avg. path length	4.9	9.5	7.6	6.2
diameter	24	29	27	20
clustering	.09	.16	.15	.45
% size largest component	.92	.41	.82	.85

1.1. Переваги мережевих взаємодій. Незважаючи на несумісність мереж за багатьма параметрами, середня довжина шляху і діаметри кожної з них цілком порівнянні. Більше того, вони значно меншого порядку, ніж кількість вузлів у мережі. Це аспект природи «малих світів» у соціальних мережах.

Головна роль мереж полягає в тому, що вони слугують провідниками інформації, а одна з найбільш широко документованих ролей соціальних мереж в економіці – організація зв'язків і контактів на ринках праці.

Різновиди мереж були вивчені різними дослідниками. Одна з праць, що вийшла з-під пера Майерса і Шульца (1951) була заснована на опитуванні працівників текстильної промисловості. Автори з'ясували, що 62% опитаних знайшли першу роботу через соціальні контакти і лише 23% працівників були взяті, так би мовити, «з вулиці». Решта 15% знайшли роботу через агентство з працевлаштування, рекламні оголошення та ін. Дослідження Рееса і Шульца (1970 р) показало, що таке процентне співвідношення характерно не

тільки для текстильної промисловості, а й для інших галузей. Наприклад, 37,3% складачів шрифтів у друкарні; 23,5 бухгалтерів; 73,8% комірників; 65,5% прибиральниць і 57,4% електриків також знайшли собі роботу за допомогою соціальних контактів. Більше того, роль соціальних контактів при пошуку роботи не змінюється залежно від національності та статі [1] і місця проживання в країні [2].

Роль соціальних мереж велика не тільки на ринках праці, але також і в інших областях. Наприклад, мережі і соціальні взаємодії відіграють велику роль у кримінальному світі, торгівлі, соціальному страхуванні, передачі хвороб, мовному та культурному розвитку, взаємодії фірм.

1.2. Базові характеристики соціальних мереж. *Малі світи.* Одним з найвпливовіших досліджень соціальних мереж був геніальний експеримент Стенлі Мілграма (1967 р) з «малими світами». С. Мілграм роздав буклети з інструкціями людям в одному місці (в теоретичному експерименті це був штат Небраска), поставивши перед ними завдання доставити буклет людині, яка знаходиться на великій відстані (на східному узбережжі). При цьому відправнику давалася інформація такого типу: ім'я людини, професія та місце проживання. Головне заключалось у відправці буклету тільки знайомим людям. Цей знайомий потім міг направити листа своєму знайомому, переслідуючи ту ж саму задачу в кінцевому підсумку доставити буклет цільовій особі. В процесі експерименту була зібрана інформація про весь ланцюжок, по якому пройшли буклети, включаючи демографічну інформацію про кожного із знайомих (ланок) у загальному маршруті. Зауважимо, що один з чотирьох буклетів доходив до кінцевого місця призначення.

Максимальне число ланок або зв'язків, через які проходив буклет, було одно 12, а середнє число дорівнювало 5! З

урахуванням того, що в цілому буклети не доходили найкоротшим шляхом від початкового відправника до мети (оскільки відправники часто не цілком розуміли, який шлях до кінцевої мети найбільш ефективний), ці показники були просто приголомшливими.

Спрощений розрахунок дає розуміння цього явища. Якщо у більшості людей у світі сотні знайомих, то, починаючи з даної особи, розмір мережі (з погляду числа людей, до яких доходила посилка) буде розширюватися на коефіцієнт близько ста, зведений у ступінь довжини шляху. Навряд чи потрібні величезні дороги, щоб така мережа зросла до розміру світового населення.

Високий ступінь кластеризації. Цікаво, що соціальні мережі мають невеликий діаметр і середню довжину шляху, але те ж саме притаманне і багатьом іншим мережам, включаючи транспортні, ЛЕП і нейронні (наприклад, Watts, 1999 р. і Newman, 2003 р.). Більш яскравою відмінною рисою соціальних мереж є їх кластеризація (проста, але потужна концепція, коріння якої сягає до праці Зіммеля (1908 р.). Він вперше досліджував тріади (зв'язки між трійками людей, які контактують один з одним). Соціальні мережі, зазвичай, мають значно більш високі коефіцієнти кластеризації, ніж могли б, якби зв'язки формувалися за допомогою незалежного випадкового процесу. Наприклад, Адамік (1999 р.) приходить до коефіцієнта кластеризації .11 для www, що можна порівняти з очікуваним коефіцієнтом кластеризації .0002 для випадково сформованої мережі (Бернуйі) з тією ж кількістю зв'язків.

Розподіл вузлів за числом зв'язків дає уявлення про варіації числа зв'язків у різних вузлах, а також про форму мережі. Чи володіє вона властивостями центральної осі зі спицями, тобто «структурою колеса», у якої є вузли з великою кількістю зв'язків та інші з дуже нечисленними зв'язками? Чи, може, зв'язки

розподілені більш рівномірно? Відстеження розподілу вузлів мережі по числу зв'язків може дуже корисним заняттям. Наприклад, ступень або число зв'язків вузлів в мережі шлюбів сімейства Медичі більш, ніж в два рази перевищує середнє значення (6 у порівнянні з 2,53) і в два рази перевищує серединну (медіанну) ступінь.

2. Популярність сайтів. У наш час власний сайт став невід'ємною частиною будь-якого бізнесу, будь то фірма або магазин. Сьогодні в інтернеті створити сайт може будь-яка людина, оскільки величезних знань не потрібно. Але з цією простотою прийшли і свої складності. Список сайтів став настільки великим, що просувати їх стало проблематично. Велика кількість відвідувачів приходить з пошуку, якщо сайт знаходиться в десятці перших і чим далі, тим менше користувачів. В цьому і полягає складність, адже сайтів мільйони. Конкуренція, як в реальності. Користувачів можна залучати і іншими способами, але, як правило для цього потрібно багато грошей на рекламу... Геніальною ідеєю із залучення великої кількості відвідувачів до себе на сайт стала ідея соціальної мережі, сенс якої полягає в тому, що люди спілкуючись в ній, запрошують приєднатися своїх друзів. Багатьом не вистачає спілкування в реальності або люди знаходяться на великій відстані один від одного, на цьому і засновані популярні соціальні мережі. За час свого розвитку вони стали для нас звичним явищем, тому що спілкуємося в них кожного дня. Для багатьох користувачів соціальні мережі стали незамінними в плані спілкування. Обмін повідомленнями відразу з декількома людьми стає звичним станом, без якого людина занурюється в самотність і смуток. Однак і перебування в просторі популярних соціальних мереж не робить людину щасливою, оскільки відсутнє справжнє спілкування, глибина, щирість.

3. Закордонні соціальні мережі. Facebook – рік заснування – 2004. Станом на травень 2011 р. в Facebook було зареєстровано понад 700 млн облікових записів.

«Google+» – соціальна мережа, яка дозволяє створювати кола спілкування, розміщувати записи та фотографії, ділитися ними з друзями, родичами, колегами та ін., спілкуватися в груповому чаті, проводити відеозустрічі, грати.

Найпопулярніша соціальна мережа в світі – Classmates (1995). Кількість учасників – близько 50 млн. «Коли вам перевалює за тридцять п'ять, – говорив CEO-менеджер проекту Майкл Шутцлер, – ви дивитеся в дзеркало заднього виду свого життя, і одного разу в голові у вас виникає думка: «Боже мій, як я тут опинився? І як там Гаррі? Я не розмовляв з ним 25 років».

Вирішити проблему «погляду в дзеркало заднього виду» покликана мережа, назва якої на російську перекладається, як «Однокласники», створена в місті Рентон, США. Сьогодні Classmates.com – одна з найбільших соціальних мереж в світі, яка об'єднує людей, які бажають знайти і підтримувати зв'язок з тими, з ким навчався, працював чи служив в армії. До послуг його членів можливість викладати фотографії, біографії, брати участь в обговореннях новин в стрічках своєї спільноти. Classmates.com вважається першою соціальною мережею Інтернету.

MySpace – рік заснування – 2003. «Онлайн-спільнота для спілкування з друзями ваших друзів» – так визначають призначення цієї соціальної мережі розробники. Учасники мережі можуть створювати власні спільноти за інтересами, вести блоги, розміщувати фото, музику, відеоматеріали. У січні 2008 р була запущена бета-версія російською мовою, проте вже в серпні 2009 року було оголошено про остаточне закриття російського підрозділу. Генеральний директор російського MySpace Олександр Туркот пояснив закриття категоричним небажанням

Руперта Мердока розвивати мережу в Росії. Проте, збережений російськомовний інтерфейс і профілі російських користувачів. Після 2009 р. втрачає свою популярність (з 5 місця в світі пересунулась на 72-е в 2011 р., кількість учасників мережі за цей час скоротилося з 80 до 30 млн). У квітні 2011 р вперше було оголошено про збитки в мережі.

Зростаюча мережа LinkedIn (2003) об'єднує більше 100 млн. професіоналів з 150 галузей виробництва. Користувачі мають у своєму розпорядженні інструменти для створення власного професійного портфолію, пошуку партнерів і клієнтів, розширення кола професійного спілкування.

Friendster (2002) – одна з найстаріших онлайн-соціальних мереж, що забезпечують пошук тих, «хто вам цікавий» і побудова соціальної мережі. В останні роки втрачає популярність. Число користувачів – 8,2 млн (червень 2010) з різних країн світу.

У 2015 році соціальні мережі були популярні у 85% користувачів Інтернету. Найбільшою популярністю користуються: Однокласники.ru, ВКонтакте, Мой Мир@mail.ru, Konnekt.com.ua, Naps.com.ua.

Серед тих, що набирають популярність – Socialface, SocialNet, Zine, Друзі, WEUA, Друккар, Всі тут, UkrFace.

Опитування, яке було проведено серед активних користувачів Інтернету у віці від 16 до 45 (і старше) років, показало, що найбільш часто відвідуваною є мережа Однокласники.ru (37,8%). Ядро користувачів даної соціальної мережі складають люди середнього віку (30-44) року, а найбільш частими відвідувачами є жінки.

Однією з популярних соціальних мереж на пострадянському просторі є Вконтакте (пошук однокурсників та однокласників) – найбільш відвідуваний ресурс в Росії та Україні. Створена (2006 р.) Павлом Дуровим (з недавнього часу

реєстрація всім бажаючим закрита, стати учасником мережі можна тільки в тому випадку, якщо на сайті вже зареєстрований хтось один з друзів, і він надішле вам запрошення на мобільний телефон). Їй віддають перевагу близько 29% інтернет-користувачів; ядро користувачів даної соціальної мережі становить молодь (16-29 років).

Однокласники – соціальна мережа, спрямована на пошук однокласників, старих друзів з можливістю завжди залишатися з ними на зв'язку. Для реєстрації потрібно ввести свій номер мобільного телефону.

Проект Мой Мир@mail.ru займає третє за популярністю місце, а основними відвідувачами є користувачі у віці від 45 і старше. Близько 55% користувачів відвідують соціальні мережі щодня, а близько 31% активних користувачів Інтернету роблять це кілька разів на тиждень. Мой мир@Mail.ru – соціальна мережа, бета-тестування якої почалося в травні 2007 року, була задумана для об'єднання контенту інших сервісів порталу Mail.ru (спочатку – Блогов@Mail.ru, Видео@Mail.Ru, Фото@Mail.Ru і Відповідей @ Mail.Ru) в єдиний інтерфейс. Про вихід сервісу з бети в серпні того ж року генеральний директор Mail.ru Д. Гришин повідомив користувачів в особистих повідомленнях у соціальній мережі. Після релізу «Мой мир» представив пошук однокласників, знайомих по ВНЗ, колег і друзів за інтересами при заповненні відповідних полів в обліковому запису користувача.

У 2007 році соціальна мережа представила мобільну WAP-версію, в 2008 – обмін миттєвими повідомленнями і подарунками, прослуховування музики, в 2010 – мікроблог, а в 2011 – схвалювати і коментувати новини інших користувачів. Вперше після запуску «Моего мира» дизайн був значно перероблений (2012 р.).

У 2015 році «Мой Мир» змінив позиціонування з сайту для пошуку знайомих до соціальної мережі, що будується на спілкуванні з людьми зі схожими смаками. Соціальна мережа переробила три основні тематичні вертикалі: музику, відео, ігри. У 2015 був перезапущений музичний сервіс.

Відмінна риса – можливість завантажувати спеціальний додаток і листуватися прямо з телефону або комп'ютера (аналог ICQ-пейдежра).

Мой круг – соціальна мережа для пошуку роботи і професійних кадрів. Перша в Рунеті соціальна мережа, створена в 2005 р. групою випускників МФТІ, МДУ та Російської економічної школи. Спочатку ресурс був задуманий як сайт для пошуку однокласників, однокурсників, пізніше був перепрофільований і в подальшому (27 березня 2007 р.) сервіс був куплений компанією Yandex. Сьогодні – це один із сервісів Яндекс, який продовжує власний розвиток під його опікою.

Соратники – пошук соратників по духу, можливість висловити свою думку з найгостріших і важливих тем.

Rambler Планета – соціальна мережа. Безліч відео- і аудіоматеріалів.

Мир тесен – соціальна мережа і пошуковий ресурс, які дозволяють відновити різного роду втрачені контакти.

Привет.ру – сайт про людей та інтереси. Спілкування, блоги, спільноти, відео.

RuSpace – російська соціальна мережа, аналог всесвітньо популярній американській соціальній мережі MySpace.

Gosu – ігрові соціальні мережі. Переважно MMORPG, але і для інших ігор теж є місце. Самомоделююча, досить унікальний контент, який створюють самі користувачі.

GameSport – соціальна мережа геймерів, ніякої особистої інформації, тільки улюблені письменники і поети.

Павутина професійних знайомств (Webby) – надає можливість своїм користувачам опублікувати власну візитку-презентацію і налагодити ділові контакти.

FiXX.RU – російський соціальний фотосет. «Найкраще місце для того, щоб поділитися фотками».

TooDoо – як пишуть автори сайту, «цей сайт – соціальна мережа «сайтофанатів», покликана об'єднати Рунет і дозволити кожному обмінюватися думкою зі своїми друзями з приводу улюблених (або нелюбимих) сайтів, знаходити нові цікаві сторінки, дізнатися «в обличчя» тих, хто читає ті ж сайти, заводити нові знайомства з цікавими людьми, наприклад з авторами улюблених сайтів».

Факультет.ру – соціальна мережа для студентів і випускників.

Spaces.ru – російська мережа для мобільних телефонів.

НаВиду – можливість познайомитися з новими людьми, спілкуватися з друзями та знайомими, створювати групи за інтересами, а також сторінки громадських місць і міст. Після проходження безкоштовної реєстрації доступними є більше 17 сервісів, інші можливості.

Первый национальный – соціальна мережа, що відкриває нові можливості в спілкуванні, освіті, роботі, покупках, подорожах.

«LiveLib» – соціальна мережа любителів книг – літературні огляди і рецензії; можливість створити особистий щоденник, додати відгук. Сервіс статистики: популярні книги, автори. Інформація про останні події та новинки книжкового світу. Форум.

4. Українські соціальні мережі. Найбільш поширеними цілями відвідування соціальних мереж є спілкування з друзями, пошук нових, завантаження і перегляд фотографій, а також

обмін інформацією на професійні теми, участь у різних Інтернет-спільнотах, знайомства з метою розширення ділових контактів, завантаження різного роду мультимедійних файлів.

Більшість інтернет-користувачів України відвідують соціальні мережі. Згідно з дослідженнями за 2015 рік, в Україні соціальні мережі відвідують близько 89% користувачів, що на 14% більше, ніж в попередньому.

Як і будь-яка країна, Україна має соціальні мережі власного виробництва, для об'єднання в них українських користувачів, а саме:

- uol.ua – соціальна мережа від українського веб-порталу online.ua – 60,5%;
- connect.ua – 51,0%;
- narod.i.ua – соціальна мережа від інтернет порталу i.ua – 62,9%;
- dnevnik.bigmir.net – соціальна мережа від сайту bigmir.net – 64,6%;
- tuse.ua – 64,8%;
- profeo.ua – 50,2%;
- friends.ua – 64,2%.

Жителі України, будучи активними користувачами соціальних мереж, в той же час відчувають деякі побоювання щодо конфіденційності особистих даних, конфіденційності листування, поширення комп'ютерних вірусів. Також, Інтернет-користувачам характерна невпевненість у тому, що спілкування відбувається саме з тією людиною, дані якої представлені на сайті. Найбільше за конфіденційність особистих даних переживає молодь.

Після подій 21 листопада 2013 – 22 листопада 2014 на Євромайдані з'явилася власна українська соціальна мережа ц.укр – аббревіатура словосполучення «Це Україна». Зовнішній вигляд інтерфейсу користувача даної мережі при першому ж погляді

вельми нагадує російську мережу, через яку так само пропонується здійснити вхід.

Або, наприклад, вже досить давно існує регіональна соціальна мережа для жителів Закарпаття та Карпатського регіону під назвою Сimbog.net, що в перекладі з місцевого діалекту означає «Друг». Дана мережа хоча і називається українською – насправді такою не є, оскільки створена в Росії, сервери так само розташовані, мережа теж не має української версії.

Слід також зазначити, що в українських соціальних мережах так само реєструються користувачі з інших країн. Середнє значення українських користувачів у соціальних мережах України становить 50% – 65%. На другому місці відвідувачі з Росії – до 20%. В основному, іноземними користувачами є українські іммігранти або тимчасово виїхали за кордон.

Основна мета використання соціальних мереж – це пошук старих і нових друзів, пошук однодумців, взаємообмін інформацією, яка цікавить, перегляд фотографій та інше.

De Research Group оцінює ринок соцмереж в розмірі 8,2 мільйона користувачів.

5. Кількість публічних повідомлень й авторів. Одним з ключових показників «життєвої активності» соціальної мережі є число користувачів, які «говорять», тобто відкрито виражають свою позицію публічними повідомленнями в соціальних медіа. Таких активних авторів в квітні 2015 року в Росії було близько 35 млн. чоловік, які згенерували майже 620 млн. повідомлень за місяць. Активні автори, що створюють публічний контент, роблять соціальні мережі актуальним індикатором суспільних настроїв, дозволяючи вловити «живі» суспільні проблеми з самого початку формування значущих трендів.

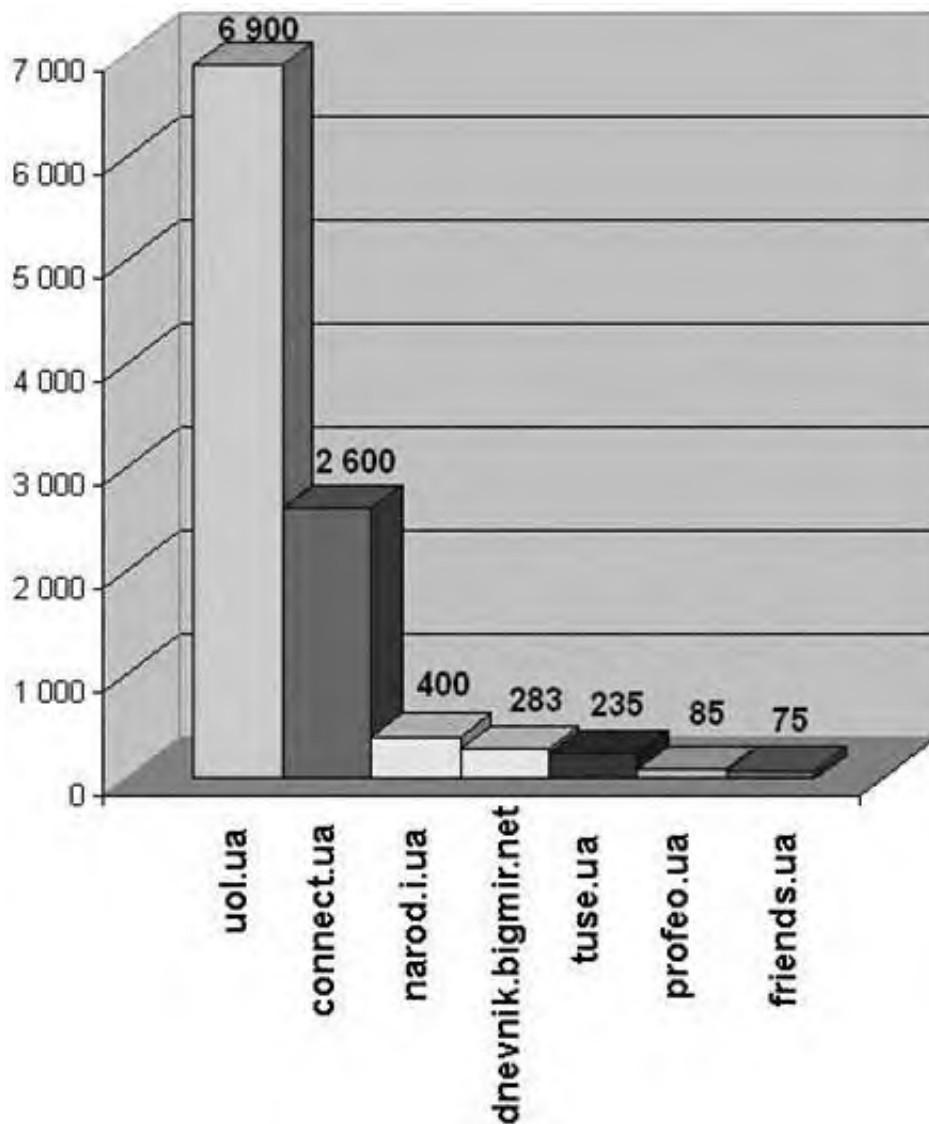
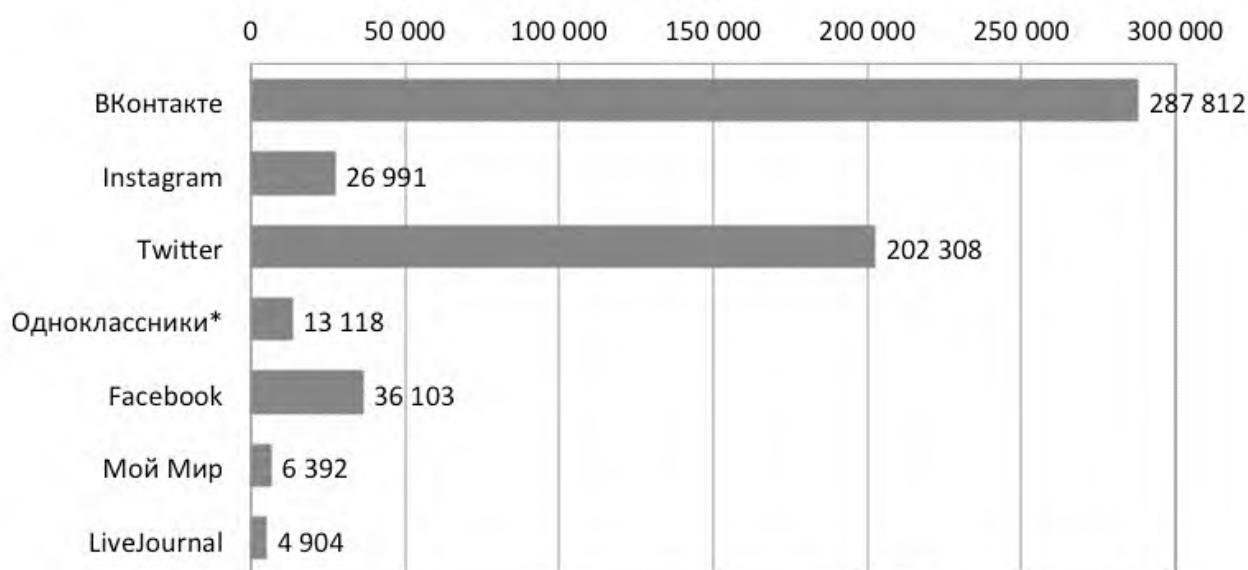

Рис. 3.10. Рейтинг соціальних мереж України за кількістю зареєстрованих користувачів (в тисячах)

За кількістю «пишучих» російських авторів лідує ВКонтакте, майже на порядок обганяючи конкурентів – 21,6 млн. унікальних авторів. У наступної на другому місці Instagram – всього 2,4 млн. авторів (зниження по відношенню до даних минулого півріччя склало 11%, передноворічна активність залишилася непереборною піковою висотою). Третє місце – Twitter – показав значне падіння (–24% до листопада 2014 г.). У квітні 2015 р зафіксовано всього 1,6 млн. чол.

Що стосується обсягу контенту, котрий щодня розміщується в соціальних мережах, то перше місце належить соціальній мережі ВКонтакте, на другому – Твіттер (див. рис. 3.12).

Brand Analytics, апрель 2015 г.

Рис 3.11. Кількість унікальних авторів за місяць

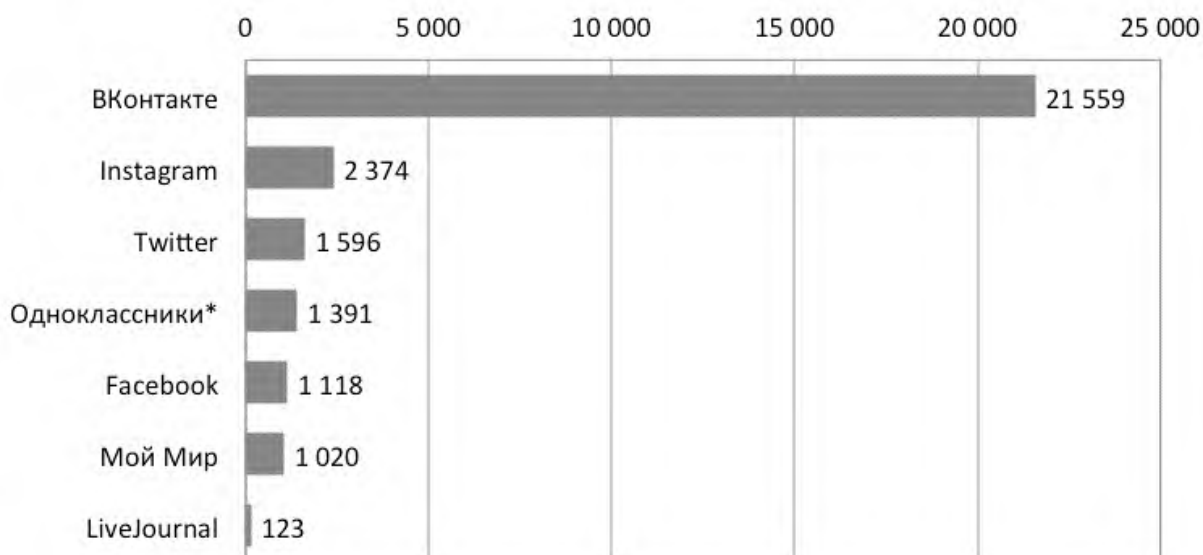
(*Дані наводяться на основі статистики ТОП-100.000 груп)

Варто зазначити, що порівняно з трендами зими, де панував Твіттер, навесні ВКонтакте взяв реванш, випередивши мікроблоги на 42%! Це пояснюється більшою універсальністю формату публікацій ВКонтакте – користувачі не тільки фіксують на своїх сторінках поточні настрої у формі коротких статусів (аналог твітів), але і пишуть докладні звіти з фотографіями і відео, діляться цікавими новинами і корисними порадами.

За рівнем залученості традиційно лідує Твіттер – на одного активного учасника в цій мережі доводиться кулеметна черга з 127 повідомлень на місяць. Друге місце – LiveJournal – відстає за цим показником більш ніж в 3 рази (в середньому, 40 повідомлень на автора): це якраз той випадок, коли кількість переходить в якість. Варто зазначити вибухове зростання залученості Facebook (триразове зростання порівняно із зимовими даними), який зайняв 3-є місце з 32 повідомленнями в

місяць на автора. Рівень залученості в інших соціальних мережах коливається від 13,4 (ВКонтакте) до 6,3 (Мой Мир) (рис. 3.13).

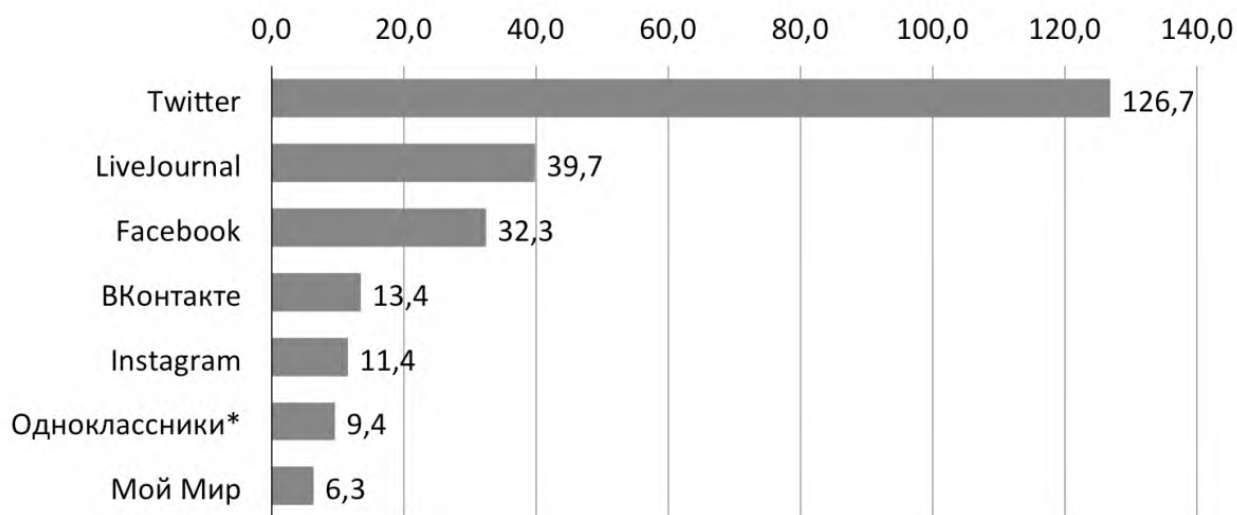
Середня кількість повідомлень на автора

Brand Analytics, апрель 2015 г.

Рис. 3.12. Середня кількість повідомлень на автора

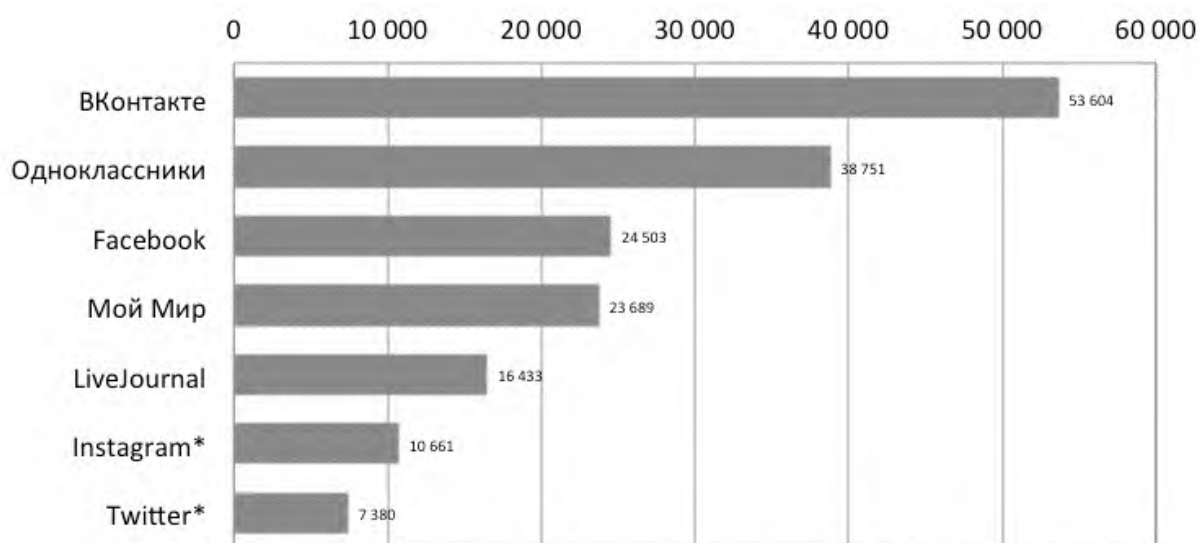
Кількість повідомлень за місяць, тис.

Brand Analytics, апрель 2015 г.

Рис. 3.13. Рівень залученості аудиторії

6. Щомісячна аудиторія соціальних мереж. За даними TNS, щомісячна аудиторія більшості соціальних мереж стабілізувалася. Так, аудиторія ВКонтакте зупинилася на 53,6 млн. чоловік, друге місце – у Однокласників (38,8 млн. Осіб). Аудиторія Facebook в квітні склала 24,5 млн. чол., близько до неї розташувався Мой Мир – 23,7 млн. чол., аудиторія Instagram в квітні склала 10,7 млн. чол. Twitter продемонстрував зниження в 13% – його аудиторія в квітні дорівнює 7,4 млн. чол. (див. рис. 3.14).

TNS Web Index, апрель 2015 г.

Рис. 3.14. Аудиторія за місяць, тис. чол. (Дані по Twitter і Instagram екстрапольовані, виходячи з аудиторії за день і частоти відвідувань в місяць)*

Щомісячна аудиторія* (дані по Twitter і Instagram екстрапольовані, виходячи з аудиторії за день і частоти відвідувань в місяць) – 53,6 млн осіб, 40% яких – 21,6 млн. – проявили публічну активність.

Гендерна структура авторів ВКонтакте досить стабільна, 41,9% авторів – чоловіки, частка жінок склала 58,1%.

📖 Література:

Основна:

1. Популярныe социальные сети в России. – [заголовок с экрана]. – [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://news-nsk.com/populyarnye-socialnye-seti-v-rossii.html>.
2. Тверезовська Н.Т. Роль і місце соціальних мереж у формуванні освітньо-інформаційного середовища аграрних університетів / Н.Т. Тверезовська, С.М. Мигович // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2012. – Вип. 175 (3). – С. 291-298.
3. Corcoran M., Datcher L., Duncan, Greg J. Information and Influence Networks in Labor Markets. Five Thousand American Families: Patterns of Economic Progress / Mary Corcoran, Linda Datcher, Greg J. Duncan. – Ann Arbor, MI: Institute for Social Research, University of Michigan, 1980.
4. Pellizzari M. Do Friends and Relatives Really Help in Getting a Good Job? / Michele Pellizzari. – Published by Centre for Economic Performance London School of Economics and Political Science Houghton Street: London WC2A 2AE, 2004.

Додаткова:

1. Аршинов В.И. Философские проблемы развития и применения нанотехнологий [Текст] / В.И. Аршинов, М.В. Лебедев // Философские науки. – 2008. – № 1. – С. 58-79.
2. Брун О.Е. Развитие теории социальной сети [Текст] / О.Е. Брун // Вестник МГИМО-Университет, 2011. – №1 (16). – С. 236-241.
3. Емелин В. Глобальная сеть и киберкультура. Ризома и Интернет [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://emeline.narod.ru/rhisome.htm>.
4. Кастельс М. Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе [Текст] / М. Кастельс. Перевод с англ. А. Матвеева. Под ред. В. Харитоновна. – Екатеринбург: У-Фактория, 2004. – 328 с.
5. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура [Текст] / М. Кастельс; пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. – М.: Гос. ун-т., Высш. шк. экономики, 2000. – 606 с.

6. Кравченко Т.А. Становление сетевой парадигмы в эпоху постнеклассической науки [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/intelekt/2010_8/Kravchen.pdf
7. Лобовікова О.О. Соціальні мережі як феномен інформаційного суспільства / О.О. Лобовікова, А.С. Мельніков // Вісник Львівського університету. Серія соціологічна, 2011. – Випуск 5. – С. 154–160.
8. Лукиных Т.Н. Аксиологический и идеологический статус сетевого общества в информационном социальном пространстве постановка проблемы / Т.Н. Лукиных, Л.В. Нургалева // Открытый междисциплинарный электронный журнал «Гуманитарная информатика». – Выпуск 3. – Социально-гуманитарные проблемы информатизации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://huminf.tsu.ru/e-jurnal/magazine/3/luk_nur.htm.
9. Назарчук А.В. Сетевое общество и его философское осмысление [Текст] / А.В. Назарчук // Вопросы философии. – 2008. – № 7. – С. 61-75.
10. Романенко О.В. Погляди сучасних зарубіжних дослідників на роль соціальних медіа в політичній комунікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal///Soc_Gum/Gileya/2012_62/Gileya62/P14_doc.pdf. – Заголовок з екрану.
11. Семенов И. Воля к идентичности: сопротивление и информационные технологии [Текст] / И. Семенов // Интернет и российское общество. – М.: Гендальф, 2002. – С. 48-69.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте історію виникнення мереж.
2. Назвіть переваги мережевих взаємодій.
3. Які різновидності мереж Вам знайомі?
4. Схарактеризуйте соціальні мережі.
5. Вкажіть базові характеристики соціальних мереж.

6. Дайте визначення кластеризації.
7. Від чого залежить популярність сайтів?
8. Назвіть найпопулярніші світові соціальні мережі.
9. Назвіть найпопулярніші українські соціальні мережі.
10. Що виступає одним з ключових показників «життєвої активності» соціальної мережі?
- 11.3 якою метою вираховується щомісячна аудиторія соціальних мереж?
12. У якій соціальній мережі найвищий рівень залученості аудиторії?

3.5. Інструменти інформаційних ресурсів у професійній діяльності соціального педагога

ПЛАН

1. Інструменти для комунікації
 - 1.1. Електронна пошта
 - 1.2. Вебінар
2. Ментальні карти як новації у навчанні
 - 2.1. Карти розуму: історія виникнення та розвитку
 - 2.2. Аналіз сервісів для створення ментальних карт
3. Сервіси для створення стрічок часу
4. Сервіси для створення віртуальних стін та плакатів
5. Сервіси для скрайбінгу

Ключові слова та поняття: комунікація; електронна пошта; вебінар; інтелект-карти; віртуальна стіна; пликат; скрайбінг

1. Інструменти для комунікації

1.1. Електронна пошта. Останні роки все більшої популярності набувають так звані хмарні технології або хмарні обчислення. І це не випадково, саме хмарні технології дозволяють отримати низку переваг для будь-якої діяльності.

Хмарні обчислення (англ. Cloud Computing) – це модель забезпечення повсюдного та зручного доступу на вимогу через мережу до спільного пулу обчислювальних ресурсів, що підлягають налаштуванню (наприклад, до комунікаційних мереж, серверів, засобів збереження даних, прикладних програм та сервісів), і які можуть бути оперативно надані та звільнені з мінімальними управлінськими затратами та зверненнями до провайдера. При використанні хмарних обчислень програмне забезпечення надається користувачеві як Інтернет-сервіс. Користувач має доступ до власних даних, але не може управляти і не повинен піклуватися про інфраструктуру, операційну систему і програмне забезпечення, з яким він працює. «Хмарою» метафорично називають Інтернет, який приховує всі технічні деталі.

Служба Office 365 є гарним прикладом використання хмарних технологій в професійній діяльності соціального педагога Ця платформа окрім безпечної електронної пошти пропонує безліч корисних продуктів. Наведемо деякі переваги використання електронної пошти Office 365:

- зручний, простий та зрозумілий інтерфейс;
- відсутність рекламних зображень, текстів, скритих посилань на сайти партнерів;
- швидке, просте налаштування нових облікових записів користувачів і груп електронної пошти;
- можливість відновлення видалених облікових записів протягом 30 днів;
- можливість використання оболонки PowerShell для створення користувацьких сценаріїв і автоматизації процесів;
- збереження повідомлень у сховищі на 1 ТБ для кожного користувача;

- зручне налаштування правил для папок вхідних повідомлень та інших сповіщень;
- блокування СПАМу з боку корпорації Microsoft;
- блокування зовнішніх джерел від надсилання електронної пошти до внутрішніх груп розсилки.

Електронну пошту у службі Office 365 можна застосовувати за допомогою веб-застосунку Microsoft Outlook Web App – веб-версії програми Microsoft Outlook. Таким чином доступ до своєї електронної скриньки можна мати із будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернету. Корисною є можливість відстеження електронної пошти і з інших облікових записів, таких як Gmail, підключивши їх до свого облікового запису Outlook Web App.

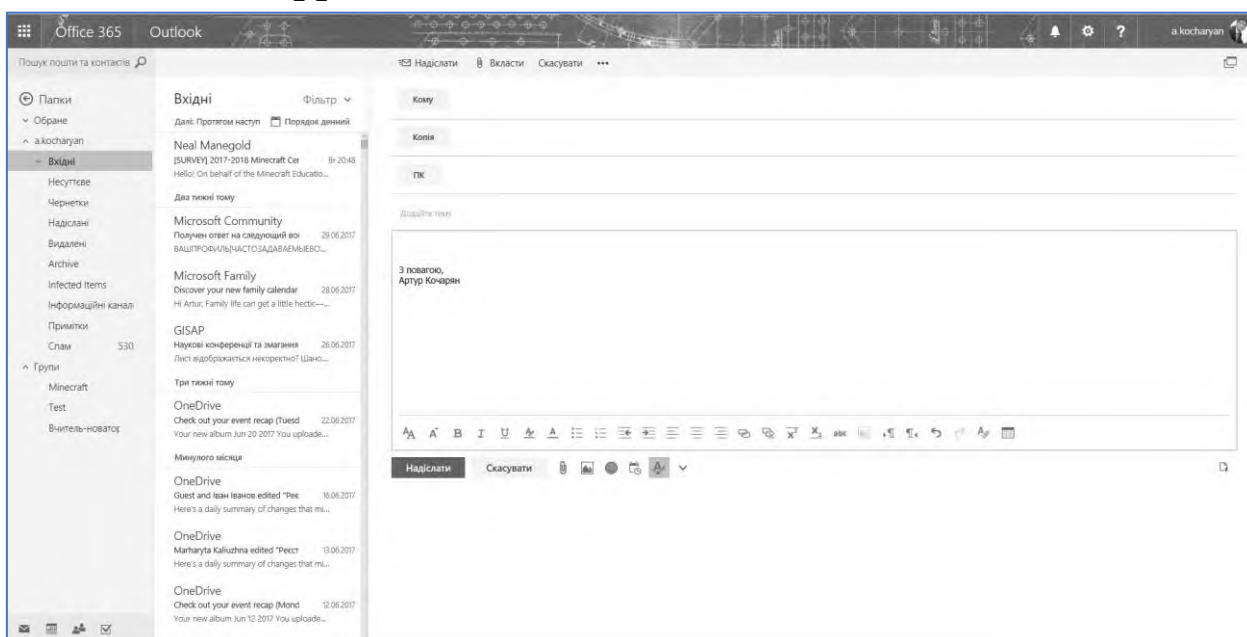

Рис. 3.15. Зовнішній вигляд інтерфейсу поштової скриньки Office 365

Увійти до поштової скриньки можна за допомогою будь-якого браузера, який підтримує HTML 3.2 та ECMA, включно з Internet Explorer, Mozilla Firefox, Chrome та іншими браузерами на комп'ютерах з операційними системами UNIX, Apple Macintosh або Microsoft Windows.

Поштову скриньку можна використовувати відразу після входу. Непотрібно змінювати жодних налаштувань або вмикати чи вимикати певний елемент, щоб почати надсилати й отримувати повідомлення електронної пошти.

Застосунок дає змогу виконувати такі завдання, як автоматична перевірка орфографії в повідомленнях електронної пошти перед їх надсиланням, додавання підпису до повідомлень, які надсилаються, і вибір шрифту за замовчуванням у повідомленнях.

Крім читання та надсилання повідомлень електронної пошти, їх також можна налаштовувати, наприклад додаючи вкладення, запитуючи сповіщення про прочитання або доставку повідомлення та додаючи категорії до повідомлення. Повідомлення можна впорядковувати за допомогою папок так само, як документи у файлової системі. Є можливість керування отриманими повідомленнями за допомогою правил сортування в різні папки.

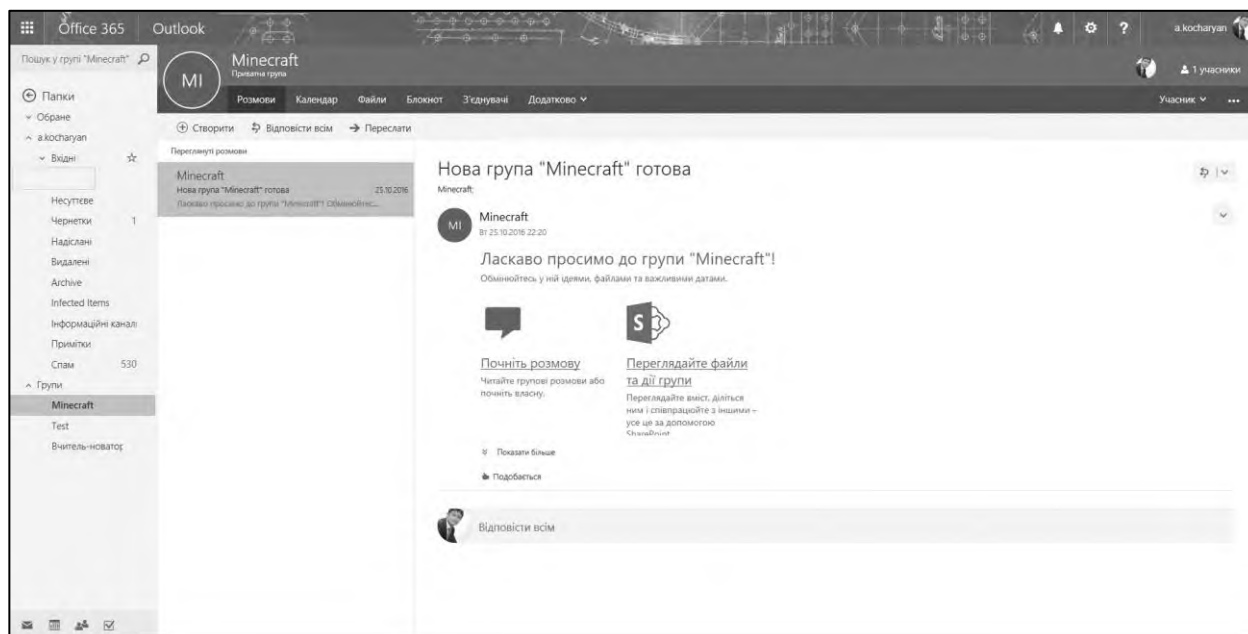

Рис. 3.16. Створення спільних груп в Office 365

Папка «**Контакти**» схожа на телефонну або адресну книгу, у якій містяться відомості про кожну особу або групу. Можна

створити контакт для зберігання відомостей про особу або підприємство, з яким потрібно спілкуватися.

Групи дають змогу створювати один запис, який містить кілька контактів. Повідомлення, надіслане групі, надходить кожному контакту групи. Завдяки хмарним технологіям є можливість імпортувати контакти з інших облікових записів електронної пошти.

Досить зручним є застосунок «Календарь» (див. рис. 3.17), якій буде корисним як для студентів, так і для викладачів. Календар схожий на настінний, проте має багато додаткових функцій. Додаючи зустріч у календар, її можна настроїти кількома способами, наприклад додати вкладення, вказати необмежену кількість подробиць, настроїти нагадування або створити повторювану зустріч, щоб вона автоматично регулярно додавалася до календаря.

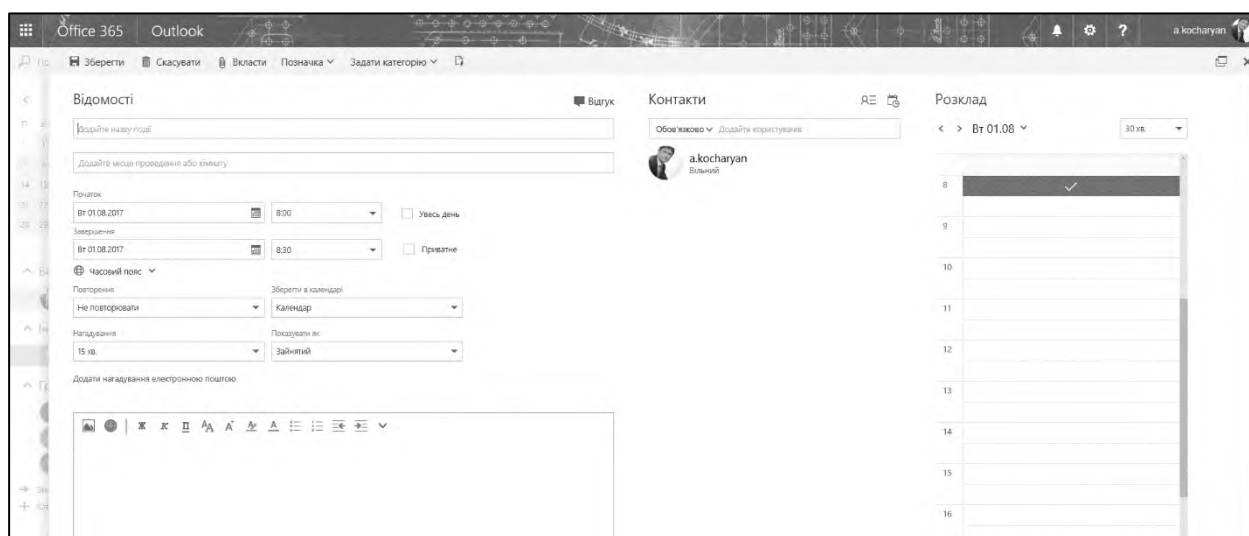

Рис. 3.17 Зовнішній вигляд календаря із відкритим вікном налаштування зустрічей

Крім створення зустрічей можна також організувати наради. Народа схожа на зустріч, але запрошення на неї надсилаються іншим людям. Кожна запрошена особа отримає повідомлення електронної пошти з відомостями про нараду. Залежно від служби електронної пошти запрошені можуть за

допомогою отриманого повідомлення додати нараду до свого календаря.

Після роботи з електронною поштою Office 365 з метою безпеки та збереження конфіденційності відомостей користувача потрібно клацнути **Вийти** на панелі інструментів і закрити всі вікна браузера. Вихід допомагає запобігти доступу інших користувачів до поштової скриньки з цього комп'ютера. Навіть якщо користувач планує продовжити роботу на комп'ютері, щоб відвідати інші веб-сайти, Таким чином, використовуючи електронну пошту Office 365 під час навчального процесу маємо такі переваги:

1. Зручний, простий, зрозумілий інтерфейс поштової скриньки. Викладачеві не потрібно перевчатись – користувачі працюють із вже знайомим інтерфейсом Microsoft Outlook.

2. Швидке та просте використання поштової скриньки – користуватись нею можна одразу після створення.

3. Відсутність рекламних текстів та зображень, захист від СПАМу. Відомості користувачів захищено на 5 різних рівнях: на рівні даних, на прикладному рівні, на рівні хоста, на мережному та фізичному рівнях. Розробники Office 365 заздалегідь проводять моніторинг із метою визначення невідомих потенційних загроз, передбачаючи зловмисну поведінку та відстежуючи нерегулярні події, що можуть указувати на загрози. Використовуючи поштову скриньку Office 365 навчальний заклад дотримується галузевих стандартів світового рівня, що підтверджують треті сторони. Office 365 – **перша** провідна загальнодоступна хмарна служба для підвищення ефективності бізнесу, у якій упроваджено широкий набір визначених у стандарті ISO 27001 можливостей для фізичного та логічного контролю, керування процесами й адміністрування. ISO27001 – це один із найкращих міжнародних стандартів інформаційної безпеки.

4. Сумісність із системою OneDrive. Використовуючи електронну пошту Office 365 користувач крім вище перелічених застосунків отримує безкоштовний доступ до документів OneDrive. Документи Office зберігатимуться у хмарі, не завантажуючи пам'ять шкільних комп'ютерів. Користувачі матимуть змогу використовувати, редагувати, надсилати, видаляти та надавати спільний (або вибірковий) доступ до своїх документів з будь-якого комп'ютера, якій є підключеним до Інтернету.

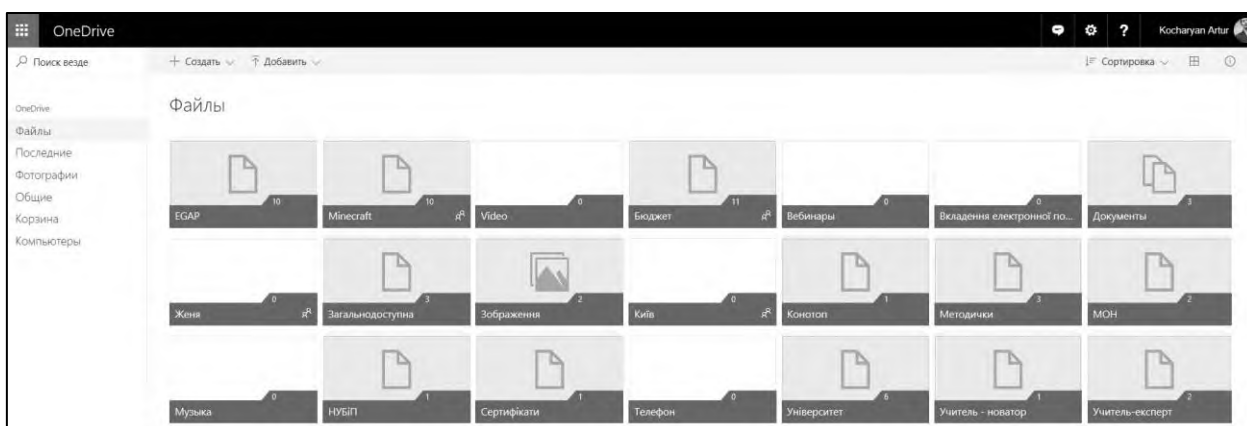

Рис. 3.18. Користування документами Office одразу з електронної скриньки Office 365

1.2. **Вебінар.** (англ. Webinar) – формат проведення семінарів, тренінгів та інших заходів за допомогою Інтернету. Для організації вебінару використовуються технології відео-конференції, інтернет-телефонії та ін. Дедалі більшого значення набувають вебінари саме у дистанційній освіті. Дана технологія дозволяє в повній мірі відтворити навчальний процес, використовуючи засоби відеотрансляції, спілкування, опитування та спільної роботи над певними документами. Вебінари в освіті – це віртуалізація навчального процесу за допомогою Інтернет-технологій.

Розглянемо організацію та проведення вебінарів з використанням програми Skype for business. Програма Skype for

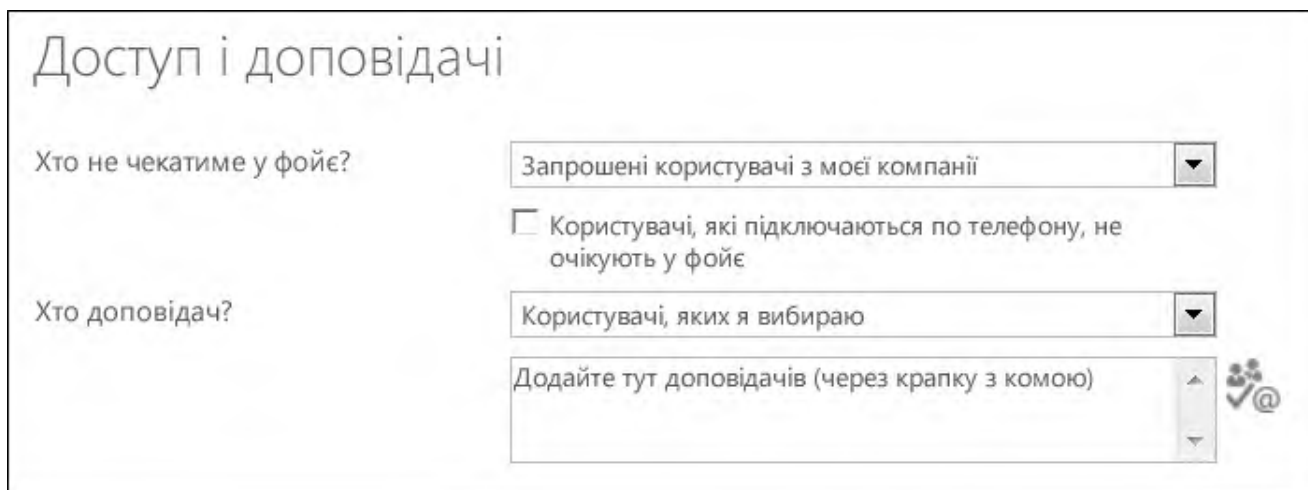
business входить до безкоштовного пакету Office 365 для навчального закладу та надає користувачам змогу безпечно спілкуватися звідусіль, де є підключення до Інтернету, і автоматично пристосовується до умов мережі. Програма полегшує спілкування завдяки узгодженому та знайомому інтерфейсу, доступному на комп'ютерах (ноутбуках, планшетах) з ОС Windows, а також смартфонах Windows Phone, iOS і Android. Програма об'єднує голосові та відеовиклики, конференції Skype for business, відомості про присутність і обмін миттєвими повідомленнями (IM) в одній легкій у використанні клієнтській програмі, що полегшує вибір різних форм спілкування й переключення між ними. Завантажити Skype for business можна з пакету Office 365, підписка за планом A2 є безкоштовною для навчальних закладів.

Створити майбутню он-лайн подію (нараду, конференцію, вебінар) можна двома способами:

1. За допомогою Outlook 2013. Це може бути настільна версія, інстальована на комп'ютера, або web версія, яка є доступною при підписці на пакет Office 365 за планом A2. Потрібно увійти в календар та обрати «Нова нарада Lync», вказавши назву, дату, час та електронні адреси учасників. Програма формує посилання, яке автоматично надсилається запрошеним учасникам, а також це посилання можна опублікувати в Інтернеті та всі бажаючі зможуть стати учасникам вебінару.

2. За допомогою Web-планувальник Skype for business. Це web-програма, яка використовується для створення нарад Skype for business, якщо немає програми Microsoft Outlook, або якщо операційна система – не Windows. За допомогою web-планувальника можна створювати нові та змінювати наявні наради, а також надсилати запрошення, використовуючи улюблену програму електронної пошти.

Налаштування вебінару (рис. 3.19) дозволяють правильно організувати процес підключення учасників. Так, під час створення он-лайн події можна визначити учасників, які будуть при переході за отриманим ними посиланням потрапляти на вебінар, або у фойє вебінару чекати модератора організатором.

Доступ і доповідачі

Хто не чекатиме у фойє?

Користувачі, які підключаються по телефону, не очікують у фойє

Хто доповідач?

Рис. 3.19. Загальні налаштування вебінару

Наступні параметри (табл. 3.3; 3.4) демонструють можливості приєднання учасників до вебінару.

Правильно організований вебінар дозволяє залучити достатню кількість учасників до обговорення в режимі он-лайн. Для участі у вебінарі в даному випадку не має потреби у встановленні додаткового програмного забезпечення, а сама участь є безкоштовною. Достатньо мати пристрій для виходу в Інтернет, оновлену версію браузера Internet Explorer та посилання на вебінар.

Після переходу за посиланням учасник потрапляє у віртуальну кімнату, яка має потужний педагогічний потенціал. Так, під час обговорення певної теми організатор має можливість демонструвати всім учасникам не тільки вміст своєї презентації, а й зображення зі свого робочого столу комп'ютера та демонструвати роботу в певних програмах.

Це ж саме можуть робити й учасники, право яким надав ор-

Можливості приєднання учасників до вебінару

Параметри доступу	Що відбувається	Рекомендовано для таких ситуацій
Лише організатор (заблоковано)	Організатор – це єдина особа, яка може брати участь у вебінарі без запрошення. Усі інші учасники повинні чекати, доки їх буде прийнято на нараду	Вебінар має високий рівень безпеки та в ньому використовується конфіденційні відомості.
Запрошені користувачі з навчального закладу	Лише запрошені користувачі можуть відразу приєднатися до вебінару. Усі інші учасники повинні чекати, доки їх буде прийнято до вебінару	Обговорюється конфіденційні відомості, і дозвіл на приєднання до вебінару необхідно надати лише певним користувачам.
Користувачі з навчального закладу	Будь-який співробітник навчального закладу може безпосередньо приєднатися до вебінару, навіть без запрошення	Зовнішні учасники не беруть участь у вебінарі, і конфіденційні відомості не обговорюється.
Усі, включно з тими, хто не належить до навчального закладу	Будь-хто, хто має доступ до посилання на вебінар, переходить безпосередньо до вебінару	Ви запрошуєте учасників поза межами навчального закладу та не обговорюєте конфіденційні відомості.

ганізатор під час вебінару (див. табл. 3.4). Одночасно організатор та всі учасники крім аудіоповідомлення можуть транслювати відео в режимі он-лайн. Додатково є можливість обговорення в окні чату.

Важливою педагогічною складовою в організації та проведенні вебінарів є інтерактивність та постійний взаємозв'язок з учасниками. Учасники мають бути активними діячами під час вебінару, а не пасивними слухачами.

Можливості приєднання учасників до вебінару

Параметри доповідача	Користувачі, які будуть доповідачами	Рекомендовано для таких ситуацій
Лише організатор	Організатор буде єдиними доповідачем.	Під час проведення презентацій, на яких учасники не повинні взаємодіяти із вмістом вебінару. Можна призначити додаткових доповідачів під час вебінару.
Користувачі з навчального закладу	Будь-який викладач матиме дозволи доповідача.	Підходить для проведення вільних вебінарів з учасниками групи, на яких усі користувачі можуть надавати спільний доступ і змінювати вміст.
Усі, включно з тими, хто не належить до навчального закладу (без обмежень)	Будь-який запрошений користувач матиме дозволи доповідача.	Використовуйте цей параметр, коли ви запросили зовнішніх учасників, які мають вести презентацію.
Вибрані користувачі	Ви та вибрані учасники.	Виберіть цей параметр, якщо доповідачами мають бути певні особи.

Інтерактивність вебінару може бути забезпечена кількома методами організації вебінару:

– он-лайн опитування учасників. На початку, під час вебінару та по його завершенню організатор проводить он-лайн опитування, під час якого всі учасники мають надати відповідь на одне або декілька запитань. Налаштування опитування можна зробити таким чином, аби результати були приховані від учасників чи, навпаки, були відкритими. Але в будь-якому випадку, ідентифікація відповідей з прізвищами учасників є доступною тільки для організатора. Таким чином, якщо учасник надає неправильну відповідь і результати є відкритими, то

прізвище учасника, якій надав неправильну відповідь може побачити лише організатор. За допомогою даного модулю організатор може досить легко та швидко зорієнтуватись щодо складу учасників, провести поверхневий зріз знань та постійно тримати учасників в активному діяльнісному стані;

– візуалізація обговорення з використанням презентації, демонстрації робочого столу комп'ютера та додатків. Під час вебінару організатор візуалізує свою доповідь за допомогою презентацій, зображень свого робочого столу та роботу в певних додатках. Аналогічно, учасники також мають можливість візуалізувати свою відповідь (доповідь під час вебінару) всім учасникам. Важливим моментом є можливість забезпечення постійного інтерактиву за допомогою елементів дошки. Так, під час презентації, доповідач може попросити учасників робити певні позначення на певних слайдах. Це можуть бути позначення на географічній карті, схемах, моделях, таблицях, зображеннях та ін.

Візуалізація вебінару може забезпечуватись і використанням елемента «Дошка». Даний елемент дозволяє учасникам спільно використовувати частину екрану, де можуть бути також розміщені слайди, зображення, схеми чи таблиці. Всі дії всіх учасників автоматично оновлюються. Ідентифікувати дії учасників може лише організатор вебінару;

– можливість конспектування змісту вебінару. Під час вебінару кожен учасник може користуватись заздалегідь підготовленими нотатками в OneNote або робити ці нотатки безпосередньо під час вебінару. Також є можливість робити ці нотатки одночасно всіма учасниками, дії яких будуть автоматично оновлюватись і будуть доступними в режимі он-лайн для спільного користування;

– обмін файлами під час спільної роботи (див. рис. 3.20). Іноді під час вебінару є необхідність поширити серед учасників

декілька файлів. Модуль «Вкладення» дозволяє це швидко зробити та зазначити певні рівні дозволів (для перегляду, для редагування);

– функція запису вебінару. Організатор вебінару має можливість записувати вебінар у форматі mp4, що дозволяє досить легко переглядати у більшості програвачах та опубліковувати в Інтернеті. Запис вебінару можна переглядати в будь який момент для повторного опанування матеріалу чи аналізу заняття.

Таким чином, організація навчальних занять з використанням вебінарів дозволяє отримати наступні переваги:

1. Для соціального педагога.

- немає потреби у фізичній присутності на семінарі.
- відсутність часових обмежень
- створення власного портфолію електронних освітніх ресурсів, бази освітніх вебінарів.
- широкий асортимент забезпечення інтерактивності вебінару, можливість контролю дій учасників протягом всього вебінару;
- легкість оновлення змісту.
- готовий електронний продукт, який є спільною діяльністю викладача та студента.
- безкоштовне використання платформи.

2. Для учасників (колеги, студентів, клієнтів, учнів).

- немає потреби у фізичній присутності на семінарі.
- відсутність часових обмежень
- створення бази освітніх вебінарів, переглянути які можна у будь-який час.
- можливість робити власні нотатки під час вебінару.

Переваги будуть можливими при умові наявності таких критеріїв:

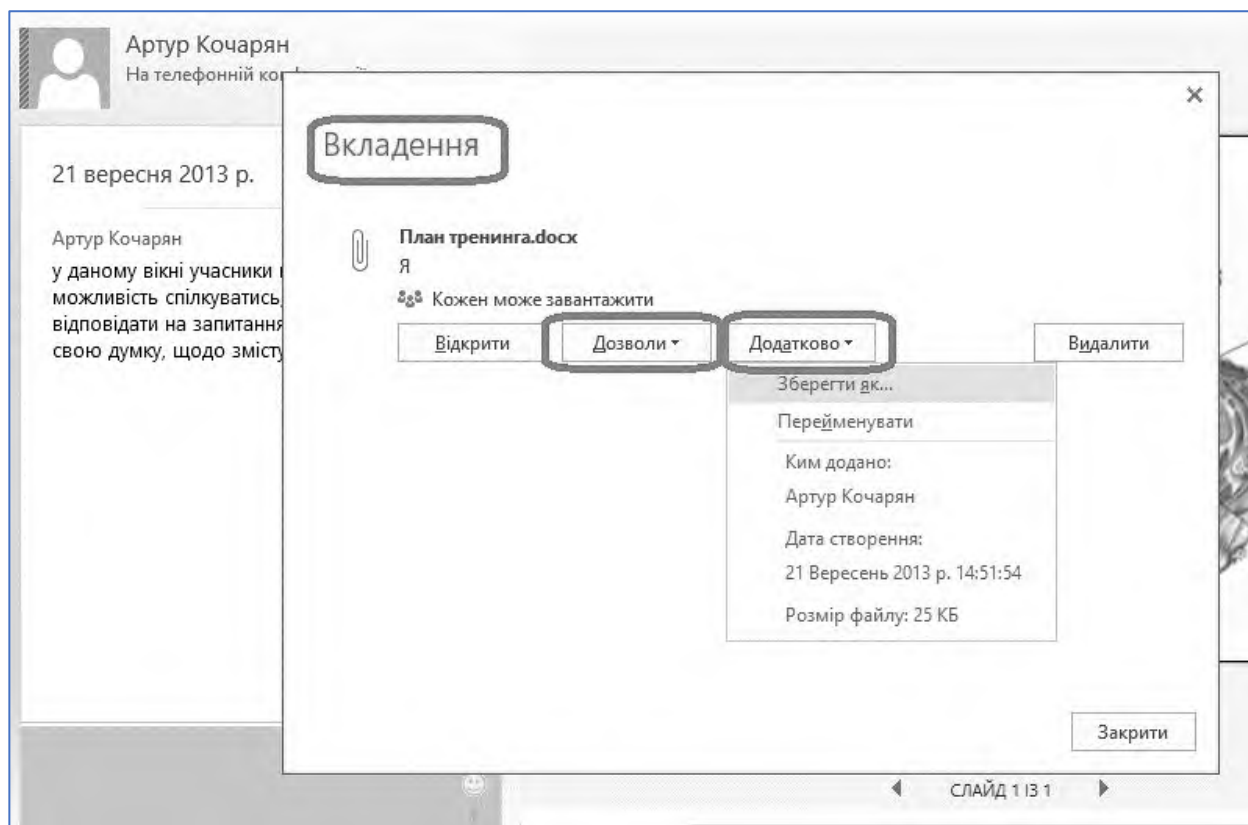

Рис 3.20. Обмін файлів під час вебінару

1. До початку вебінару організатор має:
 - визначити мету та завдання вебінару;
 - розробити візуальні дидактичні засоби (презентації, зображення, схеми, тощо).
 - створити подію в календарі та поширити серед учасників посилання на вебінар.
 - створити опитувальники та завантажити розроблені візуальні дидактичні матеріали.
 - за 10 хвилин до початку вебінару увійти за посиланням в кімнату вебінару та надати відповіді на можливі організаційні питання.
2. Під час вебінару:
 - в разі відеотрансляції переконатись і естетичності зображення та загального фону позаду організатора, відсутності сторонніх шумів.

- кожні 5-10 хвилин підтримувати та стимулювати активність учасників за допомогою обговорення у вікні чату, голосового обговорення, опитування, візуалізації всіма учасникам на екрані;
- по завершенню вебінару провести заключне опитування та зробити узагальнення із візуалізацією на 1-2 слайди.
- повідомити учасникам місце розташування запису вебінару.

Підсумовуючи, варто зазначити, що дистанційні технології будуть і надалі активно інтегруватись у навчальний процес та впливати на його зміст і форми діяльності. Використання вебінарів в навчальному процесі на сьогоднішній день є одним з найдієвіших інструментів дистанційних технологій навчання. А організація вебінарів на платформі Skype for business є економічно ґрунтованою та вдалою на сьогоднішній день: для участі у вебінарі студенту потрібно мати будь який пристрій (комп'ютер, ноутбук, планшет, смартфон) з можливістю виходу в Інтернет.

2. Ментальні карти як новації у навчанні

Майбутнє за тими, хто мислить!

А.Г. Войтов

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення всіх сфер його соціального і духовного життя потребує якісно нового рівня освіти, який відповідав би міжнародним стандартам. Особливо це стосується вищої освіти. З активним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, активно розвивається й освіта. Головним завданням педагога є вибір різноманітних прийомів, форм і засобів представлення навчального матеріалу. Адже головне – зацікавити студента,

змусити його самостійно досліджувати певну галузь, вивчати для себе щось нове, тощо.

Для того, щоб краще і цікавіше донести до студентів навчальний матеріал, педагоги використовують сучасні інформаційні технології. Нині, одним з найцікавіших способів подачі навчального матеріалу, а також систематизації самостійної роботи студента є, так звані, ментальні карти.

Питання використання ментальних карт у навчальному процесі відображено у працях: Т. Б'юзена, Б. Санто, В. Хартмана, Б. Твісса, Р. Фостера, Й. Шумпетера та ін.

Завдання, які вирішуються за допомогою ментальних карт (синонімами даного поняття є: карти знань, інтелектуальні карти, карти пам'яті, карти розуму) – максимально оптимізувати і структурувати новий матеріал, зробити його більш наочнішим і зрозумілішим.

Часто, розв'язуючи якесь завдання, людина малює на аркуші різні схеми. Розроблені сервіси для створення карт знань допомагають створювати такі схеми в електронному вигляді, оскільки це набагато ефективніше, ніж малювання на аркуші.

Вважається, що такий метод візуалізації інформації вперше застосував філософ Порфирій Тирський ще в III ст. н. е., намагаючись краще зрозуміти концепції Аристотеля. Ґрунтовні сучасні розробки в цьому напрямі належать до 60-х років XX ст. [12, с. 69].

Зазвичай для запису своїх думок або ідей люди використовують текстовий опис, списки, таблиці або схеми. З одного боку, це дозволяє відобразити на папері свої думки, але коли їх багато, то виділити щось суттєве, тому що здійснити структурування інформації не завжди легко. При цьому інтерес до написаного може пропасти, а ідея не буде втілена в життя. Отже, головною умовою розкриття потенціалу креативності виступає створення простору життєтворчості, насиченого

різноманітними новаціями. Протягом останніх років зростає об'єм інформації та вимоги до якості її засвоєння. Тому з'являється потреба в застосуванні методу «згортання» великих блоків інформації до найголовніших понять. Зміни в суспільстві спонукають шукати інновації. При цьому саме карти знань можуть стати мотиватором до більш інтенсивного навчання, а також заміною текстових конспектів.

Карти знань (англ. Mind map) – це схеми, які наочно подають різні завдання, тези, взаємопов'язані та об'єднані якоюсь спільною ідеєю; спосіб зображення процесу мислення за допомогою схем, діаграм.

Майндмепінг (англ. mindmapping) – це зручна і ефективна техніка візуального, ієрархічного та асоціативного мислення.

Перш ніж розглядати ментальні карти, звернемося до походження цього слова. Чому саме карти? Звернувшись до етимології слова, знаходимо його корені в польській або німецькій (Kárte) мові, запозичено з французької чи італійської; франц. carte, іт. carta «папір; карта; документ» походять від лат. carta (charta) «папір; лист; документ; книга», що відбиває гр. χάρτης «папірусна карта», яке вважається запозиченням з єгипетської мови [4]. У словнику іноземних слів знайдемо такі тлумачення: 1) Умовне зменшене загальне зображення земної поверхні, її частини або окремих країн світу. 2) Певним способом складений документ, де подаються спеціальні відомості у вигляді коротких записів, схем, графіків та ін. 3) Невеликий аркуш твердого паперу із зображенням умовних фігур або значків чотирьох мастей; набір (колода) гральних карт. 4) Чотирикутний візерунок, малюнок на тканині, одязі. 5) діал. Меню. 6) Аркуш паперу або сторінка книжки. 7) діал. Лист, офіційний документ [3].

Повертаючись до першого визначення можна констатувати складання географічних карт первісними людьми за багато тисяч

років до нашої ери, які дуже добре знали і вміли орієнтуватися в оточуючому їх світі, зображали місцевість на корі дерева, піску, шкірі, бивні мамонта тощо. На цих картографічних зображеннях позначалися місця стоянок, полювання, маршрути кочівель.

З появою землеробства виникла потреба у більш точних рисунках, планах, які б добре передавали характер місцевості.

В античні часи, коли стародавні греки виміряли розміри Землі, з'явилася карта світу Клавдія Птолемея, на якій вперше була використана градусна сітка (паралелі і меридіани). До цього часу, а саме II століття нашої ери, ще ніхто подібних карт не складав.

У середньовічні часи досягнення античних картографів були забуті. Карти склалися примітивні і відображали тодішні уявлення людей про світ.

З розвитком мореплавства потреба в точних, грамотно складених картах зростала. У XIII – XIV століттях в Європі з'являється компас і морські навігаційні карти, які стали називатися портоланами. Їх особливістю є дуже детальне зображення берегової лінії та відсутність заповнення картографічною інформацією внутрішніх районів материків. І тільки в епоху великих географічних відкриттів склалися передумови для розвитку картографічної науки. Тоді з'явилися карти, складені в нових картографічних проекціях.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок про складання (малювання) карт за допомогою підручних предметів до моменту винаходу паперу. Інакше кажучи – це креслення на листку паперу.

Здійснимо аналіз третього визначення. Перші гральні карти з'явилися у Східній Азії [2]. У XII столітті вони згадуються у Кореї та Китаї. Один з найдавніших словників Чінг цзе Тунга датував походження першої китайської колоди 1120 роком. Існують і більш ранні згадування гри, в якій використовувалися

довгасті листи. Це – період правління в IX ст. Династії Тан (618–917 рр.). До появи паперових карт китайці та японці використовували плоскі довгасті таблички зі слонової кістки або дерева. Поширюючись у різних культурах колоди приймали різні форми і вид. В Індії грали круглими картами, які називалися Ганджіфа. У середньовічній Японії за часів сьогунату була поширена карткова гра Ута-Гарут, в якості колоди в якій використовувалися раковини мідій, що зображували сцени побуту, пори року, сцени віршів.

Поява ж гри в карти в Європі відноситься до XV ст. і збігається з появою в неї циган. За іншою версією загальна популярність карт, за свідченням єзуїта Менестрьє, приписується XIV сторіччю, коли один маловідомий живописець по імені Жікомін Грінгонер винайшов карти для розваг божевільного короля Франції Карла VI (1368–1422), що увійшов в історію під ім'ям Карла Божевільного. Карти нібито були єдиним засобом, котрий заспокоював хворого між нападами божевілля. А під час царювання Карла VII (1422–1461) вони були вдосконалені, отримавши свою теперішню назву. Тим не менше це все-таки гіпотеза, яка не підтверджується іншими даними, і деякі літописці відносять походження карт до XIII століття. Це припущення має історичне підґрунтя. Так, під час царювання Людовика Святого був виданий указ (1254 р.), який забороняв під страхом покарання батогом карткову гру у Франції. Італійський манускрипт 1299 р. також говорить про заборону гри в карти. У 1260 році в Німеччині заснований особливий цех фабрикантів і торговців гральних карт. Орден Калатрава (Calatrava) в 1331 р. заборонив гру в карти в Іспанії, і ця заборона була повторена в 1387 році Хуаном I, королем Кастилії. Про існування карт в Кастилії при королі Альфонсо XI говорить його указ (1332) про заборону карткових ігор. Є ще версія, що гральні карти були занесені в Європу сарацинами –

арабами. На її користь говорить документальна звістка про карти, що відноситься до 1379 року. У хроніці італійського міста під вказаною датою значиться: «... введена в Вітербо гра в карти, яка відбувається з країни Сарацинів і звана ними наїб». Однак на тих картах навряд чи малювалися людські фігури, як тепер, оскільки іслам забороняє правовірним робити зображення людей. Можливо, батьківщиною карт з малюнком сучасного типу є Італія. Їх найдавніший екземпляр, гравірований на міді, відноситься до 1485 р. Також є думка про більш раннє проникнення карт в Європу завдяки хрестовим походам на мусульманський Схід в 1096–1270 рр [2].

Який же висновок можна зробити з вищевикладеного? Це листки з малюнками. Що ж об'єднує ці всі визначення? Головним буде виступати листок (папір) з текстом або зображенням.

Таким чином: карта – 1) невеликий прямокутний шматок паперу, картону (писати на картках); 2) листок з надрукованим на ньому текстом, який свідчить про щось, що засвідчує право на що-небудь (візитна картка, продовольчі недержавні картки); 3) розм. фотографічний знімок (картка для паспорта); 4) лист або кілька скріплених разом аркушів з відомостями про стан здоров'я кого-небудь [4].

Саме виходячи з цих позицій психолог Тоні Бьюзен (Tony Buzan) і взяв таку назву. Переклад може бути різним: ментальні карти, карти-розуму, карти думок, інтелект-карти, карти пам'яті, майнд-мепі тощо, але ключовим буде залишатися слово «карта». При розробці своєї методики, що отримала світовий резонанс, автор спирався на постулат, в якому міститься твердження, що логічне мислення у людини формується на основі образного, і саме засвоєння логічних форм мислення було б неповноцінним без фундаменту у вигляді розвинених образних форм. І справді, навіть в самих абстрактних видах діяльності людини, пов'язаних

з необхідністю послідовного, строго логічного мислення (наприклад, в роботі вченого) величезну роль грає використання образів. Наочні просторові моделі, в яких відображається зв'язок і відносини речей, виступають у вигляді різного роду схем, креслень, карт, графіків, об'ємних моделей, що передають взаємозв'язок тих чи інших об'єктів. Запропонована Тоні Бьюзеном методика створення ментальних карт – зручна техніка для представлення процесу мислення або структурування інформації у візуальній формі. Ментальні карти також можуть надати допомогу при вирішенні різноманітних завдань і проблем через візуалізацію інформації. Одним словом, ця методика являє собою крок вперед на шляху від одновимірного лінійного логічного мислення (причина – наслідок) до багатовимірного мислення. Цілі створення карт можуть бути самими різними: прояснення для себе будь-якого питання, збір інформації, прийняття рішення, запам'ятовування складного матеріалу, передача знань учням або колегам та ін.

Якщо ж прослідкувати історичний розвиток ментальних карт, то поняття терміну «Інтелект-карта» або «Карта знань» було закладено Девідом Осубелом, а пізніше розвинуте у працях Джозефа Новака та Тоні Б'юзена.

Деякі дослідники [20, с. 418] ототожнюють карту розуму з діаграмами зв'язків і це на вважається помилкою. Адже графічні методи запису знань і систем моделювання протягом століть використовувалися в методиках навчання, мозковому штурмі, запам'ятовуванні, візуальному мисленні для вирішення проблем, що виникають в процесі діяльності педагогів, інженерів, психологів, представників багатьох інших спеціальностей. Одні з найбільш ранніх прикладів таких графічних записів, а саме концепція категорій філософії Аристотеля, була розроблена філософом III ст. н. е. Порфирієм із Тірос. Подібну методику використовував і філософ Раймунд Луллій (1235-1315). Діаграма

зв'язків – інструмент, що дозволяє виявити логічні зв'язки між основною ідеєю, проблемою або різними даними [16]. З метою опису процесу навчання людини, в кінці 50-х років ХХ століття були розроблені семантичні мережі. В подальшому, на початку 60-х, ця теорія отримала свій розвиток завдяки роботам Аллана Коллінза і Росса Куїлліана. Перший варіант моделі діаграми зв'язків був запропонований Пітером Пін-Шен Ченом (1976 р.) [1]. Надалі багатьма авторами були розроблені свої варіанти подібних моделей (нотація Мартіна, нотація IDEF1X, нотація Баркера та ін.). Крім того, різні програмні засоби, що реалізують одну й ту ж проблему, можуть відрізнятися своїми можливостями. По суті, всі варіанти діаграм зв'язків виходять з однієї ідеї – малюнок завжди наочніше текстового опису. Всі такі діаграми використовують графічне зображення сутностей предметної області, їх властивостей (атрибутів), і взаємозв'язків між сутностями (див. рис. 3.21, 3.22).

Як видно з рисунків, перший більш складний і заплутаний, оскільки намальований за допомогою вставки фігур в програмі MS Word, другий зроблений за допомогою ментальної карти. Завданням цього інструменту управління є встановлення відповідності основних причин, які потребують вирішення.

Саме діаграма зв'язків забезпечує розгляд складно заплутаної проблеми в процесі організації виконання таких функцій:

- осмислення поганого результату як проблеми і, отже, пошук причини, що викликає цю проблему;
- встановлення безпосередніх зв'язків між явищем і його причиною і, отже, досягнення структури проблеми;
- розробка засобів для досягнення мети.

Таким чином, діаграма зв'язків виступає логічним інструментом. Британський письменник і автор книг з популярної психології Тоні Бьюзен стверджує, що саме він є ви-

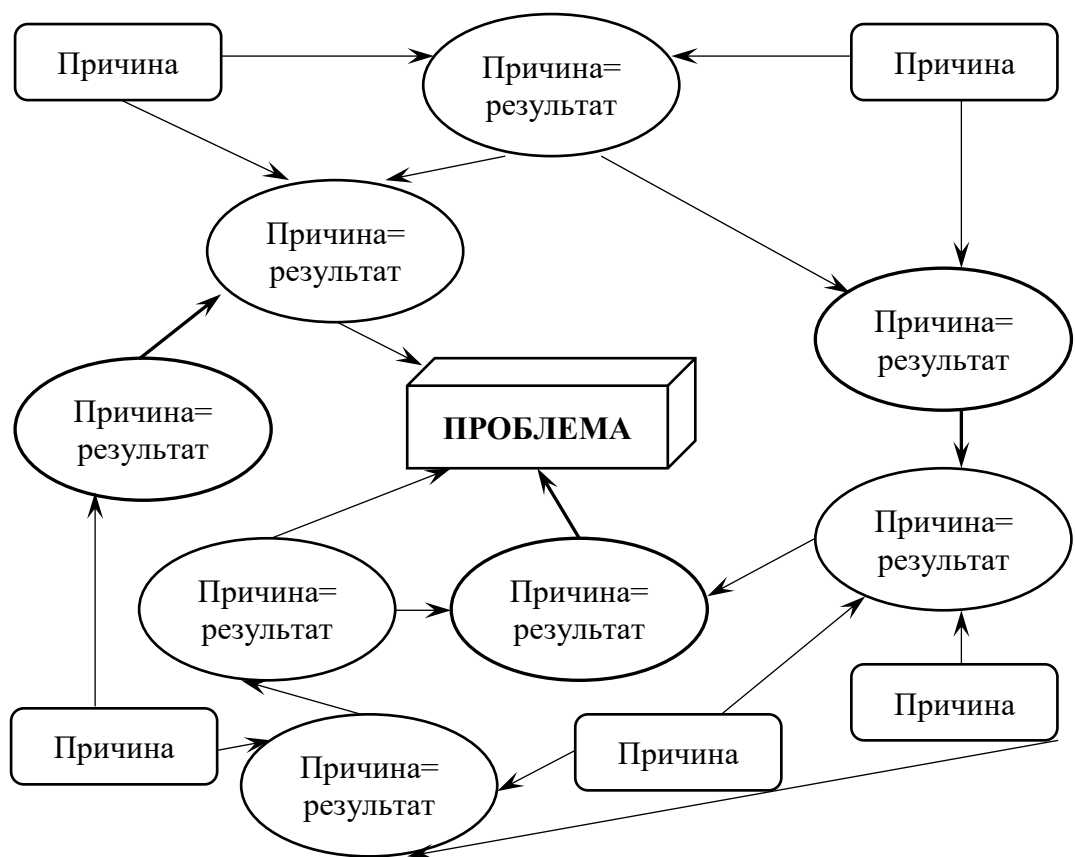

Рис. 3.21. Принципи побудови діаграми зв'язків (MS Word за допомогою фігур)

нахідником сучасного виду діаграм зв'язків, оскільки його до цього надихнули ідеї Альфреда Коржібскі з області загальної семантики, популяризовані в науково-фантастичних романах Роберта Хайнлайна і Альфреда ван Вогта. Т. Бьюзен доводить, що, виходячи з традиційних уявлень про сприйняття інформації, читачеві доводиться переглядати сторінку зліва направо і зверху вниз, – невірно, що насправді людина «сканує» сторінку цілком і нелінійно. Т. Бьюзен також використовує популярні припущення про роботу півкуль головного мозку як доказ того, що діаграми зв'язків – найкращий спосіб конспектування інформації. Діаграми зв'язків продовжують використовуватися в різних формах і додатках, включаючи навчання, освіту, планування і побудову інженерних діаграм.

У порівнянні з концептуальними картами, які були розроблені фахівцями з навчання в 1970-х, структура діаграм

Рис.3.22. Принципи побудови діаграми зв'язків (за допомогою ментальних карт)

зв'язків зберегла радіальний формат запису, але спростилася завдяки використанню тільки одного центрального слова.

Отже, ментальні карти – це сукупність діаграм і схем, котрі в наочному вигляді демонструють думки, тези, пов'язані між собою та об'єднані загальною ідеєю; спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою схем; зручна і ефективна техніка візуалізації мислення і альтернативного запису; зручний інструмент для відображення процесу мислення та структуризації інформації у візуальній формі [5; 6; 7; 11].

Завдання, які вирішуються за допомогою ментальних карт – максимально оптимізувати і структурувати новий матеріал, зробити його більш наочним і зрозумілим.

Часто, розв'язуючи якесь завдання, людина малює на аркуші різні схеми. Сервіси для створення карт знань допомагають створювати такі схеми в електронному вигляді, що набагато ефективніше, ніж малювання на аркуші.

Таким чином, карти пам'яті використовуються для створення, візуалізації, структуризації і класифікації ідей, а також як засіб для навчання, організації, вирішення завдань, ухвалення рішень, при написанні статей. Їх можна використовувати з метою «стенографування» тих думок та ідей, які проносяться в голові, коли відбувається роздум над яким-небудь завданням. І навпаки, ментальні карти дозволяють так оформити інформацію, щоб мозок її легко сприймав, оскільки інформація записана на «мові мозку» (див. рис. 3.23).

Отже, ментальні карти відображають природний спосіб мислення людського мозку.

Якщо необхідно сприйняти яку-небудь інформацію, то її оформляють у вигляді таблиць, списків, звичайного тексту тощо, тоді мозку потрібно буде зробити додаткову роботу з перекладу цієї інформації зрозумілою для нього мовою. Якщо ж ця

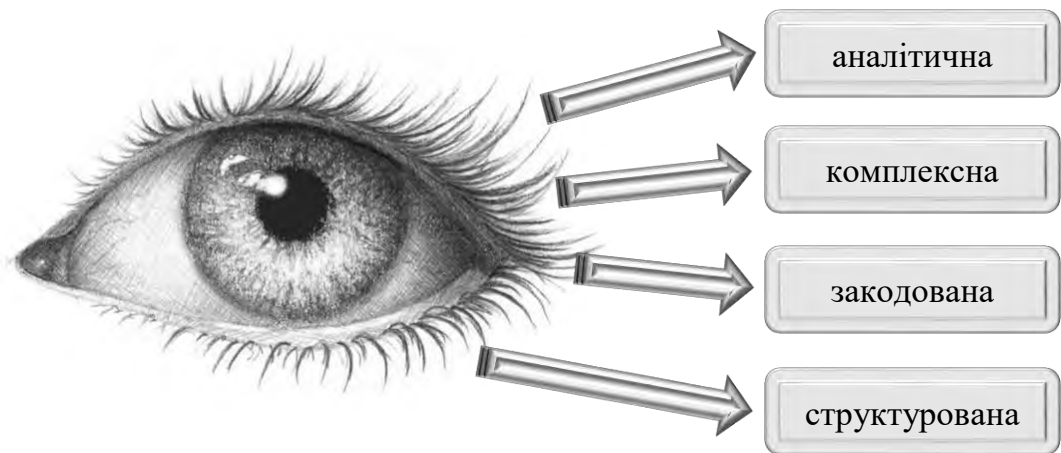

Рис.3.24. Сприйняття інформації людиною

З метою переробки візуальної інформації необхідно:

- проаналізувати структуру візуального образу;
- створити нові образи;
- здійснити пошукову діяльність.

При цьому значення візуалізації полягає у:

- підвищенні ступеня осмисленості. Так, зорові уявлення можуть доповнювати і розвивати слухові, узагальнюється цілісність образів

- кращому запам'ятовуванні. При цьому включаються механізми наочно-образної і емоційної пам'яті; підвищується точність й обсяг інформації; відбувається більш тривале збереження інформації в пам'яті;

- посиленні розумових процесів, тобто взаємодія абстрактно-логічного і наочно-дієвого, образного, асоціативного мислення.

2.1. Аналіз сервісів для створення ментальних карт.

Залежно від обсягу або застосування Т. Бьюзен розрізняє такі типи ментальних карт:

- стандартні карти (standard maps). Це безліч класичних ментальних карт, що служать для засвоєння, запису ідей і розкриття власної індивідуальності;
- швидкісні карти, або карти-блискавки (speed maps). Ці ментальні карти стимулюють розумові процеси (що я знаю з цієї теми). Картою може стати, приміром, короткий одноколірний конспект, зроблений перед уроком;
- майстер-карти (master maps). Це дуже об'ємні карти до цілої галузі знань, наприклад за матеріалами одного семестру. Вони часто складаються безперервно і призначені для загального огляду з усієї теми;
- мега-карти (mega maps). Пов'язані одна з одною, карти називаються мега-картами. Центральна карта (з відносно малою кількістю рівнів) пов'язана з наступними картами, у яких представлені деталі або додаткові аспекти [10].

Розглянемо популярні та деякі маловідомі сервіси для створення ментальних карт. Різниця між ними полягає у дизайні, можливостях експорту, простоті управління. Одні програми будуть більш корисними для особистого використання, інші кардинально допоможуть ефективно спланувати роботу або навчання (див. рис. 3.22).

Програма **FreeMind** (див. рис. 3.23) – вільна програма для створення ментальних карт, яка працює на будь-якій платформі, що підтримує Java. FreeMind. Програма має розширені можливості експортування (експорт XHTML дозволяє створити карту-схему з розгалуженою структурою і посиланнями на зовнішні джерела).

Виділимо найвідоміші можливості FreeMind:

- згортання гілок;
- можливість використання HTML для форматування вуз-

ЛІВ;

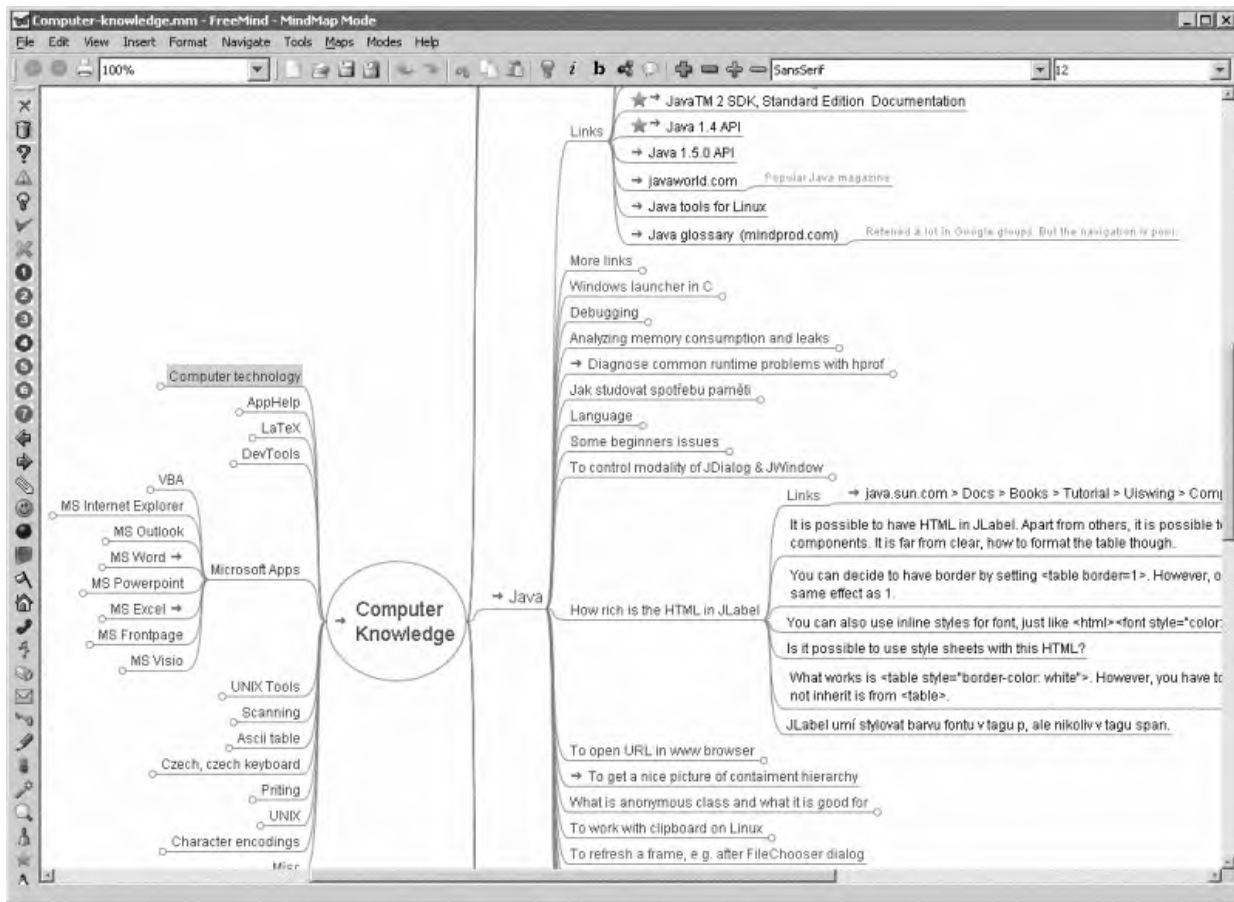

Рис. 3.22. Приклад Mind map (зроблена в сервісі)

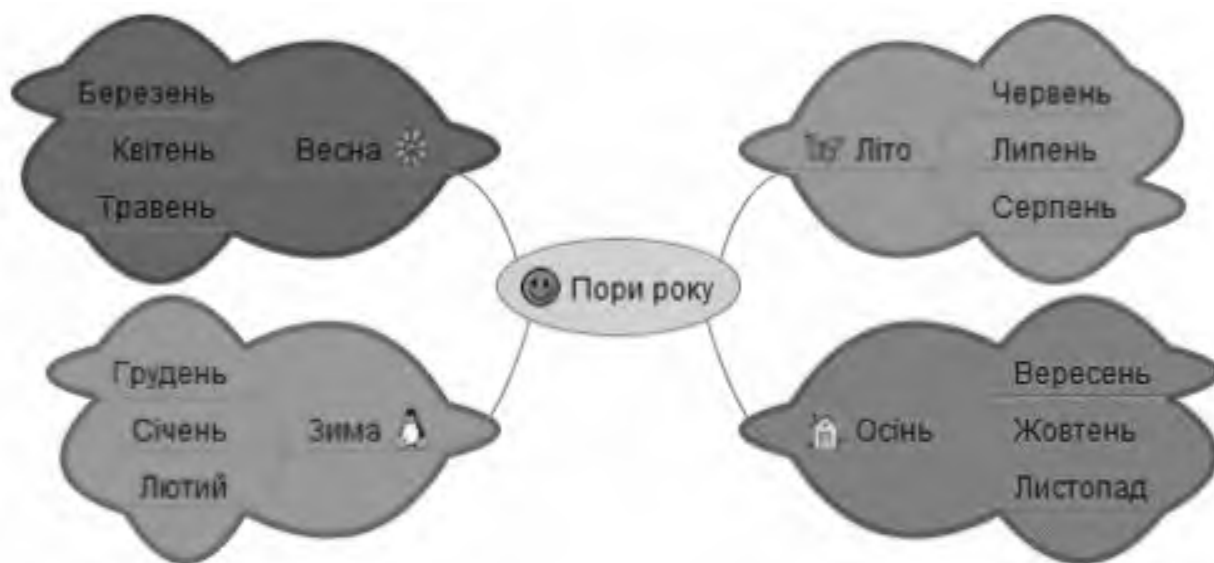

Рис. 3.23. Приклад FreeMind

- експорт до HTML, XHTML, а також експорт «повністю розкритого зображення» у формати: PNG, JPEG, SVG, PDF (експорт до Flash лише з 8-ої бети версії 0.9.0);
- декорування вузлів та гілок;
- графічне зв'язування вузлів;
- посилання на інші карти пам'яті, веб-сторінки та зовнішні файли;
- пошук по окремих гілках;
- імпорт та експорт списків.

Остання версія програми 1.0.1 вийшла у світ 12 квітня 2014 року. Як бачимо, потреба в таких програмах змушує розробників її удосконалювати на замовлення клієнтів. Позитивним вважаємо підтримку української мови.

В цілому програма має весь необхідний набір функцій для створення якісних mind maps, проте оскільки програма десктопна, тому її потрібно завантажувати, інсталювати тощо. Ось, мабуть, це єдиний її недолік.

Coggle (www.coggle.it) – інструмент, що передбачає окрім тексту використання, схем, малюнків, покликань на інші Інтернет-сторінки, зміну кольорів, збереження готової схеми в декількох форматах (PDF чи PNG) та інтеграцію з Google Drive, код для вбудовування в блог чи сайт. Його можна використовувати для спільної роботи через мобільні пристрої. Сервіс дозволяє завантаження адресної книги Google акаунтів і навіть вибір колег для спільної роботи. Інакше кажучи – це інтерактивна робоча поверхня, що надає можливість розміщувати необхідну інформацію в зрозумілому та креативному вигляді, а також ділитися нею з колегами чи студентами. З часом замітки можна редагувати чи видаляти, відкривши детальну історію змін. Цей сервіс цікавий, простий у використанні і, головне, має безкоштовну версію.

Позитивними вважаємо те, що:

- не потрібно нічого скачувати, оскільки сервіс працює у браузері;
- легко можна розробляти зі студентами красиві ментальні карти;
- програма підтримує використання зображень, індивідуальні колірні схеми й можливість перегляду історії документа.
- зберігання історії змін дозволяє повернутися до попередніх версій створеної інтелект-карти, якщо в поточній версії зайшли у глухий кут;
- Mind-map, створені в програмі Coggle, можуть експортуватися в форматі PNG або PDF;
- Coggle підтримує спільну роботу з командою над проектами, є можливість ділитися створеними coggles (картами) з будь-якою кількістю колег і друзів. Причому всі зміни, які зроблені, миттєво відобразяться в інших у браузері, де б вони не знаходилися;
- простий інтерфейс програми, поруч – підказки, тому в управлінні розібратися не складно. Але у той же час даний сервіс онлайн [15].

Mind map має безліч функцій, які перетворюють процес створення інтелект карт у неймовірно захоплююче дійство [9]. Лінії, блоки створюються комфортно без спотикань. З безкоштовною підпискою надається три приватні діаграми та нескінченна кількість публічних діаграм (близько 1600 іконок), необмежена кількість картинок для завантаження, авторозстановка гілок, загальні папки, вбудовані діаграми. Проте для синхронізації з Google Диск, потрібен аккаунт. Цінова політика на платну підписку та розширені можливості – досить демократичні (рис. 3.24).

Free	Awesome	Организация
Идеально для ознакомления с Coggle и редкого пользования.	Идеально для личного или профессионального использования, с повышенной безопасностью и дополнительными возможностями.	Идеально для команд, которые хотят контролировать доступ к своим данным и иметь совместный бюджет.
\$0 forever	\$5 per month	\$8 per member per month
НАЧНЕМ	УЗНАТЬ БОЛЬШЕ	УЗНАТЬ БОЛЬШЕ
<p>3 private diagrams</p> <p>Бесконечное количество открытых диаграмм</p> <p>Около 1600 красивых иконок</p> <p>Неограниченное количество картинок для загрузки</p> <p>Авто-расстановка ветвей</p> <p>Полная история изменений</p> <p>Скачивание в формате PDF или изображений</p> <p>Unconnected text boxes</p> <p>Экспортируйте как .mm и текст</p> <p>Импортируйте .mm и текст</p> <p>Общие папки</p> <p>Встраиваемые диаграммы</p>	<p>Все бесплатно</p> <p>+</p> <p>Безлимитные личные диаграммы</p> <p>Полная история чата</p> <p>Объединения ветвей</p> <p>Можно загружать картинки с высоким разрешением</p> <p>Multiple start points</p> <p>Control line style</p> <p>Collaborate by link</p>	<p>Все из Awesome</p> <p>+</p> <p>SAML Single Sign On</p> <p>Раздельные личные рабочие пространства</p> <p>Общий тарифный план</p> <p>Скачивание всех данных за клик</p> <p>Контроль за данными участников</p> <p>Брендированные диаграммы</p>

Рис. 3.24. Цінова політика на платну підписку Mind map

XMind (www.xmind.net) – чи не найпопулярніша крос-платформена програма для складання ментальних карт, працює на платформах Windows / Mac / Linux. У програми є кілька версій: безкоштовна з урізаними можливостями і платна з розширеним функціоналом (пакети доволі дорогі 79\$-99\$ порівняно з тарифами Coggle) [22].

Перевагами програми XMind є:

- стильний дизайн, яскраве оформлення – фон на всю карту або окремі кілька на блоки, великий вибір стилів, ліній, кольорів, піктограм та форм;
- велика кількість шаблонів, фішбоун, бізнес-плани, SWOT-аналіз тощо;
- підтримка і сумісність з пакетом Microsoft Office, інші корисні речі;
- приємне доповнення – можливість програми працювати з діаграмами Ганта;
- проведення мозкового штурму (BrainStorming) – у Pro версії.

Вважаємо, що використовувати XMind однозначно варто: гарний дизайн і простота створення малюнків-карт. Програма більше підходить для професійної командної роботи, а також вистачає можливостей безкоштовної версії.

Програма **MindMeister** (www.mindmeister.com) варта уваги для тих у кого невеликі дизайнерські запити естетика. Хоча, навіть у безкоштовній версії програма володіє досить широким функціоналом: різні стилі і кольори блоків, зміна кольору тексту і його накреслення [19].

Додаток має зручний інтерфейс і весь необхідний набір функцій, що дозволяє зрозуміти всю простоту і зрозумілість технології інтелект карт. Справа з'являється невелике меню з кнопками перемикання, де міняється режим оформлення. Зручно, компактно, просто.

Інтелектуальні карти малювати легко: необхідно виділити блок, від якого повинні піти наступні промінчики, і натиснути на плюсік. Можна розфарбовувати блоки (є додатки іконок, смайликів), відмежовувати гілочки, прикріпляти замітки. MindMeister передбачає кілька варіантів абонентської плати, а також надає можливість безкоштовного використання програми.

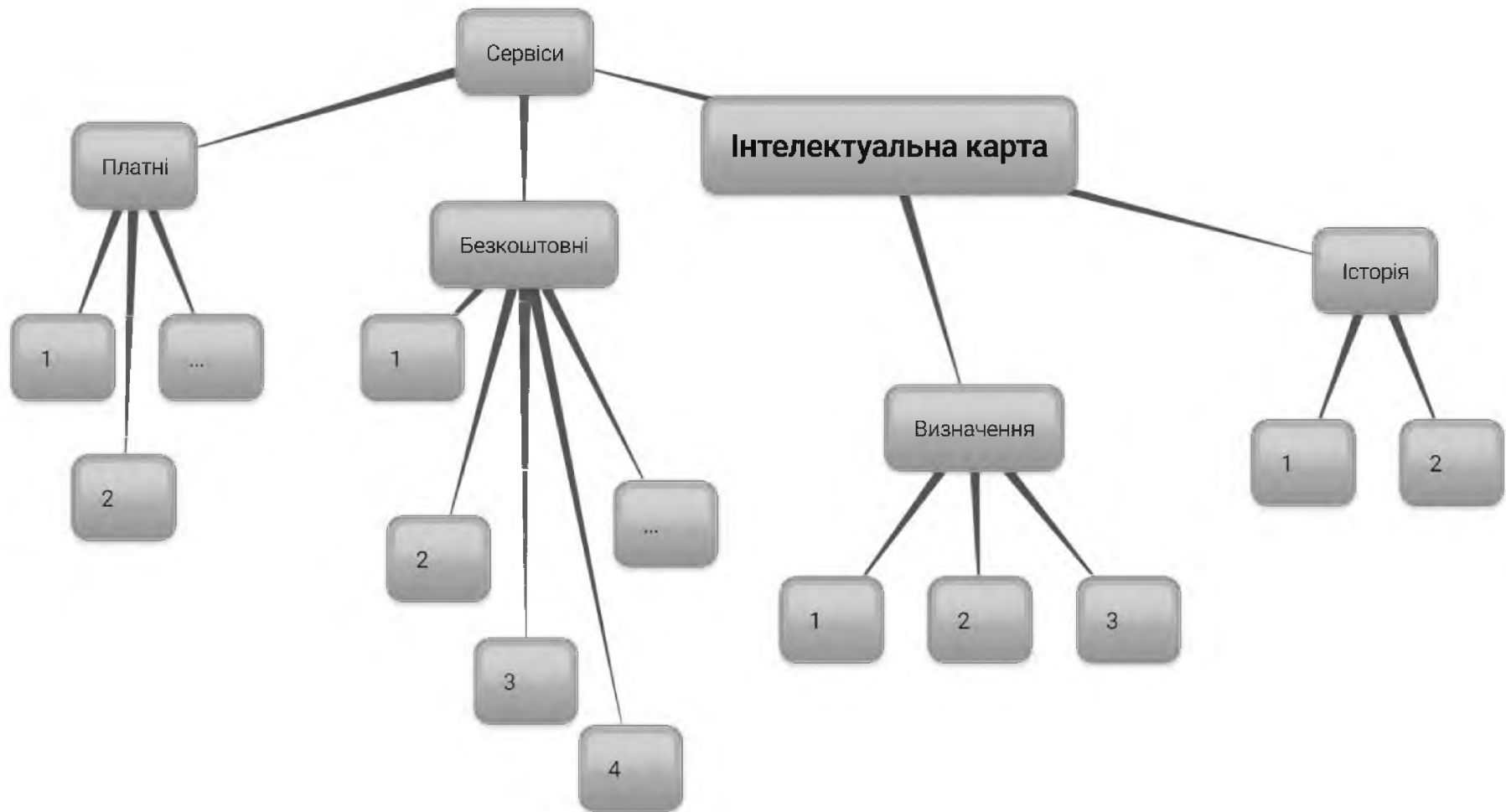
1. У безкоштовній версії програми можна побудувати три Mind-карти, експортувати карти дозволяється лише у вигляді тексту, але передбачений бонус на отримання по одній інтелект карті за кожного запрошеного друга.

2. Тариф Особистий (\$ 6) – необмежена кількість карт, можливість завантажувати свої картинки або фони, друк декількох сторінок, експорт в малюнок, PDF, пріоритетна підтримка.

3. Тариф Pro (\$ 10) – все, що в попередньому тарифіку плюс інтеграція з Google-інструментами, Dropbox, Evernote, Twitter та ін. Вхід в Google Apps for Domains, експорт в .docx і .pptx, призначені для користувача теми карт для всієї команди, отримання статистики і звітів.

4. Тариф Бізнес (\$ 15) – все, що в попередньому тарифіку плюс створення груп всередині програми, картою легко поділитися з колегами, давши вибіркоче право її редагувати, підтримка експорту і створення резервних копій, пріоритетна підтримка цілодобово. Синхронізація з MeisterTask – сервісом управління проектами за принципом «канбана» у якості інструмента для спільної роботи і управління завданнями в мережі.

BubblUs (www.bubbl.us) – відносно безкоштовний веб-додаток для складання інтелект карт в режимі онлайн [15]. Додаток дозволяє скласти прості Mind-map з подальшим їх експортом у форматі зображень. Функціонал програми в порівнянні з простими рішеннями, наприклад, Coggle трохи не зрозумілий. Змінюється тільки загальна колірна схема, окремо можна змінювати шрифт, колір тексту або форму вузлів. Також треба звикнути до управління. Воно не дуже зручне. В цілому – це діловий стиль карти (див. рис. 3.25).

created with www.bubbl.us

Рис. 3.25 Приклад ментальної карти BubblUs

У **MindMup 2** (www.mindmup.com) присутні усі основні можливості для створення якісного дизайну, просте управління, безкоштовний експорт в PDF (посилання доступне протягом доби), карти синхронізуються, якщо на пристроях один аккаунт, імпорт картинок з диска або хмари здійснюється у два кліка.

Програма MindMup ідеальна для новачків, тому що там немає ланцюжка складних дій. Вставити картинку або відредагувати напис можна двома кліками, створити нові блоки або видалити – одним. При цьому карта виглядає естетично, вона зрозуміла й логічна. Її можна індивідуалізувати, додаючи фотографії. У момент їх додавання легко поміняти розмір зображення, розмістити під текстом або збоку. Розглянемо тарифи програми (рис. 3.26).

Signing up only takes a minute

 Free	 Premium
FREE FOREVER	\$4.91/month <small>\$59 billed annually switch to monthly</small>
<ul style="list-style-type: none">✓ Up to 3 mind maps✓ Save to image or HTML✓ Share mind maps✗ Add files and images✗ Realtime collaboration✗ Revision history✗ Let anyone edit with a link✗ No Bubbl.us branding✗ Priority support	<p>Best value plan. Save 18%</p> <ul style="list-style-type: none">✓ Unlimited mind maps✓ Save to image or HTML✓ Share mind maps✓ Add files and images✓ Realtime collaboration✓ Revision history✓ Let anyone edit with a link✓ No Bubbl.us branding✓ Priority support✓ Free 30-day trial
SIGN UP →	START FREE TRIAL →

Рис. 3.26 Цінова політика MindMup 2

1. Користувачі безкоштовної версії можуть створювати загальнодоступні карти до 100 Кб терміном на 6 місяців.

2. Індивідуальний пакет Gold (\$ 2.99) містить необмежену кількість карт, до 5 повідомлень у пошті, обсяг карт до 100 Мб, зберігання на Google Drive.

3. Корпоративний Gold (\$ 100) має необмежену кількість користувачів і карт, які ними створюються, робота з Google / GAFE.

Сервіс **LOOPY** (www.ncase.me/loopy/) дозволяє створювати «живі» схеми, в яких між блоками рухаються елементи. Це дозволяє ілюструвати будь-які циклічні процеси (рис. 3.27). Сервіс безкоштовний, реєстрація відсутня [17].

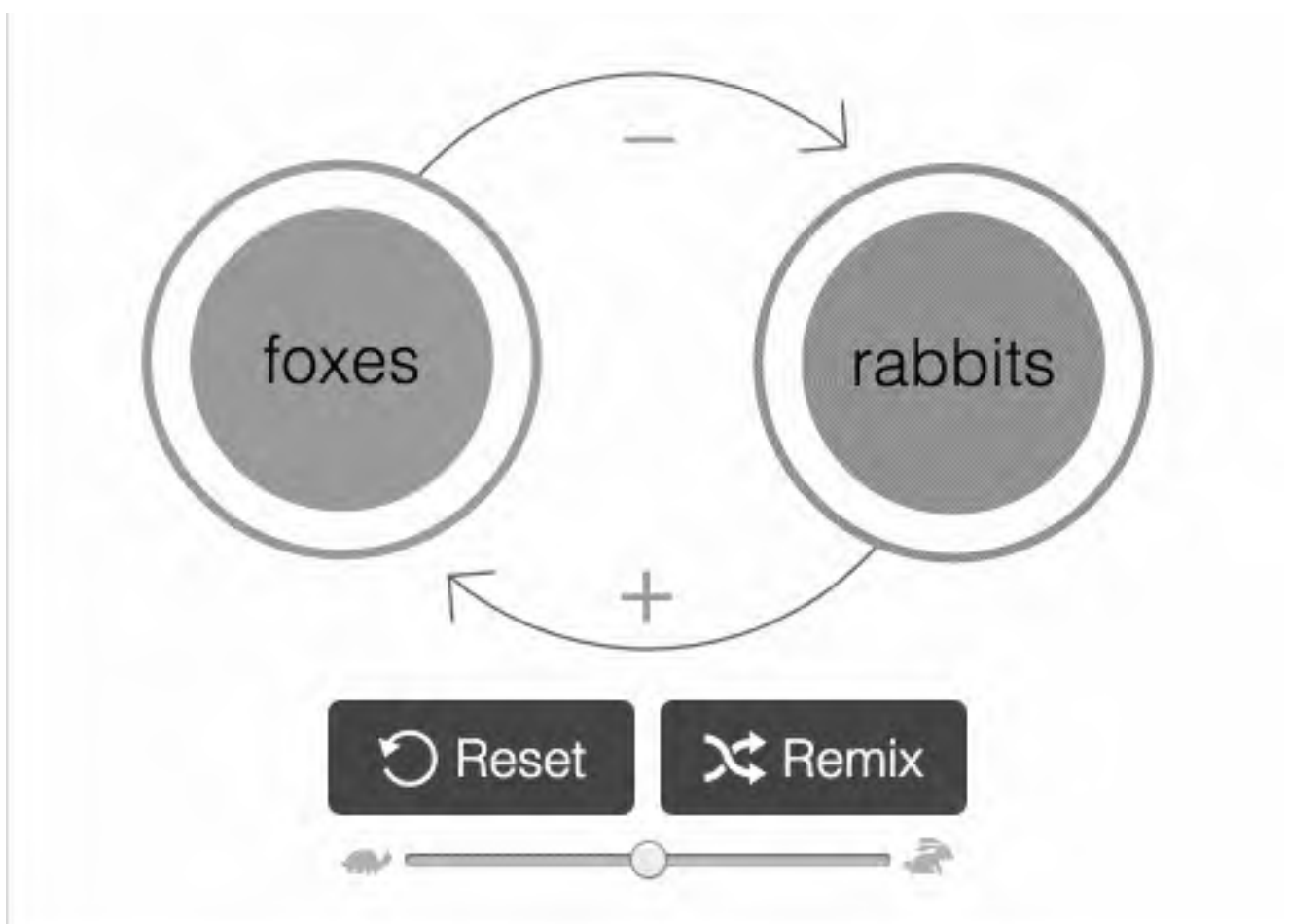

Рис. 3.27 Приклад ментальної карти LOOPY

Проте в цій програмі дуже маленькі можливості з оформлення карт, але головна їх перевага полягає у зображенні динамічних процесів, тобто карти виходять «живі». Роорблену ж схему можна вставити на сайт як інтерактивний елемент.

WiseMapping (www.wisemapping.com) (див. рис. 3.28) є безкоштовним онлайн-додатком для створення інтелект карт, що працює на відкритому коді HTML5 [21].

Програмою можна користуватися прямо на сайті розробників, а можна скачати відкритий код програми і встановити її на власний веб-сервер.

WiseMapping має весь набір функцій для роботи з технологією інтелект-карт:

- проста в управлінні, але виникають складнощі з малюванням додаткових вузлів;
- експорт в JPEG, PNG, PDF, SVG, Freemind, MindJet, формат тексту або Excel;
- для спільної роботи над картою можна додавати користувачів.

Отже, програма є класичним зображенням ментальних карт. Недоліком виступають невеликі можливості оформлення: мало іконок, шаблонів, стилів; невелика колірна палітра.

Mind42 (www.mind42.com) – безкоштовна On-line програма (Beta), що дозволяє зняти обмеження на кількість карт, що створюються. Також є можливість вставляти зображення з URL (наприклад, зображення розміщується на іншому сайті – веб-альбомі); додавати URL-посилання на зовнішні веб-сайти. Під час наведення на посилання з'являється зменшене зображення; додавання приміток; можливість співпраці; автоматичне збереження елементів карти; інтеграція карти на зовнішні ресурси; комбінації клавіш для дода-

Free online mind mapping editor for individuals and business

Individuals

It's 100% Free: No Cost!

If you don't have an account, sign up now and start creating your mind maps.

[Sign Up Free!](#)

[Try It! No Login](#)

Business / Education

You can use WiseMapping in your company for free!

Check our options to use Wisemapping internally in your school or company!

[Learn More...](#)

Why WiseMapping?

WEB BASED

You don't have to install anything on your computer because we are using HTML5.

COLLABORATIVE

Share your maps with your friends.

What can you do with a mind map?

FREE

Use WiseMapping for free without any restrictions!

EMBED IN BLOGS

You can share your mind map with anyone, embedding it in any webpage. No plugins needed.

FOR BUSINESS OR EDUCATION

You can use WiseMapping internally in your company or school.

IMPORT/EXPORT

Import/Export from/to FreeMind

If you like WiseMapping Help Us!

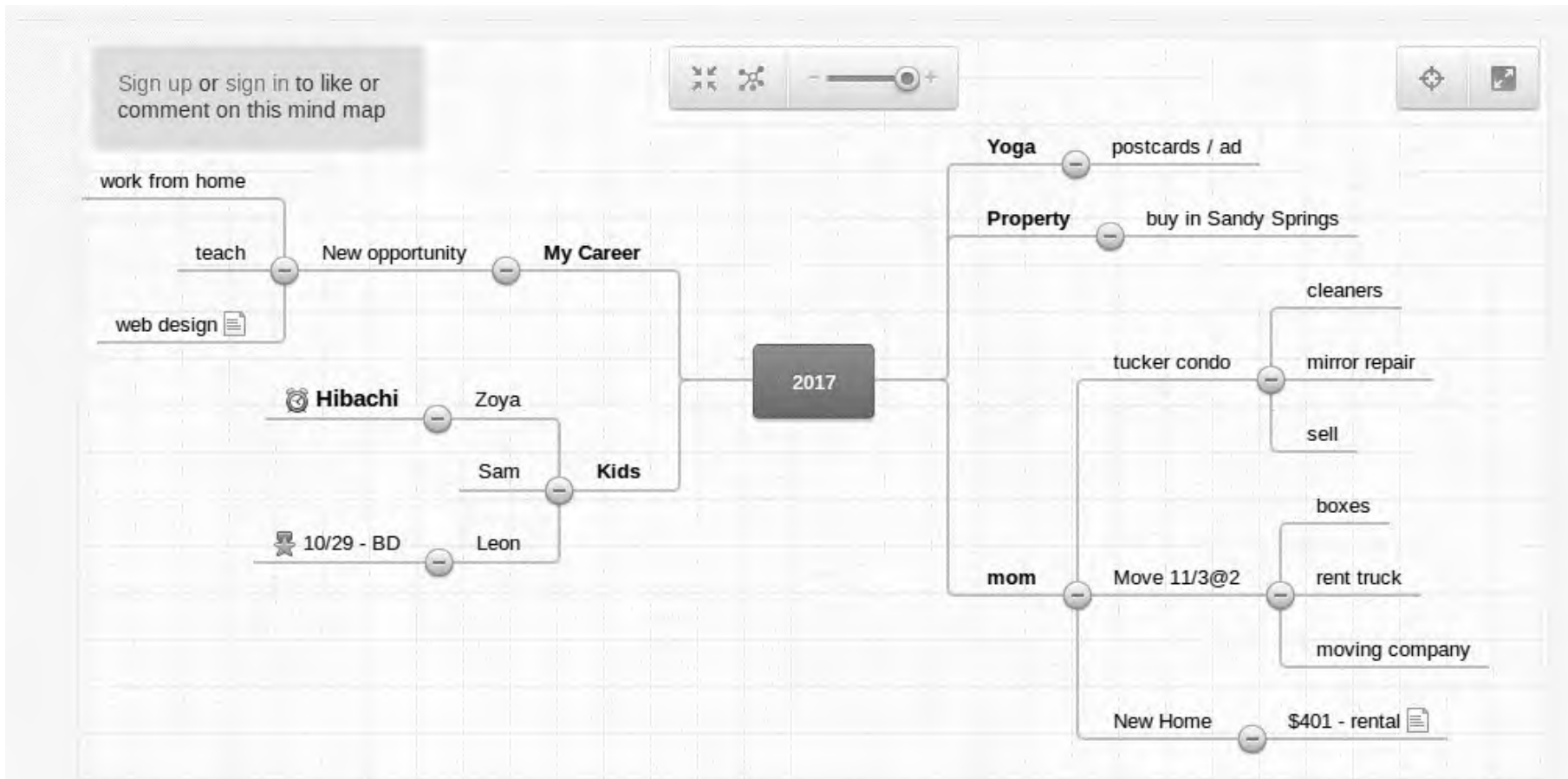
WiseMapping is not supported by any company. You can help us donating money, sponsoring features or requesting customizations!

If you feel that WiseMapping helps you, help us make WiseMapping even better!

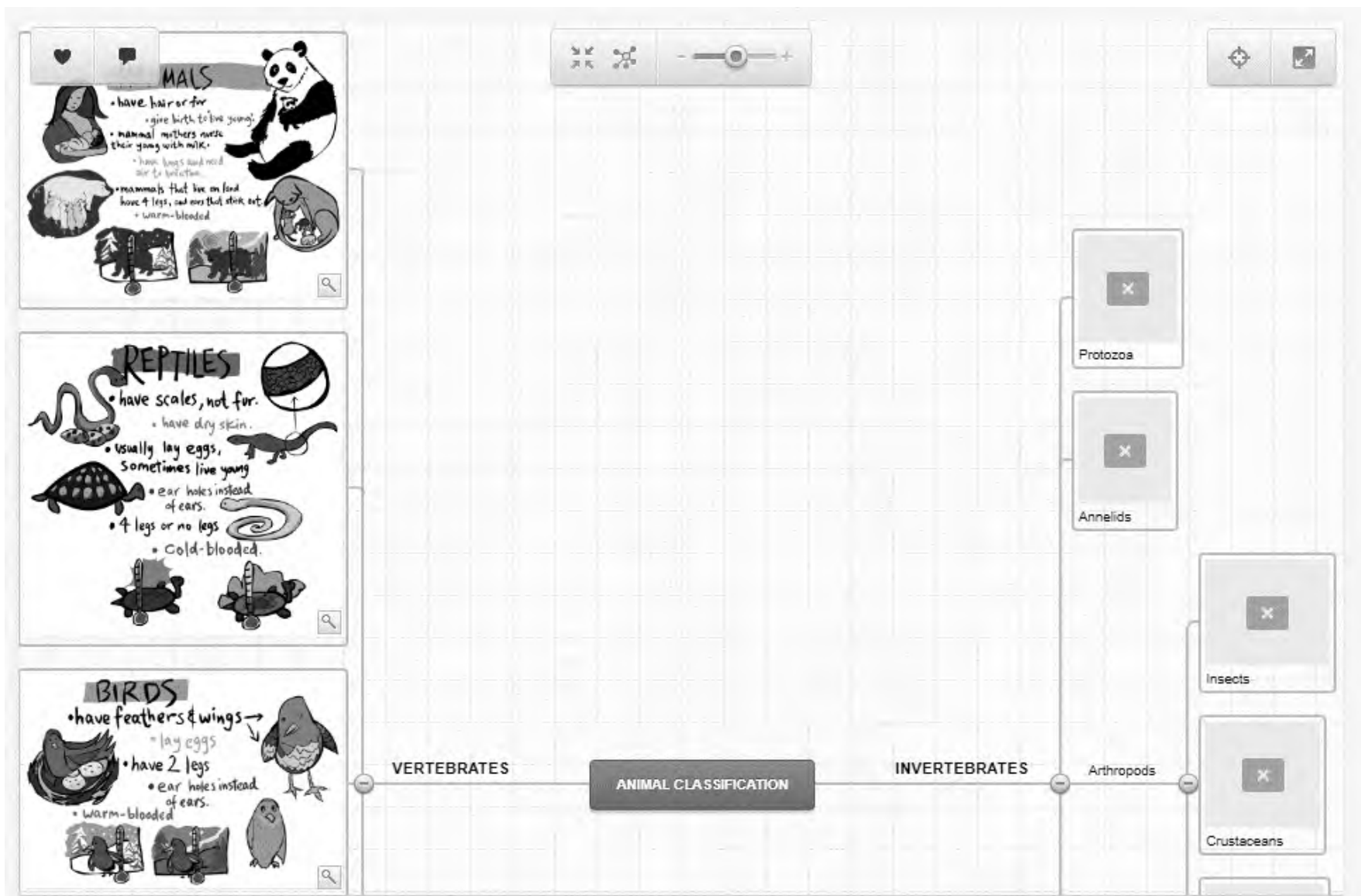
[What people are Saying](#)

Рис. 3.28 Приклад ментальної карти WiseMapping

a)

Рис. 3.29 (а, б) Приклади ментальної карти Mind42

б)

Рис. 3.29 (а, б) Приклади ментальної карти Mind42

вання вузлів і редагування; вбудовування створеної діаграми на сайти (блоги). Проте існує і платний доступ (див. рис. 3.29 а, б) [57].

До особливостей програми можна віднести:

- одночасне працювання над картою кількох людей;
- можливість імпортувати карти з інших розширень: Mind42.com (* .m42), Freemind (* .mm), MindManager (* .mmap; * .xml);
- інтегрований пошук по картинкам Google, Yahoo, Flickr, який доступний при натисканні на іконку для додавання картинки;
- реєстрацію перед доступом до ресурсу;
- неможливість додавання картинок з файлів (відображаються тільки у вигляді посилання).

Програма **iMindMap** (www.imindmap.com) – сервіс від самого славнозвісного Тоні Бьюзена, родоначальника, автора методики побудови ментальних карт.

Однозначно iMindMap – це шик серед усього різноманіття сервісів Mind map, яскравий, органічний стиль сприяє креативності та мозковому штурму. Доступний режим інтелект-карт, фіксації та мозкового штурму для цього. Одну й ту ж карту можна відобразити різними способами. iMindMap дозволяє перетворити карту в проект – розбити завдання по термінам і виконавцям (режим «карта часу») і в структурований список з підпунктами (режим «текст»). Також з інтелект-карти можна зробити анімовану тривимірну презентацію, яка тримає увагу слухачів на порядок краще стандартної.

Величезна кількість варіантів форм. Всі гілки у програмі за замовчуванням відображаються різними кольорами. Зображення і блок-схеми можна розташувати в будь-якому місці, навіть передбачена функція накидати скетч «від руки».

До позитивних моментів можна віднести:

- чотири режими: фіксація ідей і думок, мозковий штурм, створення інтелект-карт, конвертація даних в презентації 2D і 3D, ПДФ-файли, таблиці і інші формати;
- дуже яскраві анімаційні презентації;
- близько 130 видів стилів;
- на початку роботи є підказки (натисніть на значок, використовуйте Tab і Enter);
- є перевірка правопису;
- можна робити нотатки до кожної гілки, використовувати значки з серій фінанси, транспорт, стріли, календар, комунікації, прапори, номери, люди та ін.;
- можна змінювати формати блок-схем, встановлювати терміни, пріоритети;
- додавати аудіофайли;
- карта часу;
- імпорт файлів у форматі IMX, Doc, Docx, IMM, MM, MMAP;
- експорт файлів у форматі PDF, SVG, 3D зображення, таблиця, веб-сторінка, проект, аудіо, DropTask, презентація Power Point, архівація в zip-файл.

Оскільки тарифи дуже дорогі, то програма здебільшого розрахована для бізнес використання.

1.3 метою апробації програми надається 30 днів безкоштовного використання у форматі все включено.

2. Для дому та навчання (80 €) – включає створення та редагування карт, додавання зображень, створення мистецьких проектів, додавання посилань й приміток, 30 днів використання, одна ліцензія.

3. Максимальний пакет (190 €) додає до можливостей попереднього мозковий штурм, створення презентацій, експорт відео з «YouTube», інтеграцію з DropTask, тривимірне зображення, конвертацію в різні формати, ліцензію на рік на 2

комп'ютери.

4. Максимальний Плюс (250 €) додає до можливостей попереднього пакету книги і диски Тоні Бьюзена, засновника ментальних карт.

LucidChart (<https://www.lucidchart.com>) – багатий на графічні додатки інструмент. Інтуїтивно простий інтерфейс: легко додавати лінії і та фігури, зображення, навіть перетягувати зображення з робочого столу в діаграму. Передбачена співпраця в режимі реального часу. Можливість безкоштовного користування для навчальних закладів (див. рис. 3.30).

Mindomo – програмне забезпечення створення діаграм зв'язків за допомогою Інтернету. В безкоштовному режимі можна створити до трьох карт.

MAPMYself – також відомий як Mapul – інтернет-сервіс для створення гарних діаграм зв'язків, намальованих від руки, побудований на SilverLight. До 2-х карт в безкоштовному режимі.

SpiderScribe – безкоштовний сервіс (Adobe Flash). У вузлах карти можуть міститися: простий текст, картинка (jpg, png), дата (календар), карта (GoogleMap), або прикріплений файл. Експорт до jpg і png. Підтримується спільна робота над картою. Інтерфейс – англійський, відсутні проблеми з підтримкою кирилиці.

MindMeister (<https://www.mindmeister.com/ru#all>) – це онлайн-інструмент для майндмепінга, який дозволяє візуально відображувати ідеї, розвивати та ділитися ними [19]. Більше 7 мільйонів чоловік вже використовують цей редактор для брейнштормінгу, створення заміток, планування проектів, інших креативних завдань. MindMeister цілком і повністю базується в інтернеті (рис. 3.31).

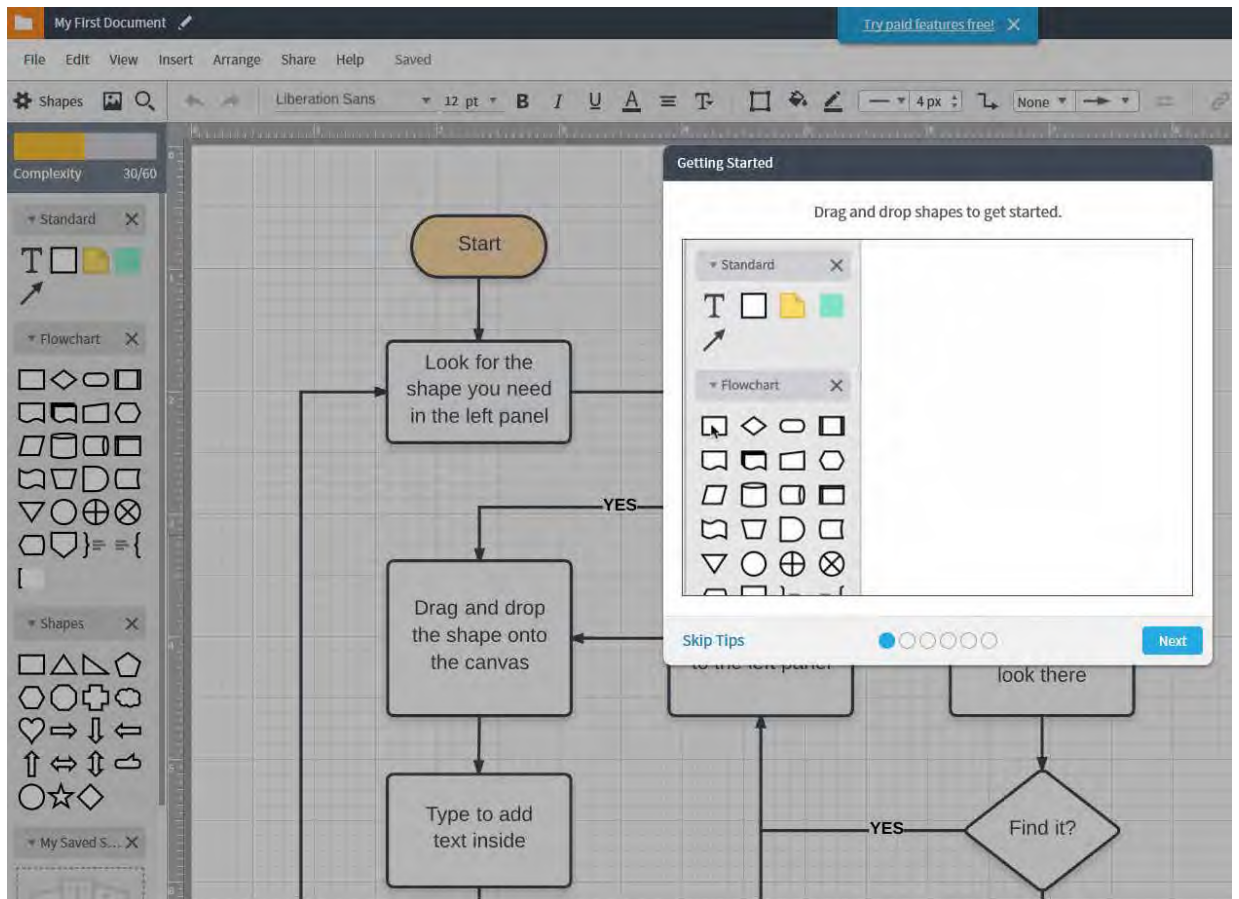

Рис. 3.30. Приклад створення ментальної карти LucidChart

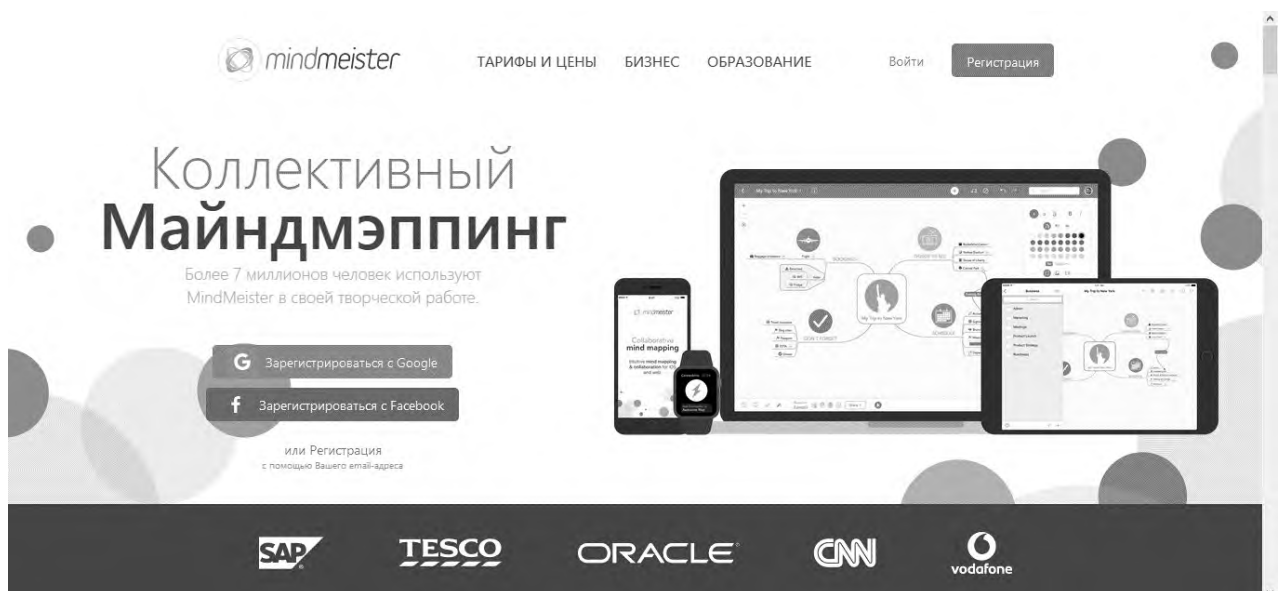

Рис. 3.31. Загальний вигляд ментальної карти MindMeister

MindMeister дозволяє ділитися ментальними картами з великою кількістю колег, співпрацюючи з ними в реальному часі. Ті, що працюють разом, можуть швидко коментувати теми, голосувати за ідеї або обговорювати зміни у вбудованому чаті.

Завдяки режиму презентацій за декілька секунд можна перетворювати ментальні карти в гарні, динамічні слайд-шоу. Як тільки слайди готові, їх можна експортувати в формат PNG, вставити презентацію на свій сайт цілком або навіть транслювати її в режимі реального часу своїм колегам.

MindMeister плавно інтегрується з MeisterTask – інтуїтивним онлайн-додатком для командного менеджменту завдань і проектів. Як тільки брейнштормінг і планування в MindMeister буде завершено, можна перетягнути свої ідеї в пов'язаний проект в MeisterTask, де вони перетворяться в практичні завдання.

Прикладні можливості ментальних карт майже нескінченні. У бізнесі їх, зазвичай, використовують для стратегічного планування та спільної роботи. Викладачі використовують карти для візуалізації складних проблем і залучення студентів до навчального процесу [7; 8]. Розкриємо найбільш поширені способи використання ментальних карт:

- *мозковий штурм*. Майндмеппінг сприяє вільному потоку ідей і наштовхує на нові думки через асоціації. Це ідеальний інструмент для креативного мозкового штурму поодиночці або в команді;

- *створення нотаток*. У ментальній карті більш ефективно можна робити нотатки, оскільки більш легко їх можна переглянути і запам'ятати;

- *планування*. Карти можна використовувати, щоб накидати плани проектів, розробляти бізнес-стратегії, планувати заходи та багато іншого. Планування з ментальними картами просте та візуальне завдяки чому це не відчувається як робота.

– *управління нарадою*. Можливість готувати і поширювати інформацію для зустрічей, створювати швидкі презентації, протоколи зустрічей і призначати завдання – і все це в рамках однієї ментальної карти.

Вкладка «освіта» (див. рис. 3.32; 3.33) надає інформацію про користь використання інтелектуальних карт в освітньому процесі.

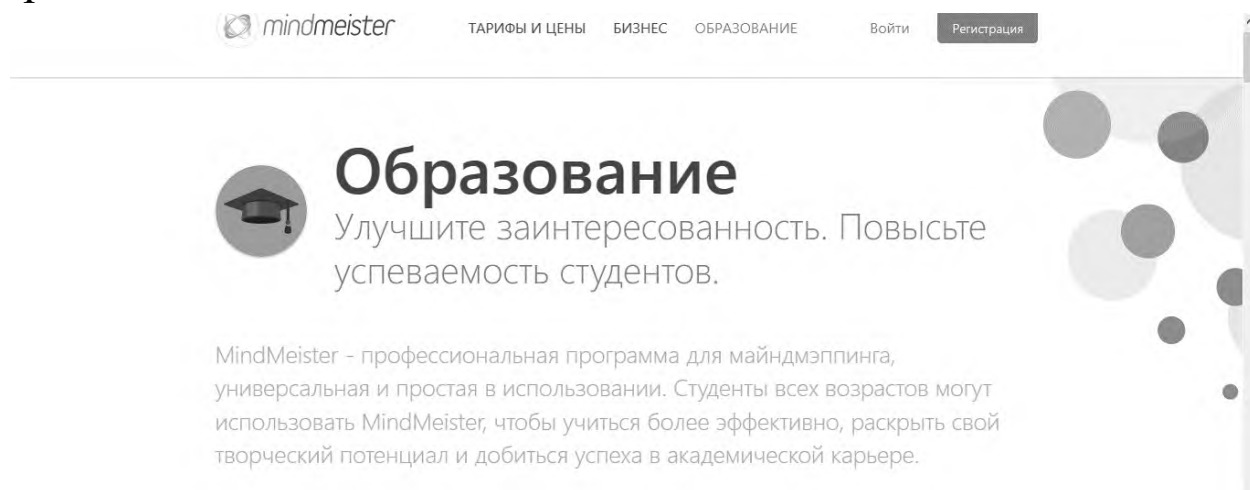

Рис. 3.32. Вкладка «освіта»

За допомогою ментальної карти підвищується пізнавальний інтерес студентів, а отже – й ефективність навчання. Створення ефективних заміток дозволяє візуалізувати ієрархію і зв'язки між темами, використовувати ментальні тригери для легшого зберігання інформації, додавати до тем замітки, посилання, вкладення, зображення, відео. Існує можливість пошуку і фільтрації карт.

Також сервіс дозволяє створювати шаблони дискусій та працювати над груповими проектами, що дозволяє розподіляти студентів на підгрупи, та давати окремі завдання для кожної з них.

Для студентів є можливість робити начерки есе та наукових робіт в ментальній карті, що характеризується легшим, ніж зазвичай оцінювання та розумінням інформації, збором заміток, посилань та документів, розробляти і намічати структуру есе.

Використання майндмепінгу у студентів стимулює логічне мислення та спрощує складні для розуміння теми. Є можливість експортувати свої ментальні карти у сервіси Microsoft Office і Google Drive.

Майндмэппинг для образования

Студенты и преподаватели используют этот простой и эффективный метод в классе и дома. Вот четыре наиболее важных области применения ментальных карт в образовании:

Делайте лучшие заметки

Привлекайте и сотрудничайте

Исследуйте и Пишите

Создавайте презентации

Записывайте меньше. Запоминайте больше.

- Делайте более эффективные заметки в классе
- Визуализируйте иерархии и связи между темами
- Используйте ментальные триггеры для более легкого хранения информации
- Добавляйте к темам заметки, ссылки, вложения, изображения и видео
- Поиск и фильтрация карт для быстрой ревизии

Узнать больше

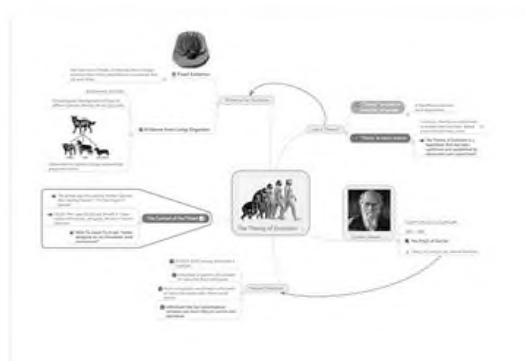

Рис. 3.33. Сервіс для навчання

Ще один плюс цього сервісу полягає у можливості створення презентацій на основі ментальних карт, з можливістю масштабування потрібних областей.

Розкриємо переваги використання ментальних карт на прикладі сервісу MindMeister:

- покращення пам'яті. Ментальні карти містять багато психічних тригерів, які допомагають мозку легше розуміти і запам'ятовувати поняття;
- вільний потік ідей. Оскільки в ментальних картах використовуються в основному ключові слова, зображення і короткі фрази, думки можна записувати

набагато швидше, ніж зазвичай. Цей вільний потік ідей допоможе при мозковому штурмі для творчих письмових завдань і головоломок;

- структурована інформація. Ментальні карти можуть зберігати і структурувати величезну кількість інформації. Вони відображають ієрархію і відносини між окремими темами, і дають можливість бачити загальну картину;
- покращений зв'язок. Хмарний майндмепінг дозволяє зміцнити співпрацю між студентами і дозволяє здійснювати ефективнішу комунікацію між викладачами і студентами. За допомогою карт можна легко візуалізувати і пояснити навіть комплексну проблему.

Програма безкоштовна, але для отримання більш повних можливостей її вартість складає:

- Edu Personal (для особистих проектів ціна складає \$ 2,50/місяць). До можливостей (має всі функції Basic) можна віднести:
 - необмежену кількість карт;
 - завантаження файлів і зображень;
 - експорт в зображення і PDF-файли;
 - друк;
 - пріоритетну підтримку;
- Edu Pro (для працюючих поодиночці і в команді ціна складає \$ 4,25/місяць). Варто виділити такі її можливості (має всі функції Personal):
 - формування команди
 - аккаунт адміністратора
 - експорт в Word і PowerPoint
 - експорт презентації
 - призначені для користувача теми карт
 - G Suite для входу в домен

- стилі для користувачів
- статистика та звіти
- Edu Campus

Позитивним вважаємо цінову політику для шкіл і університетів (мінімальна покупка 20 ліцензій), оскільки її вартість складає \$ 0,99/місяць. Звичайно, і можливостей в неї більше (має всі функції Pro). По-перше, це – групове використання; підтримка експорту і створення резервних копій ментальних карт; призначений для користувача домен; кілька адміністраторів; пріоритетна підтримка 24x7.

Розглянемо загальні кроки щодо створення власної ментальної карти за допомогою сервісу **SpiderScribe.net**. Це – самий популярний безкоштовний online сервіс. Інтерфейс на англійській мові, простий у використанні, дозволяє створити карту за декілька хвилин.

- 1) заходимо на сервіс;
- 2) реєструємось за допомогою власної скриньки на офіційному сайті сервісу чи програми (див. рис. 3.34);
- 3) знайомимось з меню сервісу чи програми;
- 4) переглядаємо розроблені шаблони;
- 5) створюємо власну ментальну карту;
- 6) даємо ім'я ментальній карті;
- 7) імпортуємо на

Після реєстрації знайомимось з шаблоном. Можна переглянути відео з полкроковим створенням карти.

Крок назад/крок вперед. Налаштування власного акаунта. За допомогою панелі налаштування можна змінити фон, колір, рамки, розмір шрифту.

Панель навігації відображає робочу поверхню, дозволяє швидко переміщуватися.

Інші види блоків: текст, зображення, карта, файл, подія (див. рис. 3.35).

What do I need to run it?

All you need is your web browser with Flash plugin enabled (comes by default)- there is nothing to download or install.

Is there a free version?

Yes, SpiderScribe.net Personal plan is free for EDUs, ORGs and for non-commercial use.

Can I share my maps online?

Yes, you can share maps online and collaborate on them in real time.

Рис. 3.34 Реєстрація

Для того щоб створити новий блок, беремо його і тримаючи перетягуємо на стіну. Тримачи точку зв'язку (або «+») створюємо новий блок чи стрілку. Також можа виділити блок, змінити його розмір або перемістити.

Створюємо власну карту (рис. 3.36).

Map	Owner	Shared with	Modified
Folder	me		Jan 2 Nina
SpiderScribe.net simple Demo	me		11/22/17 Nina

Рис. 3.36 Створення власної карти

Крок назад або вперед

Налаштування власного акаунту

Створення нового блоку

Додавання тексту (документу)

Додавання зображення

Додавання місцерозташування

Додавання заходу

Панель налаштування: зміна фону, кольору, рамки, розміру шрифту

Натисніть на «+», щоб додати новий блок або стрілку

Навігація відображає робочу поверхню, дозволяє швидко переміщатися

Природні ресурси за можливістю використання search the map...

updated less than a min. ago by Nina private to me Share

spiderscribe.net

Нова 14

енергія Сонця

енергія Сонця

гравітаційна енергія

гравітаційна енергія

зовнішні

поверхні Землі

паливно-енергетичні

мінерально-сировинні

ресурси фізичного середовища

біологічні ресурси

наземні

водні

грунтові

поверхні літосфери

поверхні гідросфери

Properties

background color

border thickness

apply to new stencils

Sans-Serif 14 B I

Navigator

Рис. 3.35. Робоча зона SpiderScribe

Даємо назву карті (рис. 3.37).

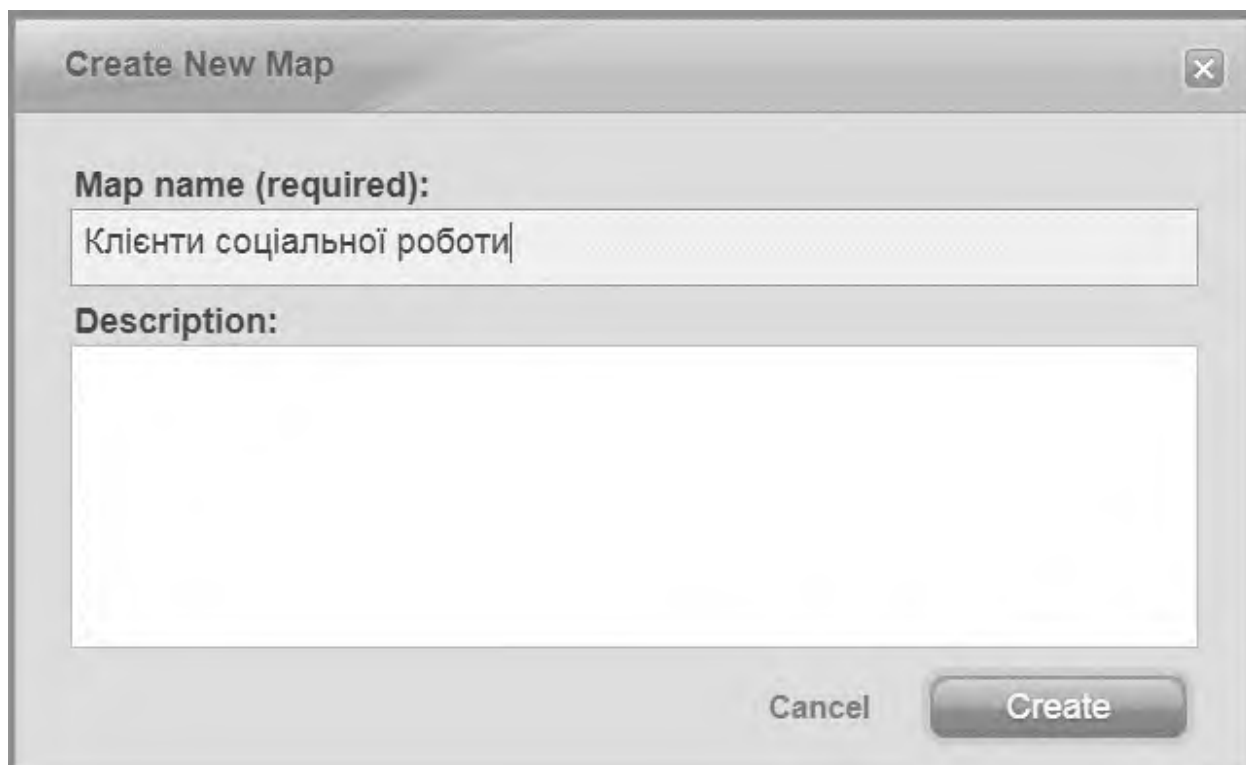

Рис. 3.37. Називаємо карту

На робочому полі починаємо створювати власну карту (див. рис. 3.38)

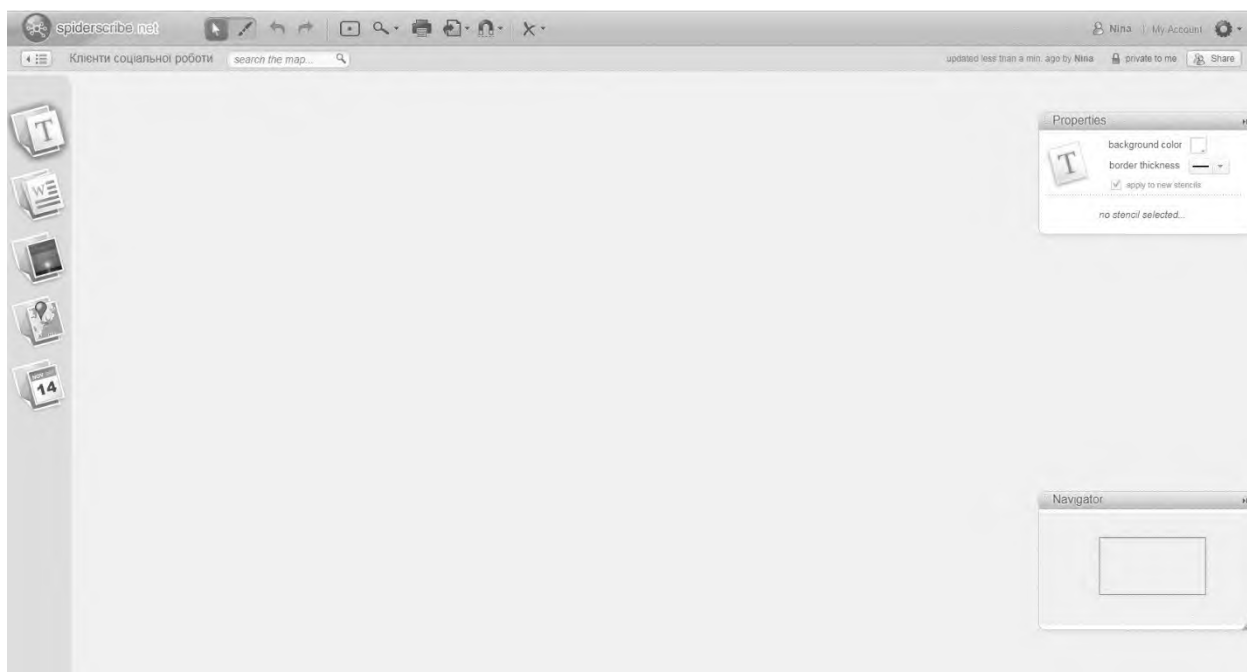

Рис. .38.3 Початок роботи з картою

Розглянемо методику створення ментальної карти на прикладі on-line сервісу *Mindmeister* (<http://www.mindmeister.com>).

1) вийти на ресурс *mindmeister.com*. Необхідна реєстрація. Можна увійти на сайт, використовуючи електронну пошту на Gmail зареєструватися через Facebook, натиснувши на відповідний значок (рис. 3.39).

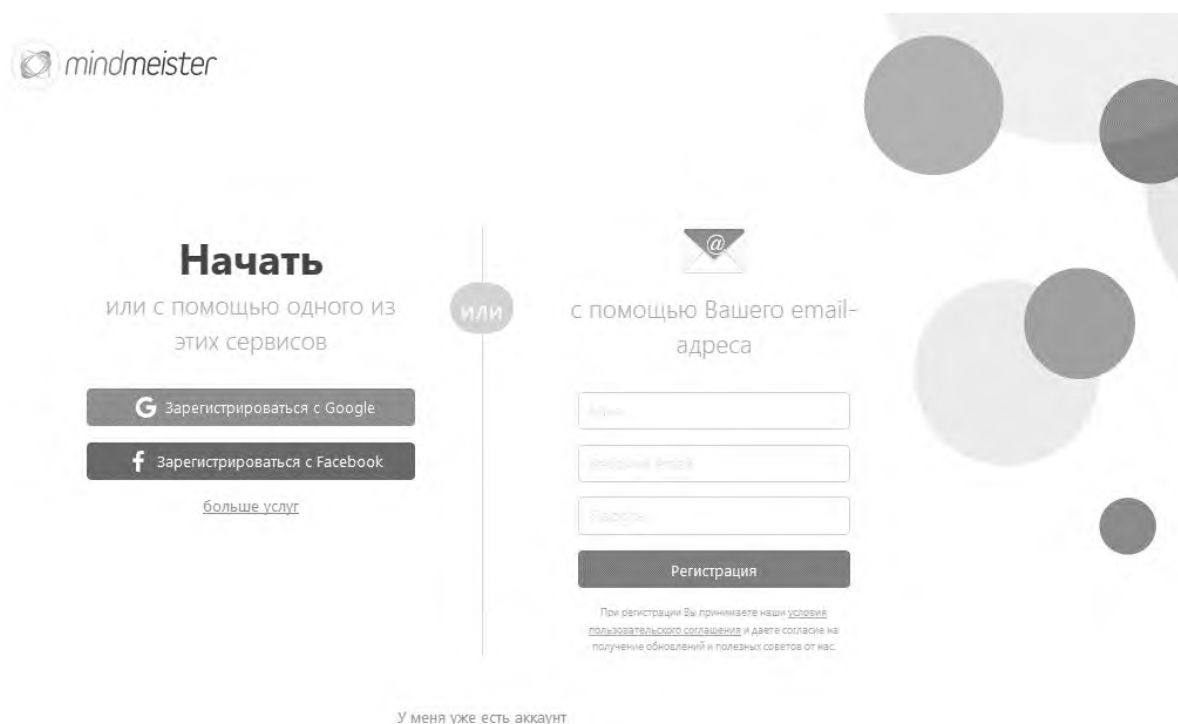

Рис. 3.39. Реєстрація на сервісі MindMeister

Після проходження реєстрації відкривається головна сторінка (кабінет) (див. рис. 3.40);

2) Натиснувши на вкладку «Моя новая ментальная карта» (див. рис. 3.41) – відкриється діалогове вікно для створення карти знань.

У центральній частині даного вікна розміщується фігура – це і є ключове (головне) поняття майбутньої карти.

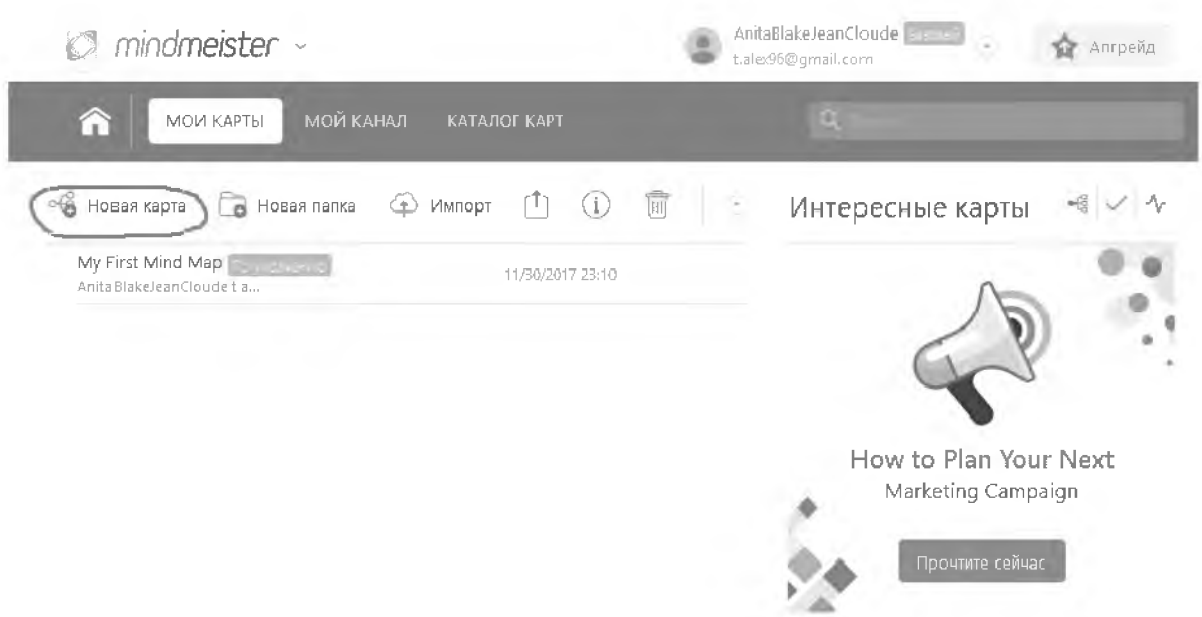

Рис. 3.40. Головна сторінка сервісу

Рисунок 3.41 Діалогове вікно для створення карти знань за допомогою on-line ресурсу Mindmeister

Натиснувши на вкладку «Новая карта» (рис. 3.40) відкриваються популярні шаблони даного сервісу (див. рис. 3.42).

Для нас ключовим виступає освіта, тому натиснувши на вкладку «Просмотреть библиотеку шаблонов...», обираємо «Education». Зауважимо, що карту можна побудувати як за існуючим шаблоном, так і за власним (див. рис. 3.43 а, б).

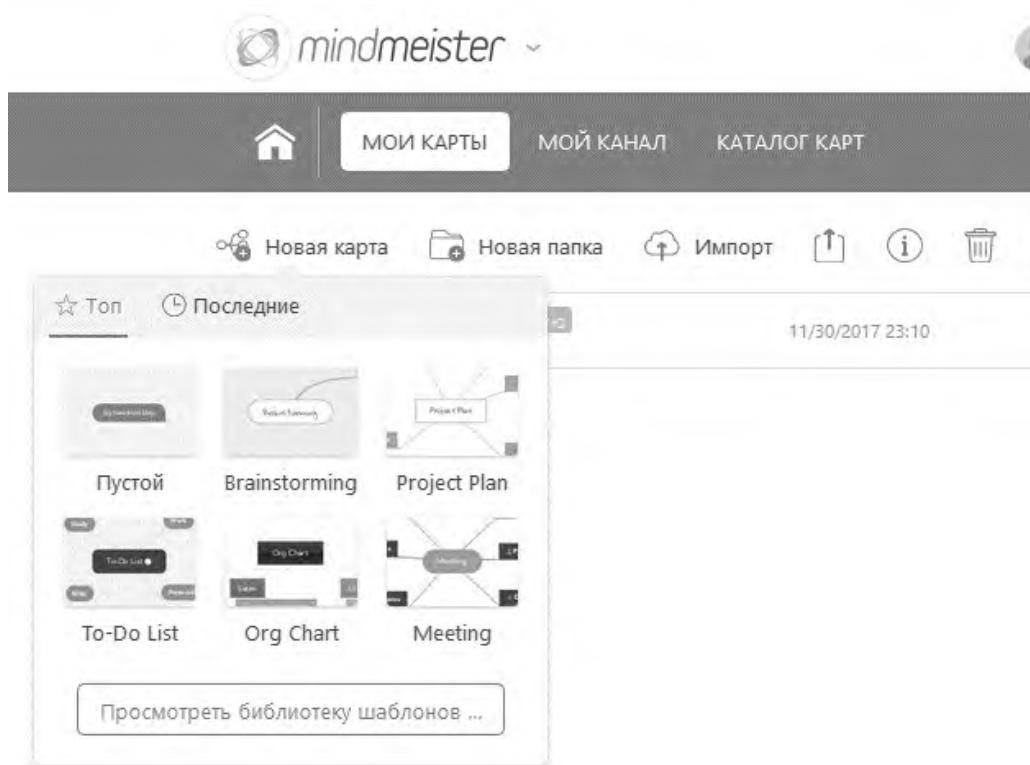

Рис. 3.42 Популярні шаблони

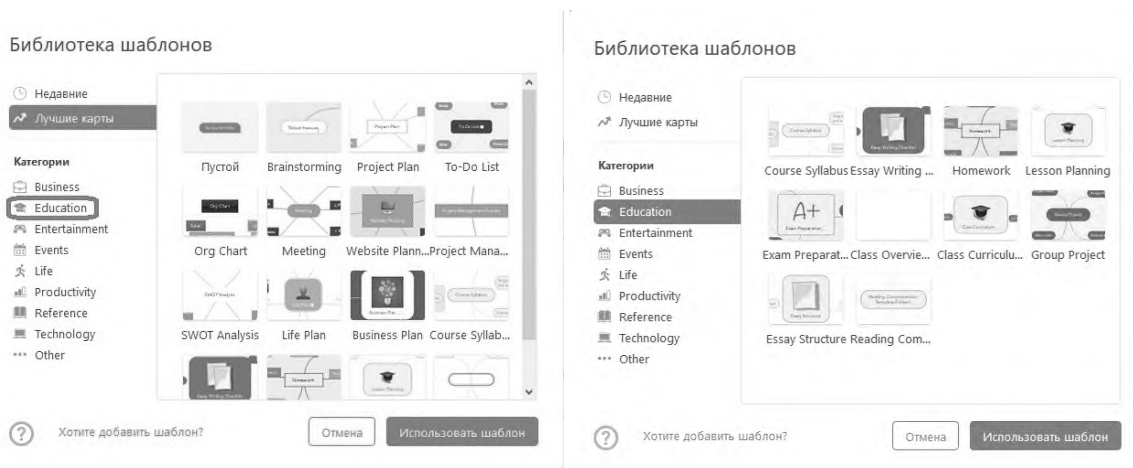

Рис. 3.43 а – Бібліотека шаблонів

Рис. 3.43 б – Бібліотека шаблонів Education

Обираємо шаблон, який найбільш нам підходить для створення лекції «Easy Structure» (див. рис. 3.44). За бажанням, можна попередньо побачити вигляд шаблону. Для цього необхідно натиснути правою клавішею миші на значок «око» у нижньому правому куті обраного шаблону.

Для початку роботи натискаємо на обраний шаблон, після цього на кнопку «Использовать шаблон».

При першому створенні карти програма запропонує короткий курс навчання. За бажанням його можна пройти (див. рис. 3.45).

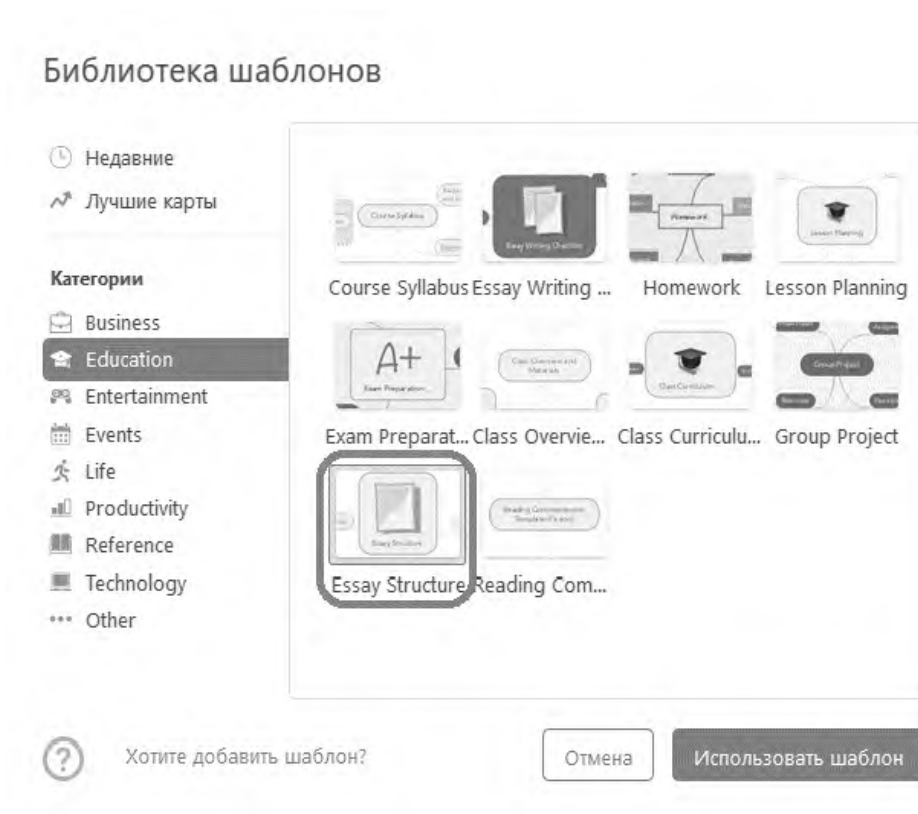

Рис. 3.44. Шаблон «Easy Structure»

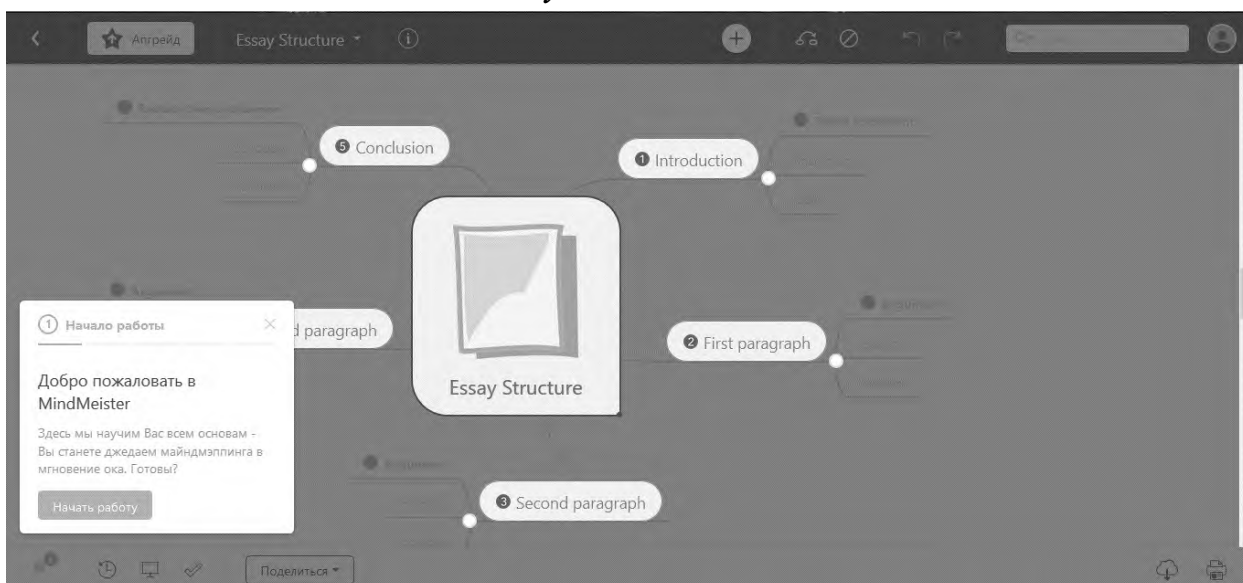

Рис. 3.45. Навчаюча програма

Для створення ментальної карти з теми «Сутнісні характеристики вітру, його класифікація», необхідно виділити ключове слово (або декілька ключових слів, якщо тема дуже обширна). В контексті нашого дослідження це слово «Вітер» (рис. 3.46).

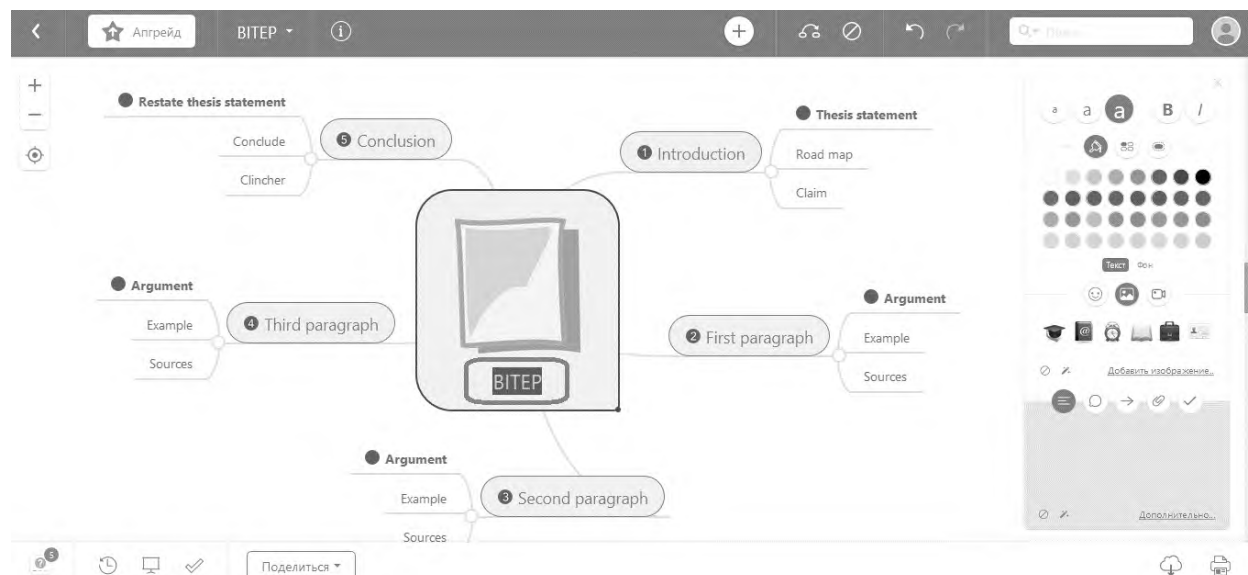

Рис. 3.46. Введення ключового слова лекції

Оскільки наш мозок легше сприймає інформацію подану в картинках, то в нашій лекції доцільно використовувати зображення. Для того, щоб додати зображення, необхідно натиснути на «Добавить изображение...» в правій частині екрану (рис. 3.47). Після натискання, перед нами з'являється контекстне меню, з варіантами вибору завантаження зображень (рис. 3.48).

Використовуючи бокову панель редагування можна змінювати оформлення, типи шрифтів у блоках, додавати зображення, коментарі до блоків, гіперпосилання, імпортувати відео, тощо.

Обираємо зручний варіант. В нашому дослідженні було вирішено використати закладку «Найти в интернете...». Після натискання, з'являються картинки, які відповідають нашому запиту. Зазначимо, що зображення можна шукати кількома спо-

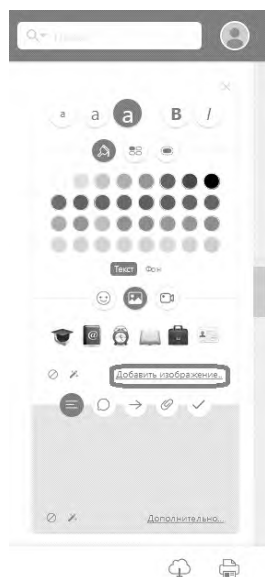

Рис. 3.47. Додавання зображення

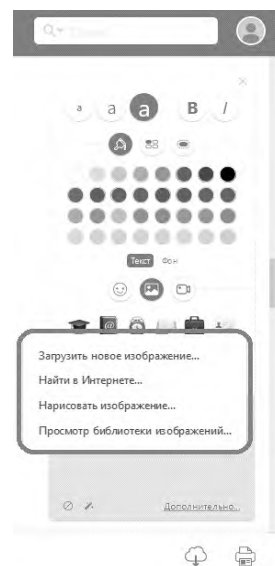

Рис. 3.48. Меню wyboru завантажень

собами. Після вибору зображення, яке сподобалося, натискаємо на кнопку «Применить выбранное изображение» (рис. 3.49).

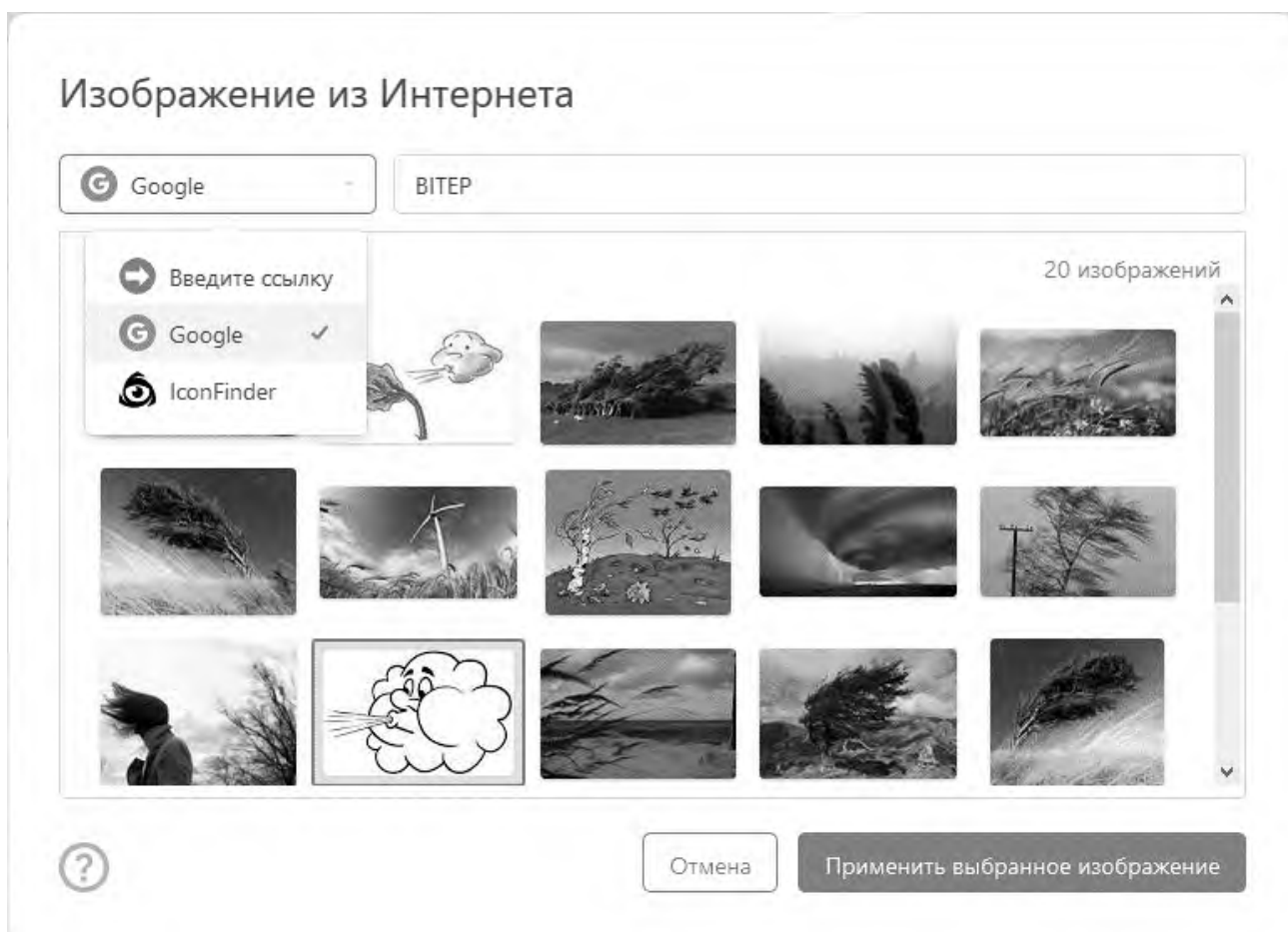

Рис. 3.49. Вибір та вставка зображення

3) з ключового поняття будуються розгалуження. Для цього, виділивши поле від якого буде відходити відгалуження, натиснемо на значок «+» на верхній панелі (рис. 3.50).

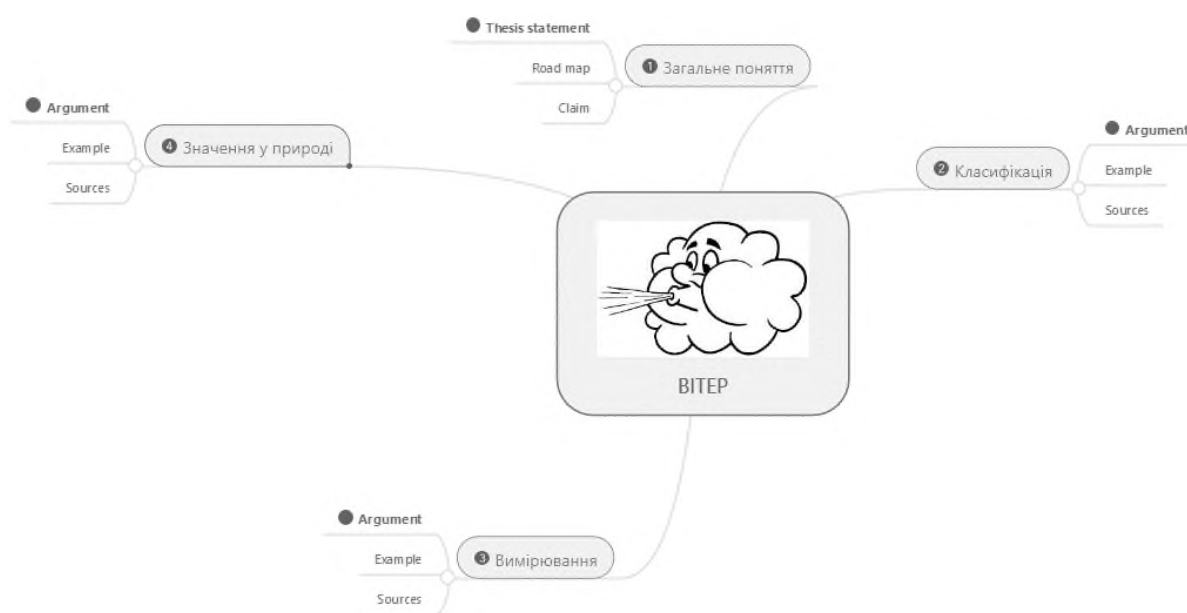

Рис. 3.50. Визначення ключових елементів лекції

Аналогічним чином можна створити другорядні відгалуження, і таким чином сформуванати «дерево» карти знань.

Знаходимо в плані лекції головні моменти і вводимо до карти знань.

Як видно з рисунку 3.50, обрані ключові елементи лекції виділено від її назви кольором, який можна змінювати, обравши відповідне меню. Аналогічно розробляються інші складові.

Отже, при складанні ментальної карти, необхідно виділити головне, ключове поняття і по можливості написати його одним словом. Гілки, які будуть виходити з головної ідеї, теж бажано записати якомога менше використовуючи слів тощо.

Як бачимо, нічого складного немає, проте важким спочатку буде Ваш індивідуальний стиль при складанні карт, а також виокремлення основних елементів. Розроблена карта знань на тему «Сутнісні характеристики вітру, його класифікація» розміщена за адресою: <https://mm.tt/1002230351?t=Ai2VxXJUPz>.

Після завершення створення та редагування карти знань, її можна експортувати на комп'ютер у вигляді картинки, презентації, PDF-документа або ж публікувати її в мережі для спільного чи приватного доступу.

Створені, таким чином, карти знань викладач може використовувати як план-конспект лекції, коли відкриваючи коментарі до блоків ментальної карти, переглядаючи картинки, відеофайли, відкриваючи інші on-line ресурси з гіперпосилань, викладач покроково розкриває перед студентами певну тему, використовуючи при цьому елементи наочності. За допомогою такої карти матеріал стане набагато цікавішим і краще сприйматиметься студентами.

Зокрема, використовуючи створену карту знань з теми «Сутнісні характеристики вітру, його класифікація», де вся інформація розподілена по блоках, у вигляді схеми, а саме переглянувши всі коментарі до блоків, усі гіперпосилання, студент засвоює весь навчальний матеріал з даної теми.

Аналогічно була створена ментальна карта на тему «Соціальна робота» (рис. 3.51).

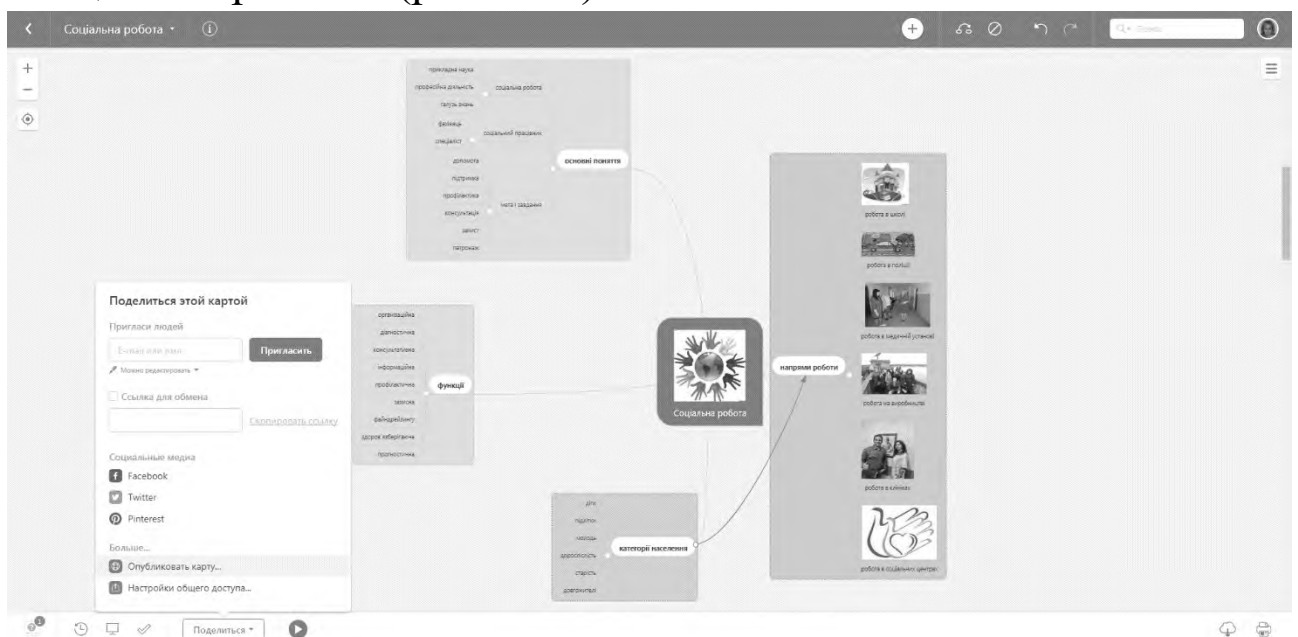

Рис. 3.51 Приклад ментальної карти на тему: «Соціальна робота»

Експортуємо карту з наданням доступу до неї (рис. 3.52)

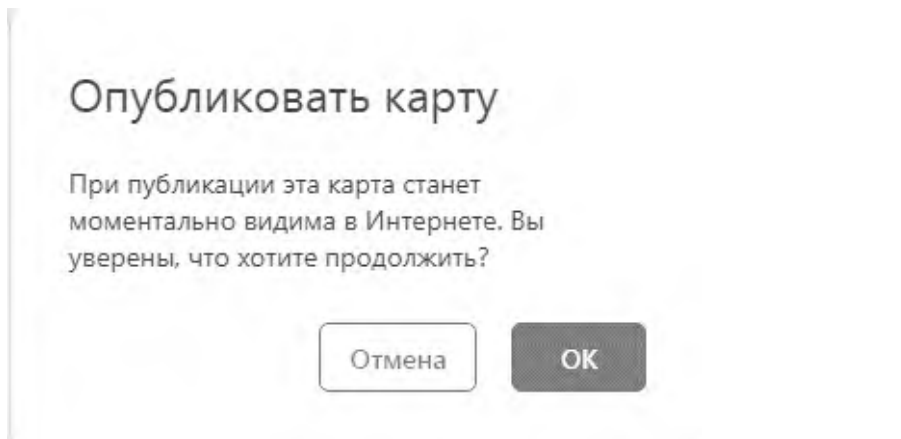

Рис. 3.52 Експортування карти

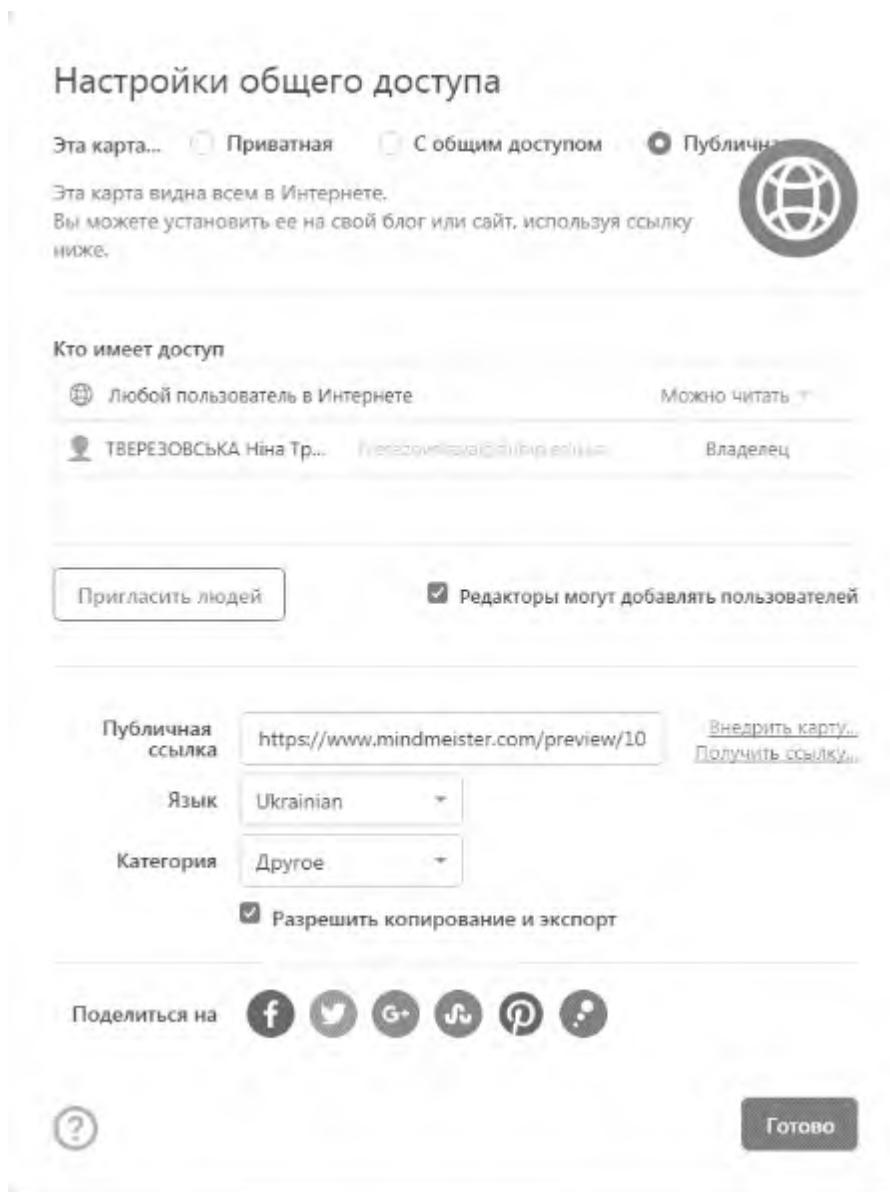

Рис. 3.53 Налаштування доступу до карти, отримання адреси розміщення

Налаштовуємо доступ до карти, отримуємо адресу її розміщення: <https://mm.tt/1002316530?t=XH30ALW0sA> (див. рис. 3.53).

Отже, процес створення ментальної карти за допомогою on-line сервісу Mindmeister передбачає:

- можливість імпортувати та експортувати карти з FreeMind;
- можливість зберігати карти на сервері і мати до них доступ з будь-якого комп'ютера;
- можливість прикріплювати файли до гілочок;
- доступність безкоштовної версії *Baisic Free version* (з функціональними обмеженнями).

Виділимо недоліки роботи з даним сервісом, а саме:

- графічні символи маленькі за розміром і вибір їх невеликий,
- немає можливості змінювати колір ліній і їх форму,
- потрібна реєстрація для доступу до ресурсу,
- повна версія коштує \$15 на рік.

У загальному, ментальна карта, створена за допомогою даного ресурсу має вигляд ієрархічної схеми, в центрі якої розташоване поле з ключовим поняттям, від якого у вигляді «віток» розміщуються наступні блоки, що пояснюють, класифікують, характеризують зміст головного поняття (див. рис. 3.54).

Підсумовуючи вищевикладене, нами було виділено спільне у процесі побудови ментальних карт (див. рис. 3.55).

Таким чином, використовуючи карти знань, ми одержуємо такі можливості:

- унаочнення інформації;
- поліпшення пам'яті, швидке згадування фактів, слів й образів;
- розвиток логічного і творчого мислення;

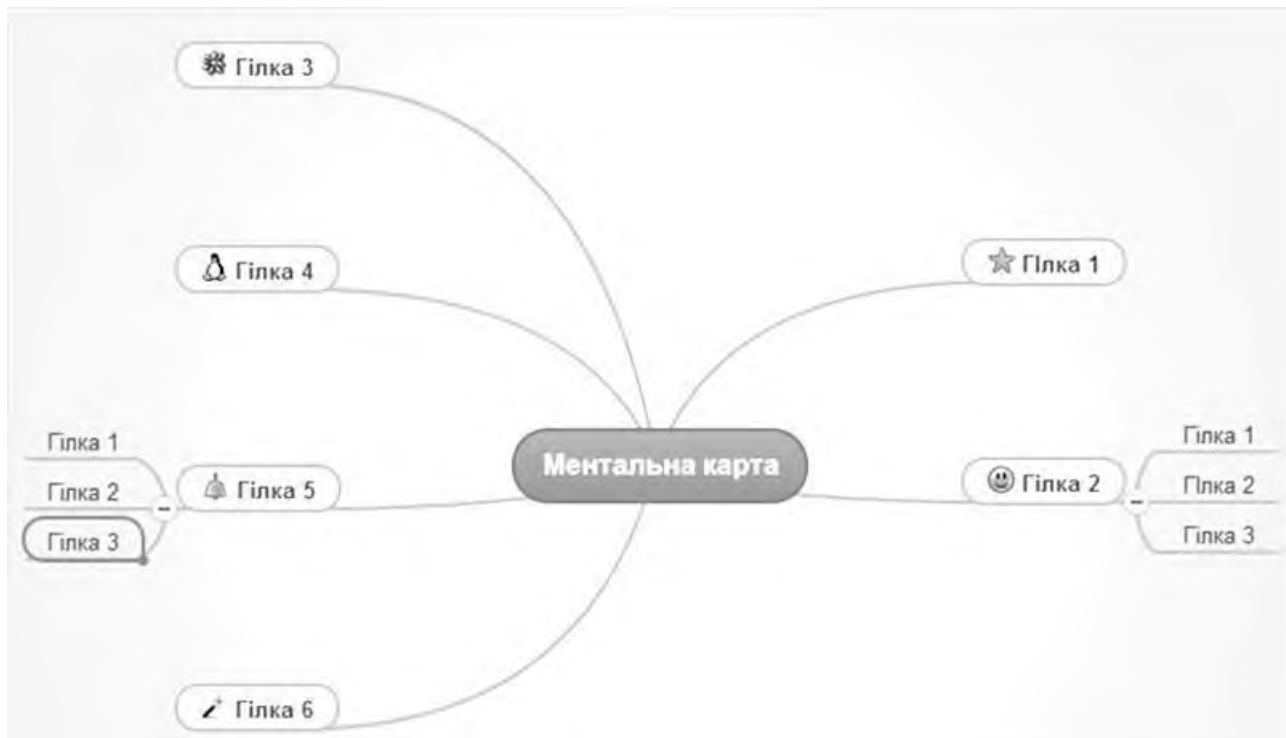

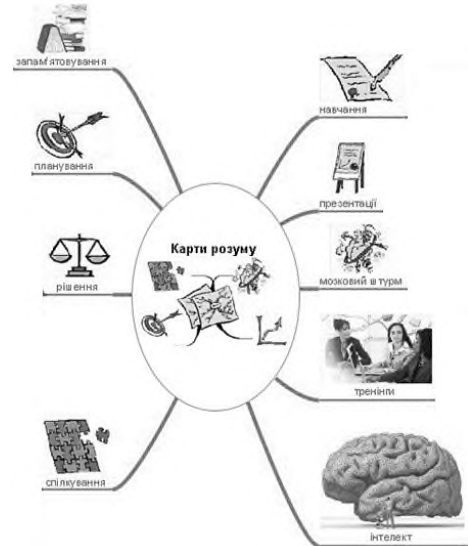
Рис. 3.54. Загальний вигляд карти знань, створеної в on-line сервісі Mindmeister

- пришвидшення процесу генерації ідей;
- демонстрація концепції і діаграми;
- аналіз результатів або подій;
- структурування, алгоритмізація, опрацювання діяльності;
- підбиття підсумків зробленого;
- організація взаємодії під час групової діяльності або у рольових іграх.

Отже, ментальна карта – це зручний спосіб запису наших думок графічним способом; спосіб організації процесу творчого мислення за допомогою схем, побудованих за певними правилами.

За рахунок візуалізованого, ієрархічного та асоціативного мислення легше та краще опрацьовується та запам'ятовується матеріал великих обсягів. Саме цей метод запускає в роботу лівопівкульне (конвергентне, словесне, логічне) та правопівкульне мислення (дивергентне, асоціативне, інтуїтивне,

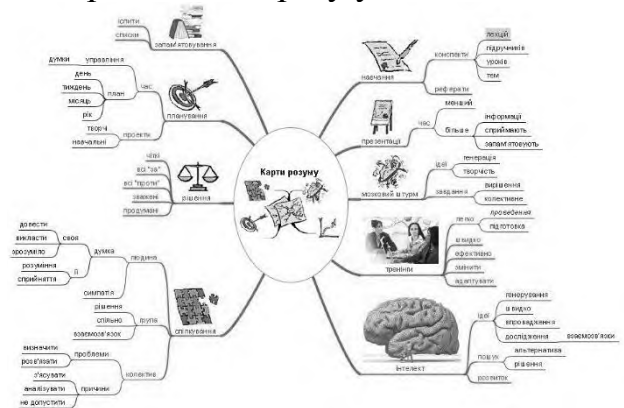
образне – творче). Матеріал, розташований компактно, схематично, краще сприймається. Тому застосування мережових карт знань у роботі соціального педагога (фахівця із соціальної роботи) є доцільним.

а) об'єкт уваги (вивчення) сфокусований у центральному образі

б) основні теми й ідеї, пов'язані з об'єктом уваги, розходяться від центрального образу у вигляді ідей

в) гілки пояснюються і позначаються ключовими образами і словами.

Ідеї наступного порядку (рівня) також зображаються у вигляді гілок, що відходять від центральних гілок і так далі

г) гілки формують зв'язану вузлову структуру (систему).

Рис. 3.55. Спільне у процесі побудови ментальних карт

У деяких європейських країнах карти знань використовуються при навчанні дітей у початкових класах школи.

Перерахуємо галузі застосування карт знань:

- *навчання:*
 - створення ясних і зрозумілих конспектів лекцій;
 - максимальна віддача від прочитання книг/підручників;
 - написання рефератів, курсових проектів, дипломів.
 - запам'ятовування:
 - підготовка до іспитів;
 - запам'ятовування списків: що зробити / кому зателефонувати /...
- *презентації:*
 - ви за менший час даєте більше інформації, при цьому вас краще розуміють і запам'ятовують;
 - проведення ділових зустрічей і переговорів.
- *планування:*
 - управління часом: план на день, тиждень, місяць, рік ...;
 - розробка складних проектів: нового бізнесу;
- *мозковий штурм:*
 - генерація нових ідей, творчість;
 - колективне рішення складних завдань;
- *прийняття рішень:*
 - чітке бачення всіх « за » і « проти »;
 - більш зважене і продумане рішення.

Використовуються карти для наступних цілей:

- навчання;
- конспектування лекцій;

- конспектування книг;
- підготовка матеріалу з певної теми;
- рішення творчих завдань;
- мозковий штурм;
- презентації;
- планування та розробка проектів різної складності;
- складання списків справ;
- спілкування;
- проведення тренінгів;
- розвиток інтелектуальних здібностей;
- вирішення особистих проблем тощо.

Суть побудови ментальної карти полягає у тому, щоб за допомогою зрозумілих символів, образів, об'єктів, асоціацій, якими мислить людина, наочно зобразити цілісну картину знань про предмет вивчення або розгляду.

Ментальні карти – універсальні, тому їх можна застосовувати у різних сферах розумової діяльності.

Таким чином, найбільшого поширення карти знань зазнали саме у навчальному процесі. Адже викладання за допомогою інтелект-карт має цілу низку переваг, зокрема:

- привертають увагу аудиторії, тим самим роблячи її сприйнятливою і готовою до співпраці;
- роблять заняття і презентації органічнішими, які приносять радість як викладачу, так і студентам;
- лекційний матеріал на основі інтелект-карт є гнучким, його легко пристосовувати до умов, що змінюються. У час стрімких змін і розвитку всіх сфер життя викладач може легко і без значних затрат часу вносити корективи до своїх лекцій;

- оскільки інтелект-карти ілюструють лише інформацію, що безпосередньо стосується предмета лекції, студенти краще засвоюють матеріал;
- на відміну від лінійного тексту, інтелект-карти не тільки зберігають факти, але і демонструють взаємозв'язки між ними, тим самим забезпечуючи глибше розуміння предмета студентами. Фізичний об'єм лекційного матеріалу викладача значно зменшується.

Гнучкість карт знань дозволяє розглядати будь-яку тему або питання, вони можуть використовуватися для групи або індивідуально.

Можливості карт знань дозволяють: поліпшити пам'ять, нагадати факти, слова і образи; генерувати ідеї; надихнути на пошук рішення; продемонструвати концепції і діаграми; аналізувати результати або події; структурувати курсові роботи; підсумувати інформацію; здійснити навігацію матеріалом, що вивчається; організувати взаємодію між учнями в груповій роботі або рольових іграх [14].

Окрім ознайомлення студентів (учнів) з теорією і практикою інтелект-карт, викладач (учитель) може використовувати карти знань у вирішенні ряду власних практичних завдань, роблячи викладання і, відповідно, навчальний процес легшим і приємнішим заняттям.

Ефективно використовувати карти знань під час підготовки до іспиту, оскільки на запам'ятовування і повторення інформації витрачається менше часу, її відтворення стає більш осмисленим.

За допомогою інтелектуальних карт можна представляти результати проектної діяльності: відтворити у вигляді розумової карти весь процес створення проекту, або тільки результати проекту, нові ідеї та інше, а потім під час представлення проекту пояснювати все те, що зображено на карті.

Ментальні карти можна створювати по-різному. Перші прототипи створювалися вручну на папері у вигляді схем, що за своєю структурою нагадували «дерево». Але сучасний рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, дозволяє створювати карти знань on-line, робити їх інтерактивними, використовуючи on-line ресурси.

Техніці складання ментальних карт легко навчитися, і, треба сказати, з її допомогою завжди що-небудь та виходить, тому не дивно, що популярність цієї техніки, розробленої Тоні Брузаном, зростає. Складання ментальних карт полегшує створення загального уявлення, загального розуміння проблеми і за допомогою простих засобів призводить Вас до нових ідей.

Виокремимо поради Т. Б'юзена щодо техніки створення ментальних карт [12]:

1. Важливо розміщувати слова на гілках, а не в ромбах, паралелепіпедах тощо. Гілки мають бути живими, гнучкими, тобто, органічними. Малювання ментальної карти в стилі традиційної схеми повністю заперечує ідеї майндмепінгу (створення карт знань). Це сильно ускладнює рух погляду по гілках і вносить багато зайвих однакових, а отже монотонних, об'єктів.

2. Потрібно писати на кожній лінії тільки одне ключове слово. Кожне слово містить тисячі можливих асоціацій, тому склеювання слів зменшує свободу мислення. Роздільне написання слів може призвести до нових ідей.

3. Довжина лінії має дорівнювати довжині слова. Це простіше і економніше.

4. Пишіть друкованими літерами, якомога ясно і чітко.

5. Варіюйте розмір літер і товщину ліній залежно від ступеня важливості ключового слова.

6. Обов'язково використовуйте різні кольори для основних гілок. Це допомагає цілісному і структурованому сприйняттю.

7. Часто використовуйте малюнки і символи (для центральної теми малюнок – обов'язковий). Іноді ментальна карта взагалі може цілком складатися з малюнків.

8. Прагніть такої організації простору, щоб не залишалося порожнього місця, а гілки не розміщувалися дуже щільно. Для невеликої ментальної карти використовуйте аркуш паперу формату А4, для великої – А3.

9. Гілки, що розрослися, можна укласти в контури, щоб вони не змішувалися з сусідніми гілками.

10. Розташовуйте лист горизонтально. Таку карту зручніше читати.

Складання ментальних карт активізує просторово-образне мислення і робить можливим нову точку зору на проблему. Завдяки тому, що в буквальному сенсі відображається індивідуальна тема, її можна заново структурувати. Так, можна виділити істотні аспекти, встановити нові зв'язки й освітити другорядні, попутні питання. Оскільки ментальні карти мають відкриту структуру, пізніше вони можуть бути доповнені.

Ця техніка особливо ефективна для:

- 1) аналізу проблем;
- 2) планування, розробки стратегії;
- 3) створення загального уявлення, загальної картини складних питань;
- 4) підготовки рефератів, промів, статей.

При всьому розмаїтті ментальних карт виокремимо й слабкі сторони цієї техніки:

- 1) складні, комплексні стани речей сильно спрощуються;
- 2) укладачі часто впадають в ілюзію, що досягли спільного розуміння проблеми, коли це не відповідає дійсності;
- 3) картинки можуть надавати сугестивний вплив і направляти думки в невірному напрямку.

Для створення ментальної карти будуть потрібні:

- 1) великий аркуш паперу (щонайменше формату А-4);
- 2) олівці, бажано різнокольорові.

Тривалість роботи над картою складає близько 20-30 хвилин.

Ментальні карти гарні для того, щоб освіжати в пам'яті всі деталі: якщо Ви пізніше повернетесь до якої-небудь теми, то швидко в ній зорієнтуєтесь.

Як же виготовити свою першу ментальну карту? Почнемо з середини листа. Пишімо центральне поняття або, ще краще, малюємо тему, навіть якщо мова йде про абстрактну. Необхідно знайти для неї власний образ.

Приклад. Якщо необхідно розробити карту на тему креативності, краще її намалювати це поняття, тобто що воно означає? Це може бути блискавка (осяння), палаюча лампочка, ключ, яйце Колумба, яблуко, яке падає з дерева або що-небудь інше, що пов'язує з креативністю.

Креслимо лінії, які виходять від центрального поняття або образу, на кожній пишімо поняття, яке впливає з теми. Не треба довго розмірковувати, просто записуйте те, що приходить в голову.

По темі «креативність» можна розташувати такі поняття, як інновації, техніки креативності, індивідуальність, умови роботи, креативний процес. Ці поняття спричинять за собою інші, пишімо їх на нових лініях. Визначаємо взаємозв'язки, виявляємо якісь побічні аспекти. Так поступово заповниться весь аркуш. Робота буде закінчена, коли з'явиться почуття, що більше в голову нічого не приходить або ж що все важливе вже записано.

Як може виглядати ментальна карта на тему креативності?

1. Починати необхідно з кольорової картинки в центрі.
2. Записувати всі слова великими літерами, цього вимагає наочність.

3. Всі слова повинні стояти на лініях, а кожна лінія повинна бути пов'язана з іншими.
4. Використовувати по можливості по одному ключовому слову на кожную лінію.
5. Там, де можливо, вводити картинки і символи.
6. По можливості використовувати багато кольорів.
7. Ігнорувати контролююче мислення. Намагайтеся зафіксувати все, що приходить на думку у зв'язку з центральною ідеєю.
8. Створюйте власні образи і символи

Рекомендується робити ментальні карти абсолютно індивідуальними. У будь-якому випадку бажано роз'яснити взаємозв'язки між ключовими поняттями. Перевіреними засобами оформлення є:

- 1) об'єднання взаємопов'язаних областей лініями;
- 2) вживання стрілок
- 3) різна товщина зв'язкових ліній;
- 4) використання кольорової символіки. Усі «божевільні» ідеї можуть бути жовтими, люди - синіми, мети (цілі) – зеленими, ризики – червоними;
- 5) обмеження понять геометричними фігурами: (круг, квадрат, трикутниками). Цим фігурам можна додати різне значення. Наприклад: завдання – у квадратах, бажання – на еліпс, цілі – у трикутниках;
- 6) використання загальноприйнятих знаків і символів, таких як плюс, мінус, оклику і знак питання, зірочки або хрестики.

Найдоцільніше визначити власний репертуар. Адже залежно від того, чи готуєте доповідь, плануєте перебудувати свій відділ або думаєте над вечіркою, в кожному окремому випадку важливі будуть інші зв'язки між окремими ключовими поняттями.

Як вносити коректури? Спочатку навряд чи вдасться з першого разу розробити ментальну карту. Це не страшно – заклейте області, які хочете оформити по-іншому, використовуйте коригуючу рідину (коректор) або намалюйте все наново.

Виправлення не тільки можливі, а навіть бажані, оскільки свідчать про те, що відбулося переструктурування проблеми і відкривається шлях до досягнення нової ясності.

Як користуватися ментальними картами? Дуже доцільно виготовити ментальну карту вже тоді, коли тільки починаєте займатися будь-якою темою.

1. «Випишіть» всі свої думки на аркуш паперу. Швидше за все, Ви самі будете здивовані тим, як багато Ви, виявляється, знаєте, хоча Вам і здавалося, що Ви не знаєте нічого.
2. У процесі роботи над темою Вам слід безперервно доповнювати свою карту.
3. Якщо у Вас з'явилося відчуття, що Ваша картка втрачає наочність, Вам треба виготовити нову.
4. Готову карту слід дуже уважно розглянути, можливо, навіть обговорити її з іншими - може бути, Ви побачите нові взаємозв'язки, захочете інакше розставити пріоритети, вивести конкретні завдання.

Нові ідеї з'являються іноді вже в процесі розробки ментальної карти. Оскільки відбувається узагальнення уявлень в ключових поняттях, треба бути дуже лаконічним. Це покращує розуміння суттєвого. Складання ментальних карт часто буває дуже ефективною допомогою. Зауважимо, що ментальні карти:

- 1) глибоко індивідуальні. Справжнє значення вони мають насправді тільки для того, хто їх виготовив, тому стережіться чужих карток! Нехай Вам щоразу дуже докладно пояснюють їх значення;

- 2) є відображенням Вашого мислення, тому можуть дати поштовх до нових ідей, але не замінити самі ідеї, тому необхідно самім розігріти свої творчі думки;
- 3) працюють з крайніми узагальненнями. Складні положення, стани речей спрощуються до ключового слова, тому по кожному ключовому поняттю з'ясовуйте для себе, чи не ховається за цим проблема;
- 4) можуть створити видимість порядку і там, де його немає зовсім, тому гарненько перевірте, як «перекладаються» значення стрілок і ліній.

Розглянемо *варіант створення картки ідей*.

Коли цілком відсутнє уявлення про структурування проблемного поля, дуже корисно записувати ключові слова на картках або стікерах. Такі записи можна пересувати, прибирати, додавати, заново комбінувати. Проте в цьому випадку буде менше можливостей, які оформлюються, але вони будуть більш гнучкими. Щоправда, результат буде короткочасним і досить поверхневим, якщо його не закріпити, перенісши на ментальну карту.

Техніці складання ментальних карт легко навчитися, з її допомогою завжди що-небудь та виходить, тому не дивно, що популярність цієї техніки зростає. Складання ментальних карт полегшує створення загального уявлення, загального розуміння проблеми і за допомогою простих засобів призводить до нових ідей (приклади ментальних карт подано у Додатку).

3. Сервіси для створення стрічок часу. Дуже часто під час підготовки матеріалу для презентації, доповіді або публікації, перед соціальним педагогом постає завдання відображення деякої послідовності подій в прив'язці до часу. Можливості для наочного подання інформації в хронологічному порядку існують різні: від уже знайомої інфографіки до відеороликів. Але

зручним способом є побудова тимчасової шкали (timeline) з прив'язкою до неї потрібних фактів.

Dipity (<https://te-st.ru/entries/dipity>) – досить простий у використанні інструмент. Онлайновий сервіс Dipity є одним з найбільш функціональних в своїй категорії, дозволяє створювати хронологічні послідовності, які можна переглядати в декількох видах: таймлінії, фотоальбому, простого текстового списку подій і навіть на карті. Дозволяє вставляти текст, зображення, відео. У безкоштовному акаунті можливе створення трьох стрічок.

Meograph (<http://www.meograph.com>) – цікавий інструмент, якій об'єднує можливість створення таймліній з відео. Фото, аудіо, картами Google та додавання гіперпосилань. Є можливість зазначити точну дату початку та завершення події. Після збереження можна накласти звуковий запис, поділитись у соціальній мережі або вставити кодом на сайт. Інструмент дуже зручний коли є потреба показати послідовність подій.

Capzles Social Storytelling (<http://www.capzles.com>) схожий на Meograph тим, що дозволяє інтегрувати інформацію з безлічі різних джерел (відео, аудіо, фото, текстові та ін.) в один створюваний файл. Термін «сторітеллінг», який присутній в назві ресурсу, вже давно увійшов в західну журналістику для позначення способу розповіді історії за допомогою аудіо, відео, фото, тексту, зібраних в одній стрічці і представляють візуально єдину цілісну картину.

Timetoast (<http://www.timetoast.com>) – інструмент, який дозволяє побудувати таймлінії та переглядати їх у різних режимах (режим таймліній та режим списку). Працює на будь-якому пристрої з Інтернетом. Передбачено можливість додавання подій та розклад часу. Всі події розміщуються автоматично відповідно за часом подій. Є можливість завантаження зображень.

4. Сервіси для створення віртуальних стін і плакатів. На сьогодні у мережі Інтернет для створення онлайн дошок існують такі ресурси: Glogster (<http://edu.glogster.com/>), Dabbleboard (<http://dabbleboard.com/>), WikiWall (<http://wikiwall.ru/>), Twiddla (<http://www.twiddla.com/>), Scribblar (<http://www.scribblar.com/>), Padlet (<http://ru.padlet.com/>).

Padlet (<https://padlet.com>) – це веб-сайт, який дозволяє спілкуватися з іншими користувачами, використовуючи текстові повідомлення, фотографії, посилання та інше. Каждое місце для спілкування називають «стіна». Кожна сторінка-стіна має свою унікальну адресу, надсилаючи яку колегам або учням передбачається можливість спільної роботи. Можна налаштувати рівні доступу, так що гості сторінки зможуть тільки переглядати. Є гарним інструментом на етапі проведення рефлексії під час тренінгу або групової роботи соціального педагога.

Для того, щоб скористатися можливостями сервісу необхідно:

1. Завантажити сайт <http://ru.padlet.com/> та зареєструватися на ньому, що у подальшому дозволить редагувати створені дошки. Зауважимо! Працювати з Padlet можливо й без реєстрації, для цього достатньо натиснути кнопку Создать стену на головній сторінці сервісу, але в цьому разі дошка буде доступною для редагування тільки 24 години.

2. Оформити та наповнити даними дошку. Оформлення дошки розпочинається з кнопки Изменить стену. На вкладці, що відкриється у полі Название ви зможете ввести назву дошки, а у полі Описание – опис дошки, натиснувши кнопку Обои зможете обрати фон для оформлення стіни.

Для додавання на стіну інформації необхідно двічі клацнути на вільному місці дошки, після чого з'явиться фрейм,

у який ви зможете додати посилання, знімок з веб-камери або файл з комп'ютера. Ширина фрейму регулюється мишкою.

3. Організувати сумісний доступ користувачів до дошки. Кожна дошка має свою унікальну адресу, яку можна повідомити іншим користувачам з метою спільного наповнення та редагування. Для налаштування доступу до дошки необхідно клацнути кнопку *Изменить* поточну стіну. На вкладці, що відкриється клацніть кнопку *Приватность*. У вікні, що відкриється задайте відповідний рівень доступу до дошки: *Может просматривать* (користувачі можуть тільки переглядати пости); *Может писать* (користувачі можуть переглядати і додавати власні пости); *Может изменять* настройки (користувачі можуть переглядати, писати редагувати будь-які пости).

Зазначимо, що створену дошку можна розмістити в соціальних мережах (Facebook, Twitter, Google+ та ін.), зберігати у вигляді електронного документа у форматах PDF, Excel, CSV, отримати RSS-фід або відправити по електронній пошті, вставити у власну сторінку або блог за допомогою html-коду, а також використовувати мобільну версію з QR кодом. Для цього необхідно скористатися кнопкою *Выставить/Экспортировать*.

Соціальний сервіс Padlet поступово набуває свого поширення у навчально-виховному процесі, зокрема його можна застосовувати:

- для «мозкового штурму»
- для узагальнення та систематизації знань;
- як площадку для розміщення навчальної інформації;
- для розміщення завдань на пошук інформації;
- для спільного виконання домашнього завдання;
- як місце для збирання ідей для проектів та їх обговорення.

Отже, можна зробити висновок, що Padlet – це зручний, легкий у роботі сервіс, призначений для збереження, організації та спільної роботи з різним контентом у визначеному віртуальному просторі. Застосування якого у навчальній діяльності, на нашу думку, сприятиме формуванню таких навичок сучасного фахівця, як критичне мислення, творче вирішення завдань, конструктивне спілкування й обговорення, співпраця.

Рис. 3.56. Приклад створення спільної дошки на етапі рефлексії під час тренінгу

Glogster (<http://edu.glogster.com>) – аналог Power Point, але он-лайн. Можна використовувати відео, аудіо, графіку. Інтуїтивний, зручний і багатофункціональний сервіс для зберігання, організації та спільної роботи з різними матеріалами. Сервіс повністю безкоштовний і не має якихось обмежень на кількість створюваних сторінок.

5. Сервіси для скрайбінгу

Скрайбінг (від англійського scribe – накидати ескізи або малюнки) – новітня техніка презентації, у якій мова оратора ілюструється «на льоту» малюнками на білій дошці (або аркуші паперу), яка була винайдена британським художником Ендрю Парком для Британської асоціації з поширення наукових знань. Скрайбінг – це зображення малюнків, перетворення речей на візуальні образи.

Рис. 3.57. Ресурси Glogster

Зазначимо такі переваги скрайбінгу в професійній діяльності соціального педагога: візуалізація допомагає учням організувати та аналізувати отриману інформацію; за допомогою візуальних образів учні з легкістю інтегрують нові знання; візуалізація розвиває критичне мислення (вербальна та візуальна інформація допомагає відновлювати в пам'яті отриману інформацію, оскільки презентація скрайбінгу складається із простих образів, символів та предметів, які легко запам'ятовуються); візуалізація є універсальною та доступною всій аудиторії.

PowToon (<https://www.powtoon.com>) – інтерфейс нагадує додатки для створення презентацій. Робоча область сервісу містить кнопки управління, тайм-лайн, вікно попереднього

перегляду, список слайдів і перемикач вибору елементів. Зазначений інструмент може успішно використовуватись під час проектної діяльності під керівництвом соціального педагога – на етапі представлення результатів групи.

Рис. 3.58. Приклад створеного PowToon

Moovly (<https://www.moovly.com>) – один із найпростіших інструментів для виготовлення анімованих презентацій. Moovly також належить до скрайбінг-додатків: багато елементів потрібно малювати власноруч. Moovly – досить дешевий у порівнянні з іншими сервіс. Базовий тариф коштує всього \$20 в місяць (\$10, якщо платити відразу за рік). Є безкоштовний тариф, на якому можна завантажувати відео (такої розкоші більше ніде немає).

Для відеоісторій сервіс не підійде, а ось для інфографіки – в самий раз. Правда, результат порівняно з конкурентами виглядає трохи сірувато.

Відмітимо позитивні моменти цього інструменту:

- найдешевший серед конкурентів

- безкоштовний тариф з необмеженим терміном використання
- відео в 480p можна завантажувати без платної підписки
- можна не купувати підписку, а по платити кілька доларів за завантаження кожного відео

До негативних можемо віднести:

- невеликі можливості у порівнянні з конкурентами
- довге завантаження і повільна робота;
- не найзручніший інтерфейс
- некрасиві зображення в стандартних бібліотеках;
- неможливість створення анімованих роликів;
- відсутність інструментів для створення графіків і діаграм.

After Effects (<https://creative.adobe.com/ru/products/download/aftereffects>) – це професійний софт для створення будь-яких відео. Можливостей у програми багато. І інфографіка, і дудл-відео, і спецефекти, і анімаційні ролики – можна робити все.

Зворотний бік медалі – не можна запуснути додаток, розібравшись в ньому за 10 хвилин методом тiku. Доведеться вчитися, читати статті, проходити курси і дивитися уроки.

Позитивим вважаємо:

- значно більше можливостей, ніж у інших розглянутих сервісів разом узятих;
- багато навчальних матеріалів по сервісу;
- можна отримати програму безкоштовно, якщо ви пірат;
- дружить з Photoshop і Illustrator. Якщо малюєте там свої об'єкти – зручно все експортувати

Проте в програмі є і негативні моменти:

- складний та недружній інтерфейс;
- довго розбиратися;

– використовує багато ресурсів комп'ютера. На слабких машинах нічого не можна зробити

VideoScribe (<http://www.videoscribe.co>) – найбільш потужний та професійний інструмент для створення скрайбінгу: оригінальна бібліотека елементів, якісний механізм промальовування, швидкодія і простий інтерфейс.

Скрайбінг ... скрайбером ... На перший погляд, новостворений неологізм ... Але насправді з цим поняттям ми знайомі з дитинства. Адже колись ми всі були в певному сенсі скрайбером. За допомогою простих малюнків намагалися передати побачене, почуте, певну інформацію, почуття, настрої, емоції.

Виявляється, таким чином можна просто і доступно розповісти про складне, цікаво пояснити певний матеріал. Даний метод отримав назву скрайбінг – процес візуалізації складного змісту простим і доступним способом, під час якого замальовка образів відбувається прямо під час передачі інформації.

Особливість скрайбінга полягає в тому, що одночасно задіюються різні органи чуття: слух і зір, а також уяву людини, що сприяє кращому розумінню і запам'ятовуванню. Саме ці особливості роблять скрайбінг одним з методів сучасних технологій, який допомагає доступно і легко пояснювати складний матеріал, сприяє розвитку освіти, презентацій і доповідей, ведення записів і щоденників. Варто відзначити його доступність, адже використовувати цю техніку може кожна людина в своїх щоденних справах.

Отже, скрайбінг (від англійського *scribe* – накидати ескізи або малюнки) – новітня техніка презентації, в якій мова оратора ілюструється «на льоту» малюнками на білій дошці (або аркуші паперу), яка була винайдена британським художником Ендрю Парком для Британської асоціації з розповсюдження наукових знань.

Під час скрайбінга виходить ніби «ефект паралельного проходження», коли ми і чуємо, і бачимо приблизно одне й те саме, при цьому графічний ряд фіксується на ключових моментах аудіоряду. Зараз скрайбінг – інноваційна технологія, за допомогою якої можна привернути увагу слухачів, забезпечити їх додатковою інформацією і виділити головні моменти доповіді.

Скрайбінг – це зображення малюнків, перетворення ідей в візуальні образи. Про скрайбінге як окремої професії почали говорити порівняно недавно. На Заході візуальне мислення як індустрія розвивається з 70-х років. Одним з перших, хто здогадався використовувати скрайбінг як продуктивне і інтерактивне засіб для концептуалізації інформації, якою користуються учні та вчителі в школі, став американський викладач Пол Богущ. Саме він спростував давно завчений освітній девіз «Читай параграф з підручника - відповідай на питання», довівши ефективність використання скрайб-презентації в навчальному процесі. Справжнім проривом в освітньому веб-просторі також став скрайб Кена Робінсона про зміни освітньої парадигми.

Є два основних види скрайбінга: фасилітація і відеоскрайбінг. Скрайбінг-фасилітація (від англійського *facilitate* – допомагати, полегшувати, сприяти) – це переклад інформації з словесної форми в візуальну і фіксування її в режимі реального часу. Робота вчителя на уроці під час пояснення нового матеріалу з крейдою в руках – приклад скрайбінга-фасилітації. Перевага відеоскрайбінга полягає в тому, що відеоролик можна використовувати багато разів, цей вид діяльності викликає у виконавців особливу зацікавленість.

Можна також виділити кілька найпоширеніших видів відеоскрайбінга – мальований скрайбінг, аплікаційний скрайбінг і онлайн-скрайбінг.

Мальований скрайбінг є класичним. Художник (скрайбером) зображує в кадрі картинки, піктограми, схеми, діаграми, записує ключові слова. Це відбувається паралельно з текстом, що звучить за кадром.

Рис. 3.59. Загальний вигляд створеного VideoScribe

Аплікаційний скрайбінг – на довільний фон в кадрі накладаються або наклеюються готові зображення, які відповідають озвучувати тексту. Магнітний скрайбінг є різновидом аплікаційного, єдина відмінність – готові зображення кріпляться магнітами на презентаційну магнітну дошку.

Онлайн-скрайбінг – при створенні цього виду скрайбінга використовуються спеціальні програми і онлайн-сервіси, наприклад PowToon, VideoScribe і інші. З їх допомогою відео можна створювати за готовими шаблонами, проте безкоштовні можливості зазначених сервісів обмежені.

У сучасному світі скрайбінг успішно використовують:

- бізнес-тренери для створення зрозумілих і легких для запам'ятовування схем;
- консультанти та психотерапевти – для візуалізації ситуації і структури мислення слухача;
- менеджери, власники бізнесу і керівники проектів – для передачі своїх думок колег, партнерів, клієнтів, інвесторам в ході презентацій, круглих столів, нарад та ін.

В Україні також набуває поширення використання скрайбінгу. Наприклад, в залученні дітей до продуктивного користування мережею Інтернет.

📖 Література:

Основна:

1. Діаграма зв'язей [електронний ресурс]. – Режим доступу_: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BC%D0%B0_%D1%81%D0%B2%D1%8F%D0%B7%D0%B5%D0%B9
2. Історія карт [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kampot.org.ua/kartu/cikavo.shtml>
3. Карта // Словник іншомовних слів [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%EA%E0%F0%F2%E0&image.x=0&image.y=0>
4. Карта [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wiktionary.org/wiki/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0>. – Заголовок з екрану.
5. Карти знань [електронний ресурс] // Wiki освіта. – Режим доступу: http://www.eduwiki.uran.net.ua/wiki/index.php?title=%D0%9A%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8_%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%8C. – Заголовок з екрану

6. Карти розуму [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/kartyrozumu/>
7. Квадріціус Л. Карта розуму / Людмила Квадріціус // Інфоідеї великого початку [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/saitkvadr/inform/7-klas/23kartiznan>
8. Кіндрат І. Використання інтелект-карт у плануванні та організації освітнього процесу / І. Кіндрат // Нова пед. думка. – 2012. – № 4. – С. 153-156.
9. Луньова Н.В., Романич Н.В. Ментальні карти Coggle як сучасний інструмент для творчої діяльності вчителя та учня [електронний ресурс] / Наталія Вікторівна Луньова, Наталія Василівна Романич. – Режим доступу: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura12/2016/10/16/mentalni-karty-coggle/>
10. Машкіна В. Використання ментальних карт як інноваційних засобів викладання географії [електронний ресурс] / В. Машкіна. – Режим доступу: <file:///C:/Users/%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%88%D0%B0/Downloads/4115-8715-1-SM.pdf>
11. Ментальные карты [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kolesnik.ru/2005/mindmapping/>
12. Озерян О. Поради Тоні Б'юзена з техніки створення ментальних карт [Електронний ресурс] / О. Озерян. – Режим доступу : http://sonyah.blogspot.com/2011/11/blog-post_6964.html
13. Сокол І.М. Веб 2.0. Сайти, блоги, фотосервіси, карти знань / Ірина Сокол. – К. : Шк. світ, 2011. – 128 с.
14. Хачатрян С. Карти знань, їх призначення, редактор карт знань [Електронний ресурс] / С. Хачатрян. Режим доступу: <http://www.kievoit.ippo.kubg.edu.ua/kievoit/2013/37/37.html>
15. Alexander Ch. The pattern language / Ch. Alexander. – Oxford, 1981.
16. Futami, Ryoji (1986), «The Outline of Seven Management Tools for QC» Reports of Statistical Application Research, Union of Japanese Scientists and Engineers, 33 (June) 7-26.

17. LOOPY [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ncase.me/loopy/>
18. Mind42 [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mind42.com>
19. MindMeister [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mindmeister.com>
20. Rech E.L, Vianna G.R, Aragão F.J. High-efficiency transformation by biolistics of soybean, common bean and cotton transgenic plants. – Nat Protoc, 2008; 3 : 410-418
21. WiseMapping [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wisemapping.com>
22. *XMind* [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.xmind.net>

Додаткова:

1. Білоусова Л.І. Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінг у професійній діяльності вчителя / Л. І. Білоусова, Н. В. Житеньова // Фізико-математична освіта : науковий журнал. – 2016. – Випуск 1(7). – С. 39-47.
2. Із Лунс зв'язок доступний будь де [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://office.microsoft.com/uk-ua/FX010172905.aspx> – Загол. з титулу екрану. – Мова: укр.
3. Козяр М.М. Використання сервісів Web 2.0 у навчальній діяльності студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / М. М. Козяр. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vldubzh/2009_3/Statti/21.pdf
4. Котяк В.В. Вебінари як засоби навчання у сучасній системі освіти.// Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. - №7.
5. Кочарян А. Лунс 2013 – платформа для організації та проведення вебінарів / А. Кочарян // Інформаційні технології – 2014: зб. тез І Української конф. молодих науковців (Київ, 22-23 травня 2014

- р.) – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014 – С. 18-20.
6. Кочарян А.Б. Використання безпечної електронної пошти в навчальному процесі / А.Б. Кочарян // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2012. – № 8 (104). – С. 24-27.
 7. Кочарян А.Б. Вимоги до професійної компетентності науково-педагогічних працівників університету за умов створення електронного освітнього середовища / А.Б. Кочарян // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2014. – № 4 (116). – С. 16-19.
 8. Кочарян А.Б. Електронне освітнє середовище сучасного університету / А.Б. Кочарян // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2014. – № 2 (50). – С. 20-24.
 9. Кочарян А.Б. Сучасні тренди ІКТ в освіті. Тенденції їх розвитку / А.Б. Кочарян // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2014. – №5 (53). – С. 10-15.
 10. Морзе Н.В. Вебінари як засіб підвищення кваліфікації викладачів. [електронний ресурс] / Н.В. Морзе, А.Б. Кочарян, Л.О. Варченко-Троценко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – № 4 (42). – С.118-130. Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1107#>.
[VE_bP_msXik](#).
 11. Офіційний сайт сервісу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.spiderscribe.net
 12. Офіційний сайт сервісу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mindmeister.com
 13. Офіційний сайт сервісу YouTube [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.youtube.com
 14. Посібник з ознайомлювальної версії. Версія Office 365 зі служби Microsoft Online Service. [Електронний ресурс]. – Електронні дані. Режим доступу: <http://msdb.com.ua/Downloads/docs/office365/office-365-trial-guide-e3.pdf> – Загол. з титулу екрану. – Мова: укр.
 15. Російський сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nachalka.com

16. Сайт вільної енциклопедії. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Мислення>
17. Храпай О.В. Опорна графіка як засіб підвищення ефективності навчального процесу [Електронний ресурс] / О.В. Храпай, Т.В. Козицька, О.І. Ільченко, А.А. Рись – Режим доступу: https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=gmail&attid=0.1&thid=1390a14225915e31&mt=application/msword&url=https://mail.google.com/mail/u/0/?ui%3D2%26ik%3Db927893938%26view%3Datt%26th%3D1390a14225915e31%26attid%3D0.1%26disp%3Dsafe%26realattid%3Df_h5ngxawy0%26zw&sig=АНІЕtbQ2-4v1szF9QJ5rBQT7ХAcKwvQUMg
18. Шахіна І.Ю., Медведєв Р.П. Використання ментальних карт у навчальному процесі / І.Ю. Шахіна, Р.П. Медведєв // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Вип. 8 (III). – С. 73-78.
19. Шевченко Л.С. Підготовка майбутніх учителів до використання вебсервісу learningapps.org у майбутній педагогічній діяльності /Л.С. Шевченко // Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: матеріали наук. конфер. – Київ : ІТЗН НАПН України, 2014. – С.69-71.
20. Evans H. Creating and processing academic lectures / H. Evans // Selections. 36-th International Annual Conference, 24-27 March 2002, York. – Kent : IATEFL, 2002. – P. 106-107.
21. Jones, R. C. (2008). The «why» of class participation: A question worth asking. College Teaching, 56(1), 59-63. Retrieved from <http://www.tandfonline.com/loi/vcol20#.U2PoEFdcw60>.
22. Lewis Carroll Alice's Adventures in Wonderland [Електронний ресурс] / Lewis Carroll. – Режим доступу : <http://ebooks.adelaide.edu.au/c/carroll/lewis/alice>.
23. Margolinas C. Task Design in Mathematics Education / C. Margolinas / Proceedings of ICMI Study, Oxford, 2013. – 647 с.
24. Office 365 для навчальних закладів. [Електронний ресурс]. – Електронні дані. Режим доступу: <http://www.microsoft.com/uk->

[ua/office365/education/compare-plans.aspx](http://office365/education/compare-plans.aspx) – Загол. з титулу екрану. Мова: укр.

25. Siemens, G. Knowing Knowledge [Електронний ресурс] / Siemens George. – Режим доступу : http://www.elearnspace.org/KnowingKnowledge_LowRes.pdf. 12. Downes, S. Connectivism and Connective Knowledge [Електронний ресурс] / Downes Stephen. – Режим доступу : <http://www.downes.ca/post/54540>. 13. Martin, M. M. Supporting Personal Learning Environments: A Definition of a PLE [Електронний ресурс] / Martin Michele M. – Режим доступу : <http://michelemartin.typepad.com/thebambooprojectblog/2007/08/supporting-pe-1.html>.
26. Vandrick, S. (2000, March). Language, culture, class, gender, and class participation. Paper presented at the Annual Meeting of Teachers of English to Speakers of Other Languages, Vancouver, British Columbia, Canada.

Запитання для самоконтролю:

1. Знайдіть за допомогою Google Academy визначення поняття «Хмарні технології».
2. Назвіть основні переваги використання Office 365 в освітньому процесі.
3. За допомогою якого застосунку можна використовувати електронну пошту Office 365?
4. Дайте визначення поняття «Вебінар»
5. Назвіть основні сценарії використання вебінарів в освітньому процесі.
6. Назвіть основні сценарії використання вебінарів у професійній діяльності соціального педагога
7. Які налаштування потрібно зробити аби розпочати вебінар?
8. Скільки учасників можуть одночасно взяти участь у вебінарі

9. Дайте визначення поняття «Карти знань»
10. Назвіть основні сценарії використання карт знань в освітньому процесі.
11. Назвіть основні сценарії використання карт знань у професійній діяльності соціального педагога
12. За якими критеріями можна класифікувати програмні продукти для створення карт знань?
13. Чи можливі сценарії спільної роботи з картами знань?
14. Дайте визначення сервісів «Стрічка часу»
15. Назвіть основні сценарії використання сервісів створення стрічок часу в освітньому процесі.
16. Назвіть основні сценарії використання сервісів створення стрічок часу у професійній діяльності соціального педагога
17. Чи можливі сценарії спільної роботи із зазначеними сервісами?
18. Назвіть основні переваги використання «спільних дошок» в роботі соціального педагога.
19. Назвіть основні сценарії використання «спільних дошок» в освітньому процесі.
20. Назвіть основні сценарії використання сервісів створення «спільних дошок» у професійній діяльності соціального педагога
21. Чи можливі сценарії спільної роботи із зазначеними сервісами?
22. Назвіть основні переваги використання анімованої візуалізації в роботі соціального педагога?
23. Дайте визначення поняття «Скрайбінг»
24. Назвіть основні сценарії використання скрайбінгу в освітньому процесі.
25. Назвіть основні сценарії використання сервісів скрайбінгу у професійній діяльності соціального педагога

Практичне заняття

Тема: Використання електронної пошти Office 365

Мета: вміти використовувати ресурси електронної пошти Office 365.

Завдання для виконання:

1. Зайдіть у свій обліковий запис Office 365 – @nubip.edu.ua
2. Виконайте загальні налаштування: вибір мови, часового поясу, теми, цифрового підпису.
3. Надішліть електронного повідомлення своїм колегам. У додатку до повідомлення потрібно завантажити файл із розкладом занять.
4. Створіть «Групу» та надішліть повідомлення групі.

Практичне заняття

Тема: Використання Office 365 для організації та проведення вебінару

Мета: вміти використовувати ресурси Office 365 для організації та проведення вебінарів.

Завдання для виконання:

1. Зайдіть у свій обліковий запис Office 365 – @nubip.edu.ua
2. Перейдіть у календар та створіть подію «онлайн».
3. Запросіть колег до онлайн події
4. Перейдіть за посиланням вашого вебінару і розпочніть онлайн трансляцію.
5. Розпочавши вебінар зробіть його запис. Поділіться цим записом з правом перегляду з іншими учасниками вебінару.
6. Використайте наступні інструменти кмінати для вебінару: дошка, спільна робота на дошці, опитування, презентація робочого столу доповідача та учасників вебінару.

Практичне заняття

Тема: *Використання карт знань в професійній діяльності соціального педагога*

Мета: вміти використовувати ресурси карт знань в професійній діяльності соціального педагога.

Завдання для виконання:

1. Зареєструйтесь в одному із програмних продуктів для створення карт знань
2. Побудуйте власну карту знань «Сценарії використання карт знань у професійній діяльності соціального педагога»
3. Надайте доступ до власної карти знань своїм колегам: з правом перегляду та правом редагування.
4. Надішліть створену карту знань по електронній пошті своїм колегам. В тексті повідомлення зазначте переваги використання карт знань у професійній діяльності соціального педагога.

Практичне заняття

Тема: *Використання сервісів створення стрічок часу в професійній діяльності соціального педагога*

Мета: вміти використовувати сервіси по створенню стрічок часу в професійній діяльності соціального педагога.

Завдання для виконання:

1. Зареєструйтесь в одному із програмних продуктів для створення стрічки часу
2. Побудуйте власну стрічку часу «План роботи соціального педагога на рік»
3. Надайте доступ до стрічки часу своїм колегам: з правом перегляду та правом редагування.

Практичне заняття

Тема: *Використання сервісів створення спільних дошок*

Мета: вміти використовувати сервіси по створенню спільних дошок у професійній діяльності соціального педагога.

Завдання для виконання:

1. Зареєструйтесь в одному із програмних продуктів для створення спільної дошки
2. Побудуйте власну спільну дошку «Сценарі використання спільної дошки в професійній діяльності соціального педагога»
3. Надайте доступ до створеної спільної дошки своїм колегам: з правом перегляду та правом редагування.

Практичне заняття

Тема: *Використання скрайбінгу в професійній діяльності соціального педагога*

Мета: вміти використовувати сервіси по створенню спільних дошок у професійній діяльності соціального педагога.

Завдання для виконання:

1. Зареєструйтесь в одному із програмних продуктів для створення анімованої візуалізації.
2. Створіть власний скрайбінг «Чому мені подобається навчатись в НУБіП?»
3. Надайте доступ до створеного продукту своїм колегам: з правом перегляду та правом редагування.

ГЛОСАРІЙ

А

Аплікаційний скрайбінг – на довільний фон в кадрі накладаються або наклеюються готові зображення, які відповідають озвучувати тексту. Магнітний скрайбінг є різновидом аплікаційного, єдина відмінність – готові зображення кріпляться магнітами на презентаційну магнітну дошку.

Асоціація: 1) суспільство (лат. *associatio* – з'єдную, зв'язую) – добровільне об'єднання фізичних або юридичних осіб для досягнення спільної мети на засадах взаємовигідної співпраці при збереженні самостійності, правової та майнової незалежності її членів; 2) речовини – сполучення, з'єднання чого-небудь в одне ціле; 3) психологія – поняття, що спадає на думку при згадуванні іншого поняття (суб'єктивний образ об'єктивного зв'язку між предметами і явищами, фізіологічною основою якого є тимчасовий нервовий зв'язок).

Б

Банківські ресурси – кошти, які є у розпорядженні банків і використовуються ними для активних операцій.

Біологічні ресурси – сукупність генетичних ресурсів, організмів або їх частин, популяцій або будь-яких інших біотичних компонентів екосистем, які мають фактичну або потенційну користь, або цінність для людства.

Бюджетні ресурси – кошти, з яких формується державний бюджет.

В

Власник ресурсів – фізична або юридична особа, яка має право власності на ресурси.

Веб-служба, вебсервіс (англ. *web service*) – програмна система, що ідентифікується URI, та публічні інтерфейси та прив'язки якої визначені та описані мовою XML. Опис цієї

програмної системи може бути знайдено іншими програмними системами які можуть взаємодіяти з нею відповідно до цього опису з використанням повідомлень, що базуються на XML та передаються за допомогою інтернет-протоколів.

Внесок – використання ресурсів, спрямоване на досягнення якогось певного результату.

Водні ресурси (англ. water resources, water supply; нім. Wasserressourcen) – всі води гідросфери, тобто води річок, озер, каналів, водосховищ, морів й океанів, підземні води, ґрунтова волога, вода (льоди) гірських і полярних льодовиків, водяна пара атмосфери, тобто придатні для використання людиною запаси поверхневих вод, а також вода льодовиків, водна пара атмосфери та ін.

Вторинний енергетичний ресурс – енергетичний потенціал продукції, відходів, побічних і проміжних продуктів, який може бути частково чи повністю використаний для енергопостачання інших агрегатів (процесів).

Вторинні ресурси – матеріали та вироби, які після повного первісного використання (зношування) можуть застосовуватися вторинно у виробництві як вихідна сировина.

Д

Депозитні ресурси – кошти, розміщені на зберігання в банках на умовах виплати вкладникам процентів.

Державні ресурси – ресурси, які є об'єктом права державної власності.

Е

Електронна дошка оголошень – на самому початку це поняття відносилось винятково до BBS. Проте, у міру розповсюдження Інтернету, з'явилося безліч сайтів, цілком аналогічних звичайним побутовим дошкам оголошень або ж рекламним газетам. Вони успадкували назву електронних дощок оголошень. Їх вміст – це набір оголошень комерційного та/або

некомерційного характеру і розміщується як на платній, так і на безкоштовній основі, залежно від конкретного сайту. Багато рекламних компаній, що мають паперові видання і що працюють у сфері теле- і радіореклами, створюють і підтримують також власні електронні дошки оголошень.

Електронне навчання – система навчання, за допомогою інформаційних, електронних технологій.

Електронний сервіс, е-сервіс (англ. e-service) – всі види послуг і сервісу, які надаються за допомогою електронних засобів (як приклад, за допомогою Інтернету).

Прикладами можуть бути: інтерактивні банківські (e.g. Інтернет-банкінг) і фінансові послуги; послуги із страхування; послуги з маркетингу і надання відомостей щодо продуктів і порядку їх придбання; послуги з пошуку товарів, що найбільше відповідають потребам клієнтів, в тому числі по цінових характеристиках, та інше.

Енергетичний ресурс – паливо чи енергія різних видів та параметрів, що використовуються або можуть бути використані в промисловості.

I

Інтерактивна дошка (від англ. Interactive WhiteBoard – «інтерактивна біла дошка») – пристрій, що поєднує в собі можливості звичайної маркерної дошки з можливостями комп'ютера.

Разом з мультимедійним проектором стає великим інтерактивним екраном, дотиком руки до поверхні якого можна відкрити комп'ютерний додаток або веб-ресурс й демонструвати потрібну інформацію або ж малювати. Намальоване чи написане, можливо зберегти у вигляді комп'ютерних файлів, роздрукувати, надіслати електронною поштою, навіть зберегти у вигляді Web-сторінок і розмістити їх в інтернеті. Під час роботи з інтерактивною дошкою учень засвоює інформацію не

тільки через аудіальний і візуальний канали сприйняття, але й через кінестетичний, що майже не використовується в сучасній педагогіці. Тому діти, які недоотримали інформації через цей канал – є потенційними «трійочниками». Цю ситуацію можуть виправити саме інтерактивні технології – кожен учень інтуїтивно обирає найзручніший для себе спосіб сприйняття інформації при роботі з інтерактивною дошкою.

Інформаційний ресурс – сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо).

Інформаційні ресурси (Information resources) – документи і масиви документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, депозитаріях, музейних сховищах тощо). Розрізняють інформаційні ресурси державні та недержавні.

Інформація – абстрактне поняття, що має різні значення залежно від контексту.

К

Комунальні ресурси – ресурси, які є об'єктом права комунальної власності.

Корисні копалини – мінеральні утворення земної кори, хімічний склад і фізичні властивості яких дають змогу ефективно використовувати їх у сфері матеріального виробництва.

Корпорація Майкрософт (Microsoft Corporation) (читається майкрософт корпорейшн) – багатонаціональна корпорація комп'ютерних технологій із всесвітнім продажем в 39 790 млн дол. США (2005) і 71 553 працівниками в 102 країнах (липень 2006) є найбільшою у світі компанією – виробником програмного забезпечення. Головний офіс розташований в корпоративному кампусі в Редмонді, штат Вашингтон.

Штаб-квартира Майкрософт у Аргентині

Найпопулярнішими продуктами корпорації є операційні системи «Microsoft Windows» і офісний пакет «Microsoft Office». Майкрософт володіє значними компаніями в інших частинах ринку, як кабельна телевізійна мережа MSNBC, інтернет-портал MSN і мультимедійна енциклопедія Майкрософт «Encarta». Компанія також продає апаратне забезпечення, наприклад, комп'ютерні миші Майкрософт, а також такі розважальні продукти, як «Xbox», «Xbox 360», «Xbox One» «Xbox One X» й «MSN TV».

Ім'я «Майкрософт» означає програми для мікрокомп'ютерів, що зараз часто зменшують до двох літер – MS (або англ. MS). Компанія була заснована в місті Альбукерке, Нью-Мексико 4 квітня 1975 Білом Гейтсом та Полом Алленом, щоб розвинути і продавати програмну мову «BASIC» для «Altair 8800». Після буму ринку персональних комп'ютерів «АйБіЕм» (IBM PC) в середині 80-х років Майкрософт, завдяки своєму контракту з «IBM» по випуску операційної системи «MS-DOS» став одним з лідерів ринку програмного забезпечення. Після цього компанія випустила акції на ринок, що зробило деяких працівників компанії мільйонерами. Ціна акцій підвищувалася постійно до початку 2000-х років. «Microsoft Windows», спочатку додаток до «MS-DOS», що компанія продавала, став найпоширенішою операційною системою у світі. Компанія продовжує експансію на телевізійний і розважальний ринки. Також Майкрософт традиційно підтримує Usenet новинні групи й World Wide Web, та нагороджує Microsoft MVP статусом волонтерів тих, хто був корисним для користувачів продуктів Майкрософт.

Л

Лісові ресурси – деревні, технічні, лікарські та інші продукти лісу, що використовуються для задоволення потреб

населення і виробництва та відтворюються у процесі формування лісових природних комплексів.

До лісових ресурсів також належать корисні властивості лісів (здатність лісів зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню тощо), що використовуються для задоволення суспільних потреб.

Людські ресурси, також часто HR (від англ. Human Resources) – сукупність робітників з кваліфікацією до розробки або підтримки продукту або сервісу.

М

Мальований скрайбінг є класичним скрайбінгом. Художник (скрайбером) зображує в кадрі картинки, піктограми, схеми, діаграми, записує ключові слова. Це відбувається паралельно з текстом, що звучить за кадром.

Ментальні карти – це сукупність діаграм і схем, котрі в наочному вигляді демонструють думки, тези, пов'язані між собою та об'єднані загальною ідеєю; спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою схем; зручна і ефективна техніка візуалізації мислення і альтернативного запису; зручний інструмент для відображення процесу мислення та структуризації інформації у візуальній формі.

Модератор – професійний ведучий в ЗМІ, зазвичай професійний журналіст. Модератор – людина, що відповідає за дотримання встановлених норм поведінки на інтернет-ресурсах, частіше форумах. Модератор – людина, що проводить соціологічні дослідження; ведучий фокус-груп. Модератор – пристрій для приглушення звуку в клавішних музичних інструментах. Модератор – речовина, що сповільнює нейтрони, але не здатна їх захоплювати.

Мультимедіа (лат. Multum + Medium) – комбінування різних форм представлення інформації на одному носіїві, наприклад текстової, звукової і графічної, або, останнім часом все частіше – анімації і відео. Характерна, якщо не визначальна, особливість мультимедійних веб-вузлів і компакт-дисків – гіперпосилання. Поняття, що означає сполучення звукових, текстових і цифрових сигналів, а також нерухомих і рухомих образів. Так, мультимедійна база даних буде вміщувати текстову і образну інформацію, відеокліпи і таблиці, і все це має однаково легкий доступ. Мультимедійна телекомунікаційна послуга дозволяє користувачеві посилати і одержувати будь-яку форму інформації, взаємозамінну за бажанням.

Мультимедійні ігри – такі ігри, у яких гравець взаємодіє з віртуальним середовищем, побудованим комп'ютером. Стан віртуального середовища передається гравцеві за допомогою різних способів передачі інформації (аудіальний, візуальний, тактильний). Наразі всі комп'ютерні ігри відносяться до мультимедійних ігор. В такий тип ігор можна грати як в поодиночку на локальному комп'ютері або приставці, так і з іншими гравцями через локальну або глобальну мережу.

Н

Національні ресурси – ресурси незалежно від їх змісту, форми, часу та місця створення, форми власності, призначені для задоволення потреб громадянина, суспільства, держави. Національні ресурси включають державні, комунальні та приватні ресурси.

О

Онлайн-скрайбінг – при створенні цього виду скрайбінга використовуються спеціальні програми і онлайн-сервіси, наприклад PowToon, VideoScribe і інші. З їх допомогою відео можна створювати за готовими шаблонами, проте безкоштовні можливості зазначених сервісів обмежені.

П

Приватні ресурси – ресурси, які є об'єктом права приватної власності.

Природні енергетичні ресурси – гідроенергія, геотермальна, ядерна, сонячна енергія, вітроенергія, енергія морських припливів і відливів, енергія біомаси та енергія, вироблена іншими нетрадиційними джерелами.

Природні ресурси – сукупність об'єктів і систем живої та неживої природи, компоненти природного середовища, що оточують людину і які вона використовує у процесі суспільного виробництва для задоволення матеріальних і культурних потреб людини і суспільства.

Природні ресурси України – частина природних ресурсів Землі, що належать Українському народу.

Р

Реєстр ресурсів – сукупність даних, упорядкованих з метою обліку і реєстрації ресурсів.

Ресурс – 1. Запаси чого-небудь, які можна використати в разі потреби. Грошові цінності, джерела чого-небудь. 2. Засіб, можливість, якими можна скористатися в разі необхідності. 3. Сумарний наробок об'єкта від початку його експлуатації чи поновлення після ремонту до переходу в критичний стан. 4. В обчислювальних системах – логічна або фізична частина системи, яка може бути виділена процесу.

С

Система національних ресурсів – організована за єдиною технологією сукупність національних ресурсів, необхідних для розв'язання завдань соціально-економічного розвитку держави та внесених до Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів.

Скрайбінг – це результат роботи скрайбером (або скрайба) – людини з унікальною комбінацією навичок. Професійний

скрайбером – не обов'язково художник. Він повинен не стільки вміти малювати, скільки швидко знаходити точні й прості візуальні символи для понять або явищ. Не менш важливі якості – вміння уважно слухати, аналізувати інформацію і виділяти головне.

Скрайбінг – новітня техніка презентації, коли виступ доповідача ілюструється «на льоту» малюнками фломастером на білій дошці (або аркуші паперу); виходить ніби «ефект паралельного слідування», коли ми й чуємо і бачимо приблизно одне і те ж, при цьому графічний ряд фіксується на ключових моментах аудіоряду. Скрайбінг може бути «ручний» і «комп'ютерний».

Соціальна мережа – соціальна структура, утворена індивідами або організаціями. Вона відображає різноманітні зв'язки між ними через різноманітні соціальні взаємовідносини, починаючи з випадкових знайомств і закінчуючи тісними родинними зв'язками. Вперше термін було запропоновано в 1954 році Дж. А. Барнесом (в роботі *Class and Committees in a Norwegian Island Parish*, «Human Relations»). Максимальний розмір соціальних мереж становить близько 150 осіб, а середній – 123 (Хілл та Данбер, 2002).

Соціальний капітал – поняття, введене П. Бурдьє у статті «Форми капіталу» (1983) для позначення соціальних зв'язків, які можуть виступати ресурсом отримання вигод.

Соціальні стосунки або суспільні стосунки – різні взаємодії та зв'язки між окремими людьми або групами людей, які встановлюються в процесі їхньої спільної практичної та духовної діяльності. Соціальні стосунки виникають: Між індивідами як частиною соціальної групи; Між групами індивідів; Між окремими індивідами та групами індивідів. Соціальні стосунки це важлива форма вияву соціальних

тривалих, сталих, системних, оновлюваних, різноманітних за змістом зв'язків.

Т

Трудові ресурси (або також трудові резерви) – поняття «марксистсько-ленінської» (комуністичної, сталінської або так званої «лагерної») політичної економії. Мається на увазі те, що в сучасній економічній науці зветься працездатною частиною населення; частина працездатного населення: чоловіки віком від 16 до 65 років та жінки віком від 16 до 60 років

Ф

Фінансові ресурси – сукупність коштів, які перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання.

Л

LinkedIn – соціальна мережа для пошуку і встановлення ділових контактів. У LinkedIn зареєстровано понад 400 мільйонів користувачів, що представляють 150 галузей бізнесу з 200 країн.

М

MySpace – в минулому популярний соціально мережевий веб-вузол, що пропонує орієнтовану на користувача мережу друзів, особистих профілів, блогів, груп, фотографій, музики і відео. Він став впливовою частиною сучасної популярної культури, особливо в країнах, що говорять англійською. Її засновники Кріс Девульф і Том Андерсон, познайомилися під час спільної роботи в іншій компанії, яку залишили за два роки до відкриття MySpace, для того щоб відкрити власну компанію. Основна аудиторія соціальної мережі MySpace – люди 16-34 років. Основна особливість MySpace – це її орієнтованість на інтереси і потреби творчих людей. Твори мистецтва, музика, кіно, живопис, фотографії, дизайн та програмування. Власником соціальної мережі MySpace залишається Руперт Мердок, успішна людина і досвідчений в інформаційному бізнесі

інвестор. MySpace на сьогодні поступилася лідерством іншим соціальним мережам.

Ф

Facebook – найбільша у світі соціальна мережа, що почала працювати 4 лютого 2004 року як мережа для студентів деяких американських університетів. Засновником та головою сервісу є Марк Цукерберг. За даними Alexa, сайт Facebook.com займає у світі 3 місце за відвідуваністю. Станом на липень 2016 року, кількість користувачів становила 1,7 млрд, з яких 1,1 млрд відвідує свої аккаунти щодня. Кількість українських користувачів, станом на травень 2014 року, становила близько 6 млн.

Flickr – веб-сайт для розміщення фотографій та відеоматеріалів, їх перегляду, обговорення, оцінки та архівування. Flickr популярний завдяки зручній та простій системі завантаження та пошуку фотографій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антопольский А.Б. Проблемы учета и регистрации информационных ресурсов [Текст] / А.Б. Антопольский // Проблемы информатизации.– 2008.– №2.– С.33-40.
2. Антопольский А.Б. Системы метаданных в электронных библиотеках / А.Б. Антопольский // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: Мат. 8-й Междунар. конф. «Крым 2001»: Судак, 9-17 июня 2001 г. – М.: Изд-во ГПНТБ России, 2001. – Т. 1. – С. 287-298.
3. Антопольский А.Б., Вигурский К.В. Электронные издания: проблемы и решения / А.Б. Антопольский, К.В. Вигурский // Информационные ресурсы. – 1998. – № 1. – С. 19-23.
4. Армс В. Электронные библиотеки: (Пер. с англ) / В. Армс. – М.: ПИК ВИНТИ, 2001. – 274 с.
5. Баданов А. Виртуальная доска Padlet для организации коллективной работы с различными материалами [Электронный ресурс] / Александр Баданов // Блог Александра Баданова. Идеи, технологии, сервисы для учителей. – Режим доступа : <http://badanovag.blogspot.com/2013/09/padlet.html>.
6. Бакут П.А. Информационные ресурсы – вопросы теории и практики / П.А.Бакут // Научно-техническая информация. Серия «Организация и методика информационной работы.– 2007.– №11. – С.16-23.
7. Балыкина Е.Н. Сущностные характеристики электронных учебных изданий [Электронный ресурс] / Е.Н. Балыкина // Информационные технологии в образовании – 2003. – С.521-585. – Режим доступа: <http://kleio.asu.ru/aik/krug/2003/521-585.pdf>.
8. Баркова О.В. Питання організації фонду онлайн-оцифрованих документів електронної бібліотеки / О.В. Баркова //

- Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2002. – Т. 4, № 2. – С. 85-95.
9. Баркова О.В. Путь онлайн-документа в библиотечном технологическом процессе / О.В. Баркова // Б-ки нац. акад. наук: пробл. функционирования, тенденции развития. – К.: НБУВ, 2003. – Вып. 2. – С. 209-216.
 10. Бахтурина Т.А. Термины, связанные с типологией электронных ресурсов / Т.А. Бахтурина // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – № 5. – С. 60-66.
 11. Бахтурина Т.А. Проблемы стандартизации библиографического описания электронных ресурсов / Т.А. Бахтурина // Науч. и техн. б-ки. – 2000. – № 7. – С. 16-21.
 12. Бачило И.Л., Лопатин В.Н., Федотов М.А. Информационное право: Учебник. – СПб., 2005. – 725 с.
 13. Библиографическое описание электронных ресурсов: метод. рекомендации [Электронный ресурс.] – М.: РГБ, 2001. – Режим доступа: <http://www.rsl.ru/pub/erdes.htm>. – Загол. с экрана.
 14. Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества ; Электронные информационные ресурсы и социальная значимость библиотек будущего (тема 2002 г.): 9-я междунар. конф. «Крым-2002», 8-16 июня, Судак и др.:Труды конф.. – М. : Издательство ГПНТБ России, 2002. – 520 с.
 15. Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса [Текст]: (Материалы 14-й Международной конференции «Крым 2007»), Алушта 9-17 июня 2007 г.– К.: НПБ Украины, 2007. – 75с.
 16. Биков В.Ю. Інформаційно-аналітичні інструменти хмарних обчислень освітньо-наукового середовища вищого навчального закладу / В.Ю. Биков // Сучасні інформаційні

технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Вип. 44. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – 414 с.

17. Бібліотечно-інформаційні ресурси: Формування і розвиток=Library and information resources: formation and development: Програма Міжнар. наук. конф., Київ, 12-15 жовтня 1999 р. / Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського; Асоціація бібліотек України. – К., 1999. – 20 с.
18. Білоусова Л.І. Візуалізація навчального матеріалу з використанням технології скрайбінг у професійній діяльності вчителя / Л. І. Білоусова, Н. В. Житеньова // Фізико-математична освіта : науковий журнал. – 2016. – Випуск 1(7). – С. 39-47.
19. Блог Тоні Бьюзена [електронний ресурс] / Tony Buzan. – Режим доступу : <http://www.thinkbuzan.com/intl>.
20. Боднар І.Р. Міжнародна інформація [Текст]: навч. посіб. / І.Р.Боднар.– Львів: Львівська комерційна академія, 2005.– 108с.
21. Бондаревский В.Б. Воспитание интереса к знаниям и необходимости к самообразованию : Книга для учителя / В. Б. Бондаревский. – М.: Просвещение, 1985. – 144 с.
22. Боровикова О.И. и др. Подход к построению портала знаний по компьютерной лингвистике / О.И. Боровикова, Ю.А. Загорулько, Г.Б. Загорулько, И.С. Кононенко // Системный анализ и информационные технологии: труды II Междунар. конф. – Обнинск, 2007. – Т. 1. – С. 126-129.
23. Боровикова О.И., Загорулько Ю.А. Организация порталов знаний на основе онтологий / О.И. Боровикова, Ю.А. Загорулько // Компьютерная лингвистика и

- интеллектуальные технологии: труды Междунар. семинара «Диалог'2002». – Протвино, 2002. – Т. 2. – С. 76-82.
24. Браккер М. Культурное наследие: интеграция информационных ресурсов [Текст] / М.Браккер // Мир библиографии.– 2009.– №4.– С.10-17.
 25. Брыжко В.М., Цимбалюк В.С., Орехов А.А., Гальченко О.Н. Е-будущее и информационное право / Под ред. Р.А. Калюжного, М.Я. Швеца. – К., Интеграл, 2002. – 264 с.
 26. Валентинов В.А. Економетрія. Тлумачно-термінологічний словник. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2001. – 43 с.
 27. Василенко Т. Mind Maps – опыт использования / Тимур Василенко [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.improvement.ru/zametki/mindmap/>
 28. Виставка «Інформаційні ресурси та технології», 20-30 жовтня 1998 р., Україна, Київ=Exhibition «Information Resources and Technologies», 20-30 October, 1998, Kyiv, Ukraine: Офіційний каталог / Український ін-т науково-технічної і економічної інформації. – К., 1998. – 44 с.
 29. Войчишин К.С. Створення системи інформаційних ресурсів: стандартизація і сертифікація – основа інформаційної інфраструктури [Текст] / К.С.Войчишин // Інформаційні технології і системи.– 2008.– Т.5, №1-2.– С.69-83.
 30. Галатенко В.А. Основы информационной безопасности [Текст] / В.А.Галатенко. – М.: Интернет-ун-т информационных технологий, 2006.– 277с.
 31. Головань Т. Пізнавальний інтерес як чинник підвищення ефективності процесу навчання / Т. Головань // Рідна школа. – 2004. – № 6. – С. 15–17.
 32. Гольшдтейн Я.Г. Основы менеджмента. – Режим доступа: <http://www.tsure.ru/University/Faculties/Femp/КМЕИМ/sotrudniki/goldshtein.htm>

33. Гордійчук Г.Б. Професійна підготовка педагогів в умовах використання інформаційного освітнього середовища навчального закладу / Г.Б. Гордійчук // Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С 433-444.
34. ГОСТ 7.82-2001. Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления: Межгосударственный стандарт. – Минск: Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 2001. – 23 с.
35. Громадяни у пошуках інформації: українські реалії [Текст] / Упоряд. С.Г.Підлуська.– К.: Агенство «Україна», 2005.– 180с.
36. Гудков Д. CRM: От «знаю» к «планирую» и «делаю». – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/ims/ims090.html>
37. Давидова І.О. Управління електронними інформаційними ресурсами: питання методології та організації [Текст] / І.О. Давидова // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2008.– Вип.10. – С.55-61.
38. Диаграмма связей [електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BC%D0%B0_%D1%81%D0%B2%D1%8F%D0%B7%D0%B5%D0%B9
39. Желіба О. Складаємо історичний портрет / О. Желіба // Історія України. – 2006. – № 42. – С.16-17.
40. Загорулько Ю.А., Кононенко И.С., Сидорова Е.А. Семантический подход к анализу документов на основе онтологии предметной области // Компьютерная

лингвистика и интеллектуальные технологии: труды
Междунар. конф. «Диалог'2006». – М.: Изд-во РГГУ, 2006.
– С. 468-473.

41. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>
42. Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
43. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80>
44. Закон України «Про інформацію» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
45. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
46. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>
47. Закон України «Про Національну програму інформатизації» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>
48. Захарова А.А., Иванов М.А. Автоматизация сбора онтологической информации об интернет-ресурсах для портала научных знаний / А.А. Захарова, М.А. Иванов // Известия Томского политехнического университета. [Известия ТПУ]. – 2008. – Т. 312. – № 5: Управление, вычислительная техника и информатика. – С. 114-119. –

[електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://cyberleninka.ru/article/n/avtomatizatsiya-sbora-ontologicheskoy-informatsii-ob-internet-resursah-dlya-portala-nauchnyh-znaniy>

49. Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини [Текст] / О.В.Зернецька.– К.: Освіта, 2002.– 351с.
50. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы [Текст] / В.Л.Иноземцев.– М.: Логос, 2004.– 304с.
51. Информационная грамотность и медиаобразование : терминолог. слов. [Электронный ресурс] : [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://www.mediagram.ru/dictionary/>. – Дата доступу: 15 лют. 2015. – Назва з екрана.
52. Из Луны зв'язок доступний будь де [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://office.microsoft.com/uk-ua/FX010172905.aspx> – Загол. з титулу екрану. – Мова: укр.
53. Ізборник (історія, мовознавство, літературознавство) – Етимологічний словник української мови: В 7 т. т. 5 / АН УРСР. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні; Редкол. О.С. Мельничук (головний ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1983.
54. Інформаційне законодавство України [Текст]: науково-практичний коментар / За ред. Бондаренко С.В.– К.: Юридична думка, 2009.– 241с.
55. Інформаційні технології та їх класифікація в умовах забезпечення інтелектуальної діяльності – Режим доступу: <http://www.intellect.dn.ua/lib/003/parts/02.htm>
56. Історія карт [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kampot.org.ua/kartu/cikavo.shtml>
57. Калюжний Р.А. Інформаційна культура [Текст] /

- Р.А. Калюжний.– Ірпінь: Національний ун-т ДПС України, 2007.– 254с.
58. Карта // Словник іншомовних слів [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%EA%E0%F0%F2%E0&image.x=0&image.y=0>
59. Карта [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wiktionary.org/wiki/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0>. – Заголовок з екрану.
60. Карти знань [електронний ресурс] // Вікі освіта. – Режим доступу: http://www.eduwiki.uran.net.ua/wiki/index.php?title=%D0%9A%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8_%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%8C. – Заголовок з екрану
61. Карти розуму [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/kartyrozumu/>
62. Квадріціус Л. Карта розуму / Людмила Квадріціус // Інфоїдеї великого початку [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/saitkvadr/inform/7-klas/23kartiznan>
63. Кіндрат І. Використання інтелект-карт у плануванні та організації освітнього процесу / І. Кіндрат // Нова пед. думка. – 2012. – № 4. – С. 153-156.
64. Классификация информационных технологий для бизнеса. – Режим доступу: http://www.akdi.ru/AVT-UPR/INF_TEN/18.htm
65. Климчук В. Інформаційні технології та тенденції розвитку міжнародної інформації [Текст] / В.Климчук // Вісн. Кн. палати.– 2006. – № 6. – С.15-18.
66. Козяр М.М. Використання сервісів web 2.0 у навчальній діяльності студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / М.М. Козяр. – Режим доступу :

http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vldubzh/2009_3/Statti/21.pdf

67. Колесник І. Ментальне картографування та професія історика: між раціональним й уявленим / І. Колесник // Український історичний журнал. – 2012. – № 5. – С. 135-156.
68. Кормич Б.А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України [Текст]: монографія / Б.А. Кормич.– Одеса: Юридична література, 2007.– 471с.
69. Котяк В.В. Вебінари як засоби навчання у сучасній системі освіти.// Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. - №7.
70. Кочарян А. Lync 2013 – платформа для організації та проведення вебінарів / А. Кочарян // Інформаційні технології – 2014: зб. тез I Української конф. молодих науковців (Київ, 22-23 травня 2014 р.) – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014 – С. 18-20.
71. Кочарян А.Б. Використання безпечної електронної пошти в навчальному процесі / А. Б. Кочарян // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2012. – № 8 (104). – С. 24-27.
72. Кочарян А.Б. Вимоги до професійної компетентності науково-педагогічних працівників університету за умов створення електронного освітнього середовища / А. Б. Кочарян // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2014. – № 4 (116). – С. 16-19.
73. Кочарян А.Б. Електронне освітнє середовище сучасного університету А. Б. Кочарян // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2014. – № 2 (50). – С. 20-24.
74. Кочарян А.Б. Сучасні тренди ІКТ в освіті. Тенденції їх розвитку / А.Б. Кочарян // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2014. – №5 (53). – С. 10-

- 15.
75. Курас І. Інтеграція інформаційних ресурсів – стратегічний напрям забезпечення інформаційних потреб суспільства [Текст] / І.Курас // Бібліотечний вісник.– 2009.– №1.– С.2-6.
76. Ленков С.В. Захист національних інформаційних ресурсів в аспекті інформаційної безпеки України [Текст] / С.В.Ленков // Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля. – 2009.– Т. 1. – № 5.– С.21-28.
77. Ліпінська А. Інформаційні ресурси в документознавстві: навч. посібник для дистанц. навчання / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання / М.І. Жалдак (ред.). – К. : Університет «Україна», 2007. – 330 с.
78. Луньова Н.В., Романич Н.В. Ментальні карти Coggle як сучасний інструмент для творчої діяльності вчителя та учня [електронний ресурс] / Наталія Вікторівна Луньова, Наталія Василівна Романич. – Режим доступу: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura12/2016/10/16/mentalni-karty-coggle/>
79. Макаренко Є.А. Міжнародні інформаційні відносини [текст]: навч. посібник / Є.А. Макаренко. – К.: Наша культура і наука, 2003. – 368с.
80. Маращук А.І. Інформаційні ресурси держави: зміст та проблеми захисту [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.ndcpi.org.ua>. 16.03.2010 р. Загол. з екрану.
81. Марчук Ю. Ескіз технології перетворення інформаційного потенціалу в інформаційний ресурс [Текст] / Ю.Марчук // Вісн. Кн. палати.– 2005.– №1.– С.19-22.
82. Маслянюк П.П. Інформаційні ресурси та засоби їх створення [Текст] / П.П.Маслянюк // Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля.– 2008.– Т.1, №7.– С.132-140.
83. Мастяниця Й.І. Інформаційні ресурси України: проблеми

- державного регулювання [Текст]: монографія / Й.І. Мастяниця.– К.: НІСД, 2006. –141с.
84. Машкіна В. Використання ментальних карт як інноваційних засобів викладання географії [електронний ресурс] / В. Машкіна. – Режим доступу: <file:///C:/Users/%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%88%D0%B0/Downloads/4115-8715-1-SM.pdf>
85. Машкіна В.В. Використання ментальних карт у підготовці фахівців з географії / В.В. Машкіна // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: зб. наук. праць. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – Вип.13. – С. 62-64.
86. Ментальные карты [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kolesnik.ru/2005/mindmapping/>
87. Mind Map як інструмент тестування [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.quality-assurance-group.com/mind-map-yak-instrument-testuvannya/>
88. Момот А. Аналіз основних напрямків забезпечення інформаційної безпеки [Текст] / А.Момот // Актуальні проблеми міжнародних відносин.– 2008.– Вип.659 (Ч.1) №1.– С.265-278.
89. Морзе Н.В. Вебінари як засіб підвищення кваліфікації викладачів. [електронний ресурс] / Н.В. Морзе, А.Б. Кочарян, Л.О. Варченко-Троценко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – №4 (42). – С.118-130. Режим доступу: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1107#.VE_bP_msXik.
90. Морзе Н.В. Інформатика: підручник для 7-го класу загальноосв. навч. закладів / Н.В. Морзе, О.В. Барна, В.П. Вембер, О.Г. Кузьмінська. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. – 224 с.
91. Найссер У. Познание и реальность. Смысл и принципы

- когнитивної психології / Найссер Улрик. – М.: Прогресс, 1981. – 232 с.
92. Национальные модели информационного общества [Текст] / Отв.ред. и сост. Е.А.Вартанова.– М.: ИКАР, 2005.– 412с.
93. Національна доктрина розвитку освіти [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
94. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
95. Нестеренко О.В. Єдина державна система електронних інформаційних ресурсів [Текст] / О.В.Нестеренко // Науково-технічна інформація.– 2006.– №4.– С.3-9.
96. Новодворський Я.В. Інформація та інформаційні технології як головний фактор сучасної глобальної конкурентоспроможності / Я.В. Новодворський [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kneu.kiev.ua/ST_CONF/DOKLAD/dokl8.html
97. Озерян О. Поради Тоні Б'юзена з техніки створення ментальних карт [Електронний ресурс] / О.Озерян. Режим доступу : http://sonyah.blogspot.com/2011/11/blog-post_6964.html
98. Онищук В. О. Шлях до глибоких знань / В.О. Онищук. – К. : Знання, 1999. – 47 с.
99. Оприлюднення результатів проектної діяльності. Публікації, їх призначення та створення [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://school.hometask.com/oprilyudnennya-rezultativ-proektnoyi-diyalnosti-publikaciyi-yix-priznachennya-ta-stvorennya/>
100. Орлов П.І. Інформатизація та інформація: нормативно-правове забезпечення [Текст]: науково-практичний посібник / П.І. Орлов.– Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ,

2007.– 724с.

101. Основні види соціальних ресурсів [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5512256/page:8/>
102. Офіційний сайт сервісу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.spiderscribe.net
103. Офіційний сайт сервісу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mindmeister.com
104. Офіційний сайт сервісу YouTube [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.youtube.com
105. Партико З.В. Теорія масової інформації та комунікації [текст] / З.В. Партико. – Львів: Афіша, 2008.– 290с.
106. Пархоменко В.Д. Наукові і організаційні проблеми управління інформаційними ресурсами [текст] / В.Д. Пархоменко // Науково-технічна інформація. – 2007. – № 3. – С.31-36.
107. Петров В.В. Національні інформаційні ресурси. Проблеми формування, використання, розвитку і управління [Текст] / В.В. Петров // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2008.– Т. 3. – № 2. – С.39-50.
108. Популярные социальные сети в России. – [заголовок с экрана]. – [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://news-nsk.com/populyarnye-socialnye-seti-v-rossii.html>.
109. Посібник з ознайомлювальної версії. Версія Office 365 зі служби Microsoft Online Service. [Електронний ресурс]. – Електронні дані. Режим доступу: <http://msdb.com.ua/Downloads/docs/office365/office-365-trial-guide-e3.pdf> – Загол. з титулу екрану. – Мова: укр.
110. Постанова «Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/492-2014-%D0%BF>

111. Постанова «Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів» [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/326-2004-%D0%BF>
112. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV // Урядовий кур'єр. – 2003. – 2 липня. – № 119. – С.1-6.
113. Про затвердження Інструкції про порядок внутрішньої контрольно-ревізійної роботи в системі Міністерства екології та природних ресурсів // Наказ від 13.07.2011р. № 247 [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN66945.html
114. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – С. 650.
115. Про національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27-28. – С. 181.
116. Проект Закону про Концепцію державної інформаційної політики [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=38772
117. Протокол [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://protokol.com.ua/ua/pro-resurs-protokol/>
118. Психология : словарь / Под ред. А. В. Петровского и М. Г. Ярошевского. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.
119. Психологос [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psychologos.ru/articles/view/resurs>
120. Ресурс // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – 5-те вид. – К. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005.

121. Ресурс [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wiktionary.org/wiki/%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81>
122. Ресурс [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81>
123. Ресурси влади, їх типологія [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/56907/politologiya/resursi_vladi_tipologiya
124. Ринкова класифікація ресурсів [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studopedia.info/1-116028.html>
125. Розвиток цивілізації та інформатизація суспільства – Режим доступу: http://mirror01.users.i.com.ua/~perlyna/Book/Kolomies/rozdil_1.htm
126. Російський сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nachalka.com
127. Рубанець О.М. Інформаційне суспільство: когнітивний креатин постнекласичних досліджень [Текст]: монографія / О.М. Рубанець. – К.: ПАРАПАН, 2006.– 420с.
128. Сайт вільної енциклопедії. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Мислення>
129. Самофалов В. Глобальний виклик транснаціональних корпорацій – Режим доступу: <http://www.zn.kiev.ua/ie/show/456/41312/>
130. Самсонова М.В. Технология и методы коллективного решения проблем: Учебное пособие. / М.В. Самсонова, В.В. Ефимов. – Ульяновск: УлГТУ, 2003. – 152 с.
131. Саркисян Д.Б. Международное сотрудничество по формированию глобального информационного общества [Текст] / Д.Б. Саркисян // Научно-техническая информация. Серия «Организация и методика информационной работы». – 2007. – № 9. – С.26-33.

132. Сенченко О.П. Стратегія побудови та розвитку інформаційного суспільства [Текст] / О.П. Сенченко // Перспективи. Серія: філософія, історія, соціологія, політологія. – 2008. – № 2. – С.8-19.
133. Сидоренко В.К., Тверезовська Н.Т. Підвищення якості навчання учнів ПТНЗ засобами інформаційно-телекомунікаційних технологій / В.К. Сидоренко, Н.Т. Тверезовська // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр.–Х.: УІПА, 2006. – С. 12-21.
134. Сидорова Е.А. Технология разработки тематических словарей на основе сочетания лингвистических и статистических методов // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: труды Междунар. конф. «Диалог'2005». – М.: Наука, 2005. – С. 443-449.
135. Ситник Н.П. Влияние информации на человека [Текст] / Н.П. Ситник // Науч. и техн. библиотеки. – 2004. – №8. – С. 81-84.
136. Сілкова Г. Інформаційно-аналітичні дослідження в структурі інформаційних ресурсів [Текст] / Г.Сілкова // Вісн. кн. палати. – 2005. – № 2. – С. 14-18.
137. Сокол І.М. Веб 2.0. Сайти, блоги, фотосервіси, карти знань / Ірина Сокол. – К. : Шк. світ, 2011. – 128 с.
138. Софт для построения Ментальных карт // Ментальные карты [електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stimul.biz/ru/lib/soft/>.
139. Старова Т.С. Типология образовательный веб-сайтов [Электронный ресурс] / Т.С.Старова, А.В.Могилев // Вопросы Интернет-образования. – 2001. – № 2. – Режим доступа: http://vio.fio.ru/vio_02/cd_site/Articles/Art_4_4.htm.
140. Тверезовська Н.Т. Інформаційні технології в освіті / Н.Т. Тверезовська, О.Б. Борисюк // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і

природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2012. – С. 239-247 [текст]. – Режим доступу: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7946/3/NVNUBP2012_175_239-247.pdf

141. Тверезовська Н.Т. Інформаційні технології в освіті : навч. посібник [текст] / Н.Т. Тверезовська, Р.О. Тарасенко, С.М. Гаріна. – К. : ТЦ «КОМПРИНТ», 2014. – 318 с.
142. Тверезовська Н.Т. Роль і місце соціальних мереж у формуванні освітньо-інформаційного середовища аграрних університетів / Н.Т. Тверезовська, С.М. Мигович // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. – 2012. – Вип. 175 (3). – С. 291-298.
143. Техніка інтелектуальних карт (mind mapping) для організації думок і не тільки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://world-ny.com/mind-mapping-technique/>
144. Тихомиров И.А. Распознавание интерфейсов Интернет-ресурсов на основе использования неоднородных семантических сетей // КИИ'2004: труды 9-й национальной конф. по искусственному интеллекту. – М.: Физматлит, 2004. – Т. 1. – С. 179-185.
145. Тоболін В. Вивчення життя і діяльності історичних осіб через використання схем-портретів / В. Тоболін // Історія в школах України. – 1999. – № 1. – С. 25-27.
146. Топ сайтів фріланс тестування або найкращі точки роботи QA віддалено [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.quality-assurance-group.com/2017/11/30/>
147. Top 10 Favourite Mind Maps [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mindmapinspiration.com/top-10>
148. Угрин Л.Я. Формування інформаційної культури та розвиток громадянської освіти – Режим доступу: <http://iatp.org.ua/cen/virtual/brody2.doc>

149. Уэбстер Ф. Теории информационного общества [текст] / Ф.Уэбстер; пер. с. англ. М.В. Арапова / под ред. И.В. Маныхиной.– М.: Аспект-Пресс, 2004.– 400с.
150. Филипенко И. Купил CRM. Что дальше!? – Режим доступа: <http://management.com.ua/ims/ims036.html>
151. Хачатрян С. Карти знань, їх призначення, редактор карт знань [Електронний ресурс] / С. Хачатрян. Режим доступа: <http://www.kievoit.ippo.kubg.edu.ua/kievoit/2013/37/37.html>
152. Хорошевский В.Ф. Управление знаниями и обработка ЕЯ-текстов // КИИ'2004: труды 9-й национальной конф. по искусственному интеллекту. – М.: Физматлит, 2004. – Т. 2. – С. 565-572.
153. Храпай О.В. Опорна графіка як засіб підвищення ефективності навчального процесу [Електронний ресурс] / О.В. Храпай, Т.В. Козицька, О.І. Ільченко, А.А. Рись – Режим доступа: https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=gmail&attid=0.1&thid=1390a14225915e31&mt=application/msword&url=https://mail.google.com/mail/u/0/?ui%3D2%26ik%3Db927893938%26view%3Datt%26th%3D1390a14225915e31%26attid%3D0.1%26disp%3Dsafe%26realattid%3Df_h5ngxawy0%26zw&sig=АНIEtbQ2-4v1szF9QJ5rBQT7ХАсKwvQUMg
154. Хромченко Л.Г. Теоретические основы организации информационной деятельности [текст] / Л.Г. Хромченко, С.М. Панин. – Харьков-Симферополь: МСУ, СВА МСУ, 2004. – 503с.
155. Цаленко М.Ш. Основы теории информационных ресурсов и социальная память [Текст] / М.Ш. Цаленко // Научно-техническая информация. Серия «Организация и методика информационной работы. – 2006.– №12.– С.1-11.
156. Черешнюк І.О. Ментальна карта [електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://irinaclass12.dp.ua/2016/10/14/%D0%>

[BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0/](#)

157. Чиж І.С. Україна: шлях до інформаційного суспільства [текст] / І.С. Чиж. – К.: Либідь, 2005.– 119с.
158. Шахіна І.Ю., Медведєв Р.П. Використання ментальних карт у навчальному процесі / І.Ю. Шахіна, Р.П. Медведєв // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Вип. 8 (III). – С. 73-78.
159. Шевченко В. Музезнавство: навч. посіб. для дистанц. навч. / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. – К. : Університет «Україна», 2007. – 288с.
160. Шевченко Л.С. Підготовка майбутніх учителів до використання вебсервісу learningapps.org у майбутній педагогічній діяльності /Л.С. Шевченко // Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: матеріали наук. конфер. – Київ : ІТЗН НАПН України, 2014. – С.69-71.
161. Шпакова О. Политика информационной безопасности в Украине: правовой базис [текст] / О.Шпакова // Актуальні проблеми міжнародних відносин.– Вип.65(Ч.1), 2008.– С.242-249.
162. Яворський В. Національний реєстр інформаційних ресурсів: черговий абсурд від влади [електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.helsinki.org.ua>.19.03.2010 р. Загол. з екрану.
163. Яковенко В.Я. Інформаційні ресурси [Текст]: навч. посіб. / В.Я.Яковенко. – Донецьк: Дон Ну, 2005.– 202с.
164. Alexander Ch. The pattern language / Ch. Alexander. – Oxford, 1981.

165. BubblUs [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bubbl.us>
166. Coggle [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.coggle.it>
167. Corcoran M., Datcher L., Duncan, Greg J. Information and Influence Networks in Labor Markets. Five Thousand American Families: Patterns of Economic Progress / Mary Corcoran, Linda Datcher, Greg J. Duncan. – Ann Arbor, MI: Institute for Social Research, University of Michigan, 1980.
168. Downes S. Connectivism and Connective Knowledge [Электронный ресурс] / Downes Stephen. – Режим доступа : <http://www.downes.ca/post/54540>.
169. Downs R.M. Stea D. Maps in Minds. Reflections on cognitive mapping. –London, 1977.
170. Evans H. Creating and processing academic lectures / H. Evans // Selections. 36-th International Annual Conference, 24-27 March 2002, York. – Kent : IATEFL, 2002. – P. 106-107.
171. Futami, Ryoji (1986), «The Outline of Seven Management Tools for QC» Reports of Statistical Application Research, Union of Japanese Scientists and Engineers, 33 (June) 7-26.
172. Gould D. White H. Mental Maps, Baltimore Md., 1974.
173. ISO/IEC 17788:2014(E) Information technology – Cloud computing – Overview and vocabulary, 2014.
174. Johnson-Laird P.N. Mental models: Towards a cognitive science of language, inference and consciousness / P.N. Johnson-Laird. – Cambridge, 1988.
175. Jones R.C. (2008). The «why» of class participation: A question worth asking. College Teaching, 56(1), 59-63. Retrieved from <http://www.tandfonline.com/loi/vcol20#.U2PoEFdcw60>.
176. Kate Smith, Jatinder Gupta. Neural Networks in Business: Techniques and Applications. Idea Group Publishing, 2002

177. LearningApps.org [Електронний ресурс] : [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://learningapps.org/>. – Назва з екрана.
178. Lewis Carroll Alice's Adventures in Wonderland [Електронний ресурс] / Lewis Carroll. – Режим доступу : <http://ebooks.adelaide.edu.au/c/carroll/lewis/alice>.
179. LOOPY [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ncase.me/loopy/>
180. Margolinas C. Task Design in Mathematics Education / C. Margolinas / Proceedings of ICMI Study, Oxford, 2013. – 647 с.
181. Martin M.M. Supporting Personal Learning Environments:A Definition of a PLE [Електронний ресурс] / Martin Michele M. – Режим доступу : <http://michelemartin.typepad.com/thebambooprojectblog/2007/08/supporting-pe-1.html>.
182. Mind42 [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mind42.com>
183. Mindmapping.com [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mindmapping.com/>. – Заголовок з екрану
184. MindMeister [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mindmeister.com>
185. NISSAN Fiscal Year 2005 First Half – Режим доступу: <http://www.nissan-global.com/EN/IR/EVENT/FINANCIAL/index.html>
186. Office 365 для навчальних закладів. [Електронний ресурс]. – Електронні дані. Режим доступу: <http://www.microsoft.com/uk-ua/office365/education/compare-plans.aspx> – Загол. з титулу екрану. – Мова: укр.
187. Okada A., Buckingham Shum S., Sherborne T. Knowledge cartography: software tools and mapping techniques. – London: Springer Ltd, 2008. – 424 p.
188. Pellizzari M. Do Friends and Relatives Really Help in Getting a Good Job? / Michele Pellizzari. – Published by Centre for

- Economic Performance London School of Economics and Political Science Houghton Street: London WC2A 2AE, 2004.
189. Rech E.L, Vianna G.R, Aragão F.J. High-efficiency transformation by biolistics of soybean, common bean and cotton transgenic plants. – Nat Protoc, 2008; 3 : 410-418
 190. Siemens, G. Knowing Knowledge [Электронный ресурс] / Siemens George. – Режим доступа : http://www.elearnspace.org/KnowingKnowledge_LowRes.pdf.
 191. Vandrick S. (2000, March). Language, culture, class, gender, and class participation. Paper presented at the Annual Meeting of Teachers of English to Speakers of Other Languages, Vancouver, British Columbia, Canada.
 192. WiseMapping [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.wisemapping.com>
 193. XMind [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.xmind.net>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Приклади створення соціальних реклам

«Збережи свою сім'ю»

Тема плакату і проблема, на вирішення якої спрямований плакат:

Розвиток будь-якої держави є не можливим без зміцнення інституту сім'ї, в якій людина формує своє Я, свій особистий простір, свій світ та життя у ньому. Саме сім'я виконує функції підтримуючого середовища, захисту, де і формуються в основному наші погляди, цінності та орієнтири.

На сьогоднішній день статистика зруйнованих шлюбів зростає досить стрімко. Чому люди так халатно стали ставитися

до шлюбу, до створення сім'ї. Раніше, за часів наших бабусь і прабабусь до створення сім'ї і висновком шлюбу ставилися набагато серйозніше, тому, напевно, і розлучень у той час було набагато менше.

У наш час люди досить легко йдуть на розлучення, розрив відносин. Багато шлюби створюються в якійсь поспіху, здавалося б знайомі всього нічого, і тут все, прийнято рішення вступити в шлюб, а заздалегідь задуматися про подальше якось не виходить, хоча ні, всі ми замислюємося про подальше, просто уявляємо собі це по-іншому. В основному представляється безтурботна сімейне життя, любов, взаєморозуміння, благополуччя, народження і виховання спільних дітей, а вступивши в шлюб, через якийсь проміжок часу починаєш розуміти, що реальність не схожа на наші очікування та уявлення. І як наслідок, замість того, щоб боротися за свою родину люди воліють розлучитися.

Однією з причин, чому люди вирішують розірвати шлюб – це поспіх. Як згадувалося раніше багато молодих пар, одружуються, підкоряючись спалахнула між ними пристрасті, не замислюючись про те, що буде далі. Багато психологів стверджують, що шлюби, які були засновані на сильному потязі, найбільше схильні розпаду. Протягом першого часу не потяг вирішує сімейні конфлікти та суперечки.

Замість того, що намагатися зрозуміти один одного в молодій сім'ї йде гонка за лідерство. Тому більш міцні шлюби виходять лише в тих випадках, коли пари одружуються після декількох років спілкування, при цьому, вони набагато краще пізнають один одного, розуміють, вчаться поступатися, йти на компроміс, тому вони і підходять з набагато більшою відповідальністю до прийняття цього рішення.

Згідно зі статистикою, більшому ризику схильні саме сім'ї, які живуть разом менше чотирьох років. Саме на цьому етапі

виникають труднощі звикання один до одного, ведення спільного господарства і т.п. За даними багатьох досліджень шлюб укладений після 25 років зменшує ймовірність розлучення на 24%.

Створення сім'ї це дуже відповідальний крок у житті людини шлюби створюються на небесах – не дарма ж так говорять. Створивши сім'ю, і народивши дитину, Ви несете відповідальність ще за одного людини, в шлюбі, в сім'ї Ви одне ціле. І зруйнувавши шлюб, частинка кожного з членів сім'ї втрачається, залишаються лише спогади. Найкраще перед тим як вирішивши розірвати шлюб, все ще раз обговорити і зважити, можливо, Ви робите найбільшу помилку у Вашій житті, підкоряючись імпульсивності і образі.

Заспокойтеся, подумайте, сходить на консультацію до психолога, спробуйте зберегти вже створену Вами сім'ю, адже коли Ви приймали рішення про її створення, Вами ж рухали якісь помисли. Ніколи не варто поспішати, зруйнувати побудоване, це зробити завжди простіше, ніж побудувати нове.

Головне пам'ятати, що кожна людина, будуючи своє особисте життя, прагне відчувати себе коханою та потрібною! Тому необхідно підтримати її та допомагати у цьому!

Мета даного плакату:

Мета соціальної реклами – це втілення системи заходів спрямованих на зміну ставлення громадськості до якоїсь проблеми, а в майбутньому – на формування нових цінностей. У нашому випадку – це зміна ставлення молодих сімей до розлучень на перших роках сумісного життя.

Налагодження сімейних стосунків задля гармонізації сімейного життя та запобігання розлучення. Тому, що часто з моменту початку сімейного життя молода родина входить у першу кризу стосунків, пов'язану з адаптацією до шлюбу і партнера. В цей період, ми можемо піймати себе на думці, типу:

«Він (вона) до весілля був (була) не таким (не такою), як тепер....!!!».

В результаті молода сім'я може відчувати безвихідь, емоційне спустошення, нерозуміння коханої людини.

Цільова аудиторія, на яку розрахований плакат:

Цільовою аудиторією виступають молоді люди віком від 18 років; молоді сім'ї, які знаходяться в складних життєвих обставинах; молоді сім'ї, у яких нещодавно народилась дитина. Так як чимало шлюбів розпадається в перший же рік після появи дитини, розпадається з ініціативи чоловіків, що не витримують випробування батьківством. Народження первістка часто ставить молоде подружжя у важку ситуацію, призводить до росту конфліктності в шлюбі. Молода сім'я часто не знає як вийти з неї та налагодити взаємостосунки, і обирає один вихід – розлучитися.

Місця розповсюдження даного плакату:

- зупинки громадського транспорту;
- залізничні та автобусні вокзали;
- площі, вулиці, сквери, парки;
- перехрестя автомобільних шляхів;
- вищі навчальні заклади, поліклініки;
- на широкоформатних біг-бордах;
- різноманітних масових заходах, що зумовлюють накопичення великої кількості молодих людей.

Актуальні потреби цільової аудиторії, на які спиралась при розробці даного плакату:

Однією з найбільших проблем сучасної молоді родини в Україні є її економічна нестабільність, соціальна малозахищеність та підвищена психологічна вразливість. У свою чергу це породжує її дезорганізацію, внутрішні деструктивні процеси, конфлікти і, зрештою, веде до розпаду. Внаслідок цього – страждання, нервові захворювання,

асоціальна поведінка, стреси, безпритульність дітей, безвідповідальність, байдужість, аморальність і у свою чергу жорстокість батьків.

Ще важлива проблема – сучасна сім'я повинна не тільки зберегти, а й відновити свій статус головної ланки у вихованні дитини: забезпечити їй належні матеріальні та педагогічні умови для фізичного, морального й духовного розвитку. Разом із тим, молода сім'я потребує як матеріальної, так і педагогічної та культурологічної допомоги. У зв'язку з цим стає зрозумілою необхідність організації підготовки молоді до подружнього життя, яку потрібно розглядати як складову частину роботи щодо зміцнення сім'ї та піднесення її соціальної активності. Життя вимагає, щоб подібною роботою було охоплено якомога більше молодих людей, а також були чітко визначені її цілі, методи, форми і можливості, адже серед важливих проблем зміцнення стабільності української держави важливе місце займає формування саме відповідального сім'янина, стабільної сім'ї.

Основна ідея плакату:

Основна ідея переконати громадян, що навіть у найскладніший період сімейного життя молодого подружжя, його найкризовіших ситуаціях, потрібно думати насамперед про наслідки, що можуть відбитися на дитині під час кожної з сварок матері і батька, а також можливого розлучення, і вплинути на її подальший розвиток і соціалізацію. Довести, що будь-яка сварка чи конфлікт має свої шляхи вирішення і без розлучення, і що потрібно насамперед шукати компромісу, заради своєї дитини.

Основні форми, методи та прийоми активного впливу:

Серед форм соціальної реклами у соціальній сфері виділяють пресу (газети, журнали), телебачення, радіо, рекламу в суспільних місцях, рекламу на товарах народного споживання (майках, футболках, ручках, блокнотах), усну рекламу

(виступає, як основна частина звичайної роботи консультанта, з якої часто починається бесіда).

В даному випадку наш плакат розрахований на використання реклами в суспільних місцях.

Методи соціальної реклами часто близькі до епатажу. Вона звертає увагу на актуальні соціальні питання, тому, на відміну від супровідних матеріалів меценатських проектів, носить не милостивий, а зухвалий, провокаційний характер. Соціальна реклама б'є по цивільних відчуттях. В усякому разі, прагне ударити по ним настільки відчутно, щоб змусити задуматися над питаннями, що називаються, загальними. Схвилювати нашу з вами «соціальну душу», достукатися до соціальної відповідальності. У відомому сенсі соціальна реклама залишається полем для експериментів.

1. Метод «Стверджуючих висловлювань»

Метод полягає у використанні тверджень, які представляються як факт, при цьому мається на увазі, що ці заяви самоочевидні і не вимагають доказів. Практично вся реклама побудована на використанні цього методу.

2. Метод «Вибіркового добору інформації»

Суть методу полягає в спеціальному доборі й використанні тільки тих фактів, які є вигідними для інформаційно-психологічного впливу реклами. Цікаво зауважити, що з практикою використання аналогічного методу ми зустрічаємося в політичній боротьбі, управлінням соціально-політичними процесами, виборчих кампаніях. Однак, у випадку соціальної реклами в більшості випадків споживач не має сумнівів про використання як методу «Вибірковий підбір інформації», так і методу «стверджувальних висловлювань». В результаті цього, ізольоване використання цих методів в рекламі без реалізації інших не призводить до значного впливу на споживача, проте їх відсутність може призвести до зменшення впливу реклами.

Механізм дії, закладеної в рекламну продукцію інформації

В наш час все важче завоювати увагу споживача демонструванням реклами. Сприймання інколи визначається як «процес пізнання навколишнього середовища», а інколи як «процес, в якому індивідуум отримує стимул від різних подій та дає їм пояснення».

Деякі фактори, які впливають на процес сприймання:

- Параметри стимулу
- Інтенсивність
- Розмір
- Звернення
- Новизна
- Положення
- Контекст
- Параметри аудиторії:
- Потреба в інформації
- Відносини
- Цінності
- Інтереси
- Довіра
- Соціальний контекст
- Спосіб пізнання

Увагу можна розглядати як інформаційний фільтр, як механізм, який контролює кількість і характер інформації, що отримує індивідуум. Реклама, яка направлена на пробудження емоційної реакції, повинна бути правдоподібною та пробуджувати співпереживання

Очікуванні результати від використання даного зразка рекламної продукції:

Використання даної реклами прогнозовано повинно принести користь суспільству, а саме:

1. Допоможе молодій людині збагнути ту шкоду і негативні наслідки, які відбиваються на дитині при сварці матері і батька;
2. Дасть змогу глибше задуматися про глобальний стан проблеми в нашому суспільстві;
3. Переконає громадян в тому, що розлучення – це найгірший вихід із ситуації, як для дитини, так і для самих членів молодого подружжя;
4. Зменшиться кількість сварок та конфліктних ситуацій молодого подружжя в присутності їхніх дітей;
5. Збільшить негативне ставлення суспільства до розлучення молодого подружжя, у якого є діти.

«Боротьба з наркоманією»

Тема плакату і проблема, на вирішення якої спрямований плакат:

На сьогоднішній день нелегальний обіг наркотичних засобів та їх аналогів в усьому світі продовжує набувати все більш значних масштабів, стає досить серйозним соціальним чинником, який негативно впливає на стан здоров'я і благополуччя людей, розвиток суспільства загалом. В Україні ситуація теж критична, хоча й до недавнього часу складалося враження, що, на противагу Заходу, проблеми наркоманії в нашій державі не існує. Однак, вже наприкінці 60-х років простежується фактичне зростання наркоманії. Пов'язане воно насамперед з розвитком негативних соціальних явищ, моральною деформацією суспільства, замовчуванням проблеми наркоманії та наркобізнесу. В результаті становище у 70-80-ті роки погіршилось настільки, що "мода" на наркотики стала ледве не одним з обов'язкових атрибутів поведінки молоді. За офіційними даними десять років тому в Україні кількість наркоманів становила 31 тисячу, а на сьогоднішній день вже становить близько 110 тисяч, з яких переважна більшість у віці до 30 років. У той же час реальна чисельність осіб, що вживають

наркотики і займаються їх незаконним обігом, за оцінками МВС України, становить за найпростішими підрахунками близько 1 мільйона осіб.

Це пов'язано з тим, що наркоманія сама по собі є латентною. Кількість неповнолітніх, що перебувають на обліку, за останнє десятиріччя зросла з однієї тисячі до п'яти з половиною тисяч. Але, знову ж таки, враховуючи латентність, ці цифри значно більші. І особливо непокоїть проблема втягування дітей та підлітків у вживання наркотиків дорослими. Наркоманія негативно впливає не тільки на життя суспільства в цілому, а також на життя та діяльність особи окремо. На даний час ця проблема стала дійсно-таки глобальною. По статистичним даним, розповсюдження такої негативної звички як наркоманія в великих масштабах, в окремих країнах, пов'язано з нестабільністю політичної та економічної ситуації, з наявністю великої кількості криз та недосконалістю економічного та політичного механізмів. Відносно нашої країни ця проблема є особливо актуальною і розповсюдження її пов'язано з низькою культурою суспільства. З даною проблемою повинно боротися не тільки суспільство, але й кожна людина повинна усвідомлювати для себе велику шкоду від наркоманії і намагатися боротися з цією негативною звичною.

Мета даного плакату:

Мета соціальної реклами – це втілення системи заходів спрямованих на зміну ставлення громадськості до якоїсь проблеми, а в майбутньому – на формування нових соціальних цінностей. У нашому випадку – це зміна ставлення населення до поширення наркоманії і наркобізнесу в нашій країні та і попередження негативних наслідків вживання наркотичних речовин.

Цільова аудиторія, на яку розрахований плакат:

Цільовою групою, що найчастіше потрапляє в залежність від цього лиха, є переважно молоді люди, часто підлітки та подекуди діти. Невірно вважати, що наркотики використовуються тільки членами так званих «груп ризику». Більшість батьків впевнені, що їхні діти ніколи не вдадуться до наркотиків, однак це настільки тонка та складна річ, що навіть багато дітей з гарним вихованням потрапляють в міцне коло наркоманії. Найбільше схильні до вживання наркотиків молоді люди, які відчувають стрес або відчуття самотності. Статистика показує, що 90% використовують наркотики особи у віці до 25 років. А це означає, що наркотик руйнує головним чином силу молодості, самого творчого, продуктивного періоду життя.

Місця розповсюдження даного плакату:

- зупинки громадського транспорту;
- залізничні та автобусні вокзали;
- площі, вулиці, сквери, парки;
- перехрестя автомобільних шляхів;
- вищі навчальні заклади та школи;
- мікрорайони міста з найбільшим відсотком наркозалежних;

Актуальні потреби цільової аудиторії, на які спиралась при розробці даного плакату:

Розчарування, депресія, відсутність сенсу життя, економічні проблеми, безробіття є причиною росту наркоманії. Деякі особи, що невпевнені в собі приймають наркотики для того, щоб подолати почуття незручності у спілкуванні з людьми. Вони вважають, що наркотики нададуть їм сміливості. Наркотики створюють у них ілюзію, ніби вони мають почуття гумору і викликають цим симпатію. Інші люди за допомогою наркотиків ховаються від відповідальності приймати рішення в своєму житті. Ще одна причина, що дає поштовх до прийому наркотиків – це нудьга, безділля, поганий приклад кумирів, тиск з боку однолітків. Ці причини є негативним мінусом з боку держави,

суспільства, а також сім'ї, яка найбільшим чином безпосередньо впливає на виховання особистості та її становлення в житті.

Основна ідея плакату:

Основна ідея переконати громадян у шкідливості і непотрібності приймати наркотичні речовини, вказати на їхню шкоду здоров'ю і подальші негативні наслідки. Довести, що їхній так званий позитивний вплив набагато менший ніж негативний.

Основні форми, методи та прийоми активного впливу:

Даний плакат містить в собі такий вид соціальної реклами, як стимулююча соціальна реклама. Стимулююча реклама активізує звернення потенційних абонентів. Її спрямованість визначається типовими категоріями тих, хто звертається. Цей вид реклами носить диференційований характер та вимагає можливо більш точного визначення типів потенційних абонентів, щоб, описавши їх стан, запропонувати конкретну та зрозумілу допомогу. Стимулююча реклама особливо корисна для популяризації спеціальних ліній допомоги, існуючих у рамках соціальної служби: для пристарілих, для дітей, для ВІЛ-інфікованих і т. д. Вона передбачає відбір видань, доступних для можливих абонентів та популярних серед них, місця та часу публікації, а також повторюваність стимулюючих рекламних повідомлень через регулярні проміжки часу.

Кожна з форм соціальної реклами має свої переваги та особливості, залежно від цілей та завдань, які ставить перед рекламною кампанією соціальна служба. Серед форм соціальної реклами у соціальній сфері виділяють пресу (газети, журнали), телебачення, радіо, рекламу в суспільних місцях, рекламу на товарах народного споживання (майках, футболках, ручках, блокнотах), усну рекламу (виступає, як основна частина звичайної роботи консультанта, з якої часто починається бесіда).

В даному випадку наш плакат розрахований на використання реклами в суспільних місцях.

Методи соціальної реклами часто близькі до епатажу. Вона звертає увагу на актуальні соціальні питання, тому, на відміну від супровідних матеріалів меценатських проєктів, носить не милостивий, а зухвалий, провокаційний характер. Соціальна реклама б'є по цивільних відчуттях. В усякому разі, прагне ударити по ним настільки відчутно, щоб змусити задуматися над питаннями, що називаються, загальними. Схвилювати нашу з вами «соціальну душу», достукатися до соціальної відповідальності. У відомому сенсі соціальна реклама залишається полем для експериментів.

1. Метод «Стверджуючих висловлювань»

Метод полягає у використанні тверджень, які представляються як факт, при цьому мається на увазі, що ці заяви самоочевидні і не вимагають доказів. Практично вся реклама побудована на використанні цього методу.

2. Метод «Вибіркового добору інформації»

Суть методу полягає в спеціальному доборі й використанні тільки тих фактів, які є вигідними для інформаційно-психологічного впливу реклами. Цікаво зауважити, що з практикою використання аналогічного методу ми зустрічаємося в політичній боротьбі, управлінням соціально-політичними процесами, виборчих кампаніях. Однак, у випадку соціальної реклами в більшості випадків споживач не має сумнівів про використання як методу «Вибірковий підбір інформації», так і методу «стверджувальних висловлювань». В результаті цього, ізольоване використання цих методів в рекламі без реалізації інших не призводить до значного впливу на споживача, проте їх відсутність може призвести до зменшення впливу реклами.

3. Метод «Використання слоганів»

Одним із широко використовуваних методів в соціальній рекламі є використання різноманітних гасел, і слоганів. Це дозволяє «сконцентрувати» основні особливості, тему та мету соціальної реклами в одну фразу, яка і впроваджується у свідомість особистості. Використання слоганів не є лише виключною особливістю соціальної реклами, а й комерційної реклами, а також аналогічний метод використовується і в політичній рекламі.

Механізм дії, закладеної в рекламну продукцію інформації

В наш час все важче завоювати увагу споживача демонструванням реклами. Сприймання інколи визначається як «процес пізнання навколишнього середовища», а інколи як «процес, в якому індивідуум отримує стимул від різних подій та дає їм пояснення».

Деякі фактори, які впливають на процес сприймання:

- параметри стимулу;
- інтенсивність;
- розмір;
- звернення;
- новизна;
- положення;
- контекст.

Параметри аудиторії:

- потреба в інформації
- відносини
- цінності
- інтереси
- довіра
- соціальний контекст
- спосіб пізнання

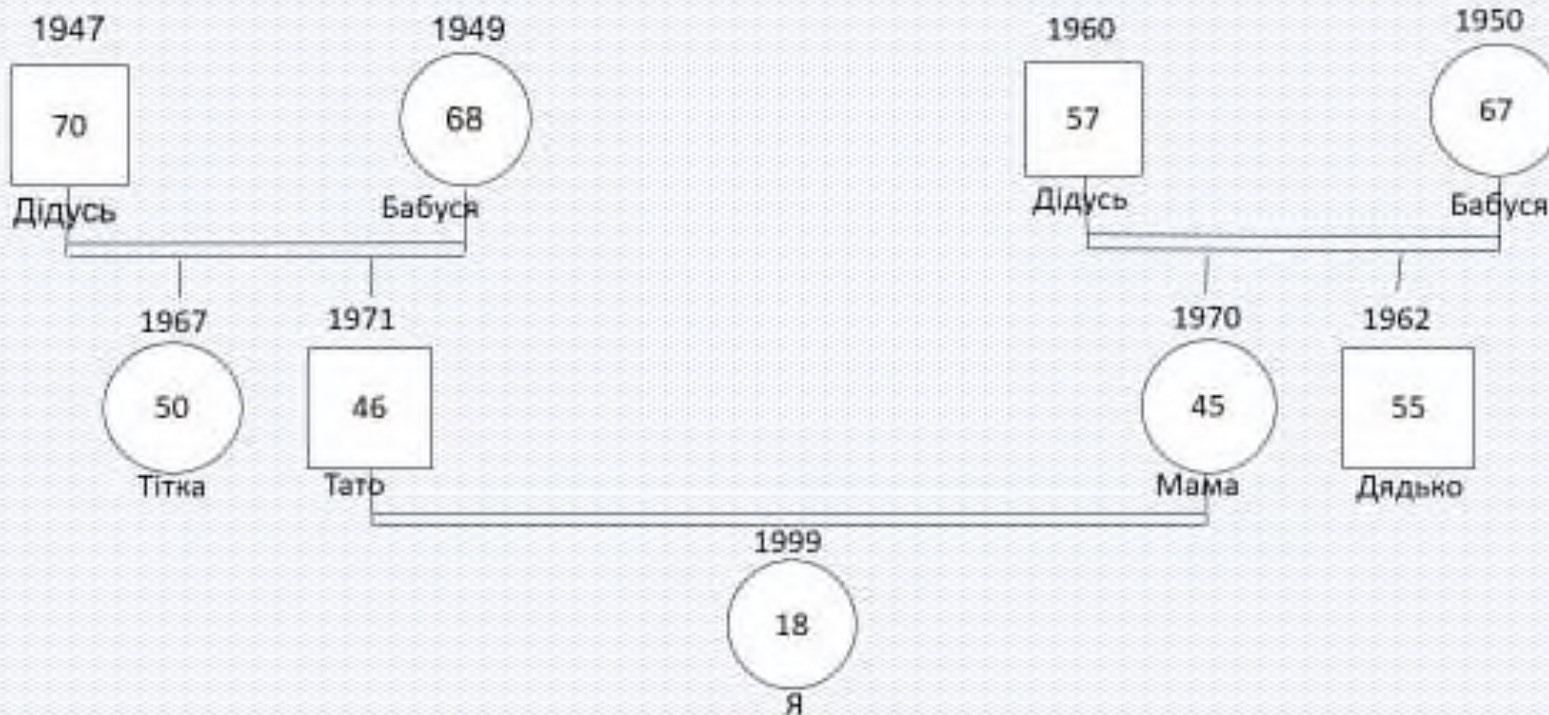
Увагу можна розглядати як інформаційний фільтр, як механізм, який контролює кількість і характер інформації, що отримує індивідуум. Реклама, яка направлена на пробудження емоційної реакції, повинна бути правдоподібною та пробуджувати співпереживання

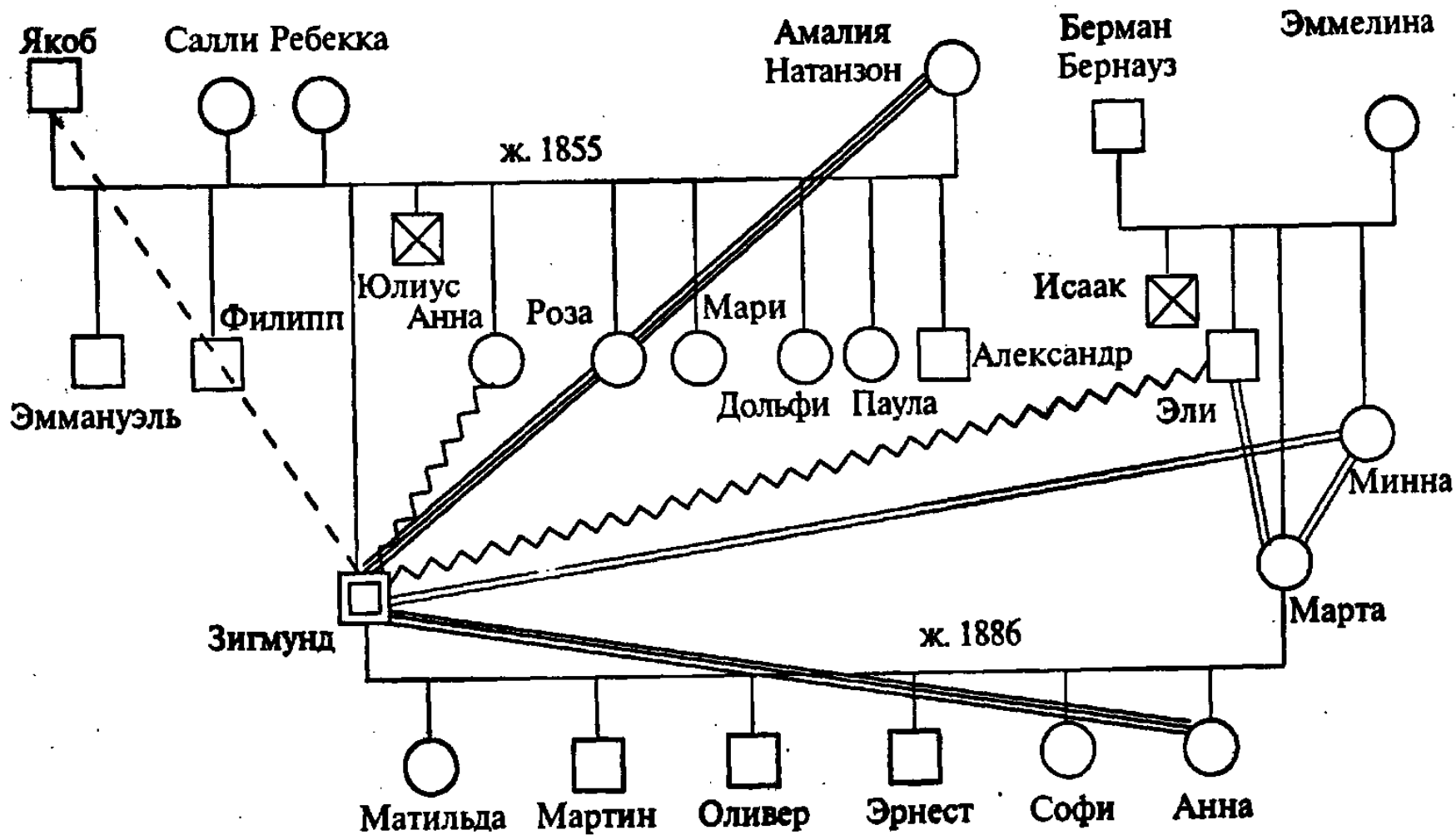
Очікуванні результати від використання даного зразка рекламної продукції:

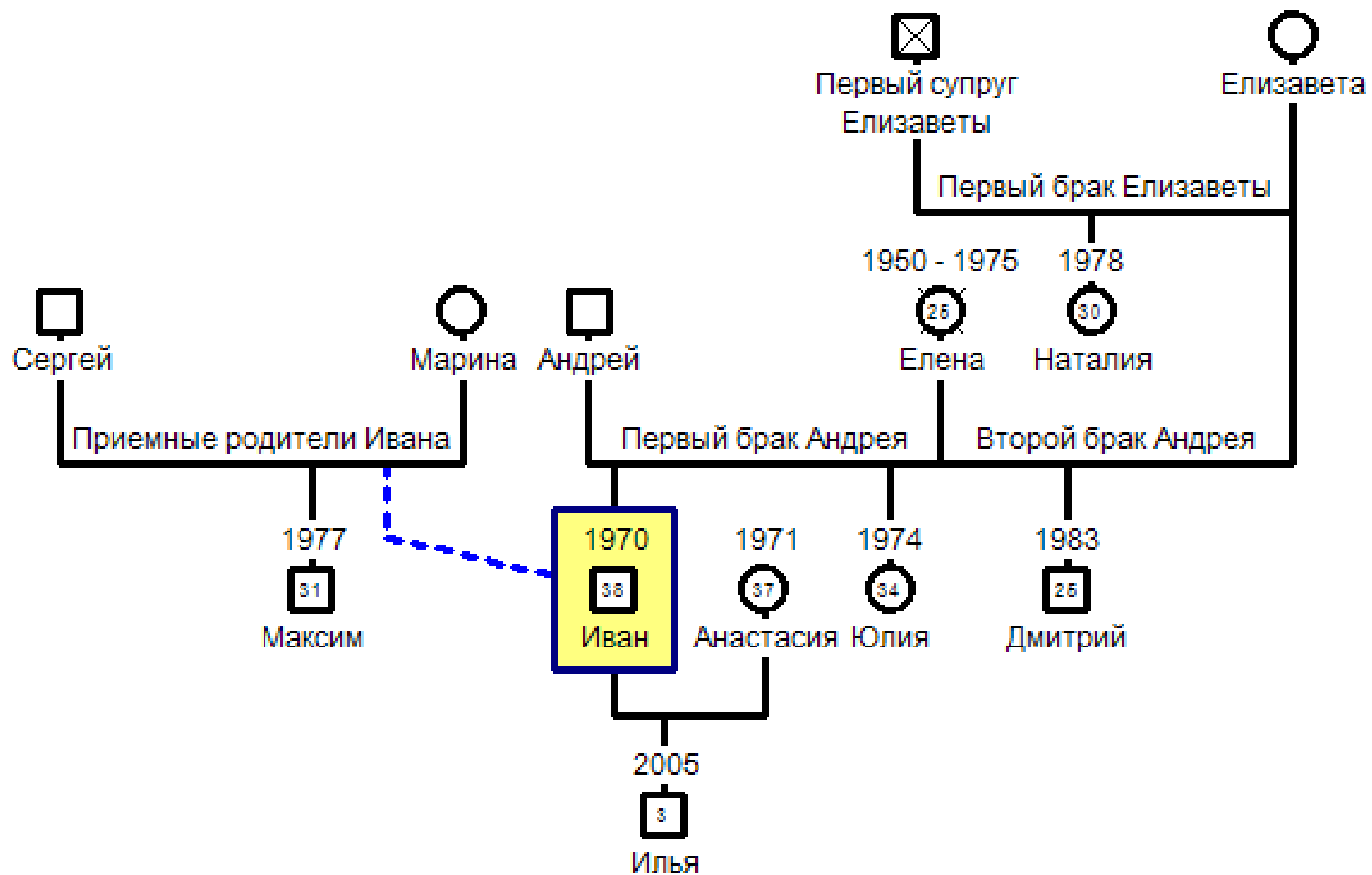
Використання даної реклами прогнозовано повинно принести користь суспільству, а саме:

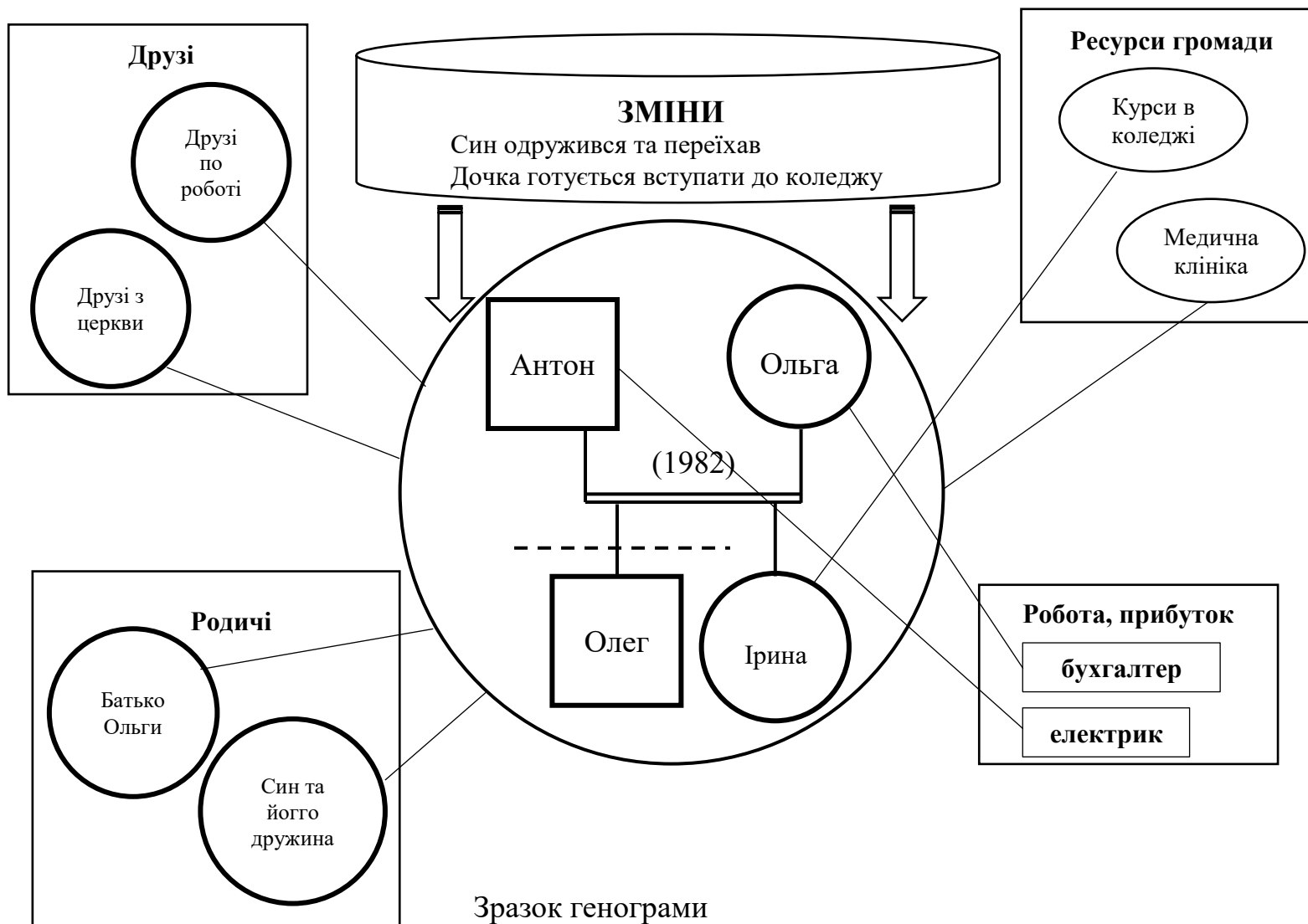
1. Допоможе молодій людині дізнатися про шкоду і негативні наслідки вживання наркотичних речовин;
2. Дасть змогу глибше задуматися про глобальний стан проблеми в нашому суспільстві;
3. Переконає громадян в непотрібності і шкідливості наркотичних речовин, як таких;
4. Зменшиться кількість «нових наркоманів», тобто людей, які вживали наркотичні речовини в малих дозах і короткий проміжок часу, а також тих хто планував, чи хотів би спробувати наркотики;
5. Збільшить негативне ставлення суспільства до наркотичних речовин, їх розповсюджувачів та споживачів.

ГЕНОГРАМА СІМ'Ї

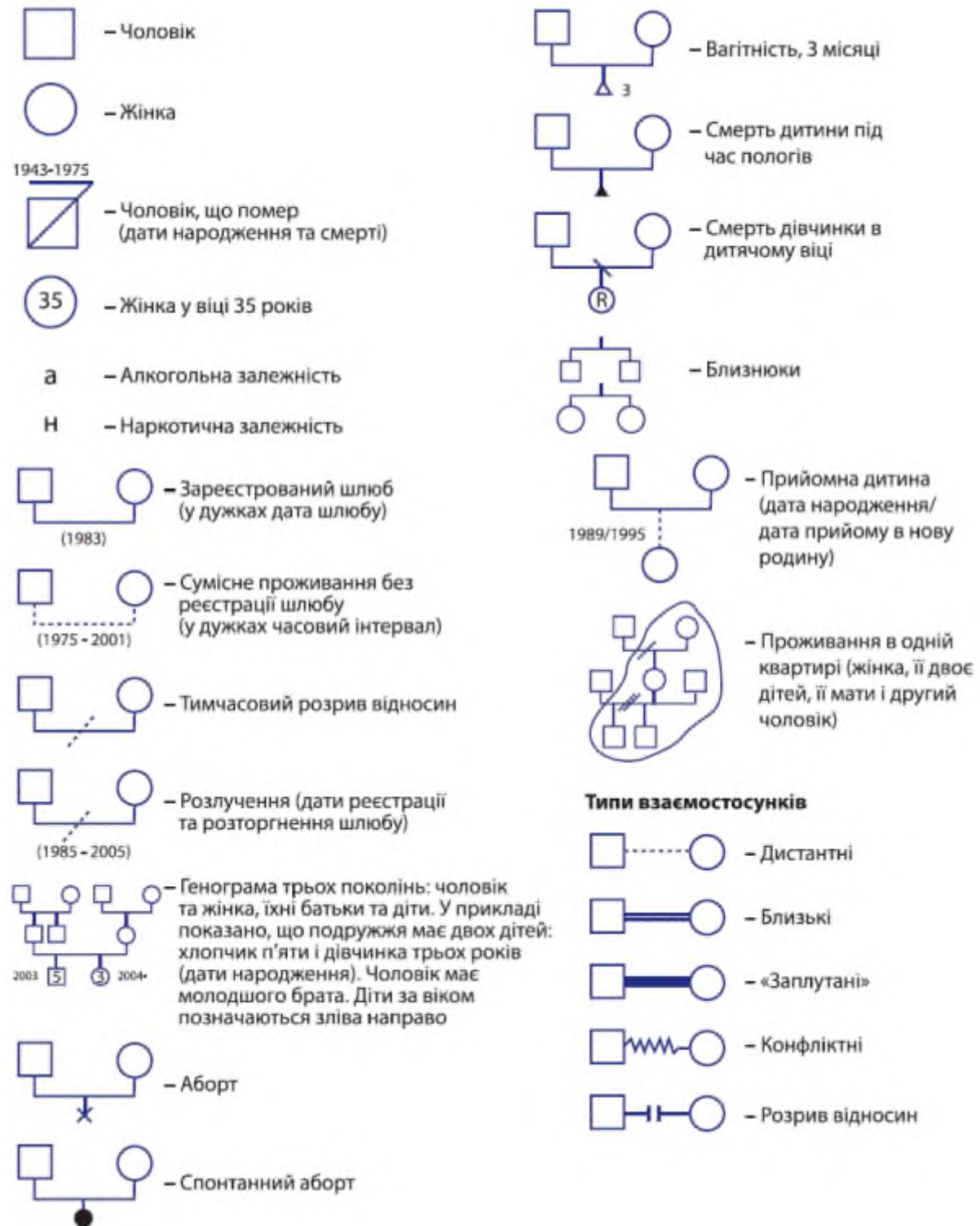

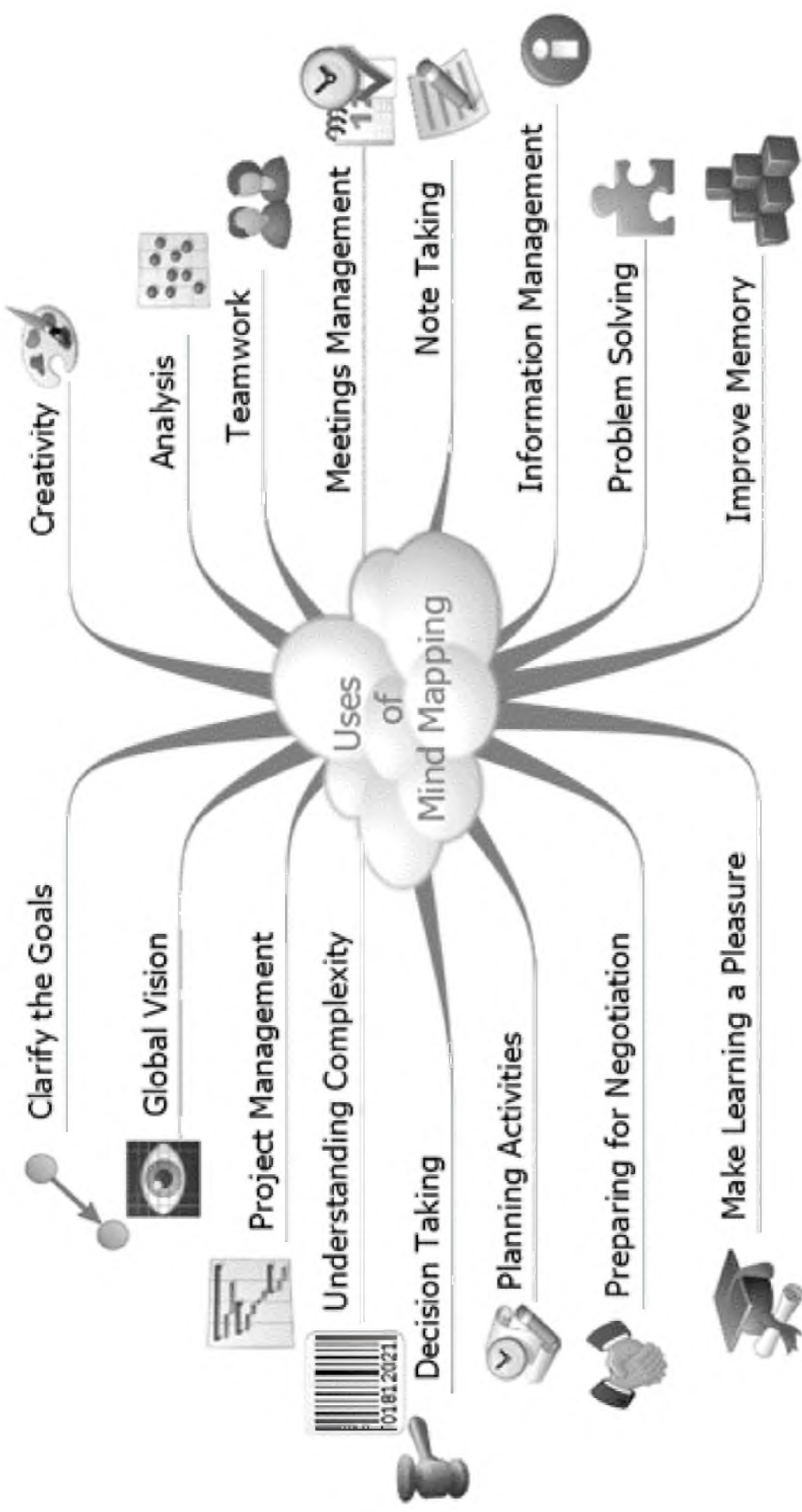
Умовні позначення на генограмі:

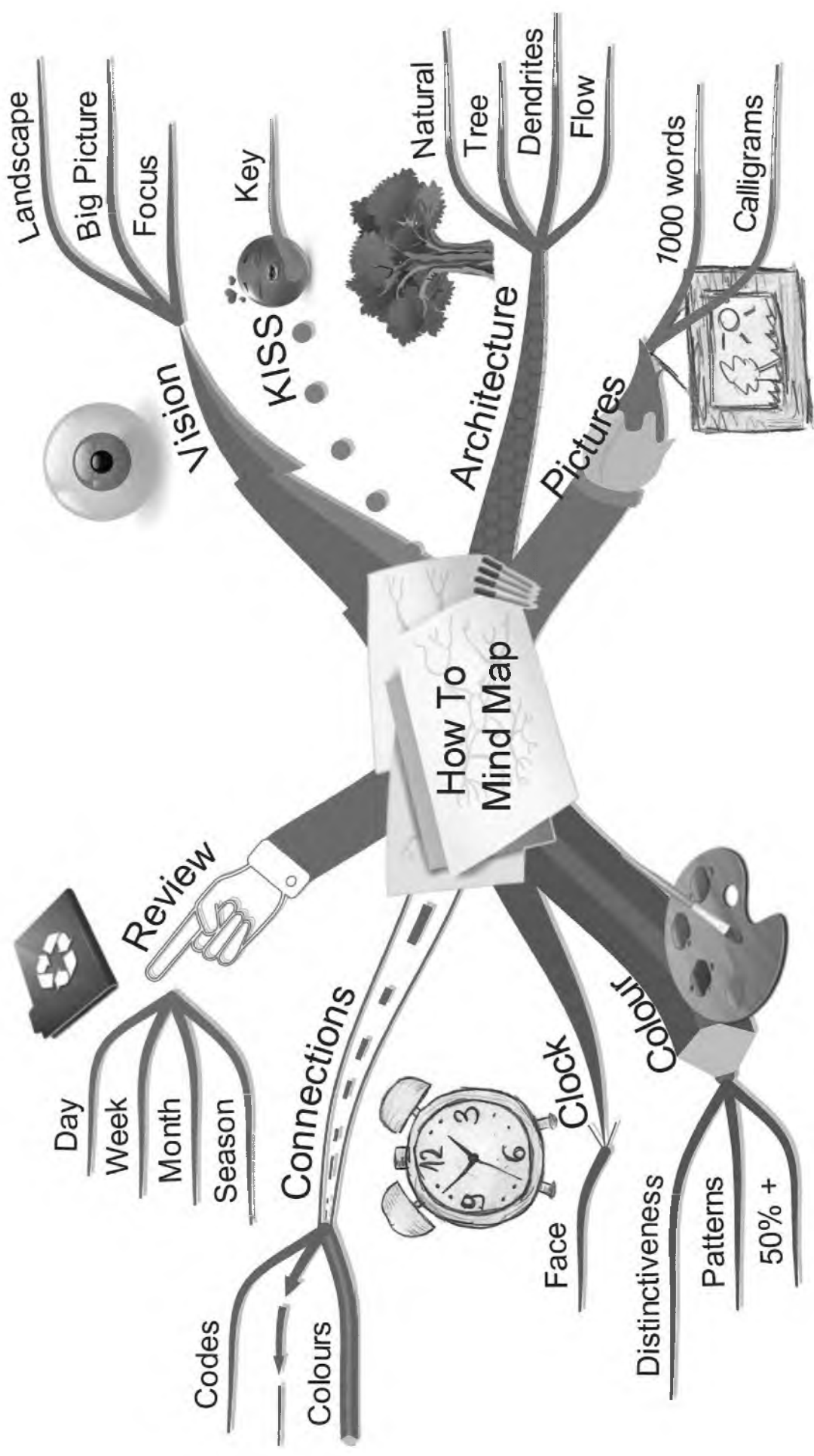

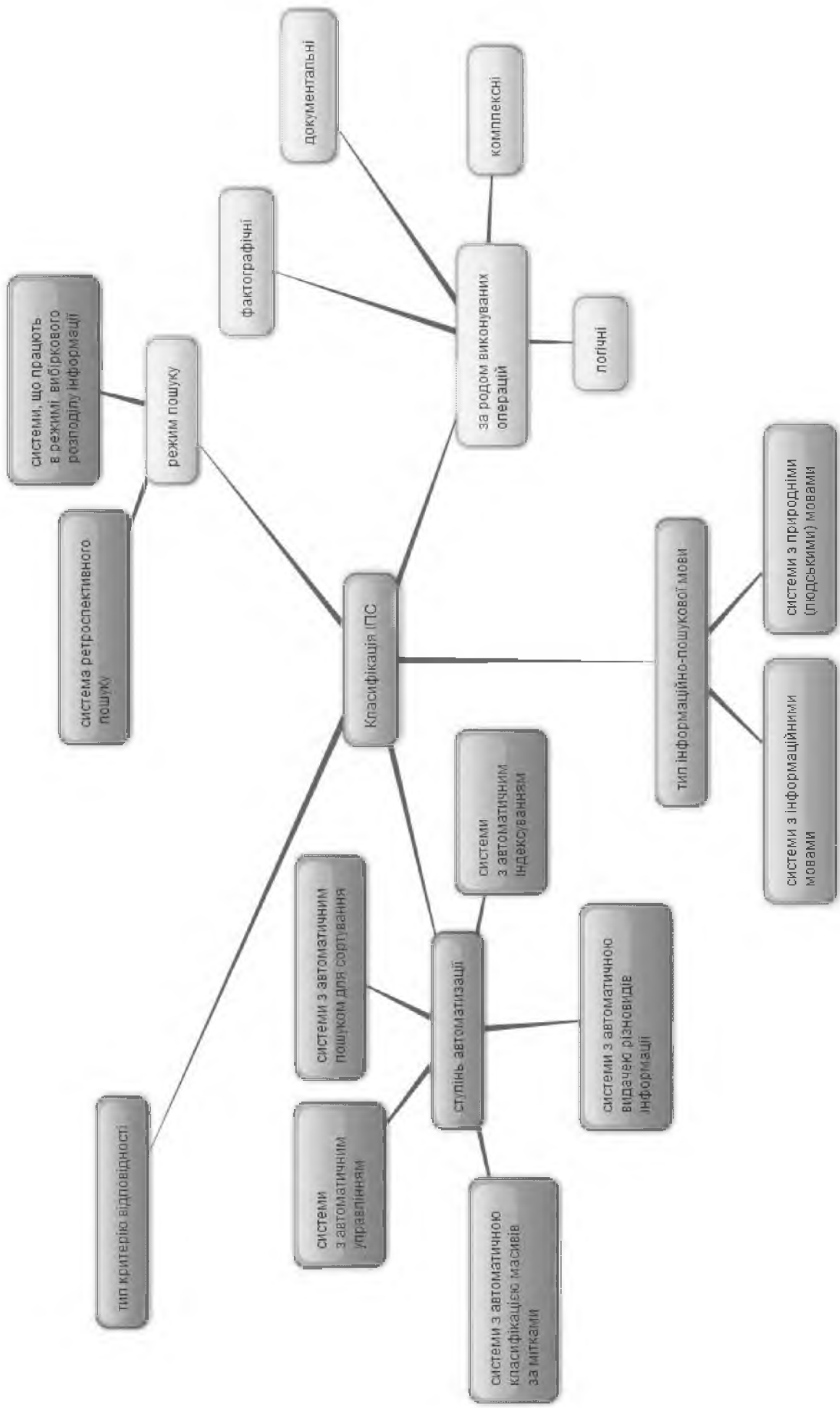
Приклади створення ментальних карт

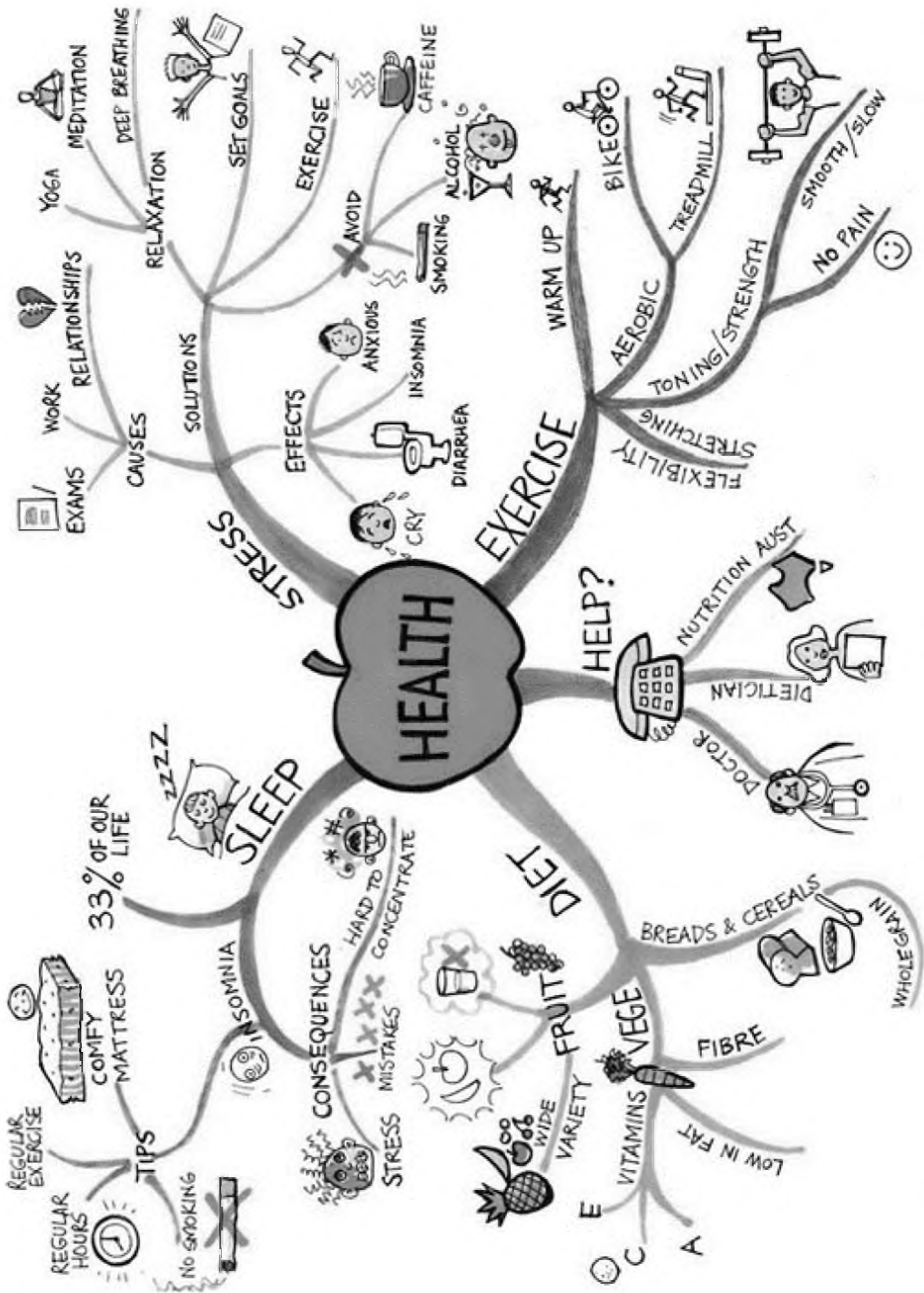
Карта діяльності Тоні Бьюзена

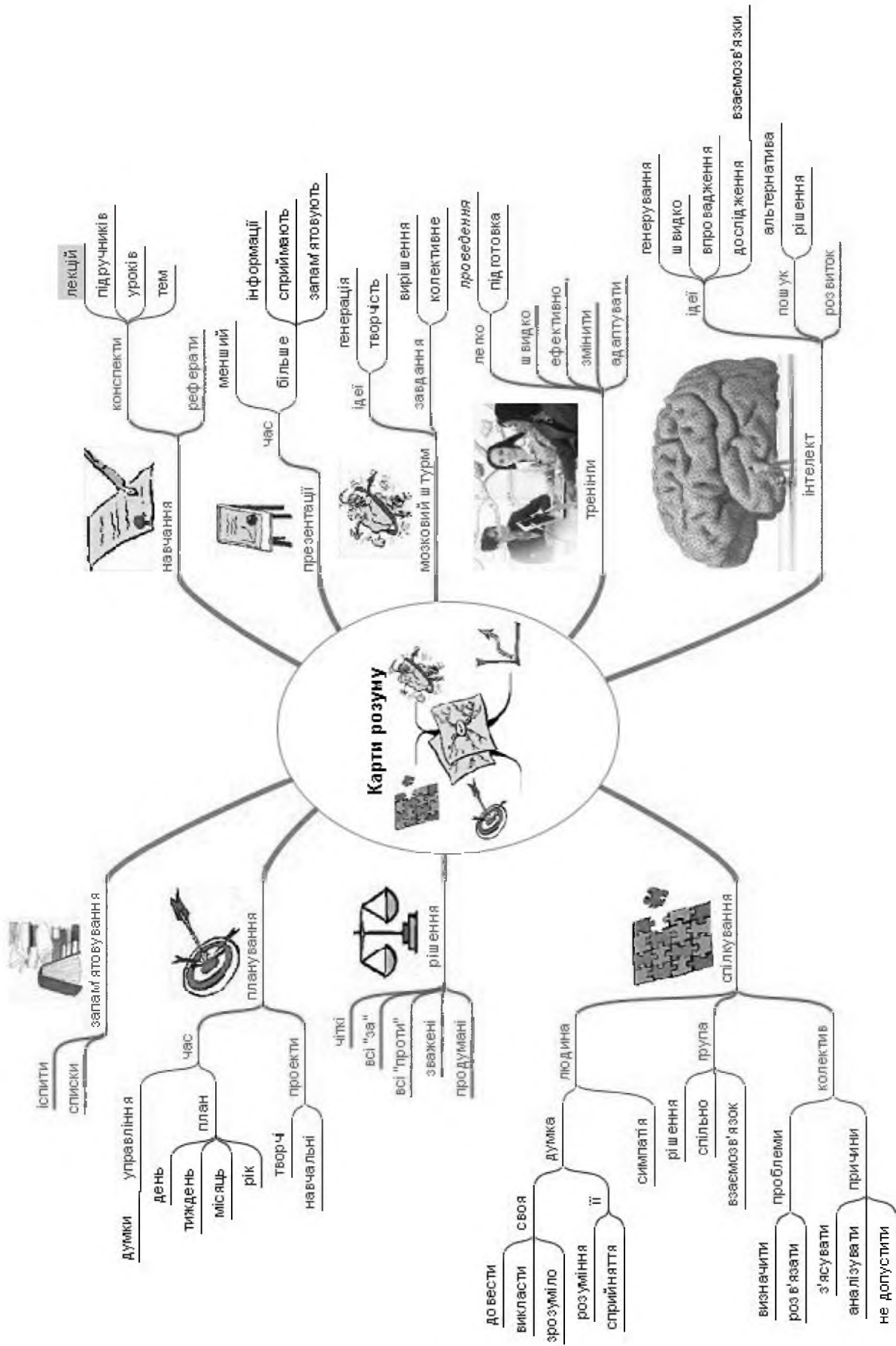

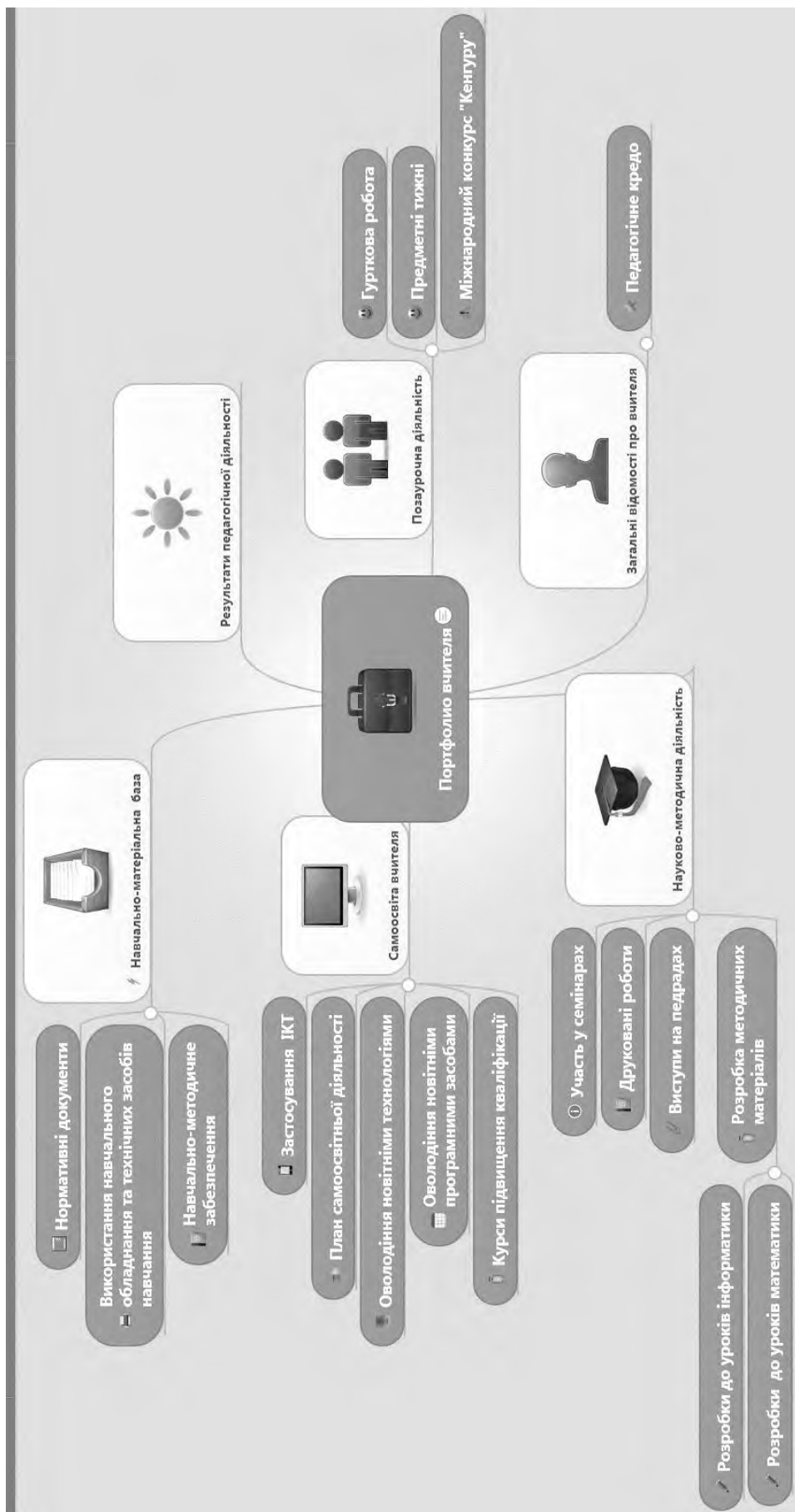

Приклад розробки портфоліо за допомогою ментальної карти

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна
ВІКТОРОВА Леся Вікторівна
КОЧАРЯН Артур Борисович

**ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Навчальний посібник

Друкується в авторській редакції

Формат 60X84/16. Тираж 100 пр. Ум. друк. арк. 26,1. Зам. № 1784

Виготовлювач ТОВ ЦП «КОМПРИНТ»
03150, Київ, вул. Предславинська, 28
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08.2011 р.